

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Demirtaş'ın Beyaz Sandalyesi

**ZINAR
KARAVİL**

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

***dipnot**

ZINAR KARAVİL
DEMİRTAŞ'IN
BEYAZ SANDALYESİ

***dipnot** yayınları

Demirtaş'ın Beyaz Sandalyesi / Zınar Karavil

© Zınar Karavil, 2022

© Dipnot Yayınları, 2022

Dipnot Yayınları 379

ISBN: 978-605-73576-2-5

1-4. Baskı, 2022/Ankara

5. Baskı, 2023/Ankara

EDİTÖR: Ümit Özger

DÜZELTİ: İbrahim Yıldız

KAPAK TASARIMI: Suat Aysu

BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK: Dipnot Bas. Yay. Paz. San. Ltd. Şti.

BASKI: Sözkese Matbaacılık (Sertifika No: 13268)

İvedik O.S.B 1518. Sok Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 395 21 10

Dipnot Yayınları (Sertifika No: 14999)

Selanik Cad. No. 82/24 Kızılay / Ankara

Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32

e-posta: bilgi@dipnotkitap.com

www.dipnotkitap.com

Zınar Karavil

Demirtaş'ın Beyaz Sandalyesi

***dipnot yayınları**

İçindekiler

Önsöz/ Sırrı Süreyya Önder	11
Yolculuğum.....	15
Tutuklanmaya giden yol	16
Çatışmalı dönem başlıyor.....	17
Erdoğan'dan ilk sinyal	18
HDP yakılıyor, seçimler tekrarlanıyor.....	20
Erdoğan dokunulmazlıkların kalkması için bastırıyor	21
Dokunulmazlıklar kalkıyor	23
“Allah'ın lütfu” geliyor.....	24
Operasyon yaklaşıyor.....	26
Demirtaş tutuklanıyor.....	29
Demirtaş ile Yüksekdağ'ın tutuldukları yere bombalı saldırı	32
Demirtaş'ın ilk mesajı	34
Demirtaş Edirne Cezaevinde	35

Cezaevi Kullanma Kılavuzu	36
OHAL'de referandum.....	39
Demirtaş için binlerce türkü	41
Erdoğan'ın “yargı kararı” ve Demirtaş'ın yanıtı	41
İlk kitabı <i>Seher</i> çıkıyor.....	44
Yayıncısı, edebiyatçı Demirtaş'ı anlatıyor.....	46
Demirtaş'taki Ahmet Kaya yarası.....	50
Demirtaş'ı teslim alma girişimi	51
Ana davanın ilk duruşması yapılıyor	52
Anayasa Mahkemesinin Demirtaş kararı	54
Tek tip kıyafet söylentilerine net yanıt	55
Demirtaş'ın ilk şarkı sözü besteleniyor	56
Demirtaş Eş Genel Başkanlığı bırakıyor	57
Duruşmada coşku seli.....	58
Demirtaş'a çıplak arama dayatması.....	59
Mahkeme salonlarındaki Demirtaş	60
Avukatları Demirtaş'ı anlatıyor.....	66
Demirtaş'ın duvarı ve gülü	69
Baskın seçim geliyor	71
Demirtaş, Cumhurbaşkanı adayı.....	72
Demirtaş'ın yoldaşı Zeydan	73
Demirtaş ile Zeydan aynı hücrede	75

Zeydan'ın gözünden Demirtaş	77
Kaldıkları hücre.....	78
Bulundukları koşullar	81
Cumhurbaşkanı adayları: Demirtaş serbest bırakılsın	83
Demirtaş için şarkılar, Demirtaş'ın şarkısı.....	86
Demirtaş'ın seçim çalışmaları	88
Demirtaş'tan Erdoğan'a mesaj.....	90
Demirtaş TRT'de.....	91
<i>New York Times</i> 'ta Demirtaş portresi	94
Demirtaş'tan HDP'ye sert eleştiriler	94
Demirtaş'a 4 yıl 8 ay hapis cezası.....	98
Akın Gürlek mahkemesi devreye giriyor.....	101
Sırrı Süreyya Önder, Demirtaş'ı anlatıyor.....	104
AİHM kararı çıkıyor	108
Demirtaş'ın 4 yıl 8 ay hapis cezası onanıyor.....	110
PEN Onur üyeliği, Nobel Barış Ödülü adaylığı, Montluc Direniş ve Özgürlük Ödülü	113
Demirtaş yerel seçimlerde	113
İkinci kitabı <i>Devran</i> çıkıyor.....	116
Tekrarlanan İstanbul seçimlerinde Demirtaş etkisi.....	118
Mahkemedeki suçlamalara Twitter'dan belgeli yanıtlar	120
AİHM Büyük Daire duruşması.....	122
“Demirtaş beni çok etkiledi”	125

“Demirtaş davasının çok büyük bir anlamı var”	126
Demirtaş'ın kardeşi ve eşi anlatıyor	128
Demirtaş, Yüksekdağ ile birlikte ikinci kez tutuklanıyor ..	131
Erdoğan mahkeme hakimi gibi: Bunları bırakamayız.....	132
Demirtaş'a Siyasi Cesaret Ödülü.....	132
Demirtaş'ın eşi ve elçisi.....	133
Demirtaş hücrede bayılıyor	137
Zeydan, Demirtaş'ın bayıldığı geceyi anlatıyor	146
Demirtaş ailesi trafik kazası geçiriyor	148
Kazazedelerin durumu.....	152
Demirtaş kazayı öğreniyor	154
Demirtaş'a bir ödül daha	156
“İBB, Demirtaş'ın kitaplarını satmaya başladı, AKtroller çıldırdı”.....	157
Covid-19 pandemisi geliyor	158
Demirtaş covid-19 aşısı olmayı reddediyor	162
Demirtaş'tan Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem önerisi ..	164
Demirtaş'ın parti kuracağı iddiası.....	166
Demirtaş'a hapis cezası	168
Kahvaltı tartışması.....	170
HDP'ye Kobani Davası operasyonu.....	172
“Ben tutuklu değil, siyasi rehineyim”	173
Edirne Cezaevinde “Selo Başkan” sloganları	174

Demirtaş'ın çocukluk anısı.....	175
İlk romanı <i>Leylan</i> çıkıyor.....	177
Erdoğan: Demirtaş gibi teröristin, varsa sözde hakkını....	179
AİHM Büyük Daire kararı açıklanıyor.....	180
Erdoğan bir kez daha hakim rolünde.....	182
Demirtaş'a yine tahliye yok	183
Görünmeyen danışman	185
İŞİD'in bombalı saldırı düzenlediği Diyarbakır mitingi.....	187
Avrupa'nın bakışı.....	190
Kobani Davası açılıyor	191
Demirtaş hakkında 38 kez ağırlaştırılmış müebbet istemi.	192
Demirtaş'ın cımbızlanan dört cümlesi.....	194
Gizli tanık beyanları	
Demirtaş tutuklandıktan sonra alınmış.....	196
Sahte tivitler	197
Demirtaş'tan liderlere mektup.....	198
“Dost fiskeleri”	198
Merhamet dilenmeyen Demirtaş'a 3 yıl 6 ay hapis cezası..	200
Saray gazetecisinden Demirtaş iddiaları	200
Demirtaş'a Weimar İnsan Hakları Ödülü	203
Demirtaş'ın cezaevi müdürü ve personeliyle ilişkileri.....	204
Cezaevi personelinin yaklaşımı	205

“Muhalefetin takım oyunu oynaması ve gol atması gerekiyor”	206
Demirtaş’tan kitap tavsiyeleri eleştirilerine yanıt	206
İlle de demokrasi	208
Avrupa’dan bir “Demirtaş’ı serbest bırakın” daha	208
Kürt sorununun çözümünde muhataplık tartışması	211
Efsun çıkıyor	212
Başak Demirtaş Fox’a çıktı, troller ayağa kalktı	213
Demirtaş’a bir ödül daha	215
Demirtaş’ın hücre arkadaşı gidiyor	216
Demirtaş’ın yeni hücre arkadaşı Selçuk Mızraklı	218
AİHM’den dokunulmazlıklar kararı	218
Demirtaş’ın beyaz sandalyesi	219
Demirtaşların yolculuğu	219
Son Söz/Selahattin Demirtaş	221

Önsöz

Sırrı Süreyya Önder

F tipi zindanlar, mimari olarak şizoid mekanlardır. Ziyaretçilere açık bölümlerde gülkurusu ve pembe renklerinin hükümrânlığı vardır.

Nasıl desem, bir kreşe girmişsiniz duygusu verir insana. Mahkumların kaldığı mekana geçtiğinizi, soğuk gri ve ispiroto renklerinden anlarsınız. Bu 'bölünmüşlük' cezaevlerindeki her durum için geçerlidir. Girerken 'han kapısı'dır misal, çıkarken 'iğne deliği'.

Hücreler ve iç avluların mezar vasfı kazanması için lazım olanla, bir çukurun aynı vasfı kazanması için lazım olan neredeyse aynıdır. Halbuki nizamiye girişlerine, çoluk çocuk pikniğe gidesiniz gelir.

Cezaevleri, içindeki her şey gibi renkleri de kontrol altına almaya çalışır. İzin koparabilmiş renkler beyaz, gri ve siyahtır. Yeşil mesela, üniforma rengi olduğundan, lacivert, infaz koruma görevlilerine mahsus olduğundan, kırmızı ise kim bilir

hangi vesveseden dolayı yasaktır. Kafa olarak bir üniformalıya benzemeniz için ellerinden geleni yaparlar da kostüm bahsine geldiğinde, o renkleri 'zata mahsus' bir ayrıcalık sayarlar.

Hücrelere gelince, yokun yoka karıştığı yerlerdir dersek kimseye bühtan etmiş sayılmayız. Bu 'yok'lüğün içinde az sayıdaki 'var'dan ikisi, masa ve sandalyedir. Malzemeleri plastik, renkleri de beyazdır.

*

Kuraldır, zindanı böyle renksiz olan memleketin, dışarısı gökkuşağı gibi olamaz.

İşte Selahattin, Gültan, Sebahat, Figen, Aysel, İdris, Selçuk, Bekir ve yüzlerce seçilmiş siyasetçi yoldaşımız birçok sebebin yanında, bu tek ses, tek renk dayatmasına itiraz ettikleri için, teklige inat bir yeryüzü bahçesi düşledikleri için o gri duvarların arasındaki o beyaz sandalyelerde günlerini yine direnerek ve üreterek dolduruyorlar.

Görünürdeki tek unvanları, halen ilk adlarıyla anılabilmek. Bu gelenekte sadece soyadımızla anılmamız, ancak halkın hatırını yıkmamızla mümkündür. Adıyla ya da soyadıyla serbestçe anılan birkaç kişi vardır; birisi Selahattin'dir, diğerlerini biliyorsunuz.

*

Diyarbakirliler sandalyeye, hele böyle ufak olanlarına "kürsü"/"küresi" derler. Sezgilerinin yükseklüğinden değilse ma nedendir?

Bugün içerideki her plastik sandalye, dışarıdaki yüzlerce konuşma kürsüsüne bedeldir.

Yine de bir hak teslim etmek gerekirse Selahattin, beyaz sandalyesini 'kürsü' yapmak bahsinde en mahir olanımızdır.

*

Nicedir sistem, toplumsal hafızayı yıkıp yeniden yapmak için atını itini nallayıp düşmüşken peşimize, elimizde ne at ne meydan ne de kılıç var!

Evet, bunlar yok ama bin türlü gölge ve riyayla örtülmeye çalışılan günlerin çetelesini tutup unutturmayanlar var. İşte bu kitabın emeği, böylesine aziz bir yerededir. Ekmek gibi, su gibi aziz bir emeğin ürünü olan bu kitap, beyaz bir plastik sandalyeden başka koltuğu da makamı da olmayan, yüreği halkla, halkın yüreği de kendisiyle atan bir siyasetçiyi, kardaşım Selahattin'in cezaevi dönemi hikayesini anlatıyor.

*

O gün geldiğinde, bugünleri anlatacak bir sergi, belki de sadece iki nesneden ibaret olacaktır. Biri gösterişli bir taht, diğeri ise plastik, beyaz bir sandalye. Beyaz sandalyenin üzerinde küçük bir not: Bu beyaz sandalye, o fırtınalı günlerde hep dik durdu. Gösterişli tahtın üzerindeyse hiçbir şey...

Yolculuğum

Demir kapıların biri açılıyor, biri kapanıyor. Göz taraması, x-ray cihazı... Bir bölümden bir başkasına geçiyorum. Onu görecek olmanın verdiği mutluluk ve heyecan... Onu cezaevinde görecek olmanın verdiği üzüntü ve ıstırap... Tarifi imkansız duygular içindeyim, Edirne' deyim.

Birazdan kardeşi ve avukatı Aygöl Demirtaş'ın savcıdan aldığı özel izinle, Selahattin Demirtaş'la yarım saat görüşeceğim.

Demirtaş'la ilk kez 2011 yılının yaz aylarında, İstanbul Florya'daki TBMM misafirhanesinin kafe bölümünde görüşmüştük. Onu ileride, hükümette bir görevde göreceğimi düşünmüştüm. Oysa şimdi...

Peki, neler olmuştu da Demirtaş ülke yönetimi yerine şimdi evine çok uzak bir cezaevinde, Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumundaydı? Onu ve arkadaşlarını cezaevine götüren süreçte neler yaşandı? O içerideyken yaşanan gelişmeler nelerdi? İçeride neler yapıyor, dışarıda olan bitenlere nasıl bakıyordu? Neler yaşıyor, nasıl hissediyordu?

Tarihe derli toplu kaydolması için arşiv taraması yaparak önemli olayları, Demirtaş'ın röportajlarında, yazılarında, savunmalarında öne çıkan noktaları derledim. Arkadaşlarıyla, avukatlarıyla görüştim. Kardeşleri Aygöl Demirtaş, Süleyman Demirtaş ve eşi Başak Demirtaş ile konuştum. Bunun yanı sıra Abdullah Zeydan'a ve tabii Demirtaş'ın kendisine avukatları aracılığıyla ilettiğim sorulara gelen yanıtlardan yararlandım.

Bu kitapta daha önce hiç duymadığınız, hiçbir yerde karşılaşmadığınız pek çok bilgiyi ve anekdotu bulacaksınız. İçeriden dışarıya Demirtaş'ı okuyacaksınız.

Tutuklanmaya giden yol

7 Haziran 2015. Akşam saatleri. Türkiye’de milletvekili genel seçimleri yapılmış, Figen Yüksekdağ ile Selahattin Demirtaş’ın eş genel başkanlıklarını yaptıkları Halkların Demokratik Partisi (HDP), özellikle Demirtaş ile renkli ve coşkulu bir seçim kampanyası yürütmüş ve 6 milyonu aşkın oyla, bileşeni olan partilerin tarihlerinde ilk kez seçim barajını aşarak yüzde 13 gibi parlak bir oran yakalamış, 80 milletvekili çıkarmayı başarmıştı. ¹

2002 yılından bu yana tek başına iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), yüzde 41 oranında oy almasına rağmen bu kez tek başına hükümet kurabilecek milletvekili sayısına erişememişti. Uzun yıllar sonra Türkiye için yeniden koalisyon günleri görünüyordu.

Hemen ertesi gün çözüm sürecinin önemli isimlerinden olan AKP Genel Başkan Yardımcısı Yalçın Akdoğan, AKP Genel Merkezine girişinde gazetecilerin sorularını yanıtlarken “HDP bundan sonra çözüm sürecinin ancak filmi yapar” dedi.²

Çok kısa zaman sonra bir değil, birkaç “film” çevrilecek ama hiçbirinin yapımcısı da yönetmeni de HDP olmayacaktı. Aynı Yalçın Akdoğan seçim kampanyasında “HDP barajın altında kalırsa süper olur” da demişti.³

O dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan’a en yakın isimlerden olan Yalçın Akdoğan, HDP’nin barajı geçmesi ve AKP’nin tek başına iktidar olamaması nedeniyle sınırlı görünüyordu. Yüksek olasılıkla Erdoğan da öyleydi ama seçimin üzerinden günler geçtiği halde kamuoyu karşısına çıkmadığı için bunu görmek mümkün olamadı. Seçim kampanyasında “400 milletvekilini verin ve bu iş huzur içinde çözülsün” demiş ama 400 milletvekilini alamamıştı.⁴ Dolayısıyla “bu iş” dediği başkan olma işi, huzur içinde çözülmeyecekti.

Seçim sonuçları koalisyonu gösteriyordu ama o günlerde partisiyle arasında resmi bir bağ olması Anayasa tarafından yasaklanan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve kendisini destekleyen çeşitli çevrelerin iktidarı paylaşmak gibi bir niyeti yoktu. Çok geçmeden tüm Türkiye, bunu acı bir şekilde görecekti.

3 Ocak 2013'te, dönemin Barış ve Demokrasi Partisi milletvekili Ayla Akat Ata ile dönemin Demokratik Toplum Kongresi Eşbaşkanı, bağımsız Mardin milletvekili Ahmet Türk'n, 1999 yılından bu yana İmralı Adasında tutulan Abdullah calan ile görüşmesiyle kamuoyunca artık bilinir hale gelen zm süreci kapsamındaki görüşmeler, bir süredir yapılmıyordu.⁵

Seçim sonuçlarının ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan dönemin yasaları gereği, en çok oy alan parti olan AKP'nin Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu'na hükümet kurma görevi verdi. Köşe yazılarında, televizyonlarda, iş yerlerinde, kahvehanelerde koalisyonun kiminle ve nasıl olabileceği tartışılıyordu.

Öte yandan zm süreci resmen bitirilmemişti ama süreçte herhangi bir ilerleme de görünmüyordu. KCK Eşbaşkanı Bes Hozat, 15 Temmuz 2015'te yayımlanan bir köşe yazısında "Bu dönem her bakımdan çok aktif bir mücadele dönemidir. Devrimci halk savaşı dönemidir. Kürt halkı ve Türkiye toplumu devletten ve hkmetlerden barış ve demokrasi dilenemez. Bizzat kendisi devrimci, demokratik mücadeleyi yürüterek Kürdistan'a zgrlğ, Türkiye'ye demokrasiyi ve barışı getirecektir. Halk kendi mücadelesiyle demokratik sistemini kuracak ve bütün gücüyle bu sistemi savunacaktır" diyordu.⁶

Çatışmalı dönem başlıyor

20 Temmuz 2015'te, Irak şam İşlam Devletinin (İşİD) saldırısından kurtulan Rojava'nın Kobani kentine gitmek üzere şanlı-

urfa'nın Suruç ilçesinde bulunan Ezilenlerin Sosyalist Partisine (ESP) yakın Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu (SGDF) üyesi gençlere yönelik, IŞİD tarafından bir intihar saldırısı düzenlendi. Saldırıda 34 genç yaşamını yitirirken 100'den fazla kişi de yaralandı.⁷

İki gün sonra yine Şanlıurfa'nın, bu kez Ceylanpınar ilçesinde iki polisin evlerinde öldürüldükleri haberi düştü ajanslara. Önce saldırıyı üstlenen PKK, sonra bundan vazgeçerek saldırının merkezi düzeyde planlanmadığını duyurdu.⁸

Daha sonra Habertürk gazetesinde yayımlanan "İki polisin şehit edilmesinde FETÖ kuşkusu" başlıklı bir haberde, Ceylanpınar'daki cinayetler ile Fethullah Gülen örgütü arasında bağlantı olabileceğine ilişkin bilgiler yer aldı.⁹

Çatışmaların aniden başlamasının gerekçesi olan bu cinayetler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en karanlık olaylarından biri olarak kalacaktı. Devrilecek binlerce domino taşının ilki olan bu ölümlerle bağlantılı oldukları şüphesiyle gözaltına alınıp tutuklananlar, yargılama sürecinin sonunda beraat edecekler, cinayetler faili meçhul olarak kalacaktı.¹⁰

Ceylanpınar cinayetlerinden iki gün sonra da 24 Temmuz 2015'te, PKK merkez üslerinin bulunduğu Kandil Dağına yönelik Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından büyük bir hava saldırısı düzenlendi. Bu adeta, çözüm sürecinin bitirildiğinin gayri resmi açıklamasıydı.

Erdoğan'dan ilk sinyal

Sadece dört gün sonra 28 Temmuz 2015'te Erdoğan, Çin ve Endonezya gezilerinden önce Ankara Esenboğa Havalimanında yaptığı açıklamada "Dokunulmazlık zırhından bunları sıyırmak suretiyle bedelini ödemelidirler" diyerek HDP'ye yönelik operasyonun ilk sinyalini verdi.

Erdoğan, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, HDP'nin kapatılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı çağrıyla kastederek HDP'nin kapatılmasını doğru bulmadığını söylüyor ve ekliyordu: "Bu partinin yöneticilerinin bedelini ödemesi gerekir diyorum. Dokunulmazlık zırhından bunları sıyrarak bedelini ödetmeli. Parlamento gerekeni yapmalı ve bunların dokunulmazlıklarını kaldırmalı, bedelini ödetmeli."¹¹

Ertesi gün HDP'nin Meclis grup toplantısı vardı. HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ile Figen Yüksekdağ, grup toplantısı öncesinde bir araya geldikleri milletvekili arkadaşlarıyla Erdoğan'ın açıklamalarını değerlendirdi. Demirtaş ve Yüksekdağ milletvekillerinden "Dokunulmazlıklarımızın kaldırılmasını biz isteyelim" desteği aldı. Bu destekle grup toplantısına gelen Demirtaş "Partileri halk açar, halk kapatır. Dokunulmazlık mı diyorsunuz, 80 milletvekili arkadaşım ile birlikte yarın dokunulmazlıklarımızın kaldırılması için biz kendimiz dilekçe veriyoruz parlamentoya. Siz var mısınız? Korkmuyorsanız sizin de dokunulmazlıklarınızı hep birlikte kaldıralım" dedi.¹²

Demirtaş, bugünden o günlere bakınca şunları ekliyor: "Öyle dedik ama önerimizi dikkate alarak dokunulmazlıkları kaldırmak yerine, Anayasa'ya aykırı bir düzenlemeyle, geçici bir ek madde getirerek dokunulmazlıkları kaldırma yoluna gittiler. Dokunulmazlıklar Anayasa'ya uygun şekilde kaldırılsaydı bu, her milletvekili için ayrı ayrı yapılacaktı ve bu süreç aylarca sürecekti. Bunu göze alamadılar. Biz meydan okuduk, onlar hile yaptılar."

2015'te HDP'lilerin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını isteyen Erdoğan, 2011'de de "BDP'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldıracağız" demiş ama olaylar farklı bir yönde gelişmişti.¹³ Bu kez öyle olmayacak, ilerleyen aylarda dokunulmazlıklar son derece tuhaf bir şekilde kaldırılacaktı.

Aslında Erdoğan, söz konusu kendi partisi olduğunda milletvekili dokunulmazlığının kaldırılmasını, seçilmişleri yargının önüne atmak olarak nitelemişti. 2010 yılında şöyle diyordu: “Kalkıp da siyasetçiye dokunulmazlığı kaldır, ondan sonra da biz siyasetçiye birilerinin eline mahkum edelim. Kusura bakma, bunun altında hangi tezgahın yattığını biz çok iyi biliriz.”¹⁴

Hangi tezgahın yattığını çok iyi bildiği, çok doğrudu.

Dokunulmazlık tartışmaları sürerken koalisyon turları da devam ediyordu. AKP ile CHP görüşmeleri uzadıkça uzamış ve bu görüşmelerden, kısa süre sonra da unutulacak olan “istikşafi görüşme” ifadesi dışında bir şey çıkmamıştı.¹⁵

HDP yakılıyor, seçimler tekrarlanıyor

21 Ağustos 2015’te Erdoğan seçimlerin 1 Kasım 2015’te yapılacağını söyledi.¹⁶ Neden sonra, 25 Ağustos 2015’te de Yüksek Seçim Kurulu, erken seçimin Erdoğan’ın söylediği tarihte yapılacağını ilan etti.¹⁷

AKP’nin, 7 Haziran 2015 seçimleriyle tek başına iktidarı kaybetmesinin ardından başlayan çatışmalı dönemde her gün çok sayıda insan yaşamını yitiriyor, çok daha fazlası evinden, yurdundan ayrılmak zorunda kalıyordu. 10 Ağustos 2015’te Şırnak il merkezinde yapılan özyönetim ilanıyla başlayan çatışmalar ülkenin bir numaralı gündemi olmuştu.¹⁸

Toplumda büyük bir gerginlik vardı. Çatışmalar şiddetlendikçe Kürtlere ve HDP’ye yönelik çeşitli saldırılar oluyordu. 8 Eylül 2015’te, Kürt yurttaşları ve HDP binalarını hedef alan saldırılar tavan yaptı. Ülkenin dört bir yanında “teröre lanet yürüyüşleri” adıyla düzenlenen yürüyüşler kısa sürede şiddet eylemlerine dönüştü.

Mersin’de yaklaşık 500 kişilik bir grup, HDP il binasına taş ve sopalarla saldırdı. Saldırganlar binanın camlarını kırdılar,

parti tabelasını indirdiler. Binayı taş yağmuruna tutan grup, hızını alamayıp üç polisi de yaraladı. İzmir'in çeşitli ilçelerinde, Konya'da, Çorum'da HDP il binası taşlandı. Tekirdağ'da, HDP İl Eşbaşkanı linç edilmek istendi. Aksaray'da çevre yolunda, bazı yolcu otobüslerine taşlı saldırıda bulunuldu, otobüslerin camları kırıldı. Sayılamayacak kadar çok yerde HDP binalarının tabelaları indirildi, binalar yakıldı.¹⁹ İçinde çalışanlarının olduğu HDP Genel Merkezi ateşe verildi.²⁰ HDP terörize edilmek isteniyordu.

HDP Genel Merkezini yakan gruptan sadece bir kişi tutuklandı. Tutuklanan o bir kişi, 48 gün sonra yapılan ilk duruşmada serbest bırakıldı.²¹ Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada sanıklara birkaç aylık hapis cezaları verildi. Verilen cezalar ya ertelendi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kapsamına alındı.²²

Suruç Katliamının yarası tazeyken Cumhuriyet tarihinin en büyük terör saldırısı gerçekleşti. 10 Ekim 2015'te, onlarca sivil toplum örgütünün çağrısıyla düzenlenen Ankara'daki Barış Mitingine yönelik IŞİD saldırısında 103 kişi yaşamını yitirdi, yüzlerce kişi de yaralandı.²³

Böyle bir iklimde gidilen 1 Kasım 2015 milletvekili genel seçimlerinde Erdoğan'ın istediği oldu, şiddet ortamında kurulan sandıklardan AKP tek başına iktidarı sağlayacak çoğunluğu yakalayarak çıktı. Ama HDP de oy sayısı ve oranı azalmasına rağmen Meclise girmeyi başardı. Böylece HDP Eş Genel Başkanları ve milletvekilleri, dokunulmazlıklarını korumuş oldular.²⁴

Erdoğan dokunulmazlıkların kalkması için bastırıyor

Erdoğan bundan üzüntü duymuş olacak ki, 2016 yılının başından itibaren dokunulmazlıkların kaldırılması gerektiğini pek çok kez belirtti. Hatta bunların birinde "Ben senin milletvekil-

liğinin bitmesini nasıl beklerim ya" bile diyordu. Erdoğan ve AKP'nin nasıl bir yasal düzenleme getirmeyi tasarladıkları da aynı konuşmadan anlaşılıyordu. Aslında dokunulmazlıklar kaldırılmayacak, kendi ifadesine göre milletvekilleri, haklarındaki fezlekeler kapsamında yargılanabileceklerdi. "Dokunulmazlıkların kaldırılması deyince 'Milletvekillerine dokunulmazlık kalsın' gibi bir şey anlıyorlar. İşin aslı bu değil. Ya? Kimin fezlekesi varsa o fezlekeyle ilgili sürecin hemen yargıya taşınması anlamında."²⁵

Bu, ortaya son derece tuhaf bir durum çıkarıyordu; dokunulmazlığın sadece geriye doğru, belli bir dönem için kaldırılması. Yani mevcut dokunulmazlığın kalması, geçmişteki dokunulmazlığın kaldırılması. Demirtaş, bu durumun absürtlüğüünü her davasının ilk duruşmasında kayıtlara geçirecekti.

Bunlardan biri, ana davasının katıldığı ilk duruşmasında oldu. Demirtaş hakime şöyle seslendi: "Bakın biz tutukluyuz, yargılanıyoruz ama şu anda yaptığım konuşma dokunulmazlık kapsamında. Örneğin, Savcı Bey savunmamdan rahatsız olup da suç duyurusunda bulunsa ya da hani yapmayacağım bir şey de mesela mahkemenize hakaret etsem, buradaki herhangi birine hakaret etsem, hakaretle ilgili soruşturma başlatmak isteyeceksinizdir. Ne yapmanız lazım? Savcılık fezleke düzenleyip Meclise gönderecek 'dokunulmazlığı kaldırın' diyecek. Düşünebiliyor musunuz? Dokunulmazlığım var, yaptığım konuşma da savunma dokunulmazlığı kapsamında. Nasıl yargılayacaksınız beni? Çünkü dokunulmazlığı kaldıranlar '20 Mayıs 2016 tarihine kadarki fezlekelerle ilgili kalkmıştır. Bundan sonra olduğu gibi devam eder' dediler."

Bir yandan dokunulmazlıkların kaldırılmasını meşrulaştırmak için Saray ve AKP'ye bağlı medya tarafından hemen her gün Demirtaş ve HDP milletvekilleri hakkında çeşitli yayınlar yapılıyor, Erdoğan dokunulmazlıkların kaldırılması gerektiği-

ne dair konuşmalarını sürdürüyorken diğer yandan da milletvekili dokunulmazlığını düzenleyen geçici Anayasa değişikliği teklifi TBMM'ye sunuluyordu.

Büyük bir elektrik yüklenen teklifin görüşüldüğü Anayasa Komisyonu toplantısı çok tartışmalı başladı. HDP ve AKP'li milletvekilleri yumruk yumruğa kavga ettiler.²⁶

Dokunulmazlıklar kalkıyor

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu komisyon görüşmelerinden önce katıldığı bir televizyon programında dokunulmazlıkları düzenleyen geçici Anayasa değişikliği için "Anayasa'ya aykırı ama evet diyeceğiz" demişti.²⁷

CHP'nin, Anayasa'ya aykırı olduğu halde evet demesinin nedeninin asker kökenli bir CHP milletvekilinin Genelkurmay'ı ziyaret etmesi, ardından Kılıçdaroğlu ile görüşerek ziyaretinde aldığı brifingi ona aktarması olduğu iddia edildi.²⁸

Kılıçdaroğlu evet oyu vereceklerini açıklayınca teklifin geçmesinin önünde herhangi bir sayısal engel kalmadı. Geçici Anayasa değişikliği teklifi, HDP'li ve AKP'li milletvekillerinin iki gün boyunca süren yumruk yumruğa kavgalı görüşmelerinin ardından AKP, CHP ve MHP milletvekillerinin oylarıyla TBMM Anayasa Komisyonundan geçti.

Sırada teklifin TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi vardı. Çok geçmeden o da yapıldı ve teklif 376 oyla kabul edildi. CHP yönetimine yakın milletvekillerinin evet oyu vermesi teklifin referandum barajı olan 367'yi aşmasına yetmişti.²⁹

Bu geçici Anayasa değişikliği aslında milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmıyor, 20 Mayıs 2016 tarihine kadar TBMM, Adalet Bakanlığı, Başbakanlık, Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyonunda olan fezlekelerle ilgili olarak, milletvekillerinin yargılanabilmesinin önünü açıyordu. Yani örneğin bir milletvekili hakkında, yasanın

Mecliste kabul edilmesinden sonra da herhangi bir kovuşturma ya da soruşturma yapılamıyordu. 20 Mayıs 2016'dan önce bir milletvekili hakkında bir soruşturma açılmışsa bile, düzenlenen fezleke yasada belirtilen kurumlara ulaşmamışsa o fezlekeden yargılama yapılamayacaktı.

Durum yasal olarak karışık, siyasi olarak açıktı. Başta eş genel başkanlar Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş olmak üzere çok sayıda HDP'li milletvekili her an gözaltına alınabilir, tutuklanabilirdi. Nitekim öyle de olacak, bu Anayasa değişikliği maddesi sadece ve sadece onlar için uygulanacaktı.

Hendekler, barikatlar ve çatışmalar 2016 yılının Haziran ayının başına kadar devam etti. Yerleşim yerlerine tanklar sokulmuş, evler tank ve obüs atışlarıyla yıkılmış, binlerce insan yaşamını yitirmiş, on binlerce insan evinden, yurdundan olmuştu. Devlet güçleri orantısız bir şiddet kullanarak hakimiyeti sağlamıştı. Bu orantısız şiddetin nedenlerinden biri çok geçmeden anlaşılacaktı.

“Allah’ın lütfu” geliyor

15 Temmuz 2016 akşamı, Ankara ve İstanbul başta olmak üzere çeşitli illerde askeri bir hareketlilik olduğu haberleri son dakika olarak anons edildi. ABD’nin Pensilvanya eyaletinde yaşayan ve uzunca bir süredir Erdoğan ile ayrı düşen, kendi kurduğu dini bir cemaatin lideri olan Fethullah Gülen taraftarı bir grup ordu komutanı, askeri bir darbe düzenliyordu. Askerler İstanbul’da çeşitli yerleri tutmuş, Ankara’da Akıncı Hava Üssünü karargah haline getirmişlerdi. Erdoğan, tatilde olduğu Muğla’nın Marmaris ilçesinde kameraların karşısına geçerek darbeye karşı bir açıklama yaptı. Ancak ilginç bir şekilde bu konuşması herhangi bir yerde yayımlanmadı.³⁰ Ardından bir cep telefonu ile bağlandığı CNN Türk kanalında, halka sokaklara

çıkma çağrısı yaptı. Birkaç saat içinde darbenin başarısız olacağı belli oldu. Sabah olduğunda ise artık kesinleşmişti.³¹

20 Temmuz 2016'te Erdoğan, tüm ülkede Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edildiğini açıkladı. 15 Temmuz 2016 gecesi yaptığı konuşmada darbe girişimini Allah'ın bir lütfu olarak gördüğünü açık açık söyleyen Erdoğan, hayalini kurduğu başkanlık sistemini OHAL sayesinde fiilen uygulamaya koydu.³²

OHAL, Hükümete çok geniş yetkiler veriyordu. Bir anda Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) rejimine geçilmişti. Başlangıçta sadece Fethullah Gülen örgütüne yönelik olarak görülen uygulamalar giderek tüm muhalefete, Kürtlere, solculara yöneliyordu. Muhalif televizyon kanallarının neredeyse hepsi ve yüzlerce sivil toplum kuruluşu kapatıldı, on binlerce insan işinden atıldı, pasaportlarına el konuldu. Binlercesi cezaevlerine konuldu. İçerdekiler ve dışarıdakilerle, Türkiye kısa zamanda adeta bir cezaevine dönüştürüldü.

Baskının dozu gittikçe artıyor, hemen her gün yeni bir KHK imzalanıyor, insanlar sabah uyanır uyanmaz kendilerinin ya da yakınlarının adları var mı diye merak ve endişeyle, sabaha karşı yayımlanan bu KHK'lere bakıyorlardı.

11 Eylül 2016'da HDP'nin en büyük bileşeni, eski adı BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) olan Demokratik Bölgeler Partisi'nin (DBP) elindeki belediyelerden 28'ine kayyum atandı.³³ Daha sonra DBP'nin elindeki hemen hemen bütün belediyelerin başkanları görevden alınacak, çoğu tutuklanacak, yerlerine kayyumlar atanacaktı. Kayyum uygulaması kesintisiz devam edecek, HDP'nin 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde kazanacağı belediyelerin de neredeyse tamamına kayyum atanacaktı.

Derken 11 Ekim 2016'da MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, partisinin Meclis grup toplantısında, başkanlık sistemini

getirecek Anayasa değişiklik teklifinin Meclise sunulmasını istedi. Aynı konuşmada, örtük bir referandum çağrısı da yaptı.³⁴

Erdoğan, başkanlık sistemini getirecek olan Anayasa değişikliği çalışmalarını zaten bir süredir yürütüyordu. 1 Kasım 2016'da değişikliğin içeriğine dair çeşitli haberler yayımlandı. Haberlerde, dar bir kadronun üzerinde çalıştığı tam başkanlık sistemiyle başkanın hem devletin hem de yürütmenin başı olacağı yazılıyordu. Bunun yanı sıra iç ve dış siyaset başkan eliyle yürütülecekti. Başkomutan sıfatı da taşıyacak olan başkan, TBMM tarafından çıkarılan kanunları onaylayıp veto edebilecek, referandum kararı alabilecekti. Başkanın sahip olduğu geniş atama yetkisi en önemli başlıklardan olacaktı. YÖK, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve rektörlerin atanmasının da başkan tarafından yapılması planlanıyordu. Haberdeki bilgilere göre, başkanın sadece spor liglerinin şampiyonları ile piyango sonuçlarını belirleme yetkisi yoktu.³⁵

Ufukta bir referandum görünüyor ama iktidarın baskıcı gücünün karşısında etkili bir direnç de görünmüyordu; çok değil, bir yıl önce AKP'yi iktidardan eden HDP dışında. Partisine ve kendisine büyük bir baskı ve medya ambargosu uygulansa da kitleleri etkileyebilme gücünü koruyan HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, olası bir referandumda hayır kanadının kazanmasını sağlayacak performansı ortaya koyabilirdi.

Operasyon yaklaşıyor

Siyasi iktidar ve Türkiye'yi yönetenler, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bekasının söz konusu olduğu duygusuna kapılmış ve bu beka sorununun da HDP Eş Genel Başkanları ile milletvekillerinin tutuklanmasıyla aşılabileceğini düşünmüş gibiydiler. Operasyon yaklaşıyordu.

25 Ekim 2016'da Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Gültan Kışanak, TBMM'deki Darbe Araştırma Komisyonunun daveti üzerine bulunduğu Ankara'dan dönüşünde havaalanından, diğer eşbaşkan Fırat Anlı ise Diyarbakır'daki evinden gözaltına alınarak tutuklandılar.³⁶

Hemen sonraki gün Demirtaş, yurt dışı programını yarıda keserek Diyarbakır'a geçti. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin önünde, belediye başkanlarının gözaltına alınmalarını protesto eden halka bir konuşma yaptı. Ertesi gün merkez Bağlar, sonraki gün de merkez Yenışehir ilçelerinde konuştu. Bu konuşmalarının birinde şunları söylüyordu Demirtaş: "Türkiye'nin batısında yaşayan, özgürlükten, demokrasiden yana, adaletten yana bir dünya isteyen herkes bugün sesini Kürdün sesine katmazsa bugün Kürt'ün elini tutmazsa yarın tepelerine binmiş bir Hitler faşizmi altında inlerken ah vah edecek fırsat bulamayacaklar."³⁷

Diyarbakır'daki protestolarda konuşan Demirtaş daha sonra, 1 Kasım 2016'da Ankara'da, bu kez HDP Meclis grup toplantısında mikrofondaydı. "Türkiye'ye, alternatif bir demokratik iktidar seçeneği sunmamız lazım. Biz şu faşist bloka mecbur muyuz ya? Eşitlikten, kardeşlikten yana olanlar neden yüzde 60 oy alamayacakmışız, neden bir araya gelip demokratik bir blok oluşturamayacağız" dedi. Konuşmasının hemen ardından, *Cumhuriyet* gazetesinin Ankara bürosunu ziyaret etti. Gazeteye bir gün önce operasyon yapılmış, gazetenin genel yayın yönetmeni Murat Sabuncu ile çok sayıda yazarı ve yöneticisi gözaltına alınmıştı.³⁸

Demirtaş dayanışma ziyaretindeki konuşmasında şunları söyledi: "Hepimizin ortak değeri bu ülkede demokrasi ve huzur içerisinde, güven içerisinde eşit yaşamak olmalıdır. Bunu savunan herkesin bugün el ele verme, dayanışma içerisinde birlikte mücadele etme günüdür. 'Teslim Olmayız' manşetiyle

çıktı bugün *Cumhuriyet* gazetesi. Evet, en önemli şey budur. Bugün itibariyle AKP bütün devleti ele geçirdiğini zannediyor olabilir ama önemli olan teslim olmadığımızı her fırsatta elimizdeki bütün imkanlarla gösterebilmektir. (...) Bu çağda, insanların Ay'da, Mars'ta şehir kurmaya çalıştığı, bunun arayışlarının olduğu bir çağda basın sansürleyebilmek hem teknik olarak mümkün değil hem de bu kadar inançlı insanın, bu kadar direngen insanın milyonların olduğu bu ülkede herkesi teslim almak mümkün değil.”³⁹

Herkesi teslim almanın mümkün olmadığı kesinlikle doğrudur. Ama çok sayıda kişiyi gözaltına alıp tutuklamayı deneyebilirlerdi. Öyle de olacaktı.

Demirtaş Diyarbakır'a dönmek üzere Ankara'dan ayrılırken, K24 muhabiri Azad Altun'un, hakkındaki onlarca yıl hapis cezası istenen davalarla ilgili sorusunu gülerek yanıtladı. Moralliydi: “Allah uzun ömür verirse yatacağız.” Gerçekçiydi: “Hukukla alakası yok. Bu bir siyasi intikam operasyonudur. İşlediğimiz bir suç yok. Adil bir yargılama olsa hemen beraat etmemiz lazım. Ama yargılama makamlarının adil davranacağına dair bir beklentimiz yok.” Ve kararlıydı: “Geri adım atmayacağız.”⁴⁰

Demirtaş Diyarbakır'a döndü. Diyarbakır'da her gün protesto gösterileri yapılıyordu. Bu gösterilerin, ülkenin farklı yerlerindeki insanlar tarafından görülmesinin engellenmesi amacıyla internet hizmetleri yavaşlatılıyor, zaman zaman da tamamen kesiliyordu.⁴¹ Şehirdeki tepkinin duyulmaması, şehirden uzatılan elin görünmemesi isteniyordu. Diyarbakır izole ediliyordu. Demirtaş, Diyarbakır'daydı.

Demirtaş tutuklanıyor

2016. 4 Kasım'ın ilk saatleri. HDPEş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ Ankara'daki evinden, Selahattin Demirtaş da Diyarbakır'daki evinden gözaltına alındılar. Aynı dakikalarda HDP milletvekilleri Abdullah Zeydan, Ferhat Encü, Gülser Yıldırım, İmam Taşçier, Leyla Birlik, Nursel Aydoğan, Selma İrmak, Sırrı Süreyya Önder ve Ziya Pir de gözaltına alınıyor; İmam Taşçier, Sırrı Süreyya Önder ve Ziya Pir serbest bırakılırken diğerleri tutuklanıyordu.

Operasyonun ardından, yürütülecek çalışmaları koordine etmek için HDP Genel Merkezine giden Grup Başkanvekili İdris Baluken de oradan gözaltına alındı. Baluken, gözaltı aracına bindirilirken başını eğmeye çalışan polisi sert bir şekilde engelleyerek ona bağırdı, başının eğdirilmesine izin vermedi.⁴² Ne onun ne de herhangi bir HDP'linin başı, o gece de ilerideki günlerde de eğilmeyecekti.

Türkiye'de, ülke çapında merkezi soruşturma yürütme yetkisine sahip bir kurum olmamasına, her bir soruşturmanın akışı kendine özgü olarak ilgili savcılık tarafından yürütülmesine rağmen tek bir yerden düğmeye basılmışçasına hareket edilmiş, HDP'liler ülkenin farklı yerlerinden aynı dakikalarda gözaltına alınmıştı.

Eş Genel Başkan Figen Yüksekdağ'ın Ankara'da kaldığı evin kapısı kırılıp içeri girilerek polislerce alınması, HDP tarafından sosyal medyada görüntülü olarak paylaşıldı. Aynı dakikalarda Demirtaş'ın eşi Başak, kızları Delal ve Dilda ile birlikte yaşadıkları Diyarbakır'daki evin kapısı kar maskeli polislerce sert bir şekilde çalınıyordu. Demirtaş, tutuklanacaklarına ilişkin kesin bilgiyi önceden almıştı. Aslında operasyonun 5 ya da 6 Kasım'da olmasını bekliyorlardı. Son günlerde evde ailesiyle olmak istemişti. Cezaevine giderken yanında götüreceği eşya-

ları önceden ayırmıştı. Birkaç kitap da kıyafetlerinin üstünde bekliyordu.

Kapı çalınmadan biraz önce Sırrı Süreyya Önder, Demirtaş'ı aradı. "Beni almaya geldiler, haberin olsun" dedi. Daha onlar konuşurken kapı çaldı. Demirtaş, Sırrı Süreyya Önder'e "Bize de geldiler" deyip telefonu kapattı ve avukatlarını aradı. Avukatları da en az Demirtaş ve ailesi kadar hazırlıklıydılar. Demirtaş'ın evine gelmek üzere hemen yola çıktılar.

Kapı çalınıp derhal açılması için bağırılırken Demirtaş Twitter hesabından şu mesajı paylaştı: "Diyarbakır'da, evimde zorla gözaltına alınma kararı ile emniyet yetkilileri kapımdalar."⁴³ Bu, Demirtaş'ın bizzat attığı son tivit.

Bir yıl kadar sonra, avukatları tarafından Twitter hesabından paylaşımlar yapılmaya başlanacak, bunun üzerine koğuşunda arama yapılacaktı. Bunu, yine avukatları aracılığıyla Twitter hesabından duyuran Demirtaş, aramada bir adet ketil bulunduğunu belirtti.⁴⁴ Bunun üzerine Demirtaş'ın ketildan tivit attığı esprileri yapıldı, Demirtaş'ın Twitter hesabı ketil ile özdeşleşti.

Demirtaş, zaman zaman Twitter hesabını son derece aktif ve etkili şekilde kullanacak hatta bazı tivitleri, özellikle 31 Mart 2019'da yapılacak yerel seçimlerde ve 23 Haziran 2019'da yapılacak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tekrar seçiminde önemli etki sağlayacaktı. Ama kendi elleriyle yazdığı son tivit şimdilik buydu.

Demirtaş'ın bu tivitini paylaştığı anlarda eşi Başak Demirtaş ile kızları Delal ve Dilda telaş içindeydi. Aslında bugünü, daha doğrusu bu geceyi bekliyorlardı. Demirtaş, eşine ve o günlerde 9 ve 13 yaşlarında olan kızlarına durumu daha önce anlatmıştı.

Kapı yumruklanmaya başlanmıştı. Açılmazsa kıracaklarını söylüyorlardı. Demirtaş gözetleme deliğinden baktığında kar maskeli kişiler gördü. Balkondan dışarı baktığındaysa etrafta

çok sayıda polis aracı olduğunu. Demirtaş kapıdakilere “Kapıyı açmayacağım. Avukatlarım gelmeden evime giremezsiniz” dedi. Ama gelenler çok sabırsızdılar, kapıyı kırmaya yeltendiler. Demirtaş bunun üzerine kapıyı açtı ve gelenlere “İçeriye girmeye kalkmayın” dedi.

Sivil bir memur gözaltı kararını uzattı kendisine. Demirtaş ona “Kar maskeliler binayı boşaltsın, çocuklarını korkutmaya hakkınız yok” dedi. Sadece Demirtaşların kapısında değil, apartmandaki her kapının önündeydiler. Gürültüye uyanan komşuların dışarı çıkmalarını engelliyorlardı. Demirtaş’ın itirazı üzerine sivil memur talimat verdi ve kar maskeliler kapının önünden ayrıldılar.

Hızlıca gelen Demirtaş’ın avukatları apartmanın girişinde engellenmişti. Demirtaş’ın ısrarı üzerine girebildiler, eve çıktılar. Demirtaş onlarla birlikte sivil memuru içeriye, mutfığa davet etti.

Demirtaş götürülürken eşi Başak ve kızları Delal ile Dilda’ya sarıldı. Demirtaş o anı şöyle anlatıyor: “Küçük kızım Dilda, ben tam kapıdan çıkarken ‘Baba gitme’ dedi. Kendimi zayıf hissettiğim tek an o andı diyebilirim. Dönüp Dilda’ya tekrar sarılarak ‘Döneceğim’ dedim.” Demirtaş, ileriki yıllarda vereceği bir röportajda, sözüne halen bağlı olduğunu da belirtecekti.⁴⁵

Demirtaş, apartmandan çıktıktan sonra olanları da şöyle anlatıyor: “Bana dokunmalarına, koluma girmelerine izin vermedim. Apartmanın önünde önce bir karmaşa yaşandı, beni bindirecekleri aracı bulamadılar, biraz paniklediler. Sonra beyaz ve arkası kapalı bir pikap geldi, ona bindim. Sağıma ve soluma birer sivil polis oturdu. Onlar bindikten sonra pikap hızla çıkmak istedi ama birileri engel olmaya çalışıyordu, kim olduklarını göremedim. Yolda giderken başka kimlerin alındığını ve nasıl olduklarını merak ettim. Halkı düşündüm. Tarih tekerrür ediyordu ve halkımız çok üzülecekti. Zorlu bir sürecin

bizi beklediğini biliyordum ama moralliydim. Tarihin tam olarak tekerriir etmesini engellemeye çalışacaktık. Hazırlıklıydık, direnecektik.”

Aslında Demirtaş o gece evinde olmayabilirdi. Eşi Başak Demirtaş, bir yıl sonra verdiği bir röportajda “Eşim aylar önceden kendileri hakkında tutuklama kararı verileceğini biliyordu. Birçok arkadaşı kendisine, yurt dışına gidip orada kalmasını önermesine rağmen kendisi bunu kabul etmedi” diyordu.⁴⁶

Çok sonra Başak Demirtaş o geceyi, kendisi henüz çocukken, 12 Eylül 1980 darbesinin fırtınalı günlerinde babasının evden gözaltına alınmasını da hatırlayarak şöyle anlatıyor: “Bir taraftan da balkondan bakıyorum aşağıya, durum ne diye falan. Gözlerime inanamadım. Neredeyse 500 metrelik bir alanı sarmışlardı. Zırhlı araçlar, polis arabaları... Durumun ne kadar vahim olduğunu yani olağanüstü olduğunu daha iyi anlamıştım. Böyle bir operasyon olacaktı, belki tutuklanacaklar listesindeydi ama hani, ne oluyordu? Korkudan, özellikle küçük kızım Dilda ağlamaya başladı. Selahattin bir taraftan onu teselli etmeye çalışıyor, bir taraftan hazırlanıyordu. Birdenbire böyle, tam otuz sekiz yıl öncesine döndüm. Babamın alındığı geceki annemle birebir aynı cümleleri kuruyorduk.”⁴⁷

Demirtaş ile Yüksekdağ’ın tutuldukları yere bombalı saldırı

Demirtaş, Yüksekdağ ve Diyarbakır’da gözaltına alınanlar Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. Sabahın erken saatlerinde, o civarda büyük bir bombalı saldırı gerçekleşti. Saldırıda 12 kişi yaşamını yitirdi, 100’den fazla kişi yaralandı. Patlamanın ardından çekilen fotoğraflar sanki Diyarbakır’dan değil de iç savaşta Suriye’nin bir şehriden ya da bir deprem sonrasında gibiydi. Arabalar devrilmiş, iş yerleri dağılmış, apart-

manlar büyük hasar görmüş, evlerden ve arabalardan fırlayan eşyalar etrafa saçılmıştı.⁴⁸

O dakikalarda Avukat Aygöl Demirtaş, müvekkili de olan ağabeyinin yanına, Diyarbakır Adliyesine gidiyordu. Gece saatlerinde onun gözetlince alındığını öğrenmiş, evine gittiğinde ağabeyini götürmüşlerdi. Ağabeyinin götürüldüğü Emniyet Müdürlüğüne gitmek istediye de avukat arkadaşları, onun duygusallığını bildikleri için evde kalmasını istemişlerdi. *"İyi de değildim açıkçası. Çok öfkeliydim"* diyor.

"İlerleyen saatlerde, Selahattin Başkan'ın adliyeye götürüldüğünü söylediler, ben de adliyeye gitmek üzere çıktım. Sabah olmuştu. Emniyet Müdürlüğüne yaklaşık bir buçuk kilometre mesafede bir yerde, kırmızı ışıkta durduğum bir sırada, bir anda arkamdaki araba benim arabama, benimki de öndekine çarptı. Hava serin olduğundan camlarım kapalıydı, radyo açıktı. Herhalde bu yüzden bir ses duymamıştım.

"Zincirleme bir trafik kazası olduğunu sandım ilk önce. Arabadan indim, baktım bütün arabalar birbirlerine çarpmış, herkes inmiş. İnenlerden biri dizlerine vuruyor, Emniyet Müdürlüğü tarafından yükselen dumana bakarak 'Hawar, hawar!' Başkan'ı öldürdüler! Başkan'ı öldürdüler' diye bağıırıyordu. Hemen yanına gittim. Korkmamasını söyledim 'Sakin ol, sakın ol, Başkan orada değil, Başkan'ı adliyeye götürdüler' dedim."

Demirtaş bu saldırıyı, OT dergisinin Şubat 2021 sayısında yayımlanan röportajında şöyle yorumluyor: "Tutuklandığımız günün sabahında, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün önünde büyük bir saldırı yapıldı ve 12 insan katledildi, 100'e yakın kişi yaralandı. Bu saldırı çok açık bir provokasyon ve topluma dönük bir tehditti. Bu katliam, her kim kullanılmış olursa olsun, açıkça bizi tutuklananların bir planlamasıydı. Amaçları, çok

* Kürtçede imdat.

ölümlü bir katliamla tutuklamaları aynı saate getirip şok durumunu derinleştirmekti. Eminim, bir gün bunların hepsi ortaya dökülecektir.”

Görgü tanıklarının anlatımına göre olay şöyle gerçekleşmişti: İçerisinde tonlarca patlayıcı bulunan bir minibüs Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünün girişine giderken bir taksiyle çarpıştı. Kazaya karışan bomba yüklü minibüs durmadan kaçınca taksici onun peşine düştü ve minibüsün önünü, patlamanın gerçekleştiği noktada kesti. Taksici burada aracından inerek minibüse gitti ve kapıyı açtığı sırada bomba düzeneklerini görünce “Bomba var!” diye bağırıp kaçtı. Bu sırada Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü çevresindeki polisler mevzi aldılar. Durumu gören bazı vatandaşlar kaçtılar. Araçta bulunan kişi ise bombaları patlattı.⁴⁹

HDP, saldırının IŞİD tarafından yapıldığını, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde tutulan Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ ile milletvekilleri Gülser Yıldırım, Nursel Aydoğan, Sırrı Süreyya Önder ve Ziya Pir’e yönelik olduğunu açıkladı.⁵⁰

Demirtaş’ın ilk mesajı

Tutuklanan Demirtaş, avukatlarına el yazısıyla bir not verdi. Demirtaş ile arkadaşlarının, cezaevinde olacakları tüm yıllar boyunca nasıl bir tutum alacaklarının pusulası niteliğindeki bu kısa notu HDP yayımladı:

“Hükümet ve Saray öncülüğünde devam eden sivil darbenin başka aşaması ile karşı karşıyayız. Ben ve arkadaşlarım bu hukuk dışı darbeye karşı her yerde ve her aşamada dimdik durmaya devam edeceğiz. Bizler, halkımızın fedakarca yürüttüğü demokrasi, özgürlük ve barış mücadelesine sıkı sıkıya bağlı kalacağımızın bilinmesini istiyoruz.

“Bu zulüm günleri, direnişimiz karşısında er geç son bulacaktır. İrademizi kırabileceklerini sananlar, bu ucuz komplo-larla sadece kendi zavallılıklarını teyit etmiş oluyorlar. Koşullar ne olursa olsun demokratik, siyasi mücadelemizi sürdüreceğiz. Barış çağrılarımızı yinelemeye devam edeceğiz. Bütün dostlara en içten selam ve sevgilerimizi iletiyoruz.”⁵¹

Demirtaş Edirne Cezaevinde

Demirtaş daha sonra helikopterle Edirne Şehir Stadyumuna, oradan da Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevine götürüldü. Götürülmeden önceki bir anısını Demirtaş’tan dinleyelim: *“Diyarbakır Adliyesinde tutuklama kararı çıkınca Figen Başkan, cebinden iki tane 200 lira çıkarıp birini bana verdi. Çünkü üstümde hiç para yoktu. Cezaevindeki ilk gün, kantinden acil ihtiyaçları alabilmek için para gerekiyormuş meğerse. Tabii kendisi deneyimli olduğu için bunu biliyor. Gerçekten de acil ihtiyaçlarımı o 200 lirayla alabildim kantinden.”* Eşbaşkanlar, paralarını da eşit bir şekilde bölüşmüşlerdi. Birkaç saat sonra da vedalaşıp ayrılacaklardı.

Demirtaş, Diyarbakır’dan nasıl götürüldüklerini de şöyle anlatıyor: *“Tutuklama sonrası havaalanına geldiğimizde biri Türk Hava Yollarına ait büyük bir uçak, bir de isimsiz ve kuyruk numarası olmayan küçük bir uçak pistte bekliyordu. Büyük uçağı tutuklanan diğer arkadaşlarımız için getirmişlerdi. Küçük olanı ise ben ve Figen Başkan için.*

“Sivil bir kadın polis ve sivil bir erkek polis bizimle birlikte uçağa bindi. İçeri girdiğimizde arka tarafta üç sivil erkeğin oturduğunu gördük. Oldukça karanlık tiplerdi. Çok yorgun görünüyorlardı. Hemen uyudular, yol boyunca da uyanmadılar. Kimdiler ve uçakta ne işleri vardı, anlayamadım. Bizimle hiç ilgilenmediler. Sanki başka bir görevden İstanbul’a dönüyorlarmış gibiydi.

“Bir buçuk saat sonra Kocaeli yakınlarında bir havaalanına indik. Aşağı indik, Figen Başkan ile sarılıp vedalaştık. Onu Kandıra’ya doğru götürürlerken biz tekrar uçağa bindik.”

Demirtaş “Diyarbakır’da tutuklandıktan sonra kelepçe, kola girme gibi hiçbir uygulamayı kabul etmedim. Beni Edirne’ye kadar o şekilde getirdiler” diyor ve ilk gün yaşananları anlatmaya devam ediyor: “Edirne Cezaevinin benim geleceğimden haberi yoktu. Çünkü biz Diyarbakır Adliyesinden çıkana kadar, sevk yazımızda Kandıra Cezaevi yazıyordu. Tam adliyeden çıkmak üzereyken TEM Müdür Yardımcısı geldi ve benim yanımda, kağıdın üzerindeki Kandıra yazısını çizip Edirne yazdı. ‘Ne oldu?’ diye sordum ‘Son anda emir değişti’ dedi.

“Edirne Cezaevinin önünde birkaç dakika, gardiyanların kapıyı açmasını bekledik. Bu arada polisler sürekli demir kapıyı çalıyorlardı. Bir ara ‘İçeride yoklar galiba. Gidelim’ diye espri yaptım. Tam o sırada kapıyı açtılar. Bir anda hayalet görmüş gibi oldular çünkü dediğim gibi, beni beklemiyorlardı.

“Son derece nazik davranarak işlemlerimi hızla bitirip kalacağım hücreye götürdüler beni. ‘Aç değilim’ dememe rağmen bolca yemek de bıraktılar. Çok yorgundum. On dakika sonra kıyafetlerim üzerimde uykuya daldım.”

Cezaevi Kullanma Kılavuzu

Cezaevindeki ilk anlarını yorgun argın geçiren Demirtaş, ilerleyen zamanlarda pek çok çalışmaya imza atacaktı. İlk günlerde bunlar, çeşitli gazetelere ve internet sitelerine gönderdiği yazılar oldu. O yazılardan biri, *BirGün* gazetesinde yayımlanan Cezaevi Kullanma Kılavuzu adlı yazıydı:

“Dışarıda gürül gürül akan hayatın gürültüsünü unutacak kadar uzun değil hapisliğim. 25 yıldan fazla bir süredir içeride

yatanların olduğu bir ÷lkede hapishaneler hakkında ahkâm ke-
secek kadar da uzun değil. Fakat yine de mahpusluğa dair izle-
nimlerimi yazmak boynumun borcudur sanırım.

“Bizim tutuklanmamızla elde edilmek istenen sonuçlardan biri de topluma korku salmaktır. Herkesi cezaevi ile tehdit ede-
rek sindirmektir. Madem öyle, bize düşen de bu amacı boşa çı-
karmaktır. Zaten korkunun ecele faydası da yoktur. Korku iklimi-
mini kırarak cesaret mevsimine gireceksek, tutuklanmadan
korkarak haksızlığa, hukuksuzluğa boyun eğmek yerine kor-
kuyla alay etmek evladır.

“Ola ki tutuklanırsanız, elinizde taze bilgiler olsun diye ya-
zıyorum. İçeri denilenle dışarı denilen şey arasındaki siyasi
farkları yazmaya gerek yok sanırım. Daha doğrusu yazmaya
değecek kadar fark yok. Ben daha çok da günlük yaşama dair
farkları yazayım, siz faydalı gördüklerinizi aklınızda tutarsınız
artık.

“Cezaevine ilk girişte üstünüzü arayıp içeri sokulması ya-
sak olan her şeyinize el koyuyorlar. Ama tutuklanmanıza ge-
rekçe gösterilen ‘düşüncelerinize’ el koyamıyorlar, içeri sokabi-
liyorsunuz. İlginç bir uygulama.

“İlk günlerde avukat görüşü vs. için odadan çıkarıldığınızda koridorda birden ceplerinizi kontrol edip hücre kapısının anahtarını içerde unuttuğunuz telaşına kapılabilirsiniz, panik yapmayın. Burada kilit çok, anahtar yok.

“Ziyaretinize gelenler her seferinde sizi eliyle koymuş gibi buluyor. Cezaevi kapısında kimse onlara ‘Efendim kendileri bir toplantı için az önce dışarı çıktılar’ falan demiyor ya da ‘Kendileri yıllık izindeler, bir notunuz varsa iletelim’ diyeniniz de olmuyor. Kaçacak yeriniz yok yani.

“Dışarıda pek sevilip sayılan biri değilseniz bile üzölmeyin. Çünkü burada sabah akşam en az iki defa sayıyorlar zaten, hiç yoktan iyidir. Buradan bir mutluluk çıkarmaya bakın.

“Burada da ‘hayat kısa, kuşlar uçuyor.’

“Burada ‘Tüh şarjım bitti’ telaşı yok, şarjınız hiç bitmiyor burada. Rahat olunuz, gerginliğe gerek yok.

“Olaylar biraz büyüdüğünde internetinizi de kesemiyorlar burada. Gerçekten hoş bir duygu, biraz özgürlük tadı veriyor.

“Ben hayatımda bir defa bile televizyona çıkmadım diye hayıflananlar için de tedbirler alınmış burada. Sizi 24 saat çeken kameralar ve ekranları başında pür dikkat izleyen arkadaşlar var, tadını çıkarn.

“Otobüsü, metrobüsü, vapuru kaçırmamak için her gün kan ter içinde koşturan arkadaşlar, burası tam size göre. Çünkü ring aracı sizi almadan kesinlikle hareket etmiyor, yolcu memnuniyetine aşırı önem var.

“Navigasyon olmadan bir yere gidemez hale mi geldiniz? Sıkmayın canınızı, her yere en az 4 gardiyan bizzat götürüyor sizi.

“‘Kapı çalıyor galiba, bir bakar mısın?’ diyen arkadaşlarınız olacaktır, sakın yemeyin.

“Gece bir tıkrıtı duyduğunuzda hırsız olmadığından emin olabilirsiniz. Cezaevinde hırsız var ama onlar başka odalarda kalıyorlar. Zaten küçük hırsız bunlar. Büyük olanları içeri atmıyorlar, korkmanıza gerek yok.

“Burada hiç kimse ‘Hapse attırırım uleyn seni!’ diye tehdit edemiyor, değişik bir duygu işte.

“Bir mesaj attım 10 dakikadır bana dönmedi diye öfkelenenler! Burada bir mektubun gidip cevabının size dönmesi en az bir ay sürüyor, öfke kontrolüne iyi geliyor.

“Kantin alışveriş listesine kazma, testere, orak, çekiç gibi şeyler yazmayın, vermiyor zalımlar.

“Burada müdür var, müdür yardımcıları var, öğretmenler var, ama karne alıp tatile çıkacakmış gibi bir havaya girmeyin sakın, vermiyorlar, kesin bilgi.

“Ben de Licelilerin damadıyım kardeşim’ diye övünseniz bile bir işe yaramıyor. Suçu hemen kayınpederinizde aramayın, sistem böyle.

“İzmirliiler burada da çekirdeğe çiğdem diyorlar, o pek de-
ğişmiyor galiba.

“Burada da ‘hayat kısa, kuşlar uçuyor’, burada da ‘ejderha
olsan kâr etmiyor geceleri’, burada da ‘gerçek aşk vazgeçme-
mektir.’”⁵²

OHAL’de referandum

Demirtaş ve Yüksekdağ ile HDP’li milletvekillerinin tutuklan-
dıkları 4 Kasım 2016’dan birkaç gün önce beliren başkanlık sis-
temi çalışmaları, tutuklanmaların ardından ivme kazandı. 10
Aralık 2016’da AKP’nin MHP ile uzlaşmaya vardığı Anayasa
değişikliği teklifi 316 imzayla Meclis Başkanı’na sunuldu.⁵³

TBMM Anayasa Komisyonu, çalışmalarına hemen başladı.
Adı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, kendisi ise “Türk tipi
başkanlık” olan yeni yönetim sisteminin anayasal taslağı hızla
yol alıyordu. Anayasa Komisyonu aşamasının ardından
TBMM Genel Kurulu aşaması da geçildi. Sırada referandum
vardı.

Referandum 16 Nisan 2017’de, Demirtaş, Yüksekdağ ve
HDP’lilerin 4 Kasım 2016’da tutuklanmalarından sadece 5 ay 12
gün sonra yapılacaktı. AKP ile MHP’nin, aralarında komisyon
kurarak sistem hakkında tartışmaları ve uzlaşmaları,
TBMM’deki komisyon aşaması, TBMM Genel Kurulu aşaması
ve geçirilmesi zorunlu süreler göz önüne alındığında bu kısa
zaman, siyaset dünyası için ışıık hızında sayılırdı.

OHAL koşullarında, iktidar aleyhinde küçük bir eleştiri
yapmanın bile büyük cesaret gerektirdiği bir ortamda yapılan
ve siyasi tarihe “mühürsüz referandum” olarak geçen oylama-
nın sonucunda yeni yönetim sistemi çok az bir oy farkıyla kabul
edildi.⁵⁴

Çokça bilinen bir espriye atıfla kötü günler geride kalıyor, ileride çok daha kötü günler görünüyordu.

HDP'ye operasyonun ve Demirtaş'ın tutuklanmasının kısa vadeli nedeni iyice belli olmuştu. Demirtaş buna göndermeyle, kendisi ve arkadaşlarının dışarda olmaları durumunda referandumda sonucun evet değil, hayır olacağını belirtti. T24'te yayımlanan "Hapsetmenin dayanılmaz hafifliği..." başlıklı yazısında şunları yazıyordu:

"Bilindiği gibi 16 Nisan 2017'de tarihin akışını değiştirebilecek bir referandum yapıldı. Resmi sonuçların yüzde 51-49 civarında olduğu açıklandı. Peki, referanduma konu edilen bu anayasa değişikliği çalışmalarına resmi olarak ne zaman başlandı? Tarihçiler ileride bunu, Aralık 2016'da değişiklik teklifinin TBMM'ye sunulması ile başladı diye yazacaklardır. Oysa doğrusu bu değil.

"Anayasa değişiklik çalışmalarına resmi olarak 4 Kasım 2016 gece saat 1.30'da başlandı. Evet, 15 HDP'li milletvekilinin aynı anda evlerinin basılarak hapsedilmelerinden söz ediyorum. Hapsedilmemiz Türkiye'nin tarihsel akış yönüne müdahale edilmesinin ilk adımıdır. Bu adıma zemin hazırlayan olay ise, 20 Mayıs 2016'da TBMM'de dokunulmazlıklarımızın kaldırılmasıdır. Anayasa'ya, siyasi etiğe ve uluslararası sözleşmelere açıkça aykırı olmasına rağmen, TBMM'deki üç siyasi parti grubunun ortaklaştığı bu operasyon, Anayasa değişikliğinin hazırlık aşamasıdır.

"Şimdi yaşadıklarımız henüz tarih olmamışken soruyorum: Biz dışarıda olsaydık bütün hilelere ve eşitsizliklere rağmen referandum sonucu kesinlikle HAYIR çıkmaz mıydı? Hiç değilse o yüzde 1,3'ü HAYIR'ın hanesine yazdıramaz mıydık? Hiç şüphemiz olmasın, daha fazlasını yapardık."⁵⁵

Demirtaş için binlerce türkü

Referandum sonucuna rağmen moraller yitirilmiş değildi. HDP, Demirtaş ile dayanışmayı artırmak amacıyla bir sosyal medya etkinliği düzenledi. Etkinlik ‘‘Türkülerimiz Demirtaş’a’’ etiketiyle, Demirtaş için söylenen Türkçe ve Kürtçe şarkıların sosyal medyada paylaşılması şeklindeydi. Bağlamalarla, gitarlarla, darbukalarla, enstr mansız çıplak sesleriyle toplumun farklı kesimlerinden, yedi yaşından yetmiş yaşına kadar binlerce kişi, paylaştıkları videolarla etkinliğe katıldı. Videolar tekstil atölyelerinden, inşaat alanlarından, çeşitli işyerlerinden, evlerden, arabalardan  ekilmitti.

Söz konusu etiket, başladıktan hemen sonra Twitter TT listesinde bir numara oldu ve ertesine güne kadar da bir numara-daki yerini korudu.⁵⁶

Müzikal kalitelerinin çok iyi olduğunun garanti edilemeyeceği ama i tenliklerinin kesin olduğu türkülerden ve şarkılardan alınan bölümlerden oluşan kolaj bir videoyu izlemek isteyen okurlar, QR koddan erişebilirler.

Erdoğan’ın ‘‘yargı kararı’’ ve Demirtaş’ın yanıtı

Demirtaş’ın gözaltına alınıp tutuklanmasının üzerinden günler, haftalar, aylar geçmişti. Farklı illerdeki asliye ceza mahkemelerinde açılan davaları görülüyor, kendisi bazılarına SEGBİS yoluyla da olsa katılıyor ama hakkında 142 yıla kadar hapis ce-

zası istenen ana davanın ne zaman görüleceği bir türlü belli olmuyordu. Oysa sadece o davada tutukluydu, diğer davaların tamamında tutuksuz yargılanıyordu.

Ana davanın ilk duruşması beklenirken önemli bir gelişme yaşandı. Almanya'nın Hamburg kentinde yapılan G20 toplantısından sonra bir basın toplantısı düzenleyen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bir gazetecinin Demirtaş sorusu üzerine şöyle dedi: "Söylediğiniz kişi bir teröristtir. Öyle bir terörist ki, bütün benim Kürt kardeşlerimi sokağa döküp ondan sonra 53 Kürt kardeşimi yine Kürtlere öldürten bir teröristtir."⁵⁷

Bu ifadeler büyük tepki topladı. HDP hemen yazılı bir açıklama yaparak Erdoğan'a cevap verdi. 7 Haziran 2015 seçimi kampanyasındaki "Biz'ler Meclise" ifadesine gönderme yapan #DemirtaşBizleriz başlıklı açıklamada "Selahattin Demirtaş terörist değil, HDP'nin Eş Genel Başkanı ve milyonların iradesidir. Tarih kimin terörist olduğunu gösterecektir. Erdoğan bu ifadesiyle sürmekte olan davalara ve yargıya açıkça müdahale etmekte, karar dikte etmekte, karar yazdırmaktadır" denilmekteydi.⁵⁸ Açıklamanın ardından, başlıktaki etiketle on binlerce mesaj, sosyal medya platformu Twitter'da paylaşıldı.

Demirtaş da son derece kararlı bir açıklamayla Erdoğan'a cevap verdi:

"AKP Genel Başkanı'na AÇIK ÇAĞRI

"Öncelikle, şahsımda milyonların iradesine yaptığın haksızlığı aynen iade ederim. Fakat başka bir açıdan da bu itirafın nedeniyle 'teşekkür etmek' istiyorum.

"Bizimle ilgili yargı adı altında yürütülen sürecin yargı ile alakası olmadığını, kararın bizzat tarafından verildiğinin ispat külfetinden kurtardın bizi.

"Açık çağrı yapıyorum: Sekiz aydır emrindeki savcılar ve bazı hakimlerin 6-8 Ekim Kobani olayları için halkı sokağı yakıp yıkmaya çağırdığıma dair tek bir delil bulamadılar. Elinde

böyle bir delil varsa, çaresizlik içinde aleyhime delil arayan savcılara teslim etmeni istiyorum.

“Benim terörist olduğumu ve 54 kişiyi öldürttüğümü daha mahkemem başlamadan hüküm şeklinde ilan ederek, bundan sonraki bütün yargılamaları anlamsız ve gereksiz kıldığın için sana ‘şükranlarımı’ sunuyorum. Er veya geç hakimlerinin karşısına çıkacağım. Orada kimin terörist kimin katil olduğu kamuoyu nezdinde netleşmiş olacaktır. Ondan önce Hakk’ın nezdinde zaten her şey biliniyordur.

“Bu arada Kobani olaylarında katledilen 54 yurttaşımızın 44’ü HDP’lidir. Kobani olaylarında insanlarımız sokakta katledilirken, Cizre’de, Sur’da şehirler yıkılırken, siviller katledilirken, 15 Temmuz’da darbeye kalkışanlar vali, komutan, emniyet müdürü, savcı, hakim olarak görevdediler.

“Bu kişilerin 15 Temmuz darbe girişiminin içinde olduklarını ve yüzlerce sivil yurttaş acımasızca katlettiklerini görüyor olmana rağmen, 6-8 Ekim katliam ve provokasyonlarında payları olup olmadığını soruşturmak yerine, suçu benim üstüme yıkarak siyasi bir rakibinden intikam alma basitliğine düşüyor olman tam bir gaflettir.

“Ülkede yaşanan her olayın birinci derecede siyasi sorumlusu, 15 yıldır ülkeyi yönetiyor olduğun için öncelikle sensin. Bunu unutturmaya çalışma gayretlerin gözümüzden kaçmıyor.

“Dört duvar arasında olmama rağmen panik halinde bana haksızca saldırıyor olman mertlikten uzak bir tutumdur. Bilmeni isterim ki, Allah’tan başka kimseden korkum yoktur. Ne senden ne de emrindeki zulüm uygulayıcılarından merhamet dilenmek gibi bir ucuzluğa düşmeyeceğim. Ömrümün geri kalanını hapiste geçireceğimi bilsem de onursuzluğu ve teslimiyeti asla kabul etmeyeceğim.

“HDP ve HDP’nin bütün dostlarıyla birlikte içinde ve dışarda faşizme karşı direneceğiz ve tarihsel olarak emin ol ki, biz kazanacağız.

“F tipi bir hücrede olsam da vicdanım rahat, korkusuz ve mutlu olduğumu bilmeni isterim. Bu yüzden benim için ‘endişelenme lütfen’.”⁵⁹

Hakkında henüz kesinleşmiş hiçbir ceza yokken Cumhurbaşkanı tarafından “verilen hükme” karşı Demirtaş’ın bu net tutumu, mahkemedeki savunmasının nasıl bir çerçevede olacağını da gösteriyordu. Demirtaş savunmasına başlamıştı bir bakıma. Mahkeme salonundaki savunma içinse biraz daha beklemek gerekecekti.

Demirtaş ayrıca, kendisine “terörist” diyen Erdoğan hakkında manevi tazminat davası açılması için başvuru yaptı. Erdoğan’dan talep edilen tazminat miktarı olan 60 bin 584 lira 89 kuruş, 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP’ye oy veren her seçmen adına 1 kuruştan hesaplanarak belirlenmişti.⁶⁰

İlk kitabı *Seher* çıkıyor

Bir süredir Demirtaş’ın yazdığı öyküler çeşitli gazetelerde ve dergilerde yayımlanıyordu. Bu öykülerini toplayarak elden geçiren ve onlara yenilerini ekleyen Demirtaş’ın ilk kitabı *Seher*, 16 Eylül 2017’de yayımlandı. Birinci baskısı kısa sürede tükenen kitap toplamda 200 bin adetten fazla basıldı, büyük ilgi gördü, uzun süre çok satanlar listesinde yer aldı. Kadın okurlar, *Seher*’in kapağındaki yarım kadın yüzünü kendi yüzleriyle tamamladıkları fotoğrafları Instagram, Twitter ve Facebook’ta, WhatsApp gruplarında paylaşıyor, profil fotoğrafı yapıyorlardı. Vapurda, trende, arabada, otobüste paylaşılan *Seher* fotoğraflarıyla Demirtaş adeta dışarıdaydı. Kitabın imza günlerinde uzun kuyruklar oluştu.⁶¹ Demirtaş’ın hikayeleri, edebiyat çevrelerinden de olumlu eleştiriler aldı.

Seher, Kürtçenin Kurmanci ve Sorani lehçeleri ile İngilizce-den Hollandacaya, Almancadan Japoncaya ve Endonezyacaya kadar pek çok dile çevrildi. Kitabı kendi dillerine çeviren yayınevleri ülkelerinin en prestijli yayınevleri olunca, Demirtaş dünya çapında tanınan bir yazar haline de geliyordu. Öyle ki, kitabın ABD’deki İngilizce baskısının tanıtımını dünyaca ünlü sinema ve televizyon oyuncusu Sarah Jessica Parker yapacaktı.⁶²

Bununla sınırlı değildi. *Seher*’deki öykülerden biri olan Ah Asuman’ın kısa filmi yapıldı. Senaryosunu Gaye Boraloğlu’nun yazdığı, yönetmenliğini Ümit Kıvanç’ın yaptığı filmde Settar Tanrıöğen ve Halil Babür oyuncu olarak yer aldı. Antalya Altın Portakal Festivalinde yarışan film ödül alamasa da büyük ilgi gördü. Filmin gösterildiği salonun önünde izdiham oldu. Bir tek boş koltuk kalmadı. Film, izleyenlerin büyük beğenisini kazandı, uzun süre alkışlandı.⁶³ Film, bir buçuk yıl kadar sonra internette yayımlandı⁶⁴ ve büyük ilgi gördü.

Filmi izlemek isteyen okurlar QR koddan erişebilirler.

Herkes Demirtaş’ın hikayeci yönünü o, cezaevine girdikten sonra öğrenmişti ama aslında Demirtaş ilk öyküsünü dışarıdayken, bir uçak yolculuğunda yazmıştı. Şöyle söylüyor, Oggito adlı edebiyat sitesinde yayımlanan röportajında: “Sonra uçakta ve karayolu seyahatlerimde yazmaya devam ettim. Dışarıdayken, oturduğum yerde yazdığım tek bir metin bile yok

diyebilirim. Hem zaman olmuyordu hem de hareket halindeyken daha iyi motive olabiliyordum.”

Bazı öykülerini Sırrı Süreyya Önder’e okumuş bir akşam. O da beğenmiş “Ki, çok zor beğenir” diyor Demirtaş. “Hemen o an, Barış Pirhasan’a mail atıp okuttu, benim yazdığımı belirtmeden. O da beğendi ve kimin yazdığını sordu. Benim yazdığımı öğrenince de Sırrı Süreyya Önder ile birlikte ikisi, yazmam için beni epey teşvik ettiler.”

Demirtaş, öyküleri cezaevinde nasıl yazdığını ise aynı röportajında şöyle anlatıyor: “Burada, hareketsiz bir ortamda da yazabilmeyi öğrenmem biraz zaman alsa da oldu neticede. Öykülerin tamamı havalandırmada tek başıma yürüyerek kurdum kafamda ve geceleri de sabaha kadar, yatağıma oturup yazdım.”⁶⁵

Yayıncısı, edebiyatçı Demirtaş’ı anlatıyor

Demirtaş’ın işte bu şekilde yazdığı öykülerden oluşan *Seher*’i basan Dipnot Yayınlarının Genel Yayın Yönetmeni Emirali Türkmen, Demirtaş’ın sadece yayıncısı değil, aynı zamanda arkadaşısı. Emirali Türkmen ile Demirtaş’ın tanışıklıkları 2000’li yılların başına dayanıyor.

Emirali Türkmen o dönemde Demirtaş ile İnsan Hakları Derneği Merkez Yürütme Kurulunda birlikte çalışmış. Arkadaşlıkları ilerlemiş. Siyasi mücadele içinde birliktelikleri, ortak üretimleri, çalışmaları olmuş. Demirtaş cezaevine girdikten sonra da mektuplaşmaya başlamışlar.

Demirtaş’ın gazetelerde yayımlanan ilk hikayelerini ilgiyle okumuş. “Özellikle ‘Halep Ezmesi’ adlı öyküsünden sonra kendisine yazdığım bir mektupta ‘Edirne Cezaevinde bir edebiyatçı mı doğuyor? Bir öykü kitabı gelir mi?’ diye sormuştum. Kısa bir yanıt vermişti: ‘Bir

öykü kitabı için kaç öykü gerekiyor?’ Seher’in yolculuğu böyle başladı.”

Demirtaş’ın el yazısıyla yazıp gönderdiği öyküleri bilgisayarda temize çekip kendisine geri göndermişler. Emirali Türkmen, insan hakları savunucusu ve siyasetçi Demirtaş’ı tanıyor ama yazar Demirtaş ile o da henüz tanışmış değildi o günlerde.

“Selahattin Bey, bizim gözümüzden kaçan sorunları da düzelten notlarla öyküleri bize geri gönderince onun ne kadar hassas ve özenli bir yazar olduğunu fark ettik. Ama asıl önemlisi, kendine has renkli ve çatalı bir dili olan, sıradan olaylara mizahı içeren bir tatla yaklaşan bir yazarla karşı karşıya olduğumuzu anladık. Bizim mahallede dayanışmanın, tevazunun, dostluğun müstesna örneği olan, eylemde yaratıcılığın ve kolektif çalışmanın yıldızlı pekiyisini alan bir yazar vardı karşımızda. Böyle bir yazarla uzaktan da olsa birlikte çalışmak benim ve yayınevindeki arkadaşlarım için meslek hayatımız boyunca keyifle anlatacağımız bir hikayeye dönüştü” diyor, Emirali Türkmen.

Seher’in yayımlandığı dönem, iktidarın bugün artık neredeyse alışılan korku iklimini oturtmaya çalıştığı günlerdi. 15 Temmuz darbe girişimi sonuna kadar kullanılmış, OHAL koşullarında yapılan sistem değişikliği referandumunu iktidar kazanmıştı. Tüm topluma, özellikle muhalif kesimlere ve bireylere karşı çok sert bir rüzgar esiyordu. İktidarın yaptıkları, yapabilecekleri insanlarda büyük bir endişeye yol açıyor, korku ve endişe yeni korkular ve endişeler üretiyordu. Demirtaş’ın yazdığı ilk şiirin asıldığı HDP binası basılıyor, HDP’liler gözaltına alınıyordu.⁶⁶ Demirtaş gibi her gün tekrar tekrar terörist ilan edilen bir kişinin kitabını basmak, almak, okumak cesaret işiydi.

Seher işte böyle bir ortamda çıktı. Ne var ki herkes cesur değildi. Korku iklimi o denli yoğundu ki, Emirali Türkmen’in baş-

vurduğu bazı matbaalar *Seher*'i basmak istemediler. “Biz oyunu Demirtaş’a veriyoruz ama kitabını basamayız. Basarsak üç gün sonra kapımıza gelirler” dediler.

Sonuçta Demirtaş'ın kitabı basıldı. Matbaaların kapısına kimse gelmedi ama kitapçıların kapısında insanlar *Seher*'i sordular. İlk baskı, *Seher*'in gördüğü ilgiyi karşılamaya yetmedi. Emirali Türkmen büyük bir yayınevi olmadıklarını, *Seher*'e kadar en çok bastıkları kitabın üç bin adet olduğunu, *Seher*'in onlar için çok büyük bir iş olduğunu söylüyor. *Seher*'i ilk olarak 15 bin adet basmışlar.

Emirali Türkmen anlatıyor: “İkinci gün telefonlarımız kilitlendi. Arayanlardan bir kısmı kitabı bulamadıkları için bize kızıyor, bir kısmı ise kitabı nereden bulabileceklerini soruyordu. Bir yandan kitapçılar da dağıtımçı firmaya sürekli ‘kitap yok’ diyorlardı. Hemen ikinci baskıya girdik, 50 bin. Sonra da diğer baskılar geldi. *Seher* üçüncü ayda 150 bini buldu. Türkiye’deki en hızlı satan kitaplardan biri oldu *Seher*. Bazı kitaplar çok satar ama bu kadar kısa zamanda bu kadar çok satış, gerçekten de büyük bir ilgiyi gösteriyor. Türkiye’de sanmıyorum ki bir yazarın kitabı üç ayda 150 bin adet satılmış olsun. Üç ayda 150 bin sattı ama aradan kaç yıl geçmiş, hâlâ ilgi gören bir kitap *Seher*. Edebiyat okurunun bu yoğun ilgisi, kitabın edebiyat bakımından değerini de gösteriyor.”

Seher'in gördüğü ilgi, o bilinen söyleyişi ödünç alırsak Demirtaş ve dostlarına güven, iktidar ve yandaşlarına endişe verecek türdendi. Emirali Türkmen, *Seher*'in imza gününün bu duyguyu çok iyi verdiğini söylüyor. “İstanbul TÜYAP kitap fuarında bir imza günü düzenledik. Yaklaşık 30 yazar ve şairden oluşan bir liste hazırladık, imza etkinliğine davet etmek üzere. Duyuru yapıldıktan sonra pek çok yazar ve şair kırgınlıkla, kendisinin neden davet edilmediğini sordu bana.

“Büyük bir dayanışma oldu. İmza gününe de binlerce kişi gelmişti. TÜYAP’taki görevliler, o güne kadar böyle kalabalık bir imza etkinliği

görmediklerini söylediler bana. Hiç unutmuyorum, öğleden önce başlamıştık, akşam olduğunda kuyruk bitmemişti.”

Hakkında her gün kara propaganda yapılan Demirtaş’a gösterilen ilgi, korku iklimi kurmaya çalışan iktidarın baş aktörlerinden Süleyman Soylu’yu çok rahatsız etmiş benziyordu. Bu rahatsızlığını “Birileri kitap fuarında kitap imzalamışlar onun adına. Onlar da entel geçiniyorlar. Onlardan entel olmaz onlardan ancak dantel olur” sözleriyle ifade etti. Demirtaş’ın gördüğü ilgi Soylu’yu öyle öfkelendirmişti ki, Demirtaş için “Kaleminden kan damlıyor” dedi.⁶⁷

Cezaevinde yazılıp “görölmüştür” damgasıyla çıkan *Seher*, şifreli ve kontrolsüz haberleşmeye yol açabileceği gerekçesiyle Diyarbakır D Tipi Cezaevine alınmadı.⁶⁸ *Seher*’deki şifre Demirtaş’ın cezaevi hüccresine sığmayacağı olabildi ve bu şifre elden ele yayılıyordu. *Seher*’i karalamak için söylenenlerin bir işe yaradığı yoktu. Kitap kelimenin tam anlamıyla yok satıyordu. Bazı kitapçılar, *Seher*’i soran okurların telefon numaralarını alarak yeni baskı geldiğinde onlara haber veriyorlardı. Emirali Türkmen, *Seher*’in gördüğü ilgiyi şöyle yorumluyor: “Demirtaş cezaevine girmeden önce onun siyasi görüşlerine değeri vermiş, ona ve partisine oy vermiş insanların, o, cezaevine girdiğinde hiçbir şey yapamamış olma mahcubiyetini, Demirtaş’ın yazdığı kitabı alarak gidermek istediğini düşünüyorum. ‘Demirtaş cezaevine girdi ama biz hiçbir şey yapamadık. Hiç olmazsa kitabını alarak yanında olduğumuzu gösterelim’ düşüncesini İstanbul’daki imza etkinliklerinde okurlarla yüz yüze geldiğimizde de fark ettim. En önemlisi ise *Seher*’deki öyküleri okuyan herkes öykülerden etkilendi, kendi hayatlarından büyük izler buldu ve herkesin kitabı bir başkasına önerdiği bir zincir oluştu.”

Emirali Türkmen, Demirtaş’ın bir siyasetçi olarak edebiyat yapmasının önemine vurgu yapıyor. “Bülent Ecevit’in şair yönünü saymazsak Türkiye’de edebiyatçı siyasetçi yok. Edebiyat dünyası, Selahattin Bey’in öykülerini edebi bakımdan beklenenin üzerinde

iyi buldu ve bunu da Seher ile ilgili yorumlarında belirttiler. Ayrıca cezaevleri pek çok dönemde yazar ve şair yetiştiren bir yer olmuştur. Orhan Kemal, Kemal Tahir, Nazım Hikmet, Ahmed Arif... Hemen her otoriter dönemde cezaevlerinde iyi yazarlar ve şairler olmuştur ve onlar cezaevi koşullarını, edebiyatlarını geliştirmek için kullanmışlardır. AKP otoriter döneminin cezaevinde yetişen yazarının da Demirtaş olduğunu belirtebiliriz."

Emirali Türkmen, Edirne Cezaevinde yetişen edebiyatçı arkadaşının Seher'den Efsun'a yazarlık serüvenini çok başarılı buluyor ama arkadaş olduğu için değil. "Son yazdığı bir öncekinden daha iyi, daha derinlikli, daha yaratıcı olan, sürekli gelişen bir yazarla karşı karşıyayız. Yönü yukarıya doğru olan bir uçağın pilotu gibi Selahattin Bey. Bakalım, uçağı nereye gidecek."

Demirtaş'taki Ahmet Kaya yarası

1 Ekim 2017'de, Uluslararası Süleymaniye Film Festivalinde, Demirtaş'a Ahmet Kaya ödülü verildi.⁶⁹

İleride alacağı çok sayıda ödülünden biri olan bu ödülün ve Ahmet Kaya'nın kendisi için anlamını sorduğum Demirtaş "Ahmet Kaya ile kurduğum bağ, milyonlarca insan gibi ilk gençlik yıllarımdan başlıyor. Bizim şansımız şudur ki, kimileri gibi Ahmet Kaya'yı gizli gizli değil açıktan dinledik, açıktan sevdik" diyor.

Demirtaş, Ahmet Kaya ile tanışamamış olmasına hayıflanıyor. "Ahmet Kaya'yı hiçbir zaman ölmüş biri olarak düşünmedim. Bence onun öldüğünü, ailesi ve çok yakınları dışında hiç kimse de idrak edemiyordur. Her gün yaşıyor ve bize şarkılarıyla seslenmeye devam ediyor gibi Ahmet Kaya. Şu anda Ahmet Kaya'dan yaşıyım. Ama hep benden yaşça büyük bir ağabeyim kadar yakın hissettim onu kendime. Halen de öyle hissediyorum."

Milyonlarca insanı üzen, yaralayan Ahmet Kaya'ya linç gecesi, Demirtaş'ta da derin izler bırakmış. "Değerli Ümit Kıvanç'ın Ahmet Kaya belgeselini birkaç kez izledim. Her seferinde, Magazin

Gazetecileri Derneği gecesi bölümünde sessizce gözyaşı döktüm. Sonrasında yaşananlara ise kahroldum. Onu o kadar sahipsiz bırakmamalıydık. O zaman ben çok gençtim, yetişemedim ama içimde halen bir yaradır.”

Hücrelerindeki türkü gecelerinde Abdullah Zeydan ile birlikte Ahmet Kaya şarkıları da çalıp söylüyörlardı. Ahmet Kaya, Demirtaş’a hocalık da etmiş, ilginç bir şekilde. “Sevgili eşi Gülten Kaya, Ahmet Kaya Şarkıları adlı nota kitabını göndermişti bana. Biraz da o kitabın yardımıyla, henüz yayınlanmamış bestelerimin de birçoğunu Ahmet Kaya’dan etkilenererek yaptım diyebilirim.”

Demirtaş’ın, içinde Ahmet Kaya olan bir de hayali var. “Çıktığımda, şayet kendileri de isterlerse Ahmet Kaya’nın kızı Melis ile benim kızlarım Delal ve Dilda ile birlikte bir stüdyoya gitmek ve hep birlikte çalıp söyleyerek bir Ahmet Kaya şarkısı kaydetmek.”

Demirtaş’ı teslim alma girişimi

Seher’den sonra da Demirtaş köşe yazıları yazmayı sürdürdü. Bunların birinde, BirGün’de yayımlanan “Halkız biz” adlı yazısının son bölümünde şöyle diyordu:

“‘Siz kimsiniz de bu düzeni değiştireceksiniz?’ diye soran olursa ‘Fakiriz biz olum! Bir elimizle pantolonumuzu tutmazsak düşüyor. İki elimizi birden kaldıramıyoruz; teslim olmayı da bilmiyoruz o nedenle. Ayrıca Nâzım yazmış şiirimizi, Yılmaz çekmiş filmimizi zaten, halkız biz ulan!’ deyiverin. Bir debenden ‘selam’ söyleyin, tanır beni.”⁷⁰

Tanıdığı, hem de çok iyi tanıdığı doğrudu. Tam da bu nedenle Demirtaş’a diz çöktürmek, onu teslim almak, bunu kitlelere göstererek umudu kırmak ve zaferini ilan etmek istiyordu.

Bunun için çeşitli girişimlerde de bulundu. Bunlardan birini Demirtaş şöyle anlatıyor: “Bazı duruşmalara uçakla götürülüyorum. Her seferinde uçakta 30 kadar rütbeli jandarma görevlisi bana

eşlik eder. Bir keresinde bir duruşmaya götürülürken Ankara Esenboğa Havalimanında, uçağın arka kapısından indirilmeden önce jandarma komutanı bileklerime kelepçe takmak istedi. Bir baktım aşağıda, apronda Anadolu Ajansı ve polis kamerası bekliyor.

“Bunun üzerine sert tepki gösterdim, uçaktan inmeyeceğimi söyledim. ‘Ya beni yaka paça indirirsiniz kıyamet kopar ya da bırakın kelepçe takmayı, koluma dahi girmeyeceksiniz, o şekilde ineceğim uçaktan.’ Gittiler, aşağıda epey uzun bir süre tartıştılar ve en son, isteğimi kabul etmek zorunda kaldılar. Uçağın merdivenlerinden normal bir şekilde inip ring aracına bindim.”

Demirtaş rehin alınabilirdi ama onu teslim almak mümkün değildi. Ankara Sincan’da görülen bir duruşmada “Ben oraya dik girdim, Edirne Cezaevine. Oradan da dik çıkacağım. Benim arkadaşlarıma vasiyetim, ben orada ölürsem tabutumu dik çıkarırsınlar, yatay çıkarmasınlar” diyordu.⁷¹

Ana davanın ilk duruşması yapılıyor

Demirtaş’ın ana davadaki ilk duruşması, evinden alındıktan tam 1 yıl 1 ay 3 gün, yani 399 gün sonra, 7 Aralık 2017 tarihindeydi. Önce, duruşmanın Ankara Adliyesinde yapılacağı duyuruldu. Burası şehrin içinde, ulaşımı son derece kolay bir yerdi. Neden sonra, duruşmanın Sincan Cezaevi Kampüsünde yapılacağı açıklandı.

Mahkeme, Demirtaş’ın talebinin aksine onun duruşma salonunda olmasını değil, SEGBİS ile bağlanması istedi. Demirtaş bunu kabul etmedi. Duruşma salonuna gelme talebi de mahkeme tarafından kabul edilmedi. Böylece ilk duruşma sadece avukatlarının katılımıyla yapılmış olacaktı.

Demirtaş’ın duruşma salonunda olmayacağı bilinmesine rağmen ona destek olmak isteyen binlerce kişi, farklı kentlerden otobüslerle Ankara’ya gelmek istedi. Adana, Antalya, Aydın,

Batman, Denizli, Diyarbakır, Manisa, Mardin, Muğla, Osmaniye, Siirt ve Şanlıurfa gibi çeşitli illerden yola çıkan otobüslere daha şehir çıkışlarında trafik polislerince çeşitli cezalar yazıldı, bazı otobüsler trafikten men edildi. Bulundukları şehirlerden çıkabilen otobüsler Ankara girişlerinde polislerce durduruldu, kente girişlerine izin verilmedi. Kimi yurttaşlar otobüslerden inerek kendi imkanlarıyla Sincan'a ulaşmaya çalıştı. Bu şekilde ve özel araçlarıyla, tüm engellemelere rağmen Ankara Sincan Cezaevi Kampüsü önüne ulaşabilen yurttaşlar ise, Ankara'nın o bilinen soğuğuna rağmen halaylar çekti, "Selahattin Demirtaş onurumuzdur!" şeklinde sloganlar attı.⁷²

Ankara Adliyesi Adalet Komisyonu, duruşmanın Sincan Cezaevi Kampüsü içerisindeki sadece yirmi izleyici kapasiteli en küçük baraka salonda yapılmasına karar vermişti. Davayı takip etmek üzere Avrupa'dan gelen gözlemciler ve milletvekilleri güvenlik gerekçesiyle salona alınmadılar. Salona girmek isteyen gazetecilere polislerce sarı basın kartı soruldu. Günümüzde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından verilen basın kartı, o dönemde Başbakanlık tarafından veriliyordu. Basın kartı olmayan gazetecilerin duruşma salonuna girişleri engellendi. Böylece pek çok gazeteci duruşmayı takip edemedi. Bu yetmezmiş gibi aynı kampüste, aynı dakikalarda görülen darbe girişimi duruşmasını izlemek isteyen gazetecilerin telefon ve bilgisayarla salona girmelerine herhangi bir yasak uygulanmazken hemen yan salonda bulunan Demirtaş duruşmasını izlemek isteyen gazetecilerin, içeriye bilgisayar ya da telefonla girmelerine de izin verilmedi.⁷³

Bu ilk duruşmaya katılma talebi mahkeme tarafından reddedilen Demirtaş, savunmasını Twitter hesabından şu iki tivitle yapabildi:

“1- Daha önceleri hali içler acısı olan bir yargı vardı. Şimdi o yargı bile yok. Adalet Saraylarında adalet yazısı iyice silindi. Geriye sadece Saray kaldı.”⁷⁴

“2- Sözde yargıdan kaçıyorum diye tutuklandım, on üç aydır yargı benden kaçıyor. Bu suçları işleyenler yine bir gün yargı önünde hesap verecekler. Biz değil, Saray’ın önünde iki büklüm eğilenler tarihe utanç olarak geçecekler.”⁷⁵

Anayasa Mahkemesinin Demirtaş kararı

21 Aralık 2017’de Anayasa Mahkemesi, Demirtaş’ın bireysel başvurusunu reddettiğini açıkladı. Mahkeme, tutukluluk yüzünden milletvekilliği görevinin yerine getirilememesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının ihlal edildiği iddiasını “açıkça dayanaktan yoksun” bularak kabul edilemezlik kararı verdi.

Kararda “Başvurucunun yasama dokunulmazlığı nedeniyle tutuklanamayacağı söylenemez. Bu yönüyle başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sonuç olarak başvuru yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli belirtilerin bulunmadığının kabulü mümkün değildir. Diğer taraftan başvuru hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sonuç olarak başvuru hakkında verilen tutuklama kararında açıklanan kaçma şüphesine ilişkin tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır” ifadelerine yer verildi.⁷⁶

Yani iç hukuktaki en yüksek yargı organı olan Anayasa Mahkemesi, Demirtaş'ın tutuklanmasında herhangi bir sorun olmadığını, dokunulmazlığının tutuklanmaya engel olmayacağını belirtiyordu.

Demirtaş, Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında, OHAL kapsamındaki Kanun Hükmünde Kararnamelerin bazı kurallarının iptallerine yönelik talepleri yetkisizlik nedeniyle reddetmesi üzerine, avukatları aracılığıyla şu iki tiviti paylaştı:

“1- Madem OHAL KHK'leri denetlenemez diyorsunuz, AYM'ye basit bir soru: KHK ile AYM kapatılıp üyeleri de icra mahkemelerine atanabilir mi?”⁷⁷

“2- Ya da daha basit bir soru: KHK ile “kamusal alanda su içmek yasaktır” şeklinde bir düzenleme yapılabilir mi? Yapılırsa bunu kim denetler? Hatta daha basit bir soru: İstifa etmeyi düşünüyor musunuz?”⁷⁸

Tek tip kıyafet söylentilerine net yanıt

24 Aralık 2017'de, 15 Temmuz darbe girişimine katıldıkları için cezaevinde tutulanlar bahane edilerek, bütün siyasi tutuklu ve hükümlülere tek tip kıyafet giyilmesi zorunluluğu getirileceğine dair söylentiler dolaşmaya başladı. Demirtaş son derece net bir açıklama yaptı: “Tek tip kıyafet dayatması, masumiyet karinesinin, eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ağır ihlalidir. Onur kırıcı bir uygulama dayatmasıdır. Darbeciler tek tip kıyafet giyer mi, giymez mi umurumuzda değildir. Ancak on binlerce siyasi tutsağı darbecilerle eşitleyen bu onursuzluğu asla kabul etmeyeceğiz.

“Bize tek tip kıyafet verilmesi halinde parçalayıp çöpe atacağız. Düşünün ki, tecavüzcüler kravat takıp duruşmaya çıkarılacak ve bundan dolayı iyi hal indirimi alacaklar. Ama ülke-

nin yoksul, emekçi çocuklarının onurlu on binlerce evladı, gazeteciler, siyasetçiler, akademisyenler tek tip kıyafete zorlanacaklar. Biz halkımızın onurunu koruyacağız ve kesinlikle tek tip kıyafet zorbalığını kabul etmeyeceğiz.

“Bize Guantanamo’yu hatırlatanlara biz de Diyarbakır, Mamak, Metris, Ümraniye, Ulucanlar cezaevi direnişlerini hatırlatırız. Burası ne Amerika’dır ne de Ebu Gureyb. Kimse daha fazla ateşle oynamasın.

“Faşizme boyun eğip tek tip kıyafet giymektense kefen giymeyi tercih edeceğiz. Bütün toplumu bu faşizan baskılar karşısında birlikte hareket etmeye, dik durmaya ve geleceğe sahip çıkmaya çağırıyoruz.”⁷⁹

Bu açıklamanın etkisiyle mi bilinmez, söylentiler kesildi. Tek tip kıyafet düşüncesi daha uygulamaya geçmeden parçalanıp çöpe atılmıştı.

Demirtaş’ın ilk şarkı sözü besteleniyor

Demirtaş cezaevinde bir yandan savunmasını hazırlıyor, bir yandan kısıtlı olanaklarla eş genel başkanlık görevini yürütüyor, bir yandan Avrupa’dan ve Türkiye’den çeşitli yayın organlarına röportajlar veriyor, bir yandan da çeşitli sanat çalışmaları yürütüyordu. Dışarıda olduğu dönemde siyasetçi kimliğinin yanı sıra sanatçı kimliği de bilinen Demirtaş, cezaevinde şarkı sözleri yazıyordu. Bunların ilki, Metin ve Kemal Kahraman kardeşler tarafından *Umutsuzluk Yanarken* adıyla bestelenip seslendirildi.⁸⁰

İlerleyen günlerde başka şarkıları da bazı sanatçılar tarafından seslendirilecekti. Ayrıca bazı sanatçılar da onun için şarkılar yapacaktı.

Demirtaş Eş Genel Başkanlığı bırakıyor

Demirtaş 4 Ocak 2018’de, tutukluluğunun üzerinden 1 yıl 2 ay geçmişken partisine gönderdiği bir mektupla yaklaşan kongrede eş genel başkanlığa aday olmayacağını bildirdi.

Mektubunda şöyle diyordu: “Binbir emekle var edilmiş olan partimiz HDP’nin başarısı için elimden geleni yapmaya devam edeceğim. Koşullarım ne olursa olsun, partimin ve halkımın emrinde demokrasi mücadelesinin hizmetkarı olmaya devam edeceğim. (...) Bizler mevki, makam insanı değil, görev ve sorumluluk insanlarıyız. Partimizdeki resmi konumum, hukuken üyeliğe bile izin vermeseydi, ben yine de eş genel başkan sorumluluğu bilinci ve heyecanıyla HDP’ye ve siz değerli halkımıza hizmet etmekten bir an bile geri durmayacak, şimdiye kadar olduğu gibi, elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışacağım. Demokratik siyasete inanan, ilgi duyan ve kendine güvenen gençleri ve kadınları HDP’de görev almaya, sorumluluk üstlenmeye davet ediyorum. (...) Partimizde siyaset yapmanız için paranızın, gücünüzün, aşiretinizin olmasına gerek yok. Yüreğinizde halk sevgisi ve cesaretin olması yeterlidir. Gerçek bir halk partisi olan HDP’nin her türlü saldırı karşısında dağılmadan, dimdik ayakta durması ve güçlenmesi HDP’nin yıkılmayacağını en iyi ispatıdır. HDP kişilerin, liderlerin değil, ilkelerin partisi oldu. Bundan sonra da yoluna bu şekilde devam edecektir.”⁸¹

Demirtaş’ın HDP Eş Genel Başkanlığından ayrılması beklenen bir durum değildi. Demirtaş’ın, eşbaşkanlıktan yasal sorumluluk gereği ayrılan Figen Yüksekdağ’dan farklı olarak henüz kesinleşmiş bir cezası bulunmuyordu. Dolayısıyla HDP kitlesi durumu şaşkınlıkla karşıladı. Sosyal medyada, Demirtaş’ın devam etmesi yönünde çok sayıda paylaşım yapıldı. Bazı HDP delegeleri, Demirtaş’ın aday olması için imza toplamaya çalıştılar. Ancak Demirtaş kararlıydı. Twitter hesabından, şu

mesajları paylaşıldı: “Eşbaşkan adaylığım konusunda öneri yapan bütün partililerimize içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ancak adaylığım ile ilgili imza kampanyası vs. yapmak doğru olmaz. Çünkü ben aday olmak istesem bunun önünde ne resmi ne de fiili engel vardır. Partililerimizin ve dostlarımızın bu dayanışmasını saygıyla karşılıyorum. Ancak kongreye doğru giderken, güçlü kongre hazırlıklarına zarar verdiğinin de bilinmesini istiyorum. Sizlerden, güçlü alternatif eşbaşkan önerileri ile birlikte, partinin politikalarına yönelik öneriler beklediğimi özellikle belirtmek istiyorum. Hepinize selam ve sevgilerimi iletiyorum.”⁸²

11 Şubat 2018’de yapılan HDP 3. Olağan Kongresinde, Demirtaş ile daha önce Figen Yüksekdağ’ın yerine eş genel başkan olan Serpil Kemalbay’ın yerlerine Pervin Buldan ile Sezai Temelli eş genel başkanlığa seçildi. Demirtaş, Parti Meclisinde yer almıştı.

Duruşmada coşku seli

Herkes kendisini, 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı davada görmeyi beklerken Demirtaş, 12 Ocak 2018’de İstanbul Bakırköy’de görülen bir duruşmaya katıldı.

Duruşma salonunun bulunduğu adliye, şehrin merkezi yerlerinden birindeydi. Duruşmaya yoğun bir ilgi vardı. Kalabalık, duruşma salonuna sığmak bir yana, koridorlardan taşıyordu. Duruşma salonuna giden bütün koridorlar tıklım tıklımdı. İçeride durum böyleyken dışarıda da binlerce kişi toplanmıştı.

Salonda izleyiciler, milletvekilleri, gazeteciler ve avukatlar vardı. O avukatlardan biri, ileriki bölümlerde de adını sıkça göreceğiniz Avukat Bilal Kalkan, o günü şöyle anlatıyor: “Dışarıdaki halk sürekli slogan atıyordu. Sesleri bize geliyordu ama doğrusu, o kadar da net değildi. Salon küçüktü ve çok kalabalıktı. Dolayısıyla

içerisi hem havasız kalmıştı hem de mevsim kış olmasına rağmen çok sıcak olmuştu. Hakim, önce salon kapısının açılmasını istedi, biraz hava gelsin diye. Sanıyorum hava soğuk olduğu için pencerelerin açılmasını istemedi. Kapı açılınca koridorlardan Demirtaş sloganları gelmeye başladı. Bunun üzerine hakim, görevliden kapıyı kapatıp pencereleri açmasını istedi. Bu kez de 'Selo Başkan! Selo Başkan!' ve 'Selahattin Demirtaş onurumuzdur!' şeklindeki sloganlar içeriye doldurdu. Sloganları duyan Demirtaş'ın mutlu bir şekilde gülümsediğini gördüm. Duruşma ortamı, yerini Demirtaş mitingine bıraktı adeta."

Bir tek, Demirtaş'ın çıkıp pencereden halka seslenmesi kalmıştı. Ama o, mahkeme heyetine karşı konuşuyordu. Dışarıdaki kalabalık soğuğa rağmen dağılmıyor, hatta sloganları duyup gelenlerin katılımıyla artıyordu.

Bilal Kalkan anlatmaya devam ediyor: "En son, dışarıdaki kalabalık giderek artınca ve sloganlar da çoğalınca güvenlik amiri gelip hakimın kulağına bir şeyler fısıldadı. Birkaç saniye sonra da hakim duruşmayı erteledi."

Demirtaş, duruşma salonundan seslerini duyduğu, kendisine destek için adliye önüne gelenlere Twitter hesabından teşekkür etti: "Bakırköy Adliyesindeki duruşmam vesilesiyle soğuğa rağmen dayanışma gösteren binlerce arkadaşşıma, avukatlarıma ve izleyicilere içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum. Yargıda adalet, toplumda adalet ve gelir dağılımında adalet için hep birlikte mücadele etmeye devam edeceğiz. Hepinize selam ve sevgilerimi iletiyorum."⁸³

Demirtaş'a çıplak arama dayatması

Bir ay kadar sonra, 14 Şubat 2018 tarihinde Demirtaş nihayet, 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı ana davada duruşma salonunda, üç kişilik hakim heyetinin ve yanlarındaki savcının karşısındaydı.

Ne var ki gelmesi sorunsuz olmamıştı. İlerleyen zamanlarda çok sık duyacağımız, başta HDP milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu olmak üzere pek çok siyasetçinin ve insan hakları savunucusunun üzerine gittiği çıplak arama uygulaması* Demirtaş'a da dayatılmıştı.⁸⁴

Demirtaş, neler yaşandığını anlatıyor: *"Sincan Cezaevine götürüldüğümde çıplak arama yapılmak istendi. Şiddetle karşı çıktım. 'Siz gidin, Cumhurbaşkanınız veya Adalet Bakanınız gelsin. Eğer onlar ceketimi bile çıkarmayı başarırlarsa siz de çıplak arama yapabilirsiniz' dedim. Bunun üzerine ceketimin çıkarılmasından bile vazgeçtiler. Böylece, arama yapılmadan sadece x-ray cihazından geçerek cezaevine girdim."*

Duruşmayı takip etmek için gelen Filistin direnişinin sembol isimlerinden Leyla Halid'in, Almanya, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, Kanada, İrlanda, İsveç, Norveç Büyükelçiliklerinin temsilcilerinin, yine Avrupa'dan gelen çok sayıda siyasetçinin mahkeme salonuna girmesine izin verilmedi.⁸⁵

Evinden alınmasının üzerinden artık 1 yıl 3 ay 9 gün geçmişti. Ve Demirtaş, ana davada ilk kez mahkeme salonundaydı. Tabii bu, mahkeme salonlarındaki ilk günü olmayacaktı.

Mahkeme salonlarındaki Demirtaş

Demirtaş, tutukluluğu boyunca farklı davalarda çok sayıda duruşmaya katıldı. Demirtaş'ın avukatlarından Mahsuni Karaman, duruşmalardaki gözlemlerini şöyle anlatıyor: *"Demirtaş hem avukat hem de siyasetçi olmasının avantajıyla savunma yapıyor.*

* AKP yetkilileri çıplak arama uygulaması yapıldığını ısrarla reddettiler. Ne var ki bir süre sonra, cezaevlerindeki çıplak arama uygulaması, Cumhurbaşkanı imzasıyla Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliğiyle yürürlükten kaldırıldı.

Duruşmalarda ortama çok hakim. Hani Twitter’da yazıyorlar ya, Demirtaş hakimleri yargılıyor diye, vallahi çok doğru.”

Mahsuni Karaman devam ediyor: “Aslında Demirtaş’ın mahkemelerdeki muhatabı, karşısındaki hakim değil. Sorunun o hakimleri aşan bir boyutu olduğunu Demirtaş çok iyi biliyor. Yine de ‘Bu iş sizi açar, dolayısıyla sizi muhatap almıyorum’ şeklinde bir tutumu yok. Tersine, çözümlerin aslında karşısındaki hakim olmadığının farkındaysa da Demirtaş, hakime sabırla anlatıyor. Bunu yaparken söylediklerini kayıt altına aldırılmayı da amaçlıyor tabii. SEGBİS kaydı yapılmasını çok önemsiyor.”

Mahsuni Karaman’ın altını çizdiği bu durumu, Demirtaş’ın bir duruşmadaki şu sözlerinde görebiliriz: “Savunmamın halka, kamuoyuna dönük bir savunma olduğunu ifade etmek istiyorum. Çünkü mahkemeniz başından beri siyasi bir tutum sergiledi. Taleplerimiz kabul edilmedi, reddi hakim taleplerimiz kabul edilmedi. Mahkemeniz beni yargılıyor ama adil bir yargılama olmayacağı için aslında savunmamı kesmem en doğrusudur. En doğrusu budur ancak kamuoyuna karşı bir sorumluluğum var. İktidar partisi, AKP Genel Başkanı başta olmak üzere beni suçlamaya halen devam ediyor. Beni yargılamaya, beni suçlamaya devam ediyorlar. Benim yargılamam medya üzerinden yapılıyor. İktidar yapıyor, kamuoyunda yapıyor. Dolayısıyla benim de bunlara cevap vermem gerekiyor. Savunmamı bu şekilde ele alıyorum.”⁸⁶

Demirtaş mahkemelerde sadece savunma yapmıyordu. Daha doğru bir anlatımla, sadece kendisini savunmuyordu: “Dilim döndüğünce anlatmaya çalışıyorum. Topluma, halka anlatmaya çalışıyorum. Yılmadım, bıkmıyorum, kendimi aklamaya çalışmıyorum. Türkiye toplumuna karşı borçluyuz biz. Çocuklarımız var, büyüyecek, bu ülkede yaşamaya devam edecek. Barış içinde yaşasın istiyorum çocuklarım. Sizin çocukları-

nızla kardeş kardeş büyüsün, öbürünün çocuğu ile kardeş kardeş büyüsün. Öbür türlü içeride yatarız. Ne kadarsa bitsin gitsin deriz. Ama yüreğimiz el vermiyor buna. Bizler siyasetçiyiz sizler hukukçusunuz, bir şeyler yapılması lazım. Bakın bu felekeler, bu suçlamalar bunlardan dolayı bizlerin sorguya tabi tutulması bu kadar yargılama, savunma, avukatlar, izleyiciler... Çok yanlış. Her musibetten bir ders çıkarmak gerekir. Bu yargılama buraya doğru gitsin istiyorum. Son saniyeye kadar umudumu yitirmeden bunun için mücadeleye devam edeceğim, burada mücadeleye devam edeceğim. Son saniyeye kadar burada avukatlarımla birlikte, partimle birlikte, arkadaşlarımla birlikte Türkiye toplumunu hukuka davet edeceğim. İktidarı hukuka davet edeceğim. Bu mücadeleyi sürdüreceğim.”⁸⁷

Peki hakimlerin Demirtaş’a yaklaşımı nasıl? Bunu en iyi gözleme olanağı olanlardan Mahsuni Karaman’dan dinleyelim: *“Demirtaş’ın bir hakim ya da savcıyla kötü bir tartışma yaşadığını hatırlamıyorum. Zaman zaman çok gergin anlar da yaşandı mahkeme salonlarında ama o tartışma anlarında saygı sınırı hiçbir zaman aşılmadı.*

“Bazı mahkemelerde hakimin, savcının ya da kalem personelinin Demirtaş’ı gördükleri için mutlu olduklarını gözledim. Mesela Demirtaş’ın SEGBİS ile katıldığı bir asliye ceza davası duruşmasında bir bakıyorsunuz, Demirtaş’ı görmeye başka mahkemelerden kalem personelleri de gelmiş.

“Bir asliye ceza mahkemesinde hakim ‘Sayın Demirtaş, size kırgınsınız. O kadar bekledik, Demirtaş gelecek, tanışacağız, sohbet edeceğiz diye. SEGBİS’e çıkmadınız’ diye gülerek sitem etti. Demirtaş da espriyile ‘Kusuruma bakmayın, bu kadar beklendiğimi bilseydim daha önce gelirdim’ dedi.” Mahsuni Karaman şunu da ekliyor: *“Yalnız, bu tür hakimlerin herhangi bir olumlu karar verdiğini de görmedik doğrusu.”*

Aslında Mahsuni Karaman, Demirtaş'ın sadece avukatı değil, aynı zamanda arkadaşı. Aralarında sadece birkaç yaş fark var. Her ikisi de aynı üniversiteden, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezunlar ama Demirtaş 1998'de, Mahsuni Karaman ise 2001'de bitirmiş okulu. Aynı okuldan olsalar da asıl tanışıklıkları öğrencilikten değil, avukatlıktan. Demirtaş'ın üç arkadaşıyla birlikte açtığı büroda yapmış stajını, Mahsuni Karaman. *"Onların da yeni avukatlar ve bana yakın yaşlarda olmaları nedeniyle avukat ile stajyer ilişkisinden ziyade samimi bir arkadaşlık ilişkimiz oldu"* diyor ve gülerek devam ediyor anlatmaya: *"Herkes fakirdi. Büroda öğlenleri ya pilav pişerdi ya da çorba. İkisini aynı anda görmedik desem yalan olmaz. Selo, o dönemde İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır şubesinde saymandı aynı zamanda. Olmayan parayı sayıyordu."*

Beyaz ve dalgalı gür saçları nedeniyle bir Twitter kullanıcısının onun için kulladığı tabirle pişmaniye saçlı avukat, arkadaşının hem çok çalışkan hem de çok becerikli olduğunu söylüyor: *"Büroda su tesisatıyla ilgili bir sorun olduğunda elinde bir İngilizce sözlükle gelir, bilmem tamir işlerini hallettikten sonra yemeğini yiyip bizimle gırgır yaptıktan sonra İHD'ye geçerdi. Kimse bilmez ama bu adamın tesisatçılığı avukatlığından da siyasetçiliğinden de yazarlığından da iyi."* Arkadaşını iyi tanımanın verdiği güvenle de ekliyor, hem de bastırarak: *"Yem-min ederim."*

Demirtaş'ın mahkemelerdeki savunmalarıyla avukatlığına, siyasetteki başarısına ve edebiyat alanındaki yetkinliğine bakınca, su tesisatçılığında ne kadar başarılı olduğunu kestirmek güç değil.

Mahsuni Karaman'ın stajı bittikten sonra, Demirtaş ondan büroda kalmasını istemiş ama o kendi yoluna giderek Karaman Hukuk Bürosunu açmış. Bir süre sonra Demirtaş onu İHD'ye davet etmiş ama Mahsuni Karaman o daveti de kabul etmemiş. HDP yıllarında ise Demirtaş onu aktif siyasete davet etmiş,

Mahsuni Karaman yine reddetmiş. *“Tutuklanacağımı artık bildiği bir dönem ‘Avukatım olur musun’ diye sordu, bu kez onu reddedemedim.”*

Demirtaş’ın avukatlığını gönüllü olarak üstlenen ve mahkemelerde onu temsil eden yüzlerce avukatı var. Bununla birlikte ana savunma ekibinde, görece daha yoğun çalışan şu avukatlar onunla daha yakın temastalar: Aydın Erdoğan, kardeşi Aygül Demirtaş Gökalp, Abdurrahman Öztürk, Bayram Arslan, Benan Molu, Bilal Kalkan, Cahit Kırkazak, Doğan Erbaş, Eylem Arzu Kayaoğlu, Fırat Epözdemir, Hadi Cin, İlknur Alcan, Kenan Maçoğlu, Mahsuni Karaman, Mehmet Emin Aktar, Mesut Beştaş, aynı zamanda eniştesi de olan Sertaç Buluttekin, Serhat Çakmak, Şerif Eltimur, Ramazan Demir.

Bu isimlerden Avukat Bilal Kalkan, duruşma salonlarındaki Demirtaş’ı şöyle anlatıyor: *“Selahattin Başkan sadece çok iyi bir siyasetçi değil, aynı zamanda çok iyi bir hukukçu. Bu yönüyle, duruşmalarda psikolojik üstünlüğü ele geçirebiliyor. Bunda haklılığının da büyük payı var tabii.”*

Bilal Kalkan’ın belirttiği durumun örneklerini, hemen her duruşmada görmek mümkün. Bunların sadece birine bakalım. Demirtaş, bir duruşmada şöyle konuşuyor: *“Merak ediyorum, bu savcı tarih bilgisini nereden alıyor? Hukuk bilgisinden vazgeçtim. Hukuk okumadığı, hukuktan anlamadıkları da belli. Çünkü kanunu bilmek hukukçu olmak için yetmez. Kanunu çoğu zaman kalem personeli bizden daha iyi biliyor. Kanunu bilmek değil mevzu. Hukukun ruhunun felsefesini, hukukun sosyolojisini bilebilmek önemlidir. Ve savcı bundan bihaber. Beni suçlayacaksan en azından dolu dolu bir fezleke hazırla.”*⁸⁸

Bilal Kalkan devam ediyor anlatmaya: *“Selahattin Başkan’ın savunmalarını dinlemek benim için siyaset bilimi ve hukuk alanında akademik bir ders dinlemek gibi. Sadece benim için değil, çok deneyimli*

avukat büyüklerimiz için de bu öyle. Hayranlıkla dinliyoruz onu duruşmalarda. Bunu herhangi bir abartıyla söylemiyorum çünkü bu sadece benim gözlemlediğim bir durum değil, Demirtaş'ı duruşmada bir defa bile dinleyen hemen herkesin gözlemleyip söyledikleri bir gerçek. Bazı duruşmalardan sonra, duruşmayı izleyenler yanımıza gelip 'Lütfen duruşmalarda avukatlar daha az konuşsun, hep Demirtaş konuşsun' diyorlardı."

Bilal Kalkan gülümseyerek "Ama Selahattin Başkan gibi bir başka müvekkilim olmasını da istemem açıkçası. Çünkü avukatına pek iş bırakmıyor" diyor ve ekliyor: "Çok iyi bir savunma hazırlıyorum, güçlü argümanlar, çok sağlam örnekler çıkarıyorum ama Selahattin Başkan çıkıp konuşmaya başladığında o çok iyi hazırlıklarım, onun savunmasının yanında sönük kalıyor."

Avukat Bilal Kalkan'ın ilk müvekkili Demirtaş. Şöyle anlatıyor: "9 Aralık 2016'da avukatlık ruhsatımı aldım. Birkaç gün sonra Edirne Cezaevindeydim. Hayatımdaki ilk cezaevi ziyaretiydi. Hayatımdaki ilk savunmayı da bir Demirtaş duruşmasında yaptım. Avukatlığa gözüümü Selahattin Başkan ile açtım yani."

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu, İstanbul Barosuna kayıtlı Bilal Kalkan ekibin en genç avukatlarından. Demirtaş ile görüşe en sık giden, onunla en çok zaman geçiren avukatlardan biri. Bu nedenle Demirtaş'ı çok iyi tanıyor. Dolayısıyla Demirtaş'ın cezaevindeki durumu, mahkemelerdeki tutumu gibi konularda başvurulacak en iyi kaynaklardan biri.

"Hakimler saygılı yaklaşıyorlar. Bu saygınlığı Demirtaş, duruşmalardaki tutumuyla sağladı. İlk duruşmalarda, ona üstünlük kurmak için 'sen' diye hitap eden hakimler, ilerleyen zamanlarda 'Sayın Demirtaş' der oldular."

Bilal Kalkan, Demirtaş'ın duruşmalarda çok net olduğunu vurguluyor. Demirtaş, bu netliğin pek çok örneğinden birini, bir duruşmada şöyle veriyor: "Bir sürü dosyam var. Toplamda

kaç yıl verirsiniz bilmiyorum ama şundan adınız gibi emin olun; burada siyasi duruşum son nefesime kadar değişmeyecek. Yaptırımla siyasi düşüncelerimi değiştirebileceğinizi düşünüyorsanız yanlış yöntem. Doğru değil. Benimle tartışmak isteyen herkesle tartışırım. Anlamaya da çalışırım, herkesi de saygıyla dinlerim. Ama bu savcıların, bu fezlekelerin dayatmasıyla değiştirebileceğim, tartışmaya açabileceğim tek bir görüşüm bile yoktur.”⁸⁹

Avukatları Demirtaş’ı anlatıyor

Ankara Barosuna kayıtlı Aydın Erdoğan, Demirtaş ile aynı okuldan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun. Ondan uzun yıllar önce İnsan Hakları Derneğinde görev almış. 1994 yılında DEP milletvekillerinin yargılanmasında da bulunmuş. Demirtaş’ın avukatlığını yapmanın zor olduğunu belirtiyor. *“Avukat olarak çok dikkatli olmak zorundasınız. Müvekkilinizin keskin zekası, bilgisi, konulara vakıf olması nedeniyle mahkemede konuşurken sözlerinizi ona göre kurmanız gerekir. Bu hiç de öyle kolay değil. Onun hem kamuoyundaki hem de mahkemedeki ağırlığını ve sözlerinin gücünü hafifletmeyecek bir savunma tarzı sergilemeniz gerekir. Bu durum, avukatlarının çok dikkatli olmasını gerektiriyor haliyle.”*

Kırk yıldan uzun süredir avukatlık yapan Aydın Erdoğan, bir dönem Çağdaş Hukukçular Derneğinin (ÇHD) başkanlığını da yapmış. Mahkeme salonlarındaki Demirtaş’ı şöyle anlatıyor: *“Bir cümle kuruyorsa onu açıklamak için arkasından bir sürü cümle kurması gerekmeyen siyasetçilerden. Net konuşan ve konuştuğunun arkasında duran biri o. Savunmalarında, suçlama konusu edilen sözleriyle ilgili ‘Ya ben aslında onu söylemek istememiştim de başka bir*

şey söyleyecektim de' demez hiç. Sadece, bazı sözleriyle anlatmak istediklerini farklı şekilde ifade etmiş olmasının daha iyi olacağını söylüyor bazen.

"Demirtaş, yargılanma psikolojisi içinde kendini kurtarmaya çalışan bir sanık savunması yapmıyor. Sistemin, kendisini oraya taşıyan sürecin temelsizliğini ortaya koyan güçlü bir figür Demirtaş. Onu oraya taşıyanları yargılayan bir konumda. Sadece hukuki bir savunma yapmıyor, iki duruşma arasında olan siyasi gelişmelere de değiniyor. Demirtaş mahkemelerde, halktan aldığı temsil yetkisini kullanıyor, halkı temsil ediyor. Büyük bir sorumlulukla konuşuyor."

Demirtaş'ın bir başka avukatı Eylem Arzu Kayaoğlu, meslek hayatında yirmi yılı geride bırakmasına rağmen Demirtaş'ı savunmanın kendisi için çok iyi bir deneyim olduğunu belirtiyor. *"Çok öğretici bir bakış açısı ve anlatımı var. Ben çok şey öğreniyorum Selahattin Bey'den. Öğrendiklerimi başka davalarda da kullanıyorum."*

Her avukatının vurguladığı, Demirtaş'ın iyi bir hukukçu olduğunun somut bir yansımasını, Kayaoğlu şöyle aktarıyor: *"Başka cezaevlerindeki tutuklular, kendi dosyaları hakkında mektup yazarak Selahattin Bey'den hukuki görüş istiyorlar. O da cevap yazarak bir tür hukuki danışmanlık yapıyor."*

İstanbul Barosuna kayıtlı Eylem Arzu Kayaoğlu, duruşma salonlarındaki Demirtaş'ı da anlatıyor: *"Duruşma başlarken salondaki herkesi, hakimi, savcayı, avukatları isim isim selamlar. Bu çok güzel bir şey bizler için. Sadece kendi avukatlarını değil, varsa salondaki müşteki avukatları da şayet biliyorsa isimlerini söyleyerek selamlar. Duruşma nasıl geçmiş olursa olsun bittikten sonra da kalem memuru da dahil olmak üzere herkesi selamlar."*

"Bununla birlikte, duruşma sırasında hakim ya da karşı tarafı temsil eden avukatlar kişisel bir husumetle hareket ettiklerinde, siyasi düşünceleri ile partisini ve kendisini suçlayıcı sorular sormaya başladıklarında o duruşma onlar için artık çok zor bir duruşmaya dönüşür."

Eylem Arzu Kayaoğlu büyük bir mutlulukla, Demirtaş'ın avukatı olmanın çok onur verici bir şey olduğunu söylüyor ve ekliyor: *"Çok da stresli. Bu stresin nedeni Selahattin Bey değil, onu savunmanın ağırlığı. Bütün dünyanın bildiği birinin avukatlığını yapmak en az onun kadar iyi hatip olmayı gerektiren bir şey. Bazen duruşmalarda avukatlara söyleyecek bir şey bırakmıyor."* Bu son cümleyi söylerken gülüyor, durumdan hiç de şikayetçi değil.

Demirtaş'ın bir başka avukatı Fırat Epözdemir, müvekkilinin hukukçu yönüne vurgu yapıyor. *"Şimdiye kadar gördüğüm en iyi hukukçulardan biridir Selahattin Başkan. Duruşmalardan önce dersine iyi çalışıyor, konulara hakim, nerede nasıl davranacağını iyi biliyor. Bizim günlerce çalıştığımız dosyalarla ilgili yaptığımız tespitler ile Selahattin Başkan'ın dosyayı kısa bir süre okuduktan sonra yaptığı tespitleri kıyasladığımızda, çok iyi bir hukukçu olduğu hemen göze çarpıyor."*

İstanbul barosuna kayıtlı Avukat Fırat Epözdemir, meslektaşının iyi bir takım oyuncusu olduğunu da belirtiyor. *"Konuları çok iyi kavrayıp, nasıl savunma yapılacağı konusunda önerilerini dile getiriyor. En önemli özelliklerinden biri de kendi görüşlerini söyledikten sonra kararı avukatlarına bırakıyor olması. 'Her şeyi en iyi ben bilirim, benim dediğim olacak' tavrı kesinlikle yok. Ayrıca onunla sohbet etmek çok keyifli."*

Antalya Barosuna kayıtlı Avukat Hadi Cin, Demirtaş'ın hemen her duruşmasına katılan avukatlardan. Dolayısıyla mahkeme salonlarındaki Demirtaş'ı çok iyi tanıyor. *"Konuşmaya başlamasıyla devleşen bir insan o. Duruşma salonunu avucunun içine alır, herkes pür dikkat kesilir. Konuşmasının ilerleyişi kendi içinde bir ritim taşır. Ses tonu, vurguları, öfkesi, nezaketi, siyasetçiliği, zekası, birikimi tam ihtiyaç duyulan anda kendini gösterir. Spontane gelişen bir karşılıklı konuşmadaki nüktedanlığı ve hazırcevaplığı da çok etkileyicidir."*

Demirtaş'a sempatisi nedeniyle taraflı yorum yaptığı düşünülebilir. *"Hayır"* diyor. *"Uzun süre benimle duruşmalara gelmek isteyip de bunu bir türlü denk getiremeyen bir meslek büyüğüm, sonunda bir gün bir duruşmaya gelebildi benimle. Selahattin Başkan sözü aldığımda, yine tüm salon pür dikkat onu dinlemeye başladı. Duruşmadan sonra o meslek büyüğüm bana 'Bu kadar zaman kendimi nasıl mahrum bırakmışım. Onun için değil, bundan sonra her duruşmaya kendim için geleceğim' dedi."*

Demirtaş'ın duruşmalardaki görünümünü de analiz ediyor deneyimli avukat. *"Şıklığını, bakımlılığını da unutmamak gerek. Her duruşmaya sade bir şıklıkla, bakımlı şekilde gelir. Üstelik bizzat katılmadığında bile, SEGBİS bağlantısı kurulduğunda da onu ekranda öyle gördük hep. Bu da kendisini rehin alanlara güzel bir cevaptır aslında."*

Avukat Hadi Cin, Demirtaş'ın savunmasının önemine büyük vurgu yapıyor. *"Siyasi rehinelik, Selahattin Başkan'ın içindeki ressamı, besteciyi, yazarı geliştirdi, yazdığı kitaplar çok satanlar listesine girdi ama onun asıl eseri savunmasıdır. Savunması kitap haline getirildiğinde yüzyıllar boyunca başvurulacak bir başucu eseri olacaktır."*

Demirtaş'ın duvarı ve gülü

Demirtaş'ın avukatlarından biri de kardeşi Aygül Demirtaş. Avukat kardeş, çok ilginç bir şekilde, hiçbir duruşmada söz hakkı alıp konuşmadı. O, Demirtaş'ı besledi. Demirtaş'ın onunla ve diğer avukatlarıyla yaptığı çalışmalardan ortaya çıkan savunma stratejisinin hazırlıklarını yaptı, gereken savunma evraklarını kah mahkeme salonlarına kah Edirne Cezaevindeki SEGBİS odasına götürdü ve duruşmalarda hep Demirtaş'ın yanında oldu. Savunmasının akışına göre belgeleri ona vererek onu asiste etti. Yani Demirtaş'ın, savunmasını akıcı

bir şekilde yapmasında kardeşi, avukatı ve duruşmalardaki yoldaşı Aygöl Demirtaş'ın büyük payı var.

Aygöl Demirtaş, Selahattin Demirtaş'ın Edirne Cezaevin-den SEGBİS yoluyla katıldığı duruşmalarda çantalar dolusu evrakı cezaevine götürmüştü. "Çantalar çok ağır oluyordu" diyor. "Uzun boylu, sert yapılı gardiyan vardı. Adını bilmiyorum, ben ona duvar diyordum. Çünkü hiç gülümsemezdi. Yüzünde hiç mimik yoktu. 'Günaydın' derdim, yüzünü sadece bir milim hareket ettirerek cevap verirdi. Sanırım ikinci yıldan sonra, günaydın dediğimde hafiften gülümsemeye başladı ama halen cevap vermiyordu. Üçüncü yıldan sonra günaydın dediğimde artık o da bana günaydın demeye başladı.

"O çantaları tek başıma taşımam, kontrol aşamalarında çantaların açılmaları, bakılması, evrakları tekrar yerleştirmem... Önceden hiç karışmazdı, üçüncü yıldan sonra yardım etmeye de başladı. Duvar değişti. O artık duvar değil, insandı. Bu çok kıymetliydi benim için."

O gardiyanın henüz duvar olduğu dönemden bir anıyı da anlatıyor Aygöl Demirtaş: "Selahattin Başkan'ın yanına gideceğim. Bahardı, cezaevi bahçesindeki ara bölümde güller açmıştı. Bir gül gördüm, çok güzel. Çok da güzel kokuyordu. Kıpırmızı, böyle kadife gibi. Bir yaprağını aldım, cebime koydum, içeri girdiğimde vereyim, koklasın diye. X-ray cihazının önüne geldiğimde arkamdan bir ses geldi, Duvar: 'Avukat Hanım, cebinizdekini çıkarın.' Öyle bir ağrıma gitti ki... 'Cebimde bir şey yok' dedim. Bunun üzerine 'Lütfen cebinize koyduğunuz yaprağı çıkarır mısınız!' dedi. Çıkardım ama... Bir tane-cik kırmızı gül yaprağı. Götüremedim içeri. Bir kitabın arasına koydum, bıraktım. Çıkışta aldım. Halen saklıyorum evde."

Aygöl Demirtaş çok hüznleniyor, gözleri doluyor: "Cezaevleri çok kötü. Renk yok, koku yok. Yahu koku yahu. Sadece koklaması için. Ne olacaktı ki?"

Baskın seçim geliyor

17 Nisan 2018’de MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Meclis-teki grup toplantısında beklenmedik bir çağrı yaptı. Bahçeli, Haziran 2019’da yapılması gereken Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimlerinin öne alınarak 26 Ağustos 2018’de yapılma-sını istiyordu.

AKP’nin tek başına iktidara geldiği 2002 seçimleri, AKP’nin tek başına iktidarı geri aldığı 1 Kasım 2015 seçimleri... Bahçeli daha önce de erken seçim çağrıları yapmış ve her çağrı yaptı-ğında erken seçim olmuştu. Yine öyle olacaktı. Bahçeli’ye en ya-kın isimlerden Semih Yalçın “Erken seçim çağrısı daha önceden AKP ile görüşülmüş konu değil. Bu bir danışıklı dövüş değil” dediyse de gelişmeler tersini gösteriyordu.⁹⁰

Hemen ertesi gün Erdoğan, kameraların karşısına geçerek erken seçim tarihini açıkladı: 24 Haziran 2018. Erdoğan konuş-masında “Ülkemizin karşı karşıya olduğu fotoğraftan hareketle bu teklife olumlu yaklaşma konusunda görüş birliğine vardık. Bahçeli ile istişareler neticesinde seçimlerin 24 Haziran 2018 Pa-zar günü yapılmasına karar verdik” diyordu.⁹¹

Erdoğan’ın sözünü ettiği fotoğraf, iktidar için hiç de iç açıcı değildi. Ekonomi kötüye gidiyordu. Yaygın kanı, daha da kö-tüye gideceğiydi.

Normalde Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri, Mart 2019’daki yerel seçimlerden kısa bir süre sonra, Kasım 2019’da yapılacaktı. Ama Erdoğan’ın baktığı fotoğrafta, olası bir yerel seçim yenilgisinin ardından gidilecek genel seçimi de kaybetme riski görülüyordu. Bu nedenle kulislere, genel seçimin yerel seçimin önüne alınabileceği bir süredir konuşuluyordu. Konu-şulanlar gerçek olmuştu, Türkiye erken seçime gidecekti. As-lında bu bir baskın seçimdi. Çünkü seçimler, yasal koşulların

elverdiği en erken tarihte yapılacaktı. Ayrıca Erdoğan bir süredir, çeşitli etkinliklerle adeta seçim mitingleri yapıyordu. Partisi seçime hazır bir görüntü veriyordu.

İktidar bloğunun adayını da biliyordu. Merak edilen, muhalefetin adaylarıydı. Ve tabii HDP'nin.

Demirtaş, Edirne Cezaevindeki tutukluluğunun ikinci yılındaydı. Hakkındaki davalar devam ediyordu ama herhangi bir siyasi yasağı bulunmuyordu. Seçim kararının alınması üzerine, HDP tabanında onun aday olması yönünde bir eğilim belirmişti.

HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç, HDP'nin Cumhurbaşkanı adayının belirlenmesi için parti bileşenlerinden sendikalara, meslek örgütlerinden yöre derneklerine kadar geniş bir çerçevede görüşmeler yürüttüklerini söylüyor ve Demirtaş'ın adaylığı için "Demirtaş herkesin aklından, yüreğinden geçen bir isimdir. Üstelik mağdur vaziyettedir, şu anda cezaevinde, haksız yere tutulmaktadır. Ama ismi havuzdadır, desem de demesem de doğru olmaz" diyordu.⁹²

Saruhan Oluç, Demirtaş'ın HDP'nin aday havuzunda olup olmadığını net bir şekilde söylemiyordu ama Demirtaş'ın HDP kitlelerinin yüreğinde olduğu son derece netti. Sosyal medyada Demirtaş'ın aday olması için kampanyalar yapılıyor, HDP kitlelerinde Demirtaş'ın aday olması gerektiği konuşuluyordu.⁹³

Demirtaş, Cumhurbaşkanı adayını

Birkaç gün sonra yapılan HDP Parti Meclisi toplantısında Cumhurbaşkanı adayının Demirtaş olması kararlaştırıldı. Toplantıda Demirtaş dışında bir isim konuşulmamıştı.⁹⁴

Demirtaş, 2014 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde de partisinin Cumhurbaşkanı adayını olmuş, yine Recep Tayyip Erdoğan ve o dönemde CHP-MHP ittifakının adayını

olan Ekmeleddin İhsanoğlu ile yarışmış, yüzde 9.76 oranında oy almıştı.⁹⁵ O seçimde dışarıdaydı, şimdiyse cezaevinde.

Daha önce de çeşitli ülkelerde cezaevinden milletvekili adayı olan, seçilen kişiler vardı. Ama cezaevinden devlet ve hükümet başkanlığı adaylığı, dünya tarihinde bir ilkti.

Peki ama seçim kampanyasını nasıl yürütecekti? Bunun yanıtını, adaylığının HDP tarafından resmi olarak açıklandığı 4 Mayıs 2018’de, Mezopotamya Ajansında Hayri Demir imzasıyla yayımlanan röportajda verdi: “Kampanya merkezi ve sorumluluğu HDP Genel Merkezindedir. Onların yapacağı planlamaya, ben imkanlar ölçüsünde katkı sunmaya çalışacağım. Mesajlarım ve mektuplarımla dışarıya ulaşmak dahil, en küçük imkanı kullanacağım. Ama dediğim gibi imkanlar sınırlı. Hücrede miting yapsam en fazla bir kişi katılabiliyor.”⁹⁶

Demirtaş’ın yoldaşı Zeydan

O bir kişi, Hakkari Milletvekili Abdullah Zeydan’dı. İlerleyen günlerdeki bir röportajda, cezaevindeki tek kişilik mitinglerin nasıl geçtiği sorusu üzerine şunları söylüyordu: “Milyonlarca insan adına tezahürat yapmak, alkışlamak zor ve yorucu oluyor. Her mitingde aynı şeyleri duymuyorum. Ayrıca esprili, etkili söylemleri gülümsetiyor, güç katıyor, bütün yorgunluğumu alıyor.”⁹⁷

Abdullah Zeydan, Demirtaş ile ayrı gece gözaltına alınarak tutuklanmış, Edirne Cezaevine getirilmişti. Tutuklandığında Hakkari milletvekiliydi. Hakkındaki dava kısa sürede karara bağlandı ve onandı: 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası.

Abdullah Zeydan, Demirtaş’tan bir yaş büyük, 1972 doğumlu, Yüksekövalı. Evli ve üç çocuğu var. Mimar. 7 Haziran

ve 1 Kasım 2015 seçimlerinde HDP Hakkari milletvekili seçilmişti. Artık Demirtaş'ın en yakın arkadaşıydı. Avukatları ve aileleri, aralarında çok iyi bir uyum olduğunu söylüyorlar.

Edirne Cezaevine getirildiği akşamı şöyle anlatıyor Zeydan: "Girişteki prosedürlerden sonra üst kattaki revire alındım. Bu bölümde doktor muayene odası, psikolog odası, ayrıca benim konulduğum, 10 yatak ve 10 dolaptan oluşan hasta yatak odası vardı. Fakat orası, sağlıklı insanların bile hasta olabileceği kadar kirli ve tozlu. Temizlik malzemesi namına hiçbir şey yoktu. Demir dolapların üstü ve arkası, aynı şekilde ranzaların duvara taraf olan baş kısımları örümcek ağlarıyla doluydu.

"Beyaz bir plastik masha ve sandalye, bir küçük sehpa ve onun üzerinde çok eski, 37 ekran, tüplü bir televizyon vardı. İnfaz koruma memurları iki battaniye, bir nevresim takımı, kenarları bıçak gibi keskin, ince ve çabucak bükülen bir kaşık ve aynı kalitesizlikte bir çatal ile ısrarlarımı sonucu deterjana benzeyen ama hiç köpürmeyen bir temizlik malzemesi verdiler. Bir de bir buçuk litrelik bir şişe su verdiler. Cuma gecesi tutuklandığım için, pazartesi günü kantin açılana kadar hiçbir şey alma imkanım yoktu.

"Neler olduğunu, kimlerin tutuklandığını, sözünü ettiğim o eski televizyon sayesinde öğrendim. Selahattin Başkan'ın da Edirne Cezaevine getirildiğini haberlerde gördüm. Üç gün sonra da birlikte kaldığımız 38 nolu odaya getirildim. Revirdeyken günde birkaç kez pencereyi açıp Selahattin Başkan'a seslenmiş ama cevap alamamıştım. Sonradan öğrendiğim üzere, B-40'ta kalan kendisine epey uzakmışım."

Zeydan, Demirtaş ile ilk konuşmalarını şöyle anlatıyor: "Bir akşam saat 20.00 gibi, üst katta yatakta kitap okurken bitişikten duvara vurulduğunu duydum. Ben de aynı şekilde karşılık verdim. Hava soğuk olduğundan pencere kapalıydı. Pencereyi açınca içinde adımın geçtiği bazı sözler duydum. Ne söylendiği anlaşılmıyordu ama bana seslenildiğini anlıyordum. Sonra ses biraz daha yükseldi. 'Abdullah, nasılsın?' kelimelerini duydum. 'İyiyim, sağ ol' diye cevap verdim.

“Bir şeyler daha söyledi ama anlamak çok güçtü. Bir an için, Selahattin Başkan’ı sorduğunu sandım. Siyasi tutsaklardan bir arkadaş olduğunu düşündüm. Bu sefer çok yüksek bir sesle ‘Senin adın ne?’ diye sordum. Gelen cevabı yine anlayamadım. Sonra arkadaş, bu kez tereddütsüz duyacağım çok yüksek bir sesle ‘Abdullah, benim ben! Selahattin’ dedi. Tam 28. günde Selahattin Başkan’ın sesini duyabilmişim.”

Sonraki günlerdeki diyaloglarını ise şöyle anlatıyor Zeydan: *“Benim pencerem batıya, onunki ise doğuya yani ters yönlere baktığından, pencerelerimizden seslerimizi birbirimize yeterince duyuramıyorduk. Sabah sayımıyla avlu kapıları açılır açılmaz aramızdaki hücre odalarımız ve on metre yüksekliğindeki duvara rağmen konuşabiliyorduk.”*

Tutuklanmalarının üzerinden 40 gün geçmişti ki birbirlerini görebildiler. Zeydan, o ilk görüşmeyi şöyle anlatıyor: *“Sosyal faaliyetler çerçevesinde, haftada üç gün birer saat sohbet, kapalı alanda spor ve halı saha faaliyetimiz vardı. İlk faaliyet sohbetti. İlginçtir, sohbet etkinliği sessizliğin olması gereken kütüphanedeydi. Kütüphaneye girdiğimde Selahattin Başkan bir masada oturuyordu. Heyecanla yanına gidip ona sarıldım. En azından bir saat için bile olsa yan yana gelebilmiştik.”*

Demirtaş ile Zeydan aynı hücrede

Abdullah Zeydan bir hücrede, Demirtaş bir başka hücrede tek başlarına kalıyorlardı. Cezaevi idaresine birlikte kalma taleplerini iletiler. Zeydan anlatıyor: *“Bir arada kalma talebimiz kabul edilirse benim odama gelmesine karar verdik birlikte. Çünkü benim kaldığım oda güneş görüyordu ve onun odasına göre daha bakımlıydı. 58. günde, 17.00 sularında Selahattin Başkan benim bulunduğum odaya geldi. Eşyalarını yerleştirip akşam yemeğimizi yedikten sonra sabah üçe kadar o bağlama çaldı, birlikte türküler söyledik.”*

Adeta kutlama yapmışlardı. O akşam bağlamayı Demirtaş çalmış, türküleri birlikte söylemişlerdi ama Demirtaş ile aynı hücrede kalmanın pek çok avantajından biri, bağlama çalmayı öğrenmek olabilirdi. Yaklaşık bir yıl sonra, artık Zeydan da bağlama çalabilecek düzeye geldi ve Demirtaş ona bir bağlama hediye etti. Çok sonraları da Demirtaş ile Zeydan, bir haberde gördükleri, Yüksekova’da sokak müziği yapmalarına rağmen doğru düzgün enstrümanları olmayan gençlere birer bağlama hediye edeceklerdi.⁹⁸

Yüksekovalı gençlerin durumu Demirtaş için hiç de yabancı değildi. Demirtaş hukuk fakültesi mezunuydu ama aslında ilk üniversitesi İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde Deniz İşletmeciliği bölümüydü. Orada okuduğu dönemdeki müzikle ilişkisini, Oggito’ dan Haden Öz’e verdiği röportajda şöyle anlatıyor: “Altı, yedi kişilik bir müzik grubu kurmuştuk. 1990-93’ten söz ediyorum. Grubumuzun yeterli müzik aleti de çalışma mekanı da yoktu. Okul ve yurt köşelerinde kendimizce müzik yapıyorduk. Halimiz içler acısı olduğundan, grubumuza Kürtçe Koma Belengaz (Grup Perişan) ismini uygun görmüştük, şakayla karışık. Öyle de kaldı isim.”⁹⁹

Demirtaş’ın şimdi yeni bir müzik grubu vardı ama bir farkla, bu grubun bir adı yoktu. İki kişilik grubun diğer üyesi Abdullah Zeydan bağlama çalmayı öğrenme, bir başka anlamla gruba katılma sürecini şöyle anlatıyor: “Küçüklüğünden beri bağlama çalabilmeyi isteyip de çeşitli nedenlerle bunu başaramayan milyonlardan biriydim ben de. Buna rağmen Selahattin Başkan ile bir araya geldiğimizde bana öğretmesi için aceleci davranmadım. Kendisini aylarca izledim. Hem kısa sapta hem uzun sapta çok iyi çalıyor. Mızrap tutuşunu, vuruşlarını, perdeler üzerinde parmaklarıyla

yaptığı nağmeleri... Bunlar bende bir altyapı oluşturdu. Bir berber çırağının ustasını uzun süre izledikten sonra berberliğe başlaması gibi oldu, benim bağlama çalmaya başlamam."

Zeydan da tıpkı Demirtaş gibi tutuklanacağını bekliyordu. Tutuklanırsa en çok üzüleceği şeylerden biri olarak, Kürtçe şarkılar dinleyemeyecek olmasını söylüyor. Ama Demirtaş ile aynı hücrede kalacağını nereden bilebilirdi ki. Bir açıdan bakıldığında şanslı sayılabilirdi. Onun bu şansının farkında olan bir Twitter kullanıcısı, Twitter'da zaman zaman yazılan "Selahattin Demirtaş'ı bırakın, falancayı alın" şeklindeki tivitlere göndermeyle şöyle yazmıştı: "Abdullah Zeydan'ı bırakın, beni alın."¹⁰⁰

Zeydan'ın gözünden Demirtaş

Peki ama Demirtaş ile bir hücrede kalmak nasıl bir duyguydu? Demirtaş nasıl bir hücre arkadaşıydı? Abdullah Zeydan'ın yerinde olmak, gerçekten de istenecek bir şey miydi? Bunların yanıtlarını kendisinden alalım. *"Bilgisiyle, tecrübesiyle, değerleriyle bana çok şey kattı Selahattin Başkan. Kendisinden çok şey öğrendim. Zindan süreçleri yenilenme, üretme ve yetkinleşme süreçleridir. Bu süreci gayet verimli geçirdiğimi düşünüyorum.*

"Bu zulme Selahattin Başkan ile birlikte direnmek çok güzel bir duygu. Selahattin Başkan saygılı, anlayışlı, fedakar, çok mütevazı, yanındakine moral, güç ve sabır katan bir insan. Halkımıza çok büyük bir sevgiyle bağlı.

"Çok düzenli, yapılması gereken bir işi beş saniye sonrasına bırakmayan, çok disiplinli, çok çalışkan ve çok yetenekli bir insan. Zaten keskin ve her şeyi anında kavrayabilen bir zekaya sahip olduğunu hepimiz biliyoruz. Yine de her yönüyle başarılı olmasının altında çok disiplinli ve çok çalışkan olmasının yattığını düşünüyorum. Bitmeyen

bir çalışma azmi var. Dayanılmaz sıcaklarda bile ter içinde, ara vermeden dört beş saat yazdığına şahit oldum."

Zeydan, hücre arkadaşının kendisine moral verdiğini de söylüyor. *"Çoğu insan gibi sabahları moralsiz uyanırım. Selahattin Başkan da tam tersi, uyanır uyanmaz güler yüzlüdür. Genellikle bir espri yapar ve benim de güne güler yüzle başlamama vesile olur. Selahattin Başkan esprili, yürekli ve takdir ettiğim bir hücre arkadaşı."*

Kaldıkları hücre

Abdullah Zeydan'a verilen 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası iki ayrı suçlama üzerindendi. Birinden 5 yıl, diğerinden ise 3 yıl 1 ay 15 gün. Beş yıllık hapis cezası infaz edilirken, Ekim 2019'da çıkan bir yasayla İstinaf Mahkemesinde kesinleşen cezalar için Yargıtay yolu açıldı. Avukatları mahkemeye başvurdu, 1 Kasım 2019 tarihinde saat 17.00'de hakkında tahliye kararı verildi ama tahliye kararı cezaevine gönderilmedi, savcının itirazı üzerine de yeniden tutuklandı.

Zeydan, hücrede Demirtaş ile birlikteydi. Bu olanlardan haberi yoktu. Dolayısıyla kendisi için değişen bir şey olmamıştı. Ancak ailesi tahliye kararını avukatları aracılığıyla kısa sürede öğrenmiş, Zeydan'ı karşılama hazırlıklarına başlamıştı. Zeydan *"Ailemin yaşadığı tahliye sevincinin, sonradan çıkan tutuklama kararıyla yarım kalmasına üzüldüm. Herkesin olduğu gibi benim de ailem, eşim, çocuklarım benim en değerli varlıklarım. Allah, ailem kadar değer verdiğim, yoldaşlığıyla gurur duyduğum Demirtaş ile bir süre daha kalmayı nasip etmiş demek ki. Hele bir süre sonra, bilincini kaybettiği o geceyi yaşadktan sonra tahliye edilmediğime sevindim"* diyordu.

Demirtaş Twitter hesabından, birbirlerine sarılmış bir fotoğrafını şu sözlerle paylaştı: *"Hukuk yok, kanun yok, adalet hiç*

yok. Ama yoldaşlık var, dayanışma var, umut var, direnç var. Özgürlük de elbet bir gün olacak.”¹⁰¹

Bir süre daha, birlikte aynı hücrede kalacaklardı. Kaldıkları hücre iki katlı. Alt katta 12 metrekare kullanım alanı var. Bu 4 metreye 3 metrelik alan, ortalama bir oturma odasından daha küçük. Duşun, tuvaletin ve mutfak lavabosunun kapladığı alan da katılırsa alt kat yaklaşık 18 metrekare ediyor.

Zemin katta, biri odanın giriş kapısı, diğeri avluya açılan kapı olmak üzere iki demir kapı, bir de banyo kapısı var. Kapının olduğu duvarın sol tarafında yardım butonu, onun da hemen yanında bir mantar pano bulunuyor. Panoya ertesi gün verecekleri dilekçeler, hatırlatma notları, kantin istek fişleri asılı. Aynı duvarın bir başka kısmında da duruşma günleri başta olmak üzere önemli günlerin işaretlendiği bir takvim var.

Giriş kapısının bulunduğu duvarın sağındaki duvarda bir pencere, pencerenin altında da eski tip, döküm bir kalorifer peteği var. Pencerenin yanında da avluya açılan kapı.

Karşıdaki duvarda ise otuz yedi ekran bir televizyon bulunuyor. Bu televizyon tüpsüz, ince. Televizyonda hangi kanalların olacağını cezaevi yönetimi belirliyor. Hemen hepsi yandaş kanallar. Farklı olarak sadece Halk TV var. Bazen film izliyorlar. Ana haber bültenlerini kaçırmıyorlar.

BirGün, Cumhuriyet, Hürriyet, Karar, Yeniçağ ve *Sözcü* gazetelerini alıyorlar. *Evrensel* ve *Yeni Yaşam* gazeteleri, Anayasa Mahkemesinin aksi yöndeki kararına rağmen cezaevi idaresi tarafından kendilerine verilmiyor.

Televizyonun hemen yanında lösemi hastası küçük Öykü Arın'ın, Cizre'de katledilen Mehmet Tunç'un yeğeni Bêkes'in ve *Seher* kitabında, elinde Demirtaş fotoğrafıyla gülen Berat'ın fotoğrafları asılı. Televizyonun hemen altında, küçük plastik beyaz bir sehpa ve sehpanın da üstünde o ünlü ketil var.

Odaya girildiğinde karşı duvarın sol tarafında, avluya açılan kapının hemen bitişiğinde alaturka bir tuvalet bulunuyor. Duş duvarının hemen yanındaki boşlukta bir mini buzdolabı var. Onun yanında, içinde bir lavabonun olduğu mutfak tezgahı var. Tezgahın üstünde ikişer raflı üç kapaklı demir mutfak dolabı var. Mutfak tezgahının hemen yanında, üst kata çıkan on sekiz basamaklı, L şeklinde bir merdiven var. Yukarıda, boydan boya demir doğramalı, üç kanadı olan bir pencere var. Pencere parmaklıkları açık yeşil boyalı. Pencerenin altında, aşağıdakının aynısı bir kalorifer peteği var. Üç adet demir yatak, üç adet de demir dolap var. Üçüncü yatağın üstünde onlarca mahkeme dosyası, mektuplar, A4 kağıtlar ve zarflar var.

Hücrede ayrıca, plastik beyaz bir masa ve yine plastik, iki beyaz sandalye var.

Kahvaltı sabah 06.00'da getiriliyor. Kahvaltıyı aldıktan sonra 08.30'daki sayıma kadar uyumaya devam ediyorlar. Sayımdan sonra kahvaltılarını ediyorlar, sonra da 45 dakika spor yapıyorlar. Öğle yemeği yemiyorlar, o gün iyi bir yemek çıkmışsa alıp ketil buharında ısıtabildikleri kadar ısıtarak akşam yemeğiyle birlikte yiyorlar. Akşam yemeği 17.00'de. Yemekler yakınlardaki açık cezaevinde yapıp getiriliyor. Yemeklerin pek iyi olduğu söylenemez. Bilindiği gibi, F tipi cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin yemek yiyebilecekleri bir yemekhane bulunmuyor. Bir yemekhane var ama sadece cezaevi personeli için.

"Cezaevinde yemek seçme şansınız yok. Zaten bir süre sonra lezzet hissi kalmıyor, midenize bir şeyler girsin diye yiyorsunuz" diyen Zeydan, zamanlarının büyük çoğunluğunun okumakla geçtiğini, gelen mektuplara tek tek cevap yazdıklarını, haftada bir ya da iki gece de bağlama çalıp türkü söylediklerini anlatıyor. Ardından, o cezaevi hücresinde siyasetle iç içe olduklarını göste-

riyor. “Diğer tüm arkadaşlarımız gibi tarihe ve halkımıza karşı sorumluluğumuzu biliyoruz. Halkımızın ve ezilen halkların haklı taleplerini elde edebilmeleri için yapılması gerekenler üzerine çok konuşuyor, değerlendirmeler yapıyoruz.”

Bulundukları koşullar

Demirtaş ile Zeydan, hiçbir tutuklu ya da hükümlüyle bir araya hatta yan yana bile gelmediler. Görüşe giderken koridorda kimseyle karşılaşmadılar. Bütün yemeklerini yalnız başlarına yediler. Spor saatinde birbirleriyle top oynadılar. Birer kişilik iki takım oldular, maç yaptılar. Resim atölyesinde, müzik dersinde, kütüphanede hep iki kişilik bir yalnızlık içinde oldular.

Aslında Edirne Yüksek Güvenlikli F Tipi Cezaevi tutuklular için değil, hükümlüler için. Normalde Demirtaş'ın o cezaevinde kalmaması gerekiyor. Avukat Bilal Kalkan'a göre Adalet Bakanlığı ve diğer tüm yetkililer, hapsettikleri kişinin önemini farkındalar. Bu kişinin her açıdan güvenliğinden sorumlu olduklarını bildikleri için bunu en iyi ve en kolay sağlayabilecekleri bir cezaevi seçtiler. Bilal Kalkan, bir diğer nedenin de Demirtaş'ın ailesiyle, sevenleriyle ve halkla bağını koparmaya çalışmak olduğu görüşünde.

Nedenleri ne olursa olsun, Demirtaş ile Zeydan bu iki kişilik yalıtılmışlık içindeyken aynı dönemde cezaevinde bulunan –sonradan iktidarın küçük ortağı MHP'nin bastırmasıyla çıkacak af yasası sayesinde salıverilecek olan Alaattin Çakıcı– çok farklı koşullardaydı. 7 Haziran 2017'de Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Cezaevine getirilen Alaattin Çakıcı için Keskin Aile Sağlığı Merkezi, farklı tarihlerde verdiği raporlarda şunları belirtiyordu:

“Koşuş kapısı, havalandırma bahçe kapısı açık olmak kaydıyla 24 saat hava almaya çıkabilir. Cezaevi kantininde bulunmayan eski Kars kaşarı peyniri tüketmesi uygundur.

“Haftada üç gün balık ve iki defa ızgara köfte yemesi, cezaevinin belirlediği lokantadan buğulama ve ızgaranın avukatları tarafından cezaevine teslim edilmesi uygundur. İlaveten yedi gün çorba, brokoli, enginar, makarna, pilav, sulu İzmir köfte, terbiyeli ekşili köfte ve bamyayı cezaevinin tayin ettiği restorandan avukatı tarafından (alınıp) teslim edilmesi uygundur.

“Yemekler cezaevi yemekhanesinde pişirilmemelidir. Çorbanın ve yemeklerin türleri doktorun hastaya söylediği gibi her gün değişebilir. Her gün temin edilmelidir. Kafein ihtiyacı için hastalıkları nedeniyle S. marka kahveyi dünyanın değişik yerlerinde kullandığı için French press bardak ile burada, avukat ve ziyaret mahallinde sigara, kahve ve çay içmesi uygundur.

“Çakıcı’nın 16 türde değişik hastalığın altı tanesi ölümcül risk taşımaktadır. Zamanını koyamadığımız, sekiz ay da olur bir senenin üzerinde de olur, her an ölüm riski taşıdığından hastalıklarından dolayı hayatını kaybetme olasılığı yüksektir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü derecedeki akrabaları ve yakın arkadaşları ile haftanın 7 günü saat 9.00-20.00 arasında hem sağlığı hem morali, helalleşme açısından istediği isimlerle kişi, sayı, adedi koymadan, bu ziyaretler hastayı yeniden hayata bağlayabilir. Yine de her şeyi Allah bilir. Odasında açık görüş yapabilir.”¹⁰²

Demirtaş ile Zeydan o koşullarda, Alaattin Çakıcı bu koşullarda yaşıyordu.

Sadece o değil, Türkiye’nin çok iyi tanıdığı bir isim olan Mehmet Ağar da kısa bir süre kaldığı cezaevinde pek rahattı. Bu, Halk TV’den İsmail Saymaz’ın iş adamı Mübariz Mansimov ile yaptığı röportajda açıkça görülüyor:

“İsmail Saymaz: Ağar hakkında tutuklama kararı çıktıktan sonra neler oldu?

“Mübariz Mansimov: Ağar, 15 gün evimde kaldı. O sırada ben Tolga Ağar ile cezaevinin tadilatını yaptırдық. Devlet orayı tadilata sokmuştu. Biz müdahale ettik, sponsor olup yaptık. Tadilat bittikten sonra Ağar gitti, teslim oldu.

“İsmail Saymaz: Ne kadar harcadınız?

“Mübariz Mansimov: Bayağı para harcadım da ne kadar harcadığımı hatırlamıyorum. Oğluna para verdim, yaptık.

“İsmail Saymaz: Nasıl bir tadilat yapıldı?

“Mübariz Mansimov: Çok güzel bir tadilat yapıldı. Eskiden 51, hatta 70 kişi vardı cezaevinde. Bakım yapılırken, 17 kişi kalacak şekilde yapıldı.

“İsmail Saymaz: Kimler kaldı içeride?

“Mübariz Mansimov: Aşçı vardı. Siyasi veya kabadayı tipler değil, garibanlar.

“İsmail Saymaz: Biraz Ağar'ın konforuna göre yani.

“Mübariz Mansimov: Onun konforuna göre ayarlandı.

“İsmail Saymaz: Tek kişilik koğuştaydı mı?

“Mübariz Mansimov: Tek kişilik koğuştaydı kalıyordu. Televizyon, banyo, tuvalet; her şey vardı.

“İsmail Saymaz: Ziyaretçi kabul edebiliyordu değil mi?

“Mübariz Mansimov: Zaten helikopter koymuştum, marınadan cezaevine servis yapıyorduk, herkes ziyaret etsin diye.”¹⁰³

Cumhurbaşkanı adayları: Demirtaş serbest bırakılsın

Cumhurbaşkanlığı seçimi günlerine dönelim. Devlet Bahçeli erken seçim çağrısı yapmış, Erdoğan seçim tarihini açıklamış, günler ilerlemiş, muhalefetin adayları da belli olmuştu. CHP,

Yalova Milletvekili Muharrem İnce'yi; İYİ Parti, Genel Başkanı Meral Akşener'i; Saadet Partisi, Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'nu; Vatan Partisi, Genel Başkanı Doğu Perinçek'i aday göstermişti. Bu seçimdeki aday sayısı öncekinden fazlaydı.

CHP adayı Muharrem İnce tüm adayları ziyareti kapsamında Demirtaş ile de görüştü. Görüşmeden sonra Demirtaş, HDP Genel Merkezi tarafından yayımlanan açıklamasında "Sayın İnce'nin bu ziyaretini hem bu adaletsizliklere benim şahsımda dikkat çekilmesi hem de siyasi nezaket açısından önemli ve anlamlı buluyorum" diyor ve şöyle bir değerlendirme yapıyordu: "Ben ve arkadaşlarım, cezaevinde siyasi rehine olarak tutuluyoruz. Ama maalesef ki, dışarıya da yarı açık bir cezaevinden çok farklı değil. OHAL koşulları, tek sesli medya, işten atılma ve tutuklanma tehdidi, devletin bütün imkanlarının tek bir Cumhurbaşkanı adayı için seferber edilmesi, muhaliflerin fişlenmesi gibi adaletsizlikler seçim yarışının eşitlik çerçevesinde yapılmasını imkansız kılmıştır."

Muharrem İnce de Demirtaş için "Espri yeteneğinden ve moralinden bir şey kaybetmemiş" diyor ve konuşmalarından esprili bir bölümü anlatıyordu: "Dedi ki 'Bir önerim var, diğer adaylara da söylersen sevinirim.' 'Nedir?' dedim. 'Ben buradayım, siz geziyorsunuz. Bütün adaylar sırayla bir hafta hapiste yatsınlar, adil olsun' dedi."¹⁰⁴

Cumhurbaşkanı adayları Muharrem İnce, Meral Akşener ve Temel Karamollaoğlu, seçimin biraz olsun adil koşullarda geçmesi için Demirtaş'ın tahliye edilmesi gerektiğini söylüyorlardı.¹⁰⁵

Demirtaş bu durumu, dünyaca ünlü ABD gazetesi New York Times'ta yayımlanan yazısında şöyle yorumluyor: "İdeolojik farklılıkları bir kenara bırakıp beni savundular çünkü Hükümetin beni herhangi bir suç işlediğim için değil, kendi politik çıkarı için tuttuğunu biliyorlar."¹⁰⁶

Sadece cumhurbaşkanı adayları değil, bazı AKP'liler de aynı görüşteydi. Bunlardan biri olan AKP İstanbul Milletvekili Aziz Babuşcu, CNN Türk kanalında katıldığı bir programda "Demirtaş bence de cezaevinden çıksın. Sonuç itibarıyla bir seçime giderken cumhurbaşkanı adayı bir siyaset liderinin cezaevinde olmasını tercih etmem" diyordu.¹⁰⁷

Ne var ki cumhurbaşkanı adayı olduğu gerekçesiyle avukatlarının yaptığı tahliye talebi, mahkeme tarafından reddedildi. Dolayısıyla Demirtaş, devlet ve hükümet başkanlığına aday olup seçim çalışmalarını cezaevinde yürüten ilk kişi olacaktı. Zaten kendisi, savunmalarında ve röportajlarında siyasi gerekçelerle tutuklandığını, siyasi rehine olduğunu söylüyordu. Öyle ki, Twitter profiline de "siyasi rehine" yazdırmıştı. Siyasetteki etkisi nedeniyle cezaevindeydi, dolayısıyla siyasetin seyrinin belirleneceği bir seçimde de etkisinin en düşük düzeyde olması istenecek, cezaevinde tutulacaktı.¹⁰⁸

Demirtaş hiçbir zaman mahkemeden tahliye talep etmedi. Bunun nedenini bir duruşmada şöyle açıklıyor: "Ben hukuk ve kanun çerçevesinde tutuklu olsaydım tahliyemi talep ederdim. Ama ben bir siyasi rehineyim. Siyasi rehineler tahliye talep etmezler."¹⁰⁹

Demirtaş, adaylığıyla ilgili çeşitli yayın organlarından kendisine gelen röportaj taleplerini yanıtlıyordu. Bunların birinde, cezaevinden çıkmak için aday olduğu eleştirisini şöyle yanıtladı: "Her tür kişisel çıkarımdan halkım için vazgeçerek, mücadeleyi taviz vermeden sürdürdüm. Kaçabilirdim ve cezaevine girmeyebilirdim. Ama o zaman HDP bölünür ve bir daha da birleşmezdi. Eğer bugün umut varsa bunun sebebi, cezaevinin içinde ve dışında sergilediğimiz pozisyonudur. Cezaevlerindeki binlerce cesur çocuğu terk edip kaçamazdım.

"Partiye yurtdışından liderlik etmek imkansız olurdu; ikna edici olmazdı. Eğer isteseydim milletvekili adayı olur ve doku-

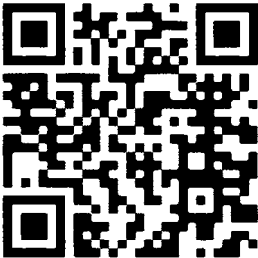
nulmazlığımı yeniden kazanarak cezaevinden çıkardım. Arkadaşlarım bana bunu önerdi ama ben halkımın özgürlüğü ile ilgileniyorum, kendi şahsi özgürlüğüm ile değil.”¹¹⁰

Gelin bu noktada Demirtaş’tan, bu konuyu biraz açmasını rica edelim. “Aslında sürgünde siyaset yapmak da bir seçenektir. Nitekim yurt dışında bulunan birçok arkadaşımız siyasi mücadelelerini orada sürdürüyorlar. Bu durumu hiç küçümsemiyorum ama benim durumum farklı. Parti olarak girdiğimiz iki seçimde Figen Hanım ile birlikte eşbaşkanlık yaptım, partimin cumhurbaşkanı adayı oldum. Bu nedenle, siyasi misyonum gereği olarak cezaevini göze aldım.

“Kaldı ki, binlerce arkadaşımız siyasi çalışmaları nedeniyle hapis-
teyken ben bundan kaçamazdım. Miting meydanlarında haykırarak
‘Her türlü bedeli ödemeye hazırız’ mesajını vermiş biri olarak bedel
ödeme günü geldiğinde bu mesajımı unutmuş gibi yapamazdım.”

Demirtaş için şarkılar, Demirtaş’ın şarkısı

Seçim kampanyası boyunca Demirtaş için çok sayıda ve çeşitte etkinlik düzenlendi, onun için şarkılar yapıldı. Bunlardan biri olan Kürtçe bir şarkı, *Demirtaş ez im* (Demirtaş Benim) idi. Kendisinin 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimindeki “Demirtaş ben değilim” konuşmasına bir yanıt niteliğindeydi. Şarkının klibinde, yüzlerindeki Demirtaş maskesini kaldıran farklı profildeki insanlar yer alıyordu.

Kitabı okumaya kısa bir ara verip bu şarkının Türkçe alt yazılı klibini izlemek isteyen okurlar QR koddan klibe erişebilirler.

Bunun yanı sıra, sözlerini yazıp bestelediği, ilk kütasını telefonda seslendirdiği *Korkma Bağır* adlı şarkı Suavi, Tarkan Ergül ve Serpil Ergül tarafından seslendirildi. Şarkı büyük ilgi gördü. Demirtaş'ın seçim şarkısı haline gelmesinin yanı sıra, seçimlerden yıllar sonra da Demirtaş'ın kitaplarının imza günlerinde, düğünlerde çalındı, söylendi. Yüzlerce kişi, *Korkma Bağır*'ı söyledikleri videolarını YouTube başta olmak üzere çeşitli sosyal medya platformlarında paylaştılar.¹¹¹

Seçim çalışmaları renkli görüntülere de sahne oluyor, kitledeki Demirtaş sevgisini açığa çıkanyordu. Bu sevginin örneklerinden biri, Malatya'nın Arapgir ilçesinde oldu. Zeynep adlı yaşlı bir kadının seçim çalışmalarını yürüten HDP'lilere "Benim tek oğlum var. O da Demirtaş'tır. Onu cezaevinden çıkarın" dediği görüntüler basına yansıdı.¹¹²

Haberlerin ulaştığı Demirtaş, Zeynep Anne'ye bir kart gönderdi. Kartta kendisine "Sevgili annem" diye hitap ediyor "Selamlarını aldım, çok mutlu oldum. Sen gönlünü ferah tut, ben gayetiyiyim çünkü biz milyonlarca yüreğiz. Ellerinden öpüyor, sağlıklı uzun ömürler diliyorum" diyor ve notunu şu imzayla tamamlıyordu: "Oğlum Selahattin Demirtaş."¹¹³

Zeynep Anne, kendisini ziyaret ederek Demirtaş'ın yazdığı kartı ve hediye ettiği şalı veren HDP'liler aracılığıyla Demirtaş'a bir mesaj gönderdi: "Oğlum, seni çok seviyorum. Anneler senin gibilerini doğursunlar. Hayırlısın, güzelsin, başımın tacısın, gözümün nurusun. Kartını aldım, çok memnun oldum. Seni görmüş gibi oldum. Hediyelerini de aldım, hediyelerle değil, seni gönülden seviyorum oğlum. Benim çocuğum yok, anne değilim ama gençleri çok seviyorum. Gittiğiniz yola da canım kurban, feda ederim bu canı. Hiç kimseden de korkum, çekincem yoktur."¹¹⁴

Zeynep Anne, adeta milyonlarca HDP'li adına konuşuyordu.

Demirtaş'ın seçim çalışmaları

Demirtaş'ın seçim kampanyası dışarıda böyle devam ederken kendisi de içeriden dünya siyaset tarihinde ilk örnek olan bir çalışma daha yapıyordu. Twitter'da, gazetecilerle bir basın toplantısı yaptı. Gazetecilerin Demirtaş'a yönelik sorularını avukatları aldı, kendisine ulaştırdı, ondan aldıkları yanıtları Demirtaş'ın Twitter hesabından paylaştılar. Seçmenlerin Twitter'da yönelttikleri soruları da yanıtladı, Twitter'da seçim mitingi de yaptı.

Haftada bir kez, on dakika süreyle ailesiyle telefonda konuşma hakkını, miting konuşması yapmak için kullandı. Eşinin, annesinin, babasının, kardeşlerinin ve yakın akrabalarının katıldığı, HDP'nin kayıt altına alıp yayımladığı bu mitingle Demirtaş'ın sesi tutuklandıktan sonra ilk kez duyuluyor, bu durum kitlede büyük bir heyecan yaratıyordu.

Konuşmasında nasıl bir ülke istediklerini anlatan Demirtaş, şunları da söylüyordu: "Ben burada dört duvar arasındayım ama biliyorum binlerce Demirtaş şimdi tarlalardadır, çapadadır, fındıktadır. Demirtaş şimdi maden ocağında, atölyededir. Derste, amfide, meydanlarda, alanlardadır. İnşaatta, şantiyede, grevde, direniştedir Demirtaş. İşten atılmıştır, işsizdir, yoksuldur Demirtaş. Gençtir, kadındır, çocuktur. Türk'tür, Kürt'tür, Çerkesdir, Pomaktır, Boşnak'tır, Alevidir, Sünnidir ama ille de umutludur, coşkuludur. Halaydadır, govenddedir, horondadır Demirtaş. Edirne'de hücrede tutulan değil, sizsiniz Demirtaş."

Bu sözleri Demirtaş'ın sesinden duymak isteyen okurlar, QR koddan erişebilirler.

HDP'nin yayımladığı videoda Demirtaş'ın sesi vardı ama kendisi yoktu. Kısa süre sonra, sesiyle birlikte görüntüsü de yayımlanacaktı, üstelik de TRT'de.

Aslında Demirtaş telefonla bir seçim çalışması daha yapacak, Türkiye'nin en çok izlenen televizyon kanallarından biri olan Fox'ta yayımlanan Liderler Fox'ta adlı programa telefon bağlantısıyla katılacaktı. HDP, Cumhurbaşkanı adayı Demirtaş için cezaevindeki ankesörlü telefonla, programa on dakika süreyle katılma başvurusu yapmıştı. Ancak Yüksek Seçim Kurulu bu talebi reddetti, topu Adalet Bakanlığına attı. Bununla birlikte iki üye karara katılmıyor ve şunları belirtiyordu: "Cumhurbaşkanı adaylarına tanınan propaganda hakkının Cumhurbaşkanı adayı olan Selahattin Demirtaş'a tutuklu olduğu gerekçesiyle tanınmaması düşünülemez. Cezaevi imkanlarının elverdiği ölçüde gerekli önlemler alınmak ve yoğun araçlar kullanılmak kaydıyla seçim kanunlarında öngörülen propaganda hakkının Selahattin Demirtaş'a da sağlanması yolunda bir karar verilmesi gerekirken, izin verme yetkisinin Adalet Bakanlığına ait olduğundan bahisle talebin reddi yolunda verilen karara katılmıyoruz."¹¹⁵

Demirtaş'tan Erdoğan'a mesaj

Demirtaş tutuklanmadan önce bir Meclis grup toplantısı konuşmasında Erdoğan hakkında değerlendirme yaparken onun konuşmalarında söyleyeceği her cümleinin önceden yazıldığı prompter cihazı kullanmasına atıfla "Önünde cam olmadan iki cümle kuramayan bir adama boyun eğecek değiliz" demişti.¹¹⁶

Erdoğan'ın, seçim çalışmaları kapsamında Diyarbakır'da konuşurken prompterda meydana gelen bir sorun nedeniyle konuşmasına ara vermek zorunda kalması sosyal medyada geniş yer buldu.¹¹⁷ Demirtaş bu kez, el yazısıyla yazdığı kısa bir notu avukatları aracılığıyla Twitter hesabından paylaştı.¹¹⁸

"Senin gitme ihtimalin bile bu kadar güzelken,
Kim bilir pidişin ne muhteşem olacaktı."

Prompter pozisine ulaşana kadar
elden ele bi zahmet

D. Demirtaş

Seçimlerden yıllar sonra bile Erdoğan prompterda her takıldığında, bu kart sosyal medyada elden ele dolaşacaktı.

Demirtaş TRT’de

Yasaya göre her Cumhurbaşkanı adayının, onar dakikalık iki seçim propaganda konuşması hakkı bulunuyordu. Soru, Demirtaş’ın bu hakkını kullanıp kullanamayacağıydı. Yasa açıktı ama durum açık değildi çünkü hemen her konuda olduğu gibi bu konuda da son kararı, otoritesini her geçen gün artıran Recep Tayyip Erdoğan verecekti.

Kararını vermesi çok sürmedi. Katıldığı bir televizyon programında “Ben arkadaşlara onu söyledim. ‘Bırakın’ dedim, mağduriyet imkanını bunlara vermeyin, bırakın. YSK (Yüksek Seçim Kurulu) ile de görüşün, gitsinler orada cezaevinde çekimi yapsınlar” dedi. Erdoğan, YSK’ye talimat verdiğini açık açık söylüyordu. Bu, Türkiye tipi ultra süper mega başkanlık sisteminde bile yasal değildi. Nitekim hemen ertesi gün, YSK Başkanı apar topar bir açıklama yaparak kendilerine bir talimat verilmediğini söyledi.¹¹⁹

Adaylardan biri, seçimlerin sağlıklı bir şekilde yapılmasıyla görevli bağımsız bir kuruma talimat verdiğini söylüyor, o kurumun başkanı da o adayı yalanlıyordu. Normal bir ülkede skandal olacak bu durum geçiştirildi, benzeri onlarcası gibi haber arşivlerindeki yerini aldı.

Demirtaş’ın ilk TRT seçim konuşması, tam da HDP’nin İstanbul mitinginin olduğu gün yayımlandı. Demirtaş yaklaşık iki yıl sonra ilk kez televizyon ekranlarındaydı. Alanı dolduran on binlerce kişi, havanın karardığı o yaz akşamında dev ekranda, milyonlarcası da bulundukları yerlerde Demirtaş’ın konuşmasını izledi. Demirtaş’ı görmenin verdiği sevinçten mi yoksa cezaevinde olmasından duyulan üzüntüden mi olduğu bilinmez gözyaşlarına karışan alkışlar ve zılgıtlar alanı kaplıyordu. Demirtaş sanki televizyon ekranında değil, miting sahnesindeydi.¹²⁰

İnsanlar sosyal medya hesaplarından Demirtaş'ı izledikleri anların fotoğraflarını paylaştılar. Kitlenin ilgisi üst düzeydeydi. Demirtaş konuşmasının bir yerinde, ekranlara özlemle bakan milyonlarca insana şunları söyledi: "Beni merak etmeyin. Sizler iyi oldukça ben iyi olacağım. Sizler özgür oldukça ben özgür olacağım. Beni değil 20 ay, 20 yıl daha hücrede tutsalar bile zulme boyun eğmeyeceğim. Barış için, demokrasi ve özgürlükler için burada sizler adına direnmeye devam edeceğim. Bizi hapisle, hücreyle, ölümle korkutacaklarını zannedenler kendi gölgelerinden korkar hale geldiler. Onları kendi korkularıyla baş başa bırakıp bizler el ele, güneşli güzel günlere yürüelim."¹²¹

İkinci seçim konuşması oylama gününün hemen öncesinde yayımlanacaktıysa da aslında her iki konuşma Edirne Cezaevi'nin 12 metre kare civarındaki küçük doktor odasında aynı gün çekilmişti. Gerek çekimi yapmak için gelen TRT görevlileri için gerekse de cezaevi görevlileri için bu, ilk kez yaşadıkları bir deneyimdi. TRT görevlileri ilk kez bir cezaevine çekime gidiyor, Edirne Cezaevine de ilk kez bir kamera giriyordu.

Bu satırların yazarı da o gün oradaydı. Demirtaş, ütülü takım elbisesiyle, kısa sayılmayacak bir koridoru geçip birkaç saatlik çalışmayla ve derme çatma yöntemlerle stüdyoya benzetilen doktor odasına geldiğinde sanki cezaevinde değil de bir televizyon stüdyosundaydı. Gelen TRT ekibiyle, YSK görevlisi hakimle ve Cezaevi Müdürüyle tek tek tokalaştı, onlarla sohbet etti. Kendisiyle karşılaşmış olanların bileceği o aurasıyla ortamı hemen ele geçirmiş, herkesi etkilemişti. Çekimler tamamlandıktan sonra da gelenlerle tek tek tokalaştıktan sonra hücrelerine döndü.¹²²

Demirtaş'ın TRT seçim konuşmalarının özellikle ilki büyük ilgi görmüş, çeşitli sosyal medya platformlarında milyonlarca görüntülenme sayısına ulaşmıştı. Konuşmanın bazı bölümleri

kesilerek videoya fon müzikleri döşenip farklı sosyal medya platformlarında paylaşıyor, WhatsApp ve Telegram gruplarında dolaşıyordu.

Seçimlerden birkaç ay sonra, 14 Şubat 2019’da ilginç bir gelişme yaşanacak, TRT Demirtaş’ın videolarını YouTube’dan kaldırtacaktı. Bütçesi HDP ve Demirtaş’a oy veren yurttaşların da vergisiyle oluşan TRT, YouTube ile görüşüp videoların kendilerine ait olduğunu belirterek telif hakkı sahibi oldukları iddiasında bulunmuştu. Söz konusu videolar sadece HDP’nin YouTube kanalından değil, irili ufaklı pek çok kanaldan da silindi. Bunun için TRT görevlileri, videoları tek tek bularak manuel başvuruda bulunmuşlardı.¹²³

Haberlere yansımamıştı ama TRT, kaşla göz arasında Demirtaş’ın 2014 cumhurbaşkanlığı seçimi konuşmasını da aynı şekilde YouTube’dan kaldırtmıştı.

Nihayet, seçim çalışmaları bitip oylama günü geldi. Seçim dönemi boyunca Erdoğan lehine açık bir ayıncılık yapılmış, tüm kamu kaynakları onun kampanyası için adeta seferber edilmişti. Bununla birlikte diğer adaylar da mitingler yapmışlar, televizyon programlarına katılmışlar, çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdi. Oysa Demirtaş sadece onar dakikalık iki videoyla ve bir telefon konuşmasıyla halka seslenebilmiş, bunun dışında sadece avukatları aracılığıyla tivit atabilmiş, röportaj verebilmişti. Buna rağmen Demirtaş, 4 milyon 206 bin oy alarak seçimi üçüncü sırada tamamladı. Bu, 2014 yılında yapılan, dışarıdayken katıldığı Cumhurbaşkanlığı seçiminde aldığı 3 milyon 960 bin oydan fazlaydı.¹²⁴

New York Times'ta Demirtaş portresi

Amerika Birleşik Devletlerinde yayımlanan dünyaca ünlü gazete *New York Times*, Demirtaş hakkında kapsamlı bir haber yayınladı. “Erdoğan’ın en karizmatik rakibi, ona cezaevinden meydan okuyor” başlıklı haberde, Demirtaş’ın cezaevinden yaptığı kampanyanın HDP’nin barajı geçip Meclise girmesiyle sonuçlandığı belirtilerek “Bu durum Demirtaş’ın barış ve demokrasi vizyonunun Kürtlerin yanı sıra bazı liberaller, gençler ve azınlıklar arasında hâlâ karşılık bulduğunu gösteriyor” ifadeleri kullanıldı.¹²⁵

Demirtaş’tan HDP’ye sert eleştiriler

Demirtaş’ın köşe yazıları ve röportajları gündeme oturuyor, çok tartışılıyordu. Demirtaş’ın bir yazısı, bu kez HDP içinde bir tartışmaya yol açtı. Demirtaş bu yazısında “Ben HDP’de ‘yetkili’ değilim ama bütün arkadaşlarım gibi halka karşı ‘sorumlu’yum. Bundan sonraki siyasi mücadelemi de bu sorumluluk bilinciyle sürdüreceğim. Bu yazı vesilesiyle yapacağım öneri ve eleştiriler de bu sorumluluk bilincinin gereği olarak algılanmalıdır” diyor ve eleştirilerini sıralıyordu:

“Seçimlerde faşist bloğu geriletmek gibi net bir sonuç alma ihtimali vardı. Ancak çeşitli düzeylerde yaşanan basiretsizlikler, öngörüsüzlükler ve acemiliklerle bu fırsat iyi değerlendirilemedi. Bunda ben dahil, bütün yönetimin ciddi sorumluluğu vardır. Bu konuda halka açık bir şekilde, yeterli ve tatmin edici bir özeleştirisinin verilmemiş olması da büyük bir eksikliktir. En basitinden, sandıklara neden sahip çıkılmadığı, oyların çalınmasının neden önlenemediği, son üç seçimdir problemsiz çalışan partinin merkezi bilgisayar sisteminin neden seçim akşamı

çalışmadığı ve çöktüğü hâlâ izah edilebilmiş değildir. Fakat temel sorun bu olmadığı için, bu meseleyi hatırlatmakla yetiniyorum. Çünkü az önce de belirttiğim gibi, seçimin antidemokratik olması ne bir sürprizdi ne de bunu önlemek için yeterince tedbir alınmıştı. Asıl meselenin seçime hazırlık noktasında eksiklik yaşanması olmadığı, seçim sonrasında daha net ortaya çıkmıştır.”

Demirtaş HDP’nin bir an önce tatil havasından çıkması gerektiğini söylüyordu. “Asıl mesele, seçim sonrasında ne yapılacağına dair hazırlıksız, öngörüsüz ve tedbirsiz yaklaşılmış olmasıdır. Sorunun büyüğü, hem bu seçimin sıradan bir seçim olmayacağı ve sonuçları ne olursa olsun faşizm ile mücadelenin her alanında derinleşeceğini tespit etmeniz hem de seçim sonrasında elinizde bir ‘mücadele yol haritasının’ olmamasıdır. Seçim sonrası muhalefetin çizdiği görüntü, halka heyecan ve umut vermekten uzaktır. Faşizm karşısında, sanki ‘eldeki tek ve son imkan olan seçimler de kaybedildiği için yapacak bir şey kalmadı’ havası estiriliyor ki, bu tam bir apolitikliktir. Halkı faşizmin insafına terk etmektir. Oysa öncünün yapması gereken ilk şey, tez elden yeni bir direniş hattı belirleyerek pratikte de ortaya koymak olmalıdır. Mücadeleyi tümüyle işlevsiz hale getirilmiş TBMM’ye sıkıştırma orada demokrasicilik oynama siyaseti tam da AKP-MHP faşist bloğunun arzu ettiği şeydir. Bu nedenle, HDP’nin bir an önce ‘tatil’ havasından çıkıp sahaya inmesinde fayda var. Parlamantonun, Anayasanın, yasaların, yargının lağvedildiği bir ortamda demokratik protesto hakkını kullanmayan bir muhalefet halka nasıl umut olabilir ki? Özellikle bazı siyasi sözcülerin muktediri kızdırmamak için özenle seçilmiş kelimelerle mutedil bir dil kullanarak faşizme eleştiriciler yöneltip muhalefet ediyor görüntüsü oluşturmaya çalışması çok fazla sırtıyor ve eminim halkı da rahatsız ediyordur.”

Demirtaş, HDP'ye somut önerilerde de bulunuyordu: "Halka öncülük yapması beklenen kesimlerin daha cesur ve kararlı bir duruş içerisinde olması gerekir. Öyle, kendine karşı korumacı yaklaşımlarla, faşizm ile örtülü uzlaşma arayışıyla halka öncülük yapılamaz. Bedel ödemeyi göze almadan da kimsenin bedel ödemesini bekleyemezsiniz. Madem faşizmin kurumsallaşması aşamasına karşı etkili bir demokratik muhalefet yapılması gerektiğini tespit ediyorsunuz, o halde buna denk düşecek bir pratiğin de sahibi olmalısınız. Mücadeleyi en etkili şekilde, toplumun bağrında yürütmelisiniz. Zamanınızın, enerjinizin büyük kısmını örgütlenme çalışmalarına ve demokratik eylem-etkinliklere ayırmalısınız. Sürekli olarak yaşanan hukuksuz, haksız karar ve uygulamalar karşısında kitlesel protesto ve anayasal gösteri hakkının öncülüğünü yapmalısınız. Mitingler, yürüyüşler, forumlar ve benzeri her türlü demokratik hakkı, gerekirse her gün kullanmalısınız. Bunun yanı sıra, toplumun bütün muhalefet kesimleriyle iş birliği ve dayanışma olanaklarını çoğaltmalısınız. Bütün ezilen kesimlerin tüm sorunlarını meydanlarda gündemleştirerek muhalefeti görünür ve etkili kılmalısınız."

Demirtaş sert ve netti. Aynı yazısında "Kendi değerlerine sahip çıkmayan bir hareket asla ayakta duramaz" da diyordu.¹²⁶

Yazı hemen tartışmalara yol açtı. Demirtaş üç gün sonra, Twitter hesabından üç mesaj paylaştı:

"1- Partime yönelik öneri ve eleştirilerim, tamamen arkadaşlarıma güç verme amaçlıdır. Bunun dışındaki her yorum yanlışır. Ben her daim, partimin ve halkımın hizmetindeyim. Bunun böyle bilinmesi lazım.

"2- Şahsıma yönelik yorumlarda da bütün arkadaşlarım dikkatli bir dil kullanmalıdır. HDP'yi güçlendirmek hepimizin

boynunun borcudur. Bunun dışındaki hiçbir amaç meşru ve haklı olmaz.

“3- Kimsenin de HDP’yi zayıflatmaya gücü yetmez. Partimiz en kısa zamanda toparlanacak ve mücadelesini yükseltecektir.”¹²⁷

Birkaç gün sonra YOL TV’de canlı yayına çıkan HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli “Özeleştiriyi vermeyi düşünmüyoruz” dedi ve Demirtaş’ı eleştirdi: “Eğer Selahattin Demirtaş bir eleştiri yapıyorsa bu kıymetlidir fakat yöntem yanlış.” Temelli, Demirtaş’ın “HDP tatil havasından çıkmalı” eleştirisine de “Öyle bir şey yok, çalışmalarımız devam ediyor” diye cevap verdi.¹²⁸

Temelli’nin bu sözleri büyük tepki çekince, hemen ertesi gün yazılı bir açıklama yayımladı. “Dün bir televizyon kanalında yaptığım konuşma yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermiştir. ‘Özeleştiriyi vermeyeceğiz’ şeklinde haberler paylaşılmıştır. Söz konusu yayında kastetmek istediğim şudur: ‘Bizler özeleştiriyi basın veya sosyal medya üzerinden değil, halkımıza, yoldaşlarımıza ve yetkili kurullarımıza veririz.’ Nitekim özgürlük ve demokrasi mücadelemiz nihai zafere ulaşmadığı sürece halkımıza karşı her zaman mahcup ve özeleştiriyi pozisyonunda olacağız” dediği açıklamasını şöyle tamamladı: “Diğer taraftan Sayın Demirtaş’ın mektubunu değerlendirdik ve kendisiyle değerlendirmeye devam edeceğiz. Bugüne kadar Sayın Demirtaş ile faşizme karşı omuz omuza birlikte mücadele verdik. Biz eleştiri ve özeleştiriyi sayesinde yol alan bir partiyiz. Önceliğimiz başta Sayın Demirtaş olmak üzere rehin tutulan tüm arkadaşlarımızın özgürlüğünü sağlamaktır.”¹²⁹

Demirtaş'a 4 yıl 8 ay hapis cezası

Siyaset sahnesinde bunlar olurken Demirtaş'ın hukuki süreci de ilerliyordu. Sırrı Süreyya Önder ile birlikte yargılandığı davada karar çıktı. 17 Mart 2013 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Newroz kutlamalarındaki konuşmalarında terör örgütü propagandası yaptıkları iddiasıyla açılan bu dava, yargının yaklaşımını göstermesi bakımından son derece önemli. Dolayısıyla bu davayla ilgili gerçeklere daha yakından bakmak gerekiyor.

Bunu Sırrı Süreyya Önder ile yapalım. Suçlamaya konu olan konuşmaların yapıldığı iklimi anlatıyor önce. "21 Mart Newroz günü Diyarbakır'da okunacak deklarasyonun taslağı hazırlanmıştı. Selahattin Bey de ben de o deklarasyonun barışa dönük, demokratikleşmeye dönük güçlü bir çağrı olduğundan haberdardık. Bu da bize bir iyimserlik, bir umut veriyordu. O ruh haliyle çıktık İstanbul Newrozuna.

"Esas konuşmayı Selahattin Bey yapacağı için ben sadece iki dakikalık bir selamlama yaptım. İki dakika, biraz da saniyeleri var. Konuşmamda 'Savaş bu ülkeyi bir kabristana çevirdi, biz barışla gülistana çevireceğiz' şeklinde bir cümlem de vardı, geleceğim ona.

"İktidara yakın veya uzak tüm gazeteler, içinde barış kelimesi geçen manşetlerle görmüştü konuşmalarımızı. Yalnız, o dönemde biz nerede birine 'merhaba' desek mesela basit bir esnaf ziyareti yapsak aramızdan onun fezlekesi gelirdi. Ciddiye almaz hale gelmiştik artık. O derecede.

"Bu konuşmamızın da fezlekesi bir buçuk ay kadar sonra gelmişti. Tabii o dönemde çözüm süreci vardı ve artık Hükümetle, bakanlarla temaslarımız yoğunlaşmıştı. Diyebilirim ki güneşir görüşüyorduk. Muhataplarımızdan biri de Adalet Bakanı Sadullah Ergin'di. Kendisiyle bir görüşmemizde 'Bu ne yahu?' diye sordum. 'Üstelik konuşmalarımızı da tahrif etmişler' dedim. Sadullah Ergin 'Önüme geldi, iade ettim' dedi. Çünkü fezlekeler ancak Bakanlığın onay vermesi duru-

munda soruşturmaya dönüşüyor. Sonra mahkeme aşamasında öğrendik ki, savcı iddiayı değiştirerek yeni bir fezleke daha hazırlayıp göndermiş, Bakanlık onu da iade etmiş.

“Ne zaman ki dokunulmazlıklar mezbaha usulü kaldırıldı, Adalet Bakanlığı savcılıklara bir yazı gönderdi ‘Elinizde ne kadar fezleke varsa iletin’ dedi. Bu anlattığım, daha önce iki fezlekesi reddedilen konuşmalarımıza dair de bir fezleke geldi ve süratle kabul edilerek davaya dönüştü. İki muhbir vatandaşın ihbarıyla hazırlanan bir fezleke bu. Yani önceki iki fezlekedeki olduğu gibi savcılığın re’sen hazırladığı bir fezleke değil.”

Fezlekenin davaya dönüşmesi 12 Ağustos 2016’yı bulmuştu. Yani dava, çözüm süreci buzdolabına kaldırıldıktan, HDP’nin 7 Haziran 2015 seçimleri zaferinin ardından, suçlama konusu konuşmalardan 3 yıl 4 ay 26 gün sonra açılmıştı.

Sırrı Süreyya Önder ilk duruşmayı anlatıyor: “İstanbul’da Bakırköy Adliyesindeydi. Selahattin Bey SEGBİS ile bağlanmıştı. Ben tutuksuzdum, duruşmaya gittim. Anlattığım o iki muhbir vatandaş da tanık olarak salondalar. Gerçekten güçlü bir savunma yaptım. Muhbir tanıklardan biri ayağa kalktı, elinde bir naylon poşet, içinde gazete kupürleri. Mahkeme heyetine bağırdı ve benim için ‘Bu adam mı sanık, biz mi sanıyorsunuz? Biz vatandaşlık görevimizi yapmışız, adam bana sanık muamelesi çekiyor’ dedi.”

“Vatandaşlık görevi”ni yapanlardan biri hakkında bilgi veriyor Sırrı Süreyya Önder. “Bu kişi Türk Solu isimli, Fethullah Gülen Cemaati yapılanması ya da o yapılanmanın bir şekilde karar alma süreçlerine sızdığı anlaşılan bir örgütlenmeden. 2011’deki seçimlere bağımsız adaylarla girmiştik ve her adayımızın seçime girdiği yerde, ismi ona benzeyen birini getirip aday yapmışlardı bunlar. Sonradan bir parti de kurdular. Bu muhbir vatandaş da o partide genel başkan yardımcısı oldu.”

Sırrı Süreyya Önder, Gökçe Fırat Çulhaoğlu adlı bir kişinin liderliğindeki marjinal bir gruptan söz ediyor. Bu grubun çıkardığı *Türk Solu* adlı dergi, ileri derecede ırkçı manşetleriyle bir dönem gündem olmuştu. Dergi Kürt esnaflardan alışveriş yapılmaması, sanatçıların Kürt kültürünün izlerinin görüldüğü dizilerde yer almamaları, Kürtçe şarkılar söylenmemesi çağrıları yapıyordu. Derginin başyazarı Gökçe Fırat Çulhaoğlu, Kürtleri “atası belli olmayan” “Zagrosların kültürel çukurunda biçimlenen” “ezik” “sinsi” “pusucu” ve “yağmacı” şeklinde niteliyordu.¹³⁰

Sırrı Süreyya Önder, bir arka plan bilgi veriyor. “İki muhbir vatandaştan biri, Bakırköy Adliyesinin önünde Gökçe Fırat Çulhaoğlu ile birlikte çektiirdikleri bir fotoğrafı, hakkımızda suç duyurusu yaptıklarını da yazarak paylaşmış. Anlaşıldı ki organize bir iş. Sıradan bir yurttaşın hallenmesi değil. Ne kadar mesnetsiz bir soruşturma olduğunu göstermesi bakımından, bu bilgiler önemli.”

Duruşma gününü anlatmaya devam ediyor. “Bunlar belli ki Gülen Cemaati organizasyonu, yargılanmaları gerekir’ dedim, bunun üzerine adam kaçarcasına çıktı salondan. Tanıklık da etmeden. Hemen arkasından da diğeri, aynı şekilde.”

Bir kahkaha patlatıyor Sırrı Süreyya Önder. “Tanıklık etmeye gelmişsin, nereye kaçıyorsun? Mahkeme heyetiyle kaldık baş başa. Hatta gülüştük. Ortada şikayetçi de kalmadığına göre bu dava battal oldu demektir. Mahkeme heyetinin de yüz ifadelerinden anladık, bitirecekler. Zaten deli saçması bir şey. Biz hani, mahkeme heyeti ‘gidin, bir daha da gelmeyin kafasında olur’ dedik. Mahkeme Başkanı mütalaa için savcıya döndü, avukatlarımız da derhal beraat istediler. Mahkeme heyetinin beden dilinden ‘usulen gelecek duruşma biter’ duygusu edindik, dağıldık.”

Akın Gürlek mahkemesi devreye giriyor

Ne var ki ikinci duruşma aynı mahkemede olmayacaktı. “Biz ikinci duruşmada beraat beklerken bu dava birdenbire Bakırköy’den alındı, Çağlayan Adliyesinde yeni bir mahkemeye verildi. Mevcut bir mahkemeye de değil, yeni kurulan bir mahkemeye.”

Bu yeni mahkemenin başkanı Akın Gürlek adında bir hakimdi. Akın Gürlek bu davadan önce ve sonra, dikkat çeken davalara bakan ve pek çok ağır karar veren bir hakim. Bazılarına göz atalım:

CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu’na 9 yıl 8 ay 20 günlük hapis cezası verilmesi,

Berkin Elvan’ın cenazesine katılmaktan tutuklanan sosyoloji öğrencisi Berkay Ustabaş’a 5 ay hapis cezası verilmesi,

Aralarında Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) Genel Başkanı Av. Selçuk Kozağaçlı’nın da bulunduğu tutuklu 17 avukat hakkında tahliye kararı verilmişken, İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına atanınca avukatlara 11 ila 18 yıl arasında değişen hapis cezaları verilmesi,

Gazeteci Canan Coşkun’a, terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçlamasıyla 2 yıl 3 ay hapis cezası verilmesi,

MİT TIR’ları davasında yargılama sırasında yurt dışına çıkan *Cumhuriyet* gazetesi eski Genel Yayın Yönetmeni Can Dündar’ın tüm mal varlığına el konularak Dündar’ın üç taşınmazı için kayyum atanması,

Müzisyen Atilla Taş ve gazeteci Murat Aksoy’un cebir ve şiddet kullanarak darbeye ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs iddiasıyla tutuklanmaları.

Hakim Akın Gürlek’in, bu davaların adeta aranan hakimi olması ve verdiği kararlar büyük tepki görmüştü. Öyle ki, CHP

Grup Başkanvekili Özgür Özel, kendisi için “adalet celladı” diyordu.¹³¹

Avukat Bilal Kalkan, hangi mahkemenin hangi davaya bakacağını sistemdeki bilgisayarda, bir algoritmaya göre belirlendiğini söylüyor. Ama büyük tesadüfler sonucu pek çok kritik davada bilgisayar, Akın Gürlek’in başkanı olduğu mahkemeyi gösteriyordu.

Sırnı Süreyya Önder anlatıyor: *“İşte o mahkeme davayı sıfırdan başlattı. Yani sanki ilk duruşmada olanlar hiç yaşanmamış gibi. O yeni mahkemenin de ilk duruşmasına katıldım ve mahkemenin bize ceza vermek için kurulduğu kanaatini edindim. Mahkeme heyeti de zaten çok belli etti bunu. Hiç gizleme kaygısı bile duymadılar. Gayet seker bir tutum, taciz edici, ilzam edici bir dil.*

“Bir sonraki duruşma Sili’ri’ye alındı. Hiç anlamadım ama Sili’ri’deki cezaevi kampüsünde olan o duruşma salonlarına değil, ilçe merkezindeki bir spor salonuna aldılar mahkemeyi. O duruşmada Selahattin Bey ile ilk defa yan yana sanık sıralarına oturduk. O tutuklu, ben tutuksuz sanık olduğum için yan yana oturmamızı istemediler ama ben gidip Selahattin Bey’in yanına oturdum.

“Cumhurbaşkanlığı seçimi yaklaşıyordu. Mahkeme hızlı bir karar verme çabasına girdi ve bunu da çok belli etti. Mahkeme heyetine, siyasetin bir parçası olarak hareket edemeyeceklerini söyledik. Biraz münaakaşaya döndü o duruşma. Savunma, yargılama, yargılanma gibi şeylerden çıkıp bir ağız dalaşı halini aldı.

“Bu davanın önemli bir özelliği de vardı. 4 Kasım 2016’da tutuklanan hiç kimse, iki kişi yargılanmadı. Yani diyelim ki bir panelde beş kişi konuşmuşuz, aynı salonda, aynı saatlerde benzer şeyleri söylemişiz, hepimize de aynı suçlamayla dava açılmış ama ayrı ayrı. Normalde tek dava açılması lazım çünkü suçlama yeri aynı, suçlama zamanı aynı, suçlama konusu aynı. Ama herkese tek tek ayrı dava açıyorlar. Sebep, her kişiye hızlıca ceza verilmek istenmesi.”

Sırn Süreyya Önder, o bildiğimiz üslubuyla anlatmaya devam ediyor: *“Kobani Davası açılana kadar bunun hiçbir istisnası yoktur. Sadece bu dava vardı, iki kişilik. Selahattin Bey’e şakayla ‘Herhalde 7 Haziran seçimlerinin sorumlusu olarak ikimizi görüyorlar, bu dava da seçim başarımızın ödüllendirilmesi(!) davası olacak. Başka iki kişilik dava yok’ demiştim.*

“Savunma için bana söz verildiğinde ‘Bu siyasi bir davadır, Selahattin Bey de bizim eşbaşkanımızdır, dolayısıyla onun savunmasını toplu bir savunma olarak kabul edebilirsiniz, onun söylediği her sözün savunmamı olarak kayıtlara geçmesini istiyorum’ dedim. Toplu davalardan, şunun için de kaçınıyorlardı, kolektif davranma iradesi oluşmasın. Biz orada, iki kişilik kolektif bir irade çıkardık ortaya.

“Uluslararası katılım, uluslararası medyanın davayı takip etmesi, Selahattin Bey’in cumhurbaşkanı adayı olma hakkının gaspının doğuracağı sorunlar gibi bir değerlendirmenin ortaya çıkması üzerine bir sonraki duruşmayı, cumhurbaşkanlığı seçiminin sonrasına verdi mahkeme. Bizim ortaya koyduğumuz irade ve uluslararası ilgi, davanın seçimden önce karara bağlanmasını engelledi diye düşünüyorum.”

Avukat Bilal Kalkan da mahkemenin siyasi takvime göre hareket ettiği görüşünde. *“16 Nisan 2018 tarihindeki beşinci celsede Selahattin Başkan’a, esas hakkında savunma yapması için son kez süre verildi. Bunun anlamı, bir sonraki celsede karar verileceğiydi. Oysa karar bir sonraki yani 6. celsede değil, 8. celsede çıktı. Çünkü araya cumhurbaşkanlığı seçimleri girmişti. Selahattin Başkan’a verilecek bir cezanın mağduriyet yaratmasından ve Selahattin Başkan’ın oylarını artırmasından endişe edildi. Yoksa normalde, mahkemenin cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce karar vermesi gerekiyordu.”*

Hatipliğiyle bilinen Sırn Süreyya Önder, başta sözünü ettiği *“kabristan, gülistan”* bölümüne geliyor. *“Tüm mahkeme boyunca Selahattin Bey’in de benim de tek bir talebimiz vardı, konuşma metinlerinin ses çözümünün bilirkişi tarafından yapılması. Bu talebimizi*

her seferinde, hiçbir gerekçe de göstermeden reddetti mahkeme heyeti. Üstelik savcılık da talebimize katılmasına rağmen.

“Mahkemede bir talepte bulunursunuz, mahkeme heyeti iddia makamına talebiniz hakkında ne düşündüğünü sorar, sonra da kararını açıklar. Mesela derhal beraat gibi taleplerimize savcılık katılmadığını beyan ediyordu ama konuşmalarımızın ses çözümlerinin yapılması talebimize savcılık da katılmıştı. Buna rağmen mahkeme heyeti talebi reddetti.

“Biz diyoruz ki ‘Konuşmamız bu polis zabıtlarındaki şekilde değil. Bunun ses çözümü yapılsın. Üstelik de o zaptı tutan polislerin ikisi birden Gülen Cemaati soruşturmasında yer alıyorlar. Ben demişim ‘Savaş bu ülkeyi bir kabristana çevirdi, biz barışla gülistana çevireceğiz’ onlar yazmışlar ‘bu ülkeyi kabristana çevireceğiz.’ Ben demişim ‘HDK’den selam getirdim’ onlar yazmışlar ‘PKK’den selam getirdim.’ Böyle acayip bir şey.”

Sırrı Süreyya Önder, Demirtaş’ı anlatıyor

Dava arkadaşını sorduğumda gülümsüyor. “Selahattin Bey ile iki yönü olan bir yoldaşlığımız var bizim. Bir yönü, partimizin eşbaşkanı olması.

“Nitelikli, kendini inanılmaz bir iradeyle yenilemiş, sürekli geliştiren ve her insanda olmayan, çok genç yaşta edinilmiş analitik bir zeka. Bunun yanında boyun eğmez, baş eğmez bir irade. Siyasi tarih, bu özelliklere sahip birçok öncü görmüştür. Ancak bunları savunma adı altında sisteme dönük bir iddianameye dönüştürmek, bunu da çarpıcı bir şekilde yapmak, herkesin altından kalkabileceği bir yük değil. Selahattin Bey, saydığım tüm bu özellikleri kendisinde birleştirebilmiş ender arkadaşlarımızdan biri.

“Birlikte yargılandığımız davada, kendisinden daha fazla yargılanma ve cezaevi tecrübesi yaşadığım için, biraz böyle gözlemleyerek baktığımda, ondaki o olağanüstü parıltıyı görüyordum ve çoğu zaman

onu izlemekten kendimi alamıyordum. Saatlerce tartışsak oluşturabileceğimiz bir perspektifi, o an gelişen bir Akın Gürlek hamlesine karşı bir anda ve en çarpıcı olacak şekilde bularak bir karşı hamle geliştirebiliyordu. Bu haline, bu kapasitesine hayran olmamak mümkün değil. Duruşmaların birçoğu, benim oturduğum sandalyeden, böyle onu izlemekle ve ona hayran olmakla geçti.”

Sırrı Süreyya Önder’in duruşma salonunda gördüğü Demirtaş, avukatlarının anlattıkları Demirtaş’ı hatırlatıyor.

“İradesi yüksek binlerce arkadaşımız var. Kendini geliştiren binlerce arkadaşımız var. Bu iki temel özelliğin yanında, kendini güçlü bir şekilde ifade edebilme ve tarihteki yerini alacak, kendisinden öncekilere benzemeyen, kendisinden sonrakilerin de gücüne ulaşamayacağı bir özgünlüğü vardı o halinin.

“Kitlelerin sevgisini ve saygısını neden ve nasıl kazandığı, duruşma salonunda omuz başından izlendiğinde daha iyi kavranıyordu. Birlikte yargılanmamızı hayatımın en onurlu sayfaları arasına koydum, belki de en başına.”

Sırrı Süreyya Önder eşbaşkanını ve yoldaşını anlattıktan sonra şimdi de arkadaşını anlatıyor: “Selahattin Bey ile ilişkimizin ikinci yönü, kendisiyle olan dostluğumuz. Enteresan bir şey anlatabayım, benim BDP’de siyasete girmem reddetmekle başladı. Ankara’da milletvekilliğine davet etti, teşekkür ettim, reddettim. Diyarbakır’da davet etti, teşekkür ettim, reddettim.

“2011 seçimleri öncesi. Listelerin açıklanmasına bir iki gün kalmış, İstanbul’a geldi. Öyle etkili bir şekilde konuştu ki benimle, bundan sonra reddetmek artık kibre girer, suçtur dedim. Çok özel bir insanla karşı karşıya olduğumu anlamıştım.

“Zaman içinde, yoldaşlığımızın yanında çok özel bir dostluğumuz gelişti bizim Selahattin Bey ile. Bu, her yoldaşınızla olmaz. Bir mücadeleyi paylaşırsınız, gerekirse ona gelecek bir darbenin önüne geçersiniz, gerekirse o size gelecek bir darbenin önüne geçer ama bütün bunlar, koyu ve kıvamlı bir dostluğu geliştirmeyebilir.

“Edebiyat, sinema, tarih, özellikle yakın dönem siyasi tarih üzerine sabahları bulan sohbetlerimiz olurdu. O sohbetlerden ikimiz de zenginleşerek çıktığımızı hissederdik. İkimiz de birbirimizde olmayı birbirimize aktarırdık. Yani karşılıklı olarak birbirimizin öğretmeni, öğrencisiydik.”

Onu arkadaşına olan özleminden koparıp yeniden duruşma salonuna gitmesini rica ediyorum ve duruşmalar boyunca Mahkeme Başkanı ile diyaloglarının nasıl olduğunu soruyorum. *“Bir duruşmada Selahattin Bey’in de oluruyla kürsüye gittim, dedim ki ‘Niye böyle yapıyorsunuz? İktidar yarın gider, bu yaptığınız bir suç teşkil eder.’ ‘Yok’ dedi ‘Ben öyle bir şeyde değilim. Kararı açıklayınca göreceksiniz.’”*

Akın Gürlek kararı açıkladığında görülen, Demirtaş’a 4 yıl 8 ay, Sırrı Süreyya Önder’e 3 yıl 6 ay hapis cezası oldu. Sırrı Süreyya Önder gülüyor: *“Benim konuşmam iki dakika ama Selahattin Bey’in konuşması uzun. Belki kantara vurup ağırlık hesabı yapmışlardır.”*

Mahkeme, Demirtaş’a cezayı en üst sınırdan vermişti. Bu, Türkiye yargı tarihinde “propaganda suçu”na verilmiş en ağır cezaydı. Sırada, bu kararın bir üst mahkemede görülmesi aşaması vardı.

O aşama Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) olacaktı ama sonuç belliydi aslında. Şaşırtıcı olan, BAM’ın kararı onaylamasındaki hız oldu. Sadece kırk gün sürdü kararın onaylanması. Oysa BAM’ın elindeki bir dosya için karar verme süre ortalaması yaklaşık bir yıl. Açık ki Demirtaş kararının onaylanma hızının amacı, karşı hamle yaparak işi bitirmektir.

Cezanın, zamanlamasının yanı sıra süresinde de bir mühendislik hesabı vardı. Bunu Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesindeki ana davasının bir duruşmasında Demirtaş şöyle anlatıyor: *“Elimde somut bilgi yok ama bütün bu olanlardan çok iyi anla-*

şılıyor ki mahkemeniz üzerinde bir baskı kuruldu. 'İstanbul'daki davayı almayacaksınız. O ayrı kalacak, biz oradan Demirtaş'ı hızla cezalandıracağız' dediler ve İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi bir hukukçu ve siyasetçi olarak tanık olduğum, usule en aykırı şekilde, aleni olarak suç işleyerek bir karara imza attı. Ne usulü tanıdı ne savunmayı tanıdı ne tanıkları dinledi ne de delilleri topladı. Düşünün ki konuşmamın çözümünü bile yaptırmadı. İddianamedeki iki cümleyle bağlıyız dedi 'Konuşma bizi ilgilendirmez.' Mahkeme Başkanının sözleri tutanakta duruyor. 'Konuşman bizi ilgilendirmez' dedi. 'Biz iddianameyle bağlıyız. İddianamedeki cümleler neyse biz hükmümüzü ona göre veririz' dedi.

"Ve bakın Cumhuriyet tarihinin, Terörle Mücadele Kanunu 7/2, yani örgüt propagandası suçlamasının en yüksek cezasını verdiler bana. Hiçbir artırım uygulamadan verilmiş en yüksek ceza bana verildi. Örneği yok. Daha önce propaganda suçundan benden yüksek ceza alanlar oldu ama ya basın yayın yoluyla artırılmıştı ya yarı oranda artırılmış ya da takdiri nedenlerle artırılmıştı. Bana ise hiçbir artırım uygulanmadan 4 yıl 8 ay kemiksiz ceza verdiler."¹³²

Demirtaş kararı Twitter hesabından da şöyle yorumladı: "Siyasetin/hükümetin vesayeti altında itibarı sıfırlanmış yargının hukuk dışı kararları bize tek bir geri adım attıramaz. Faşizme ancak alçaklar hizmet eder. Biz faşizme karşı direnmeye, büyük bir moral ve coşkuyla dik durmaya devam edeceğiz."¹³³

Demirtaş direnmeye, büyük bir moral ve coşkuyla dik durmaya devam edecekti ama artık HDP'li kimliğiyle değil. Çünkü cezanın onaylanmasıyla HDP üyeliği düşmüştü. Demirtaş artık HDP üyesi değildi. Ama tabii, sadece resmi olarak.

AİHM kararı çıkıyor

20 Kasım 2018’de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Demirtaş’ın tutukluluk sürecinin uzatılmasının yeterli hukuki dayanaklardan yoksun olduğunu gerekçe göstererek derhal serbest bırakılmasını istedi.

Kararda, Demirtaş’ın tutukluluk durumunun Meclisteki çalışmalara katılmasını engellediği ve bu nedenle ifade özgürlüğünün kısıtlandığı belirtildi.

Demirtaş’ın referandum ve cumhurbaşkanı seçimleri dönemlerinde tutukluluk halinin devam etmesinin ise siyasi özgürlüğünün kısıtlanmasına yol açtığı kaydedilen kararda “hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir” içerikli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 18. maddesinin ihlal edildiği belirtildi. Söz konusu maddenin ihlal edildiği kararı bir ilkti. Karar bu yönüyle tüm Avrupa hukuk sistemi açısından bir ilk oluşturuyordu.¹³⁴

Hemen ertesi gün Erdoğan karar için “Bizi bağlamaz. Karşı hamlemizi yapar, işi bitiririz” dedi.¹³⁵

Aynı gün Erdoğan, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Yüksel Kocaman’ı Saray’a çağırdı. “Karşı hamleyi” konuştukları açıktı. Başsavcı Kocaman, görüşmeyi Facebook hesabından paylaştığı bir fotoğrafla duyurdu.¹³⁶ Görünen o ki, Başsavcı da en az Erdoğan kadar açıktı. Herhangi bir şeyi gizleme gereği duymuyordu.

Aslında Yüksel Kocaman ile Erdoğan’ın tanışıklığı yeni değildi. Erdoğan’ın kısa süren cezaevi serüvenindeki cezaevi savcısı ta kendisiydi. Hatta o dönemde, Erdoğan için cezaevinde verilen bir mangal partisine de katılmıştı. Bunu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı döneminden beri Erdoğan’ın yakın arkadaşı olan Hüseyin Besli ve Ömer Özbay imzasını taşı-

yan, *Bir Liderin Doğuşu* adlı kitaptan öğreniyoruz.¹³⁷ Kitapta anlatılana göre bir lokanta sahibi Erdoğan için cezaevine iki aşçı, iki garson, iki ocak, tencere, tabak gönderiyor, Yüksel Kocaman da Erdoğan ile birlikte ziyafete katılıyordu.

Yüksel Kocaman'ın Facebook hesabından paylaştığı Erdoğan ile fotoğrafı ilk değildi. 2017 yılının 30 Ağustos resepsiyonunda Erdoğan ile birlikte çekildiği bir fotoğrafı Facebook hesabından "Sayın Cumhurbaşkanımızla Resepsiyondan..." notuyla paylaşmıştı.¹³⁸

Zonguldaklı Yüksel Kocaman 25 Ekim 2018'de Zonguldak milletvekili seçilen Ahmet Çolakoğlu, Hamdi Uçar ve Polat Türkmen'i makamlarında ziyaret etmişti. O seçimde Zonguldak'tan beş milletvekili seçilmişti ve bunların üçü AKP'li, ikisi CHP'liydi. Kocaman sadece AKP milletvekillerini tebrik etmiş, sadece onlarla fotoğraf çektirmişti.¹³⁹

Daha sonra iyice açılacaktı. Önce 2 Kasım 2019'da Zonguldak Belediye Başkanını ziyaret etti. Belediye Başkanı tabii ki AKP'liydi. İlginç olan, Kocaman'ın bu ziyarete, 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerde CHP adayına kaybeden AKP Devrek Belediye Başkan adayı ve onun ağabeyi ile birlikte gitmesiydi.¹⁴⁰ Daha sonra 4 Kasım 2019'da Zonguldak'ta AKP milletvekilleri, belediye başkanı, il ve ilçe başkanlarıyla buluştu, fotoğraflar çekti.¹⁴¹

Yüksel Kocaman, lüks tatili nedeniyle de çok konuşulacaktı. Birkaç gün sonra evleneceği kişi ile Bodrum'da son derece lüks bir otele, üstelik de helikopterle, evlilik öncesi tatiline gittiler. Bu şatafatlı tatil, evleneceği kişinin Instagram hesabından paylaştığı bir video ve yine Instagram hesabından paylaştığı fotoğraflarla öğrenildi. Otelin bir gecelik fiyatı* 9 bin 300 liraydı.¹⁴²

* O tarihte 1 dolar, 7,48 TL'dir.

Tatilin hemen ertesinde çift, aralarında Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Genelkurmay Başkanı, Yargıtay Başkanı, Danıştay Başkanı, Hakimler ve Savcılar Kurulu 1. Daire Başkanı ve Yüksek Seçim Kurulu Başkanı'nın da olduğu davetlilerin katıldığı törenle evlendi. ¹⁴³

Katılan isimler ilgi çekici olsa da yeni Türkiye için normal sayılırdı. Asıl ilginç olan, ertesi gün yaşandı. Yeni evli çift, Saray'da Erdoğan'ı ziyarete gittiler. İşte bu, yeni Türkiye için bile alışıldık değildi. Ziyaretçilerle ziyaret edilen arasında herhangi bir akrabalık bağı yoktu. Erdoğan, yeni evli çiftle çeşitli hediyeler verdi. ¹⁴⁴

Erdoğan ile tanışıklıkları eskiye dayanan, kendisine ve AKP'ye yakınlığını gizlemek bir yana bunu gösteren, lüks tatile giden Yüksel Kocaman ile Selahattin Demirtaş isimleri, ileride birkaç kez daha birlikte geçecekti.

Demirtaş'ın 4 yıl 8 ay hapis cezası onanıyor

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, Sırrı Süreyya Önder ile birlikte yargılandıkları davada Demirtaş'a verilen 4 yıl 8 aylık hapis cezasını onaylayarak onu hükümlü hale getirmişti. Böylece, AİHM kararı uygulanacak olsa bile Demirtaş bir başka suçtan hükümlü olduğundan, cezaevinden tahliye edilmeyecek hale getirilmiş oldu. ¹⁴⁵

Aslında Demirtaş, gözaltına alınıp tutuklandığı günden bu kitabın basıldığı güne dek hukuki açıdan farklı durumlarda oldu. Hep beyaz sandalyede bir siyasetçi ama hukuki açıdan bir tutuklu, bir hükümlü oldu. Durumunu şöyle gösterebiliriz:

4 Kasım 2016 - İlk tutuklama,

7 Aralık 2018 – İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 4 yıl 8 ay hapis cezasının BAM tarafından onaylanmasıyla hükümlü,

7 Aralık 2018 ile 2 Eylül 2019 arasında hem hükümlü hem tutuklu,

2 Eylül 2019 – Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ana dava kararında tahliye,

2 Eylül 2019 ile 20 Eylül 2019 arasında sadece hükümlü,

20 Eylül 2019 – Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesinin Kobani soruşturmasında ikinci tutuklama,

20 Eylül 2019 ile 30 Ekim 2019 arasında hem hükümlü hem tutuklu,

30 Ekim 2019 - İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 4 yıl 8 ay hapis cezasına ilişkin karara karşı, yasal değişiklik üzerine temyiz hakkı gelmesi üzerine dosya Yargıtay'a gidince hüküm kalktı,

30 Ekim 2019 ile 26 Nisan 2021 arasında sadece tutuklu,

26 Nisan 2021 İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 4 yıl 8 ay hapis cezası Yargıtay tarafından onandı,

26 Nisan 2021 ile 18 Kasım 2021 arasında hem hükümlü hem tutuklu,

18 Kasım 2021 İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 4 yıl 8 ay hapis cezası bitti,

18 Kasım 2021'den bu kitabın baskıya girdiği güne kadar tutuklu.

Özetle, hakkındaki hüküm kalkınca tutuklama yoluyla, tutuklama kararı kalkınca ise hükümlü kılınarak cezaevinden çıkması engellendi.

Demirtaş'a verilen 4 yıl 8 aylık hapis cezası üzerine, Demirtaş'ın avukatları Anayasa Mahkemesine başvurduysa da bu başvurudan sonra yapılan yasal bir düzenleme üzerine dosya, Yargıtay'a gitti. Yargıtay kararı, tam da Kobani Davasının ilk duruşmasının görüldüğü 26 Nisan 2021'de onadı.¹⁴⁶

Demirtaş, bu davanın siyasi bir operasyon için ayrı olarak tutulduğunu ısrarla vurguluyor, 142 yıla kadar hapis istemiyle

yargılandığı, 31 fezlekeden oluşan ana davadaki savunmasında söylüyordu. “Demirtaş’ı acele cezalandırmak lazım. Seçim öncesi bu mahkeme yapmaya çalışıyordu da yetiştiremediler. Fakat seçim meydanında bakanların ve Erdoğan’ın hakimleri adeta fırçalarcasına siz bu adamı niye bu kadar geciktirdiniz, niye bu adam bugüne kadar cezalandırılmadı, nerede bunun hükmü, nerede bunun cezası, nerede bu katilin cezası diye diye hakimleri fırçalaya fırçalaya en son 26. Ağır Ceza Mahkemesi kendine görev bildi herhalde, daha savunmamız bile bitmeden, delillerimiz bile bitmeden ceza verdi.”¹⁴⁷

Bir başka duruşmadaysa aynı cezaya ilişkin şunları söyledi: “İlginçtir. 4 yıl 8 ay neye tekabül ediyor biliyor musunuz? Siyasi yasak açısından 2023 Cumhurbaşkanı seçimlerini de kapsıyor. Hani benim niyetim yok ama 2023 için, fakat öyle hesap yapılmış, ince bir mühendislik hesabı, ola ki AİHM tahliye kararı verir de Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi de buna uymak zorunda kalır ve bu dosyada tahliye kararı verirse Demirtaş tahliye olmasın ve siyasi yasağı da 2023’ü aşsın. Matematik, mühendislik hesabı bu. İstanbul İstinaf Mahkemesi, bütün dünyanın gözü önünde, aleni bir şekilde, hiç sıkılmadan, üyelerinden biri de 8-10 yıl önce AKP’li bir avukat, benim kararımı onaylayan üyelerden biri AKP’li bir avukat, hakimliğe geçmiş, jet hızıyla da İstinaf mahkemesi üyesi olmuş, bir HDP’linin dosyası önüne gelince de tabii belli ki siyasetteki atmosfer, yaratılan algı oradaki hakimlerin ne yapması gerektiği konusunda açık bir direktif anlamına gelmiş, kendileri yıllardır önünde bekleyen dosyaları bir kenara itip usule, yasaya, kanuna, her şeye aykırı bu dosyayı bir paragraflık, gerekçesiz bir şekilde onayladılar.”¹⁴⁸

PEN Onur üyeliği, Nobel Barış Ödülü adaylığı, Montluc Direniş ve Özgürlük Ödülü

Bunlar olurken siyasetçi Demirtaş'ın bir yazar olarak ünü de artıyordu. 21 Aralık 2018'de Uluslararası Yazarlar Birliği PEN, Demirtaş'ı onur üyesi ilan etti. Hemen ardından da *Seher*'in İngilizce çevirisine PEN ödülü verildi.¹⁴⁹

2 Şubat 2019'da Uluslararası Af Örgütü adına Nobel Barış Ödülünü almış olan İsveçli Parlamenter Thomas Hammarberg, Demirtaş'ı Nobel Barış Ödülüne aday gösterdi.¹⁵⁰

15 Şubat 2019'da Demirtaş'ın ilk öykü kitabı *Seher*'in Fransızca çevirisi, Fransa'da Montluc Direniş ve Özgürlük Ödülüne layık görüldü. Bu prestijli ödül, Nazi işgaline karşı verilen onurlu mücadeleyi anmak amacıyla, her yıl direniş ve özgürlük gibi değerlerin yeniden önem kazanmasına katkıda bulunan edebiyat eserlerine, görsel ve işitsel çalışmalara ve girişimlere verilen bir ödüldü.¹⁵¹

Ödül Demirtaş'a verilmişti ama Demirtaş ödülünü alamadı. Çünkü ödülü vermek için Fransa'dan gelen yetkililer, İstanbul Havalimanındaki bir odada kırk saat boyunca tutulduktan sonra ülkelerine geri gönderildiler.¹⁵²

Tüm bu ödüller ve ödül adaylıkları, Demirtaş'ın uluslararası tanınırlığının ve saygınlığının giderek arttığının göstergesiydi.

Demirtaş yerel seçimlerde

31 Mart 2019'da yerel seçimler yapılacaktı. Demirtaş, kendisinden destek mesajı isteyen HDP il ve ilçe örgütleri için küçük kartlara el yazısıyla mesajlar yazıyor, bunlar da sosyal medyada paylaşılıyordu. Ama bu mesajlarından biri sadece sosyal

medyada paylaşılmadı, HDP Tatvan ilçe örgütü tarafından ilçenin dört bir yanındaki billboardlara yerleştirildi. Demirtaş'ın küçük kartı bir seçim afişine dönüşmüştü.¹⁵³

Demirtaş'ın yerel seçimlere etkisi bununla sınırlı kalmayacaktı. Seçime bir hafta kala *Yeni Yaşam* gazetesine verdiği röportajda HDP'nin seçim stratejisi ekseninde bir açıklama yaparak "Bütün halkımıza, tabanımıza çağrım ve varsa azıcık hatırım, ricam şudur ki, gerekirse bağnıza taş basın, ama mutlaka sandığa gidip 'FAŞİZME HAYIR' anlamına gelecek oyunuzu kullanın" dedi.¹⁵⁴

Seçime iki gün kala, avukatları aracılığıyla paylaştığı tivitlerle HDP seçmenlerine bir kez daha seslenerek şunları söyledi: "Bu seçimin belirleyicisi direkt olarak sizsiniz. Belirleyici etkimizi sadece kayyumlardan geri alacağımız şehirlerde değil, her yerde göstermek için tarihi bir fırsat var kapımızda. Aday çıkarmadığımız şehirlerde kullanacağımız stratejik oylar, gücümüzün göstergesi olacak. Partimiz HDP'nin aday çıkarmadığı yerlerde, partimizin gösterdiği adaya oy vererek hem bulunduğunuz yerin hem de genelin seçim sonuçlarını bizzat siz belirleyeceksiniz."¹⁵⁵

Demirtaş seçim günü yine Twitter hesabından son bir çağrı yapıyor "Sandığa gidiyoruz, değil mi? Oyunuzu mutlaka kullanın ve sayım bitene kadar da sandığa sahip çıkın lütfen. Güzel sonuçları akşam hep birlikte, keyifle izleyelim" diyordu. Demirtaş, bu mesajı verdiği tivitinde bir de yaptığı kuş resmini paylaşıyordu. Bu resim büyük beğeni topladı, çok sayıda kişi tarafından sosyal medya hesaplarında profil fotoğrafı olarak kullanıldı.¹⁵⁶

Demirtaş cezaevindeydi ama mesajları kitlelere ulaşıyordu. HDP'nin sahadaki çalışmaları ve Demirtaş'ın çağrıları etkili olmuştu. AKP; Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinde, Bursa dı-

şındaki bütün büyük şehirlerde belediye başkanlıklarını kaybetti. Demirtaş, gündüz paylaşılan tivitindeki gibi, akşam seçim sonuçlarını hüccresindeki 37 ekran televizyondan Zeydan ile birlikte keyifle izlerken İstanbul'un bazı yerlerindeki kutlamalarda büyük boy Demirtaş fotoğrafları görülüyor "Selo'ya özgürlük!" sesleri yükseliyordu.¹⁵⁷

Yorumcular seçim tablosunun oluşmasını sağlayan en önemli faktörlerden birinin, HDP'nin tutumu ile Demirtaş'ın çağrılarını olduğunda hemfikirdi. Bu konuda yazılar yazıldı, analizler yapıldı.

Demirtaş kendisine yönelik övgüleri tevazuyla karşıladı: "Burada HDP'nin rolü belirleyici olmuştur. Bu başarıda, gece gündüz demeden fedakarca çalışan her arkadaşımın büyük bir emeği var. Başta HDP'li siyasetçiler olmak üzere tüm seçmenlerimize canıgönülden teşekkür ediyorum. İçeride olmama rağmen benim de küçük bir katkı olmuştusa bundan mutluluk ve onur duyarım; kaldı ki bu da HDP'nin başarısıdır, benim başaram olarak okunması yanlış olur. Çünkü ben de bir HDP'liyim."¹⁵⁸

Demirtaş 7 Ocak 2020 tarihli duruşmasındaki hararetli savunmasında da seçim sonuçlarına gönderme yaparak şöyle diyecekti. "Şunu demiştim, çok iyi hatırlıyorum. 'Bana bak Recep Tayyip Erdoğan' demiştim. 'Bizi başkalarıyla karıştırma, biz demir leblebiyiz. Bizi çiğnedikçe dişlerin dökülür. Yapma' demiştim. Peki. Kendisi çiğnemek istedi. Şimdilik Ankara dişin döküldü, İstanbul döküldü, Mersin döküldü, Adana döküldü, Antalya döküldü. Döküldü de döküldü. Tek diş kalmış canavara dönüştün artık, bir dişin kaldı. Onun da sabrını, metanetini göstereceğiz. Güvendiğimiz bir halk var. Arkamızda on milyonlar var. Türkiye toplumunun bütün ezilenleri var. Yok-

sulları, emekçileri, namuslu insanları var. O dişini o gün çekeceğiz, sandık kurulacak elbet. Sonra hukuk işlemeye başladığında ülke nefes alacak.”¹⁵⁹

İkinci kitabı *Devran* çıkıyor

12 Nisan 2019’da ikinci hikaye kitabı *Devran*, İletişim Yayınlarından çıktı. On dört öyküden oluşan bu kitap da *Seher* gibi ilgi gördü.¹⁶⁰ *Devran*’ın Fransızcası, Fransa’nın saygın edebiyat ödülllerinden Prix Médicis Étranger’ye aday gösterildi.¹⁶¹

İlerleyen aylarda bir televizyon programına katılacak olan AKP kurucularından Bülent Arınç “Demirtaş’ın yazdığı çok güzel bir hikaye kitabı var, *Devran* isminde. Ne olur onu alın, bir okuyun. Ben bu korona süreci içinde bunu okudum. Bu kitabı okuduktan sonra Selahattin Demirtaş hakkındaki kanaatinizi belki değiştirmeyeceksiniz ama Kürtler ve Kürtlerin yaşadığı travma üzerinden kafanızda çok şeyler değişecek. Bu ülkenin mazlumlarından biri de Kürtlerdir” diyecekti.¹⁶²

Devran’ın yarattığı tartışma sadece bu olmayacaktı. Daha önce Başak Demirtaş ve Aygül Demirtaş, Selvi Kılıçdaroğlu ve Dilek İmamoğlu ile bir araya gelmişlerdi. İstanbul’daki buluşmada Başak Demirtaş’ın doğum gününü kutlamak için pasta da kesilmiş, Dilek İmamoğlu, Başak Demirtaş’a bir fular hediye etmişti. Büyük ilgi gören buluşmaya siyasi anlamlar da yüklenmişti.¹⁶³

Aynı isimler bir süre sonra, aralarında bu kez Aygül Demirtaş olmadan, yine buluştular. Sanatçılar Jülide Kural ve Ömer Şahin, *Devran*’daki öykülerden bir bölümü okuma tiyatrosu olarak sahneye taşıyordu. Oyun, 11 Ocak 2020’de İstanbul’da izleyicilerin karşısına çıktı. O izleyiciler arasında Başak Demir-

taş, solunda Selvi Kılıçdaroğlu, sağında Dilek İmamoğlu, yanlarında HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan, CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu ve Kadir İnanır da vardı.¹⁶⁴

Bu görüntü çeşitli tartışmalara yol açtı. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu "Gittikleri tiyatro, bu ülkenin insanını acıtan, bizim bir yerlere ulaşmamızı istemeyenler tarafından oluşturulan bir tiyatro" diyor, Jülide Kural'ın hayat arkadaşı Kadir İnanır'ı kendince küçümseyerek ona "Kadir Efendi" diye hitap ediyordu. "Selahattin Demirtaş bir tiyatro yazıyor. Birileri de karşısına geçip o tiyatroyu seyrediyor, alkışlıyor. Eksik yapmışsınız Kadir Efendi. Eksik yapmışsınız, o tiyatroya gidenler. O tiyatronun bir tarafına şehit edilen Yasin Börü'nün de fotoğrafını assaydınız, katledilen 39 kişinin de fotoğraflarını assaydınız. Elinizdeki kanları tiyatro oyunları ile temizleyemezsiniz. Bu milleti de aldatamazsınız. Bu ülkeyi de bölemeyeceksiniz. Yurt dışına gidip kulaklarına üflenen birtakım telkinlerle Türkiye'nin huzurunu bozamayacaksınız."¹⁶⁵

Süleyman Soylu çok öfkeliydi. Öfkesinin nedeni anlaşılıyordu ama bir tiyatro oyununun Türkiye'deki huzuru nasıl bozacağını anlamak pek mümkün olamıyordu. Erdoğan'dan farklı olarak Soylu, Demirtaş'ı suçlama aparatı haline gelen Kobani protestolarında yaşamını yitiren insanların sayısı için "53" değil, "39" diyordu. Ama tam da Demirtaş'ın dediği gibi, Yasin Börü'den başka bir isim de söyleyemiyordu.

Kadir İnanır birkaç gün sonra, bir gazetecinin Süleyman Soylu'nun sözlerini sorması üzerine, kendisinin neden Kadir İnanır olduğunu da gösteren kısa bir yanıt verdi: "Bizim tek derdimiz barış olsun."¹⁶⁶

Mikrofonlar Jülide Kural'a da döndü. Jülide Kural, oyunu hazırlarken yaşadığı zorlukları şöyle anlattı: "Kafamda şöyle bir şey vardı; dört erkek oyuncu, kadın oyuncu olarak ben ve iki de müzisyen olacaktı. Çeşitli nedenlerle o oyuncular gitti. Bu

bir dayanışma gecesi, insanları ancak gönül birlikteliğiyle bir arada tutabilirsin. Bu nedenle bunu algılayabilecek ve birlikte olabileceğim oyuncular ile konuştum ve üç erkek oyuncu ile anlaştım. Fakat sadece Selahattin Demirtaş isminin yarattığı kaygı nedeniyle oynamaktan vazgeçtiler. İnsanlar düşünsel olarak kaygılanmadılar, iş bulamama, kara listelere girme kaygısı oldu. Bu yüzden anlaştığım üç erkek oyuncu projeyi daha başlamadan bıraktı.”¹⁶⁷

Demirtaş da Artı Gerçek’te yayımlanan röportajında Ahmet Nesin’in bu tartışmalarla ilgili sorusuna şu kısa yanıtı verdi: “Bu sözde bakanı muhatap almayıp ona cevap vermemek en doğrusu. Hepsini bir araya getirseniz Kadir İnanır gibi insanların tırnağı etmezler.”¹⁶⁸

Tekrarlanan İstanbul seçimlerinde Demirtaş etkisi

Demirtaş 31 Mart 2019 yerel seçimlerine önemli bir etkide bulunmuş, AKP, elindeki büyükşehir belediyelerinin birkaçı dışında hepsini kaybetmişti. Özellikle İstanbul’un kaybedilmesi iktidar için sarsıcıydı. Erdoğan her yeri geldiğinde İstanbul’u kazananın Türkiye’yi kazanacağını söyler dururdu. Üstelik İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bir dönem o koltukta oturduğu için kendisi açısından manevi bir önem de taşıyordu. Belediye-nin elindeki büyük olanaklar, istihdam kapasitesi, bağlı şirket-leri, imara açma yetkisi gibi nedenlerle İstanbul, birileri için “duygusal” bir değer de taşıyordu.

Yüksek Seçim Kurulu, CHP’nin adayı Ekrem İmamoğlu’nun kıl payı kazandığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin tekrarlanması kararını vermişti. Seçim, o hafta sonu yapılacaktı.

Demirtaş tekrarlanacak seçimdeki pozisyonunu, 18 Haziran 2019'daki duruşmasının sabahında Twitter hesabından açıkladı:

“İstanbul’un güzel insanları... Birilerine karşıtlık, düşmanlık yapmak için değil, toplumsal kutuplaşmayı daha da derinleştirmek için değil, kin, intikam, nefret için değil, kişisel çıkar kavgaları için değil, çocuklarımızın aydınlık yarınları için kullanın oyunuzu.

“Bugün için, Sayın İmamoğlu’nun söyleminin desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz. Çünkü biz birlikte güzeliz. HDP olmadan, HDP’yi dışlayarak hiçbir şey yeterince güzel olmaz. Birileri de artık anlasın ki ‘zorla güzellik’ de olmaz. Hepinize özlemle, yürek dolusu selamlar...”¹⁶⁹

Demirtaş’ın çağrısı yine karşılık buldu, HDP seçmenleri oylarını İmamoğlu’na verdi ve İmamoğlu seçimi bu kez açık farkla tekrar kazandı.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya “En büyük teşekkürü, kendini, kendi haklarını düşünmeden, toplumun özgürlüğünü düşünerek cezaevinden ‘Türkiye’nin barışa ihtiyacı var, demokrasiye ihtiyacı var’ diye mesaj yollayan, burada parlamentoda milletvekilliği yapmış Selahattin Demirtaş’a ediyorum” sözleriyle CHP’nin Demirtaş’a teşekkürünü ilettili.¹⁷⁰

Seçimi kazanan İmamoğlu, teşekkür ziyaretleri kapsamında gittiği HDP İstanbul il binasından çıkışında gazetecilerin sorularını yanıtlarken Demirtaş’a teşekkür etti, tutumunun kendisi için son derece değerli olduğunu söyledi.¹⁷¹

Demirtaş, tekrarlanan İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçiminde, CHP adayı Ekrem İmamoğlu’na destek açıklamasını, oylama gününün iyice yaklaşmasını beklemeden, duruşmasından hemen önce yapmıştı. Bu zamanlamayı kendisine sordüğümde, Demirtaş şunları söyledi: “Tekrar seçim yaklaşırken ikti-

dar çevrelerinde benim tahliye edilebileceğim yazılıp çizil-meye başlandı. Bu, bana ve HDP'ye üstü kapalı bir mesajdı. Yani şunu demeye getiriyorlardı 'Seçime karışmayın, tahliye etmeyi düşünebiliriz.' Benim için çok aşağılayıcı bir yaklaşım. Buna net cevap verebilmek için duruşmadan önce siyasi tavrımı göstermek istedim."

Mahkemedeki suçlamalara Twitter'dan belgeli yanıtlar

Demirtaş 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyordu ama kamuoyu ona hangi somut suçlamalar yöneltildiğini bilmiyordu. İktidar medyası "Kobani" ve "heykel" dışında herhangi bir şey anlatmıyordu. Demirtaş hakkındaki somut iddialar neydi? Onun "örgüt üyesi, örgüt yöneticisi" yapan eylemleri nelerdi? Hakkındaki tanıklar kimlerdi? Bunları bilen yoktu.

Demirtaş avukatları aracılığıyla, bunları anlatan 30 tivitten oluşan bir paylaşım yaptı. Bu tivit dizisinde "Anlatacaklarımın tamamı gerçek ve çok önemli. Meydan meydan, kanal kanal dolaşıp beni 'terörist, katil' ilan edenlere zaten inanmadığınızı biliyorum. Yine de bütün 'iddiaları' bir de benden dinleyin lütfen" diyor ve maddeler halinde önce bir iddiayı, ardından da o iddiayla ilgili gerçekleri paylaşıyor, 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı davadaki suçlamaların tamamını tek tek çürütüyordu.

Hiç var olmayan bir gizli tanığın ifadesi, gerçekte olmayan bir mektubu ilettiği, olmayan tivitleri attığı, yasa dışı örgüt üyesi olarak nitelenen ama DTP ve BDP üyesi olan kişilerle görüştüğü, Meclis Başkanlığı tarafından TBMM'ye davet edilen Demokratik Toplum Kongresinin (DTK) "terör yapılanması", Demirtaş'ın da DTK yöneticisi olduğu, HDP Avrupa Temsilcisi'nin yasa dışı örgüt üyesi olarak işaretlenip Demirtaş'ın onunla konuşmasının suç olarak gösterilmesi, Diyarbakır Bü-

yükşehir Belediyesi Konferans Salonunda düzenlenen Yerel Yönetimler Konferansındaki sıra numarası olan 21'in, yasa dışı örgüte üyelik numarası sayılması...

Demirtaş tüm iddiaların ne denli geçersiz olduğunu paylaştığı görsellerle de ispatlıyor, tivit dizisini şöyle bitiriyordu: "Hakkımdaki 'örgüt kurucusu ve yöneticiliği' suçlamaları tas-tamam bunlardır. Bunlar dışındaki suçlamaların tamamı, ba-sına açık konuşmalarına dayandırılmıştır. Ki bunların tü-münü, şu anda bile sosyal medyadan izliyorsunuz. Hepsisi de ifade özgürlüğü kapsamındaki konuşmalardır.

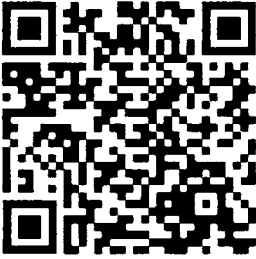
"Kaldı ki, ben bu düşüncelerimi TBMM'de de dile getirdim. O nedenle değil dava veya tutuklama, bunlar hakkında soruş-turma bile açılmaz. Çünkü Anayasanın 83/1. maddesi aynen şöyledir: 'Yasama Dokunulmazlığı. Türkiye Büyük Millet Mec-lisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Diva-nının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bun-ları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.'

"Tüm bu komplo ve kumpasları AYM'ye taşıdık. Ne hazin-dir ki, AYM bu sahte delilleri incelemeye bile tenezzül etmeden başvuruyu reddetti. AİHM'e başvurduk. AİHM, yargılamamın ve tutukluluğumun siyasi olduğuna karar verdi. Bu karara da 'bizi bağlamaz, tanımıyoruz' denildi.

"Üç yıla yakındır ben ve milletvekili arkadaşlarım benzer kumpaslarla hücrelerde tutuluyoruz. Adaleti bir gün mutlaka bulacağımıza inanıyoruz. Bunu siyasallaşmış yargıya değil, halkımıza güvenerek, inanarak söylüyorum.

"Bu anlattıklarım dışında söylenen her şey yalandır, iftira-dır. Bizler barış ve demokrasi için, birlikte yaşam için büyük fe-

dakarlıklar yaptık ve bedeli bu oldu. Ama yılmadık, boyun eğmedik, umutsuzluğa kapılmadık, direnmeye devam ediyoruz. Barış ve demokrasi kazanana kadar.”

Söz konusu tivit dizisine, QR koddan erişebilirsiniz.

Demirtaş'ın 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı ana davası daha sonra, Kobani Davası olarak bilinen davayla birleştirildi.

AIHM Büyük Daire duruşması

2 Eylül 2019'da beklenmedik bir şey oldu. Tutuklu olduğu ana davada Demirtaş hakkında, avukatlarının herhangi bir tahliye başvurusu olmadığı halde, kendisinin ve avukatlarının katılmadığı duruşmada tahliye kararı verildi.¹⁷²

Bu sürpriz tahliye kararının amacının, iki hafta sonra yapılacak olan AIHM Büyük Daire duruşması öncesinde, duruşmaya konu davada tutuklu olmadığını göstermek olduğu çok açıktı.

Tahliye kararının pratikte bir karşılığı yoktu. “Karşı hamlemizi yapar, işi bitiririz” ifadesinin ardından kesinleştirilen 4 yıl 8 aylık hapis cezası nedeniyle hükümlü hale getirilen Demirtaş, cezaevinde kalmaya devam etti.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) 20 Kasım 2018 tarihli Daire kararına karşı hem Demirtaş'ın hem de Hükümet tarafının avukatları Büyük Daireye itirazda bulunmuş, bu itirazlar üzerine de AİHM Büyük Dairesi başvuruyu incelemeye almıştı.¹⁷³

Hükümet kararın tamamına itiraz ederken Demirtaş'ın avukatları ise kararda AİHM'in ihlal bulmadığı "Demirtaş'ın gözetimine alınıp tutuklanması makul gerekçelere dayanıyor" bölümünün yeniden değerlendirilmesini talep ediyordu. Demirtaş'ın avukatları, siyasetçi kimliğiyle yaptığı açıklamalardan dolayı yargılandığını belirttikleri müvekkillerinin, ifade özgürlüğünün de ihlal edildiğini savunuyordu. Oysa AİHM kararında, davanın ifade özgürlüğü perspektifinden ele alınmasına gerek olmadığını bildirmişti. Demirtaş'ın avukatları buna itiraz edip AİHM Büyük Daireye başvurmuştu.¹⁷⁴

Takvimler 18 Eylül 2019'u gösterdiğinde Demirtaş'ın avukatları Aygül Demirtaş, Benan Molu, Bilal Kalkan, Başak Çalı, Hadi Cin, Kerem Altıparmak, Mahsuni Karaman, Ramazan Demir ve Şerif Eltimur ile Hükümetin temsilcileri, Fransa'nın Strasbourg kentindeki AİHM duruşma salonundaydılar.

Bu isimlerden Prof. Dr. Başak Çalı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu bir akademisyen. Almanya'da, Hertie School Üniversitesinde görev yapıyor. Uzmanlık alanı uluslararası hukuk, özellikle de insan hakları hukuku. Yaklaşık yirmi yıldır bu alanda çalışmalar yapıyor. Bu çalışmalarını AİHM ile de kesiştiğinden ve hem Türkiye'de hem de diğer birçok Avrupa Konseyi ülkesinde hakim, savcı ve avukatlara Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları konusunda eğitim verdiğinden, uygulamadan uzak bir akademisyen değil.

Demirtaş'ın hukuk mücadelesine hukuk danışmanı olarak katkı sunmasına, Kasım 2018'de verilen AİHM Daire kararını okuması ön ayak olmuş. "AİHM kararlarını düzenli olarak takip

eden bir akademisyen olarak 2018 yılında verilen daire kararını okur okumaz, kararın birçok maddi hata içerdiğini gördüm ve doğrusunu söylemek gerekirse hem şaşırdım hem de sinirlendim.”

Başak Çalı'nın maddi hatalarla dolu olduğunu söylediği AİHM Daire kararı, Demirtaş'ın 4 Kasım 2016'da gözaltına alınıp tutuklanmasının makul suç şüphesine dayandığını kabul etmişti. Karar aynı zamanda, devam eden tutukluluğunun hukuk dışı siyasi sebeplere dayanmaya başlamasının, devam eden tutukluluğu sırasında ortaya çıktığını söylemişti. Demirtaş'ı cezaevinde tutmak için öylesine karmaşık yollara başvurulmuştu ki, AİHM kararındaki durumu açıklayan cümleler bile karmaşık olmuştu.

Karar ayrıca, 20 Mayıs 2016'da milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla ilgili anayasa değişikliğinin Demirtaş'ın bir milletvekili olarak siyasi ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasını değerlendirmeye gerek görmemişti.

Bir insan hakları hukuku uzmanı akademisyen olarak, Başak Çalı bu iki değerlendirmenin de hatalı olduğunu düşünüyordu. Ona göre, hukuk dışı siyasi amaçların Demirtaş'ın tutuklandığı 4 Kasım 2016 tarihi itibarıyla değerlendirilmemiş olması ve milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasının ifade özgürlüğüne bir müdahale olarak hiç tartışılmaması en önemli hatalardı: *“Demirtaş davası, Türkiye'nin ikinci büyük muhalefet partisinin eşbaşkanının siyasi ifade özgürlüğünü kullanması sebebiyle tutuklanması davasıyken koskoca AİHM'in 'Bizim bunu değerlendirmemize gerek yok' diye geçiştirmesi, düzeltilmesi gereken bir şeydi”* diyor. *“Daire kararı ile ilgili gözlemlerimi Dr. Avukat Kerem Altıparmak ile paylaştım. Karardaki hatalar konusunda hem fikir olduğumuzu gördük. Demirtaş'ın bu kararı Büyük Daireye götürmeyi değerlendirmesinin önemi üzerine konuştuk. Dr. Kerem Altıparmak'a, kararın düzeltilmesi için onunla beraber çalışmak istediğimi söyledim.*

Bunu Demirtaş ile paylaştı. Benim Büyük Daire davasında Demirtaş'ın hukuk danışmanı olma yolculuğum böyle başladı."

"Demirtaş beni çok etkiledi"

Başak Çalı, profesör doktor. Uluslararası hukukçu. Bununla birlikte avukat olmadığı için Demirtaş ile cezaevinde yüz yüze görüşmesi pek kolay değildi. Ama o artık Demirtaş'ın hukuk danışmanıydı. AİHM Büyük Dairede onu savunacaktı. Dolayısıyla Demirtaş ile görüşmesi gerekiyordu.

Almanya'nın başkenti Berlin'den bir sabah İstanbul'a, oradan da Edirne'ye gitti ve Edirne Savcılığına, Demirtaş ile görüşmek için bir dilekçe verdi. *"Edirne Savcılığı, başvurumun Ankara'dan değerlendirileceğini söyledi. Sabah, mesainin başladığı dakikalarda yaptığımız başvuruya cevap, akşamüzeri mesai saatinin bitmesine dakikalar kala geldi. İzin çıktı ve Edirne Adliyesinden hızla Edirne Cezaevine gittim. Demirtaş ile ilk defa bu koşullarda tanıştık. Sohbet, ikimizin de aynı yıllarda Ankara Cebeci'de öğrenci olmamızla başladı. O Ankara Hukuktayken benim de Siyasalda olduğumu, belki de kampüste karşılaşmış olduğumuzu, o yılların Ankara'sını konuştuk. Ardından, Büyük Daire davasını değerlendirdik.*

"Demirtaş'ın bu görüşmede o kadar sıcakkanlı ve içten olması beni hala etkiler. Bir hapishane görüşme odasında, beni evine gelmiş bir misafir gibi ağırlaması bende derin bir iz bıraktı. Hatta mahcup bir şekilde 'Kusura bakmayın, çay kahve ikram edemiyorum' demişti. Beş altı saatin ardından da beni sanki bir hapishaneden değil, bir ev ziyaretinden çıkıyormuşum gibi güler yüzle uğurlamıştı. Bu benim ilk cezaevi ziyaretimdi. Dışarı çıkınca üzerime büyük bir ağırlık çöktü."

Prof. Dr. Başak Çalı, görüşmenin ardından duruşma hazırlıklarına giriştiklerini söylüyor. *"Savunmanın temel amacı Türkiye'ye yabancı, Türkiye'nin yakın tarihini ve hukuki gelişmelerini az*

bilen 17 Büyük Daire yargıcına, bu davadaki temel insan hakları ihlallerinin nasıl bir zaman diliminde ve ne yollarla ortaya çıktığını en doğru, en net, en anlaşılır şekilde ifade etmekte. Büyük Daire hazırlığı böyle bir hazırlıktı.”

Çalı, Demirtaş’ın da Büyük Daire savunmasına çok önemli katkıları olduğunu vurguluyor. “Hazırlıklardan sonra duruşma günü geldi. Davayı anlatmamızı kolaylaştıran çeşitli görseller hazırlamıştık. O görsellerin hazırlanmasını öneren de Demirtaş’ın kendisiydi. Uzakta da olsa çok önemli katkıları oldu.

“Büyük Daire salonunda bu davayı ve içtihat açısından önemini anlamaya çalışan bir yargıç grubu gözlemledim. Yargıçların sözlü savunma sonrasında sordukları sorular da sunduğumuz veri ve argümanları anlamaya yönelikti. Bu davanın sıradan bir dava olmadığı salonda hissediliyordu.”

“Demirtaş davasının çok büyük bir anlamı var”

O gün AİHM Büyük Daire duruşma salonunda Demirtaş’ı savunan Avukat Doktor Kerem Altıparmak da hükümet tarafının savunmasının zayıf olduğunu düşünüyor. Bunu şöyle örneklendiriyor: “Biz dilekçemizde, dokunulmazlıkların kaldırılmasındaki esas hedefin HDP’liler olduğunu belirtmiştik. Nitekim AKP ya da MHP’li hiçbir milletvekilinin yargılanmadığını söyledik. Duruşma sırasında Hükümet tarafı, beş AKP ve MHP milletvekilinin yargılandığını ve mahkum olduklarını söyledi. Büyük çelişki. Biz diyoruz ‘hiç kimse yok’, onlar diyorlar ‘beş kişi var.’ Hakimler ‘Ne diyorsunuz?’ diye sordular. Biz, bunu bilmemizin mümkün olmadığını söyledik. Basını takip ediyoruz, öyle bir haber yok. Hükümet tarafı ‘Verdiğimiz bilgi doğru’ dedi ama ne ceza alan o kişilerin adlarını söylediler ne nerenin milletvekili olduklarını. ‘Sonra bilgi vereceğiz’ dediler ama aradan aylar geçti, herhangi bir bilgi vermediler.”

Kerem Altıparmak bunu acemilik olarak nitelendiriyor. *"Hiçbir şey demeyin daha iyi. 'Soruşturmalar devam ediyor, henüz açılmış bir dava yok ama bu, açılmayacağı anlamına gelmiyor' deyin, sonra da bir dava açtırtın, onu da mahkemeye yollayın. Bu, o kadar zor bir şey değil"* diyor ve gülererek devam ediyor: *"Oraya gelip varlığı kanıtlanamayacak bir şey söylemek, yapılabilecek en kötü tercih ama bu, bizim lehimize olduğu için kendilerine teşekkür ediyoruz tabii."*

Kerem Altıparmak da meslektaşları Başak Çalı gibi, mahkemede kullandıkları görsellerin etkisine vurgu yapıyor. *"Duruşmada, mahkemeye başvururken hazırladığımız dilekçedeki verilerle yetinmedik. Grafikler, tablolar hazırladık. Argümanlarımızı geliştirdik. Hükümet tarafı ise Büyük Daire başvurusu dilekçesinde ne yazdıysa onu getirdi, okudu."*

Kerem Altıparmak sadece bir avukat değil, aynı zamanda akademisyen. Uzun süre Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde insan hakları ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi dersleri vermiş. Şimdi avukatlık yapıyor ama İnsan Hakları Derneği, İfade Özgürlüğü Derneği gibi kurumlar başta olmak üzere hukukçulara insan hakları alanında eğitim vermeye devam ediyor.

Kerem Altıparmak, eğitimlerinde öğrencilerine söylediği bir notu aktarıyor: *"İlk dilekçenizle sonuna kadar gidemezsiniz. Hukuk bir süreçtir ve her aşamada önünüze gelen bir duruma cevap verebilmeniz gerekir. Dolayısıyla AİHM Büyük Daire duruşmasında ortaya yeni bir şey koyamayan, dilekçede yazdığını okuyan Hükümet tarafının stratejisi yanlıştı."*

Kerem Altıparmak, yargıçlar arasında olan Türkiyeli hakim Saadet Yüksel'in, taraflardan birinin Türkiye Hükümeti olduğu davalardaki kararlarının hep Türkiye Hükümeti lehine olduğunu söylüyor. Dolayısıyla Saadet Yüksel'in duruşmadaki tavırları onun için şaşırtıcı olmamış.

Duruşmadan sonraki duyguları ise o anları anlatan herkesle aynı. *“Bir duruşmayı kazanmış olmanız tüm davayı kazanmış olduğunuz anlamına gelmez ama o gün o duruşma bittiğinde kazandığımızı hepimiz anlamıştık.”*

Av. Dr. Kerem Altıparmak kararı çok önemli buluyor. Sadece Demirtaş ve AİHM içtihadı bakımından değil, kendi kariyeri için de AİHM Büyük Daire Demirtaş kararının hep özel olacağını belirtiyor. *“Demirtaş kararı bir dönemin siyasi fotoğrafını çeken çok önemli bir karar. On sene sonra da böyle olacak, yirmi sene sonra da. Dolayısıyla bu davada yer almak benim için çok önemli ve değerliydi. Çok iyi gelir elde ettiğiniz, kazandığımızda sizi çok mutlu eden davalar olabilir. Demirtaş davasının bunu aşan, çok büyük bir anlamı var.”*

Kerem Altıparmak, hazırlıklar için otele gittikleri ilk andan itibaren oradaki Demirtaş dostlarının adeta seferber olduklarını, kendilerini hiç yalnız bırakmak istemediklerini, yemeklere davet ettiklerini, Prof. Dr. Başak Çalı'nın disiplinli çalışma stili ve zaman kısıtı nedeniyle davetleri kabul edemediklerini anlattıktan sonra gülerek, duruşmanın ardından artık adeta teslim olduklarını ve bir lokantada ağırlandıklarını söylüyor.

Demirtaş'ın kardeşi ile eşi anlatıyor

Demirtaş'ın kardeşi Süleyman Demirtaş da duruşmayı takip etmek için Fransa'nın Strasbourg kentine gitmişti.

Süleyman Demirtaş'ın, kaldıkları otelde ağabeyinin savunma ekibinin çalışmalarını gözleme olanağı vardı. *“Avukatlar bir bitirme tezine çalışır gibi, hem o heyecan ve disiplinle, bir yandan da bütün uzmanlıklarını kullanarak hazırlandılar. Muhtemelen ilkokuldan beri edindikleri ne bilgi varsa yararlanmışlardır. Çalışmalarının dağılmaması için, geldiklerini duyanların ziyaretlerini de kabul etmediler. Kampta gibiydiler. Sigara molalarında bile ne yapacaklarını*

konusuyorlardı. Çeşitli görseller de yapmışlardı. Çok sağlam bir hazırlıktı.”

Duruşma günü geldi. Hep birlikte mahkeme salonuna gittiler. Süleyman Demirtaş izleyici sıralarına geçti. İlk izlenimlerini şöyle anlatıyor: “Salon çok genişti. 17 ülkeden yargıçlar, adeta bir seremoniyle girdiler salona. Farklı ülkelerden o kadar çok sayıda yargıcın bir tören havasında salona girmesi mistik bir hava veriyor. ‘Kainatın yargıçıları’ diye düşündüm. Yargıçlardan biri ışın kılıcı çıkarıyordu şaşırmazdım. Duruşma çok iyi geçti. Bizimkilerin sunumları çok iyi olduğu için soru cevap bölümünde bizim tarafa gelen soru sayısı azdı ve o sorulara çok tatminkar cevaplar verildi.”

O salonda, kayınbiraderiyle aynı sıralarda oturan Başak Demirtaş da duruşmanın çok iyi geçtiğini söylüyor. “Yargıçlar çok ilgiliydi, avukatlarımızı pür dikkat izliyorlardı. Mesafe uzaktı ama yargıçların etkilendiğini görüyordum. Avukatlarımızın anlatımları çok etkiliydi. Hükümet tarafı epey kalabalıktı. Onların anlattıklarına çok şaşırdım. Somut bir iddiaları yoktu. Bu mudur diye düşündüm. AIHM Büyük Daireye gelmişsin, o kadar büyük iddiaların var güya, bir sürü para vermişsin, Alman avukat tutmuşsun, insan merak ediyor, ne diyecekler diye. Çok zayıftılar. Ortada somut bir şey olmayınca tezinizi de savunamazsınız zaten.

“Gerçekten kötü bir durumdaydılar. Bu, soru cevap kısmında tam netleşti artık. En güzel kısım oydu benim için. Avukatlarımız duruşmadan önce, soru cevap kısmının çok önemli olduğunu hep söylemişlerdi. ‘Soru cevaptan sonra nasıl bir karar çıkacağını anlatırız’ demişlerdi. Soru cevap kısmında sorular genelde Hükümet tarafına geldi çünkü Hükümet tarafı tezlerini yargıçlara anlatamamıştı. ‘Böyle önemli bir dava, Büyük Daireye gelmiş ve bu mudur yani?’ Bu kadar yıla yargılıyorsunuz ama ortada somut hiçbir şey yok. ‘Şurada şunu konuştu, burada bunu konuştu.’ Başka bir şey yok. Bir yargıç ‘Terörist’ diyorsunuz, hangi terör eylemini yapmış?’ diye sordu, doğru

düzgün cevap veremediler. Çünkü ortada bir şey yok. Hükümetin Alman hukukçusu bütün soruları geçiştirdi. 'Biz şunun belgesini sonra sunalım, bunun belgesini sonra sunalım' dedi. Mahkemeden iyi bir karar çıkacağını, soru cevap kısmından sonra tam olarak anladık."

Süleyman Demirtaş bir anekdotu anlatıyor. "Duruşmadan sonra Hükümeti savunan Alman hukukçu Stefan Talmon bizim avukatların yanına gelerek onları tebrik etti, çok iyi bir savunma yaptıklarını söyledi. Hükümet tarafından başka kimse gelmedi."

Alman hukukçu Stefan Talmon mahkeme salonunda centilmence davranmıştı ama sosyal medyada pek de öyle değildi. Demirtaş'ın avukatı Mahsuni Karaman'ın, karar açıklandıktan sonra kendisine yazdığı "Sayın Talmon, Demirtaş başvurusunda, AİHM Büyük Dairesinde yapılan duruşmada Türk Hükümetini temsil etmiştiniz. Müvekkiliniz, AİHM kararı 'bizi bağlamaz' diyor. Merakımı bağışlayın, siz ne diyorsunuz? Saygılarımla" şeklindeki tivitine¹⁷⁵ cevabı, Karaman'ı engellemek oldu.¹⁷⁶

Süleyman Demirtaş, akademisyen hukukçu Stefan Talmon hakkında bir bilgi daha veriyor: "Kendisi Bonn Üniversitesi Uluslararası Kamu Hukuku Enstitüsünde akademisyen. AİHM Büyük Dairede Demirtaş'a karşı Hükümeti savunacağı duyulunca Almanya'da tepki görmüştü."

Tepkilerin nedeni neydi? "Tutuklu bir siyasetçiye karşı gidip bir devleti savunmak Almanya'daki akademi dünyasının felsefesine, üniversitelerin mayasına aykırı. Sivil toplum örgütleri, Stefan Talmon'un çalıştığı Bonn Üniversitesine yazılar yazarak özür dileyip geri çekilmesi gerektiğini belirttiler. Hatta çok tepki olduğunu söyledim ben, bizim avukatlara. 'Biz hiç karışmayalım' dediler." Süleyman Demirtaş sözlerinin burasında, doğup büyüdüğü Diyarbakır Sur sokaklarında çok söylenen bir ifadeyi, gayet ciddi olan söz-

lerinin içinde kullanıyor: “Avukatlar ‘Biz şey gibi duracağız, isterseniz kralınızı getirin. Biz karışsak sanki biz haksızız da çok uzman birini tuttuğunuz için rahatsızız gibi yanlış bir hava doğabilir.’”

Demirtaş’ın kardeşine, duruşmadan sonraki havayı soruyorum. “Avukatlara sonucun ne olabileceğini sordum. ‘Sonuç belli, kalan kısmı açıklanması’ dediler. Gerçekten de çok olumlu bir karar çıkacağı duruşmadan belliydi. Hükümet tarafının kanatları kapandı, gittiler, ne yapsınlar? Onların beceriksizliği ya da hukuk bilmezliği değil, bildikleri en iyi hukukçuyu da getirdiler, yapamadı işte. Çünkü çok büyük bir haksızlığın tarafındaydılar. Haksızlığı savunmak zordur, garibanlar ne yapsınlar.”

Demirtaş, Yüksekdağ ile birlikte ikinci kez tutuklanıyor

AİHM Büyük Daire duruşması çok iyi geçmiş, Demirtaş’ı savunanlar moral bulmuştu. Ne var ki sadece iki gün sonra Demirtaş’ı savunanları, onu sevenleri ve bekleyenleri şoke eden bir gelişme yaşandı. Cezaevinde kaldığı süre 4 yıl 8 aylık hapis cezasından mahsup edilen ve artık cezaevinden çıkması beklenen Demirtaş, Figen Yüksekdağ ile beraber, 6-8 Ekim Kobani protestoları gerekçesiyle ikinci kez tutuklandı. ¹⁷⁷

Demirtaş bu ikinci tutuklanma sırasında neler yaşandığını, 1 Ocak 2020 tarihli savunmasında şöyle anlatıyor: “O gün nöbetçi olmayan bir sulh ceza yargıci hastanedeiyken telefonla aranıp ‘Acele geleceksiniz’ deniliyor. Bu yargıç hastanede, hastane kayıtları var. Nöbetçi değil. Geliyor, benim ve Figen Yüksekdağ’ın tutuklama kararı çıkarılıyor.

“Tutuklama kararı çıkarılana kadar Ankara Adliyesini terk etmiyor, Yüksel Kocaman. Ancak tutuklama kararı çıkınca adliyeden ayrılıyor. Başsavcı Yüksel Kocaman ve yardımcısı Hü-

seyin Bey, soy ismini bilmiyorum, bu operasyonun bizzat örgütleyicisidir. Haklarında arkadaşlarım suç duyurusu yaptılar.”

Bu konuda ilerleyen günlerde vereceği bir röportajda da şöyle diyecekti: “Mevzu sadece biz değiliz. Milyonlarca insan yargının mağduru haline getirilmiş durumdadır. O nedenle iktidar ve yasalar değişmeden, hiç kimse adalete kavuşamayacaktır. Benim ve Figen Harım’ın aynı suçlamalarla yeniden tutuklanmamız, sadece bir hukuk ihlali değildir, aynı zamanda Türkiye siyasetini dizayn etmek için işlenmiş en ağır suçtur ve biz bu suçu işleyenleri kesinlikle sarık sandalyesine oturtacağız.”¹⁷⁸

Erdoğan mahkeme hakimi gibi: Bunları bırakamayız

İkinci kez tutuklanmalarının hemen ertesi gününde Erdoğan, Demirtaş ve Yüksekdağ için “Bunları bırakamayız” dedi. İstanbul’da konuşan Erdoğan, şunları söylüyordu: “Sonuna kadar bu işin takipçisiyiz, takipçisi olacağız. Bunları bırakamayız. Eğer biz bırakırsak ebedi alemde şehitlerimiz bize bunun hesabını sorar.”¹⁷⁹

Yargıya müdahale etmeyi geçelim, kendisini doğrudan yargı yerine koyan Erdoğan’a kimse değil hesap, soru bile sora-mıyordu.

Demirtaş’a Siyasi Cesaret Ödülü

Almanya’daki İlerici İttifak, 2019 Özel Siyasi Cesaret Ödülüne Demirtaş’ı layık gördü. Ödül, İsveç’in başkenti Stockholm’de yapılan bir törenle Başak Demirtaş’a sunuldu.

Demirtaş ödül töreni için gönderdiği mesajda şunları söylüyor “Türkiye’deki on binlerce siyasi tutukluyu unutmadığınızı

göstererek onore etmiş olmanızdan büyük mutluluk duyduğumu belirtmeliyim. Türkiye’de her geçen gün artan baskılara karşı direnen on milyonların demokrasiyi er geç kazanacaklarından kuşum yoktur. Siz değerli dostlarımızın böylesine anlamlı dayanışma göstermeleri umudumuzu ve cesaretimizi artırıyor. Bizler demokrasiye, insan haklarına, özgürlüklere inanmış insanlar olarak partimiz HDP ile ve diğer muhaliflerle birlikte, barışçıl yollarla mücadelemizi sürdürmeye kararlıyız” ve ekliyordu: “Tüm baskılara rağmen inandığımız ilkelerden ve doğrulardan taviz vermeden, tüm gücümüzle zulme karşı direniyoruz. Eğer varsa birazcık cesaretimiz, onu da halkımızdan alıyoruz.”

Başak Demirtaş’ın sözleri eşinin vurguladığı kararlılığı perçinler nitelikteydi. “Ömrüm yettiğince bu haklı mücadelede bütün gücümle yanında olmaktan gurur duyacağım ve umuyorum ki sen ve haksız yere cezaevinde olan tüm tutsaklar en kısa sürede özgürlüklerinize kavuşacaksınız.”¹⁸⁰

Demirtaş’ın eşi ve elçisi

Başak Demirtaş bu sözleri söylediğinde, ömrünün 42. yılındaydı. Başak Akkaya ile Selahattin Demirtaş, 12 Şubat 2002’de evlenmişlerdi. İlk çocukları Delal 25 Eylül 2004, ikinci çocukları Dilda ise 22 Temmuz 2007’de doğmuştu. Aslında Delal ile Dilda’nın bir kardeşleri de olacaktı ama Başak Demirtaş 2015 yılında bebeğini karnında kaybetmiş ve bir dizi ameliyat geçirmek durumunda kalmıştı.¹⁸¹

Başak Demirtaş Diyarbakır’da doğmuş, Diyarbakır’da büyümüş, Diyarbakır’da okumuş ve Diyarbakır’da öğretmenlik yapmıştı. Diyarbakır’da yaşıyordu.

Eşinin tutuklandığı 4 Kasım 2016’dan sonraki ilk görüş günü dışındaki istisnasız bütün görüşlere gitti. Her seferinde

yaklaşık 1500 km'lik bir mesafe kat etti. Diyarbakır'dan İstanbul'a uçakla gitti, İstanbul'dan Edirne'ye kara yoluyla. Görüş veya uçak saatleri nedeniyle bazen sabah gidip akşam döndü, bazen de Edirne'de kalması gerekti.

Başak Demirtaş'a görüş günlerinin, özellikle de açık görüşlerin kendisi için anlamını soruyorum, gözleri parlıyor. *"Kapalı görüşe giderken de onu göreceğim için içim kıpır kıpır oluyor ama açık görüşlerin duygusu bambaşka. Açık görüş, bir ay boyunca heyecanla beklediğim bir an. Düşünün ki bir okulun kantinindesiniz. Selahattin ile aynı masada oturuyoruz. Tabii ki orada cezaevi görevlileri de var, tek kalmıyoruz, kameralar var ama onları unutuyorsunuz. Dolayısıyla çok samimi bir ortam oluyor. Sevdiğiniz insana sarılabiliyorsunuz. Arada bir şey olmadan gözlerini görebiliyorsunuz."*

Başak Demirtaş hızlı hızlı devam ediyor anlatmaya. *"Selahattin de heyecanla bekliyor. Bir hafta önceden hazırlık yapıyor çünkü cezaevinde alışveriş limiti var. Belli bir dönemde belli bir limitin üstünde bir şey alamıyorsunuz. Yani paranız olsa bile istediğiniz şeyleri her zaman ve istediğiniz kadar alamıyorsunuz. Mesela ilk zamanlarda hücrelerini kurmaya başladıklarında tüm eşyalarını bir seferde alamadılar, önem sırasına göre yaptılar alışverişlerini. İlk hafta kova ve temizlik malzemesi alabilmişlerdi. Sonra ketil aldılar. Televizyonu çok sonra alabildiler. Taksitle ev düzer gibi yani. O dönemde telefonda konuşurken eşyalarını tamamlayıp tamamlamadıklarını sormuştum 'Az kaldı, IKEA'dan birkaç parça da aldık mı tamamdır' diye espri yapmıştı. IKEA'da fonksiyonel eşyalar oluyor, biz de dışarıdayken birkaç eşya almıştık, ona gönderme yapıyordu."*

"Kantinde de öyle her şey, her zaman satılmıyor. Mesela meyve günleri var, salı günleri dışında meyve alamıyorsunuz. Selahattin, açık görüş olacağı günün öncesindeki son salı günü meyve alır, hücreye götürür, mini buzdolabında saklar ve görüş günü de doğrayıp kantine getirerek bize ikram eder. Çocuklara kantinden çikolata, şeker

alır. Güzel bir ortam yani. Etrafı görmezseniz hani, neredeyse evde, mutfaktayız.”

Ya Selahattin Demirtaş? Onun için görüş günü ne demek? Neler hissediyor görüş günlerinde, özellikle açık görüşlerde? “Tek kelimeyle harika hissediyorum. Görüş günleri, hapishane duvarlarının anlamını yitirdiği, gerçek bir bayram günü oluyor. İlk görüş gününden bu yana bu duygularım artarak devam ediyor. Açık görüşlerde birbirimize sarılabiliyoruz. Bu çok güzel bir şey ama yaptığım bir şarkının sözlerinde dediğim gibi ‘Dokunmak hiç birikmiyor, o dediğin hasrettir belki.’ Hiçbir görüş, hasrete çare olmuyor yani.”

Her ikisine de çok iyi gelen bu görüşlerin ilki, aslında Başak Demirtaş için hiç de öyle güzel değildi. “Selahattin’i cezaevinde ilk ziyaretim çok zordu. Daha on beş gün önce yanınızda olan eşinizi, bir sürü demir kapıyı geçtikten sonra bir camın arkasında görüyorsunuz. Bu durum gerçek mi, diye afallamıştım. ‘Bu nasıl olur...’ duygusu çok zorlamıştı beni. İnanamama hali vardı.

“Görüşten sonra da onu orada bırakıp gitmek çok zordu. Çıkarken sarsıldım. Güçlü olmak zorundasınız, eşinizi üzmem istemiyorsunuz. Bir yandan da dışarıda cezaevi görevlileri var, bu duygunuzu onların görmesini hiç istemiyorsunuz. Görüş alanından çıktıktan sonra L şeklinde bir koridor var. Orada bekledim biraz. Öyle çıktım görüş alanından. Onu Edirne’de, cezaevinde bırakıp Diyarbakır’a, eve dönmek çok, çok zordu.”

Başak Demirtaş tüm zorlukları kısa zamanda aşacak, aslında hiç istemese de eşinin aktif siyasette olduğu dönemden çok daha fazla görünür olacaktı. Bunu, Armağan Çağlayan’ın YouTube kanalında katıldığı bir programda şöyle anlatıyor: “Selahattin’e oy verenler, onu sevenler onu çok merak ediyorlar. Ben bu dönemde, belki elçilik yapıyorum diyebilirim.”¹⁸²

Başak Demirtaş’ın Edirne ziyaretleri pek çok basın kurumu tarafından haberleştirildi. *Cumhuriyet*, BBC Türkçe gibi yayın

kurumları, Norveç, Hollanda, İtalya gibi Avrupa'nın çeşitli ülkelerinin yayın organları, Diyarbakır'dan Edirne'ye Başak Demirtaş'a eşlik ederek onun yolculuğunu haberleştirdi.

Cumhuriyet gazetesinin Mine Söğüt imzalı haberinin yanı sıra, Berna Aydın'ın hazırladığı bir kısa belgesel de yayımlandı.

Başak Demirtaş'ın Edirne yolculuğunun anlatıldığı bu kısa belgesele, QR koddan erişebilirsiniz.

Başak Demirtaş eşini görmeye sık sık da kızlarıyla birlikte gidiyor. Bunların birinde Norveç televizyonu NRK, ziyaretlerine eşlik etti. Programın bir bölümünde, salgın tedbirleri gerekçesiyle azaltılan yüz yüze görüş hakkı yerine getirilen on dakikalık telefon görüşü de yayımlandı. O anlarda Demirtaş, ailesini Boğaz Köprüsünden geçerken yakalıyordu. "Boğaz'dan geçerken yavaş geçin, izleyin benim yerime."¹⁸³

Demirtaş "Yavaş geçin" diyordu ama kendisi hızlı hızlı konuşuyordu. Bu durumu Başak Demirtaş şöyle açıklıyor: "Telefon konuşma süremiz on dakika ve o on dakikaya çok şey sığdırmak zorundasınız. Bazen birbirimizin sözünü kesmemiz gerekiyor."

Başak Demirtaş, cezaevindeki kapalı görüşlerde de çok hızlı konuştuklarını söylüyor. "Delal ve Dilda ile gittiğimiz bir görüşte, Selahattin bir şey anlatırken araya girip 'Tamam, anladım' dedim, Selahattin hemen diğer konuya geçti. Ama Delal babasını dinlemek istiyordu 'Anne, bir dakika ya' diye çıkıştı. Kızlar babalarını noktasına, virgülüne kadar dinlemek istiyorlar, süre yüzünden bunu bozuyorum bazen.

“Görüşlerde ne kadar hızlı da konuşsak çoğu zaman pek çok şeyi konuşmadan bir de bakıyoruz ki süre bitiyor. Her görüşümüzde o kadar çok şey eksik kalıyor ki. Nihayetinde bu kişi sizin eşiniz, çocuklarınızın babası ve dışarıda bir hayat akıyor, çocuklarla ilgili bazı konularda birlikte karar almanız gerekiyor ve daha birçok şey. Bütün bunları eşinizle paylaşmak istiyorsunuz, doğal olarak.”

Demirtaş hücrede bayılıyor

Demirtaş, hemen her röportajda kendisine sorulan sağlığıyla ilgili soruları, iyi olduğu şeklinde yanıtlıyordu. Günlük sağlığı iyiydi belki ama aslında Demirtaş'ın bazı kronik hastalıkları vardı. Dışarıdayken göğüs ağrısı ve göğsünde sıkışma yaşadığı için hastaneye gitmiş, yatışı verilmiş ve ertesi gün, 11 Mart 2013'te anjiyo olmuştu. Kırk yaşında biri için oldukça erken bir operasyonda bu.¹⁸⁴

Cezaevine konulduktan kırk bir gün sonra da Edirne'de bulunan Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine götürülerek kardiyoloji servisinde muayene edilmişti.¹⁸⁵ Hastaneye götürülmesinin nedeni, Demirtaş'ın kalp spazmı geçirmesiydi.¹⁸⁶

Demirtaş, ilerleyen günlerde de sağlığının sorulduğu her röportajda gayet iyi olduğunu söylüyordu. Oysa durum tam da öyle değildi. Nitekim öyle olmadığı, kardeşi ve avukatı Aygül Demirtaş'ın 2 Aralık 2019'da Twitter hesabından yaptığı açıklamayla anlaşılacaktı:

“1- 26 Kasım Salı günü 05.30 sıralarında müvekkilimiz ve ağabeyim Selahattin Demirtaş'ın, göğüs sıkışması ve nefes alamaması nedeniyle bilinci kapanmıştır. Uzun süre bilinci kapalı şekilde hücresindeyken kendisine ilk müdahaleyi, hücre arkadaş Sayın Abdullah Zeydan yapmıştır.

“2- Sonrasında ambulans çağrılmış, kendisine sadece EKG yapılmıştır. Müvekkilimiz acil servis yerine, kapsamlı bir müdahale ve tedavi için kliniğe sevkini talep etmiştir.

“3- Cezaevi doktoru da Demirtaş’ın kardiyooloji, nöroloji ve gastroenteroloji olmak üzere üç ayrı bölüme sevk edilmesini istemiştir. Biz de avukatları olarak cezaevi idaresiyle yaptığımız görüşmede derhal hastaneye sevkini talep ettik.

“4- Ancak Demirtaş, aradan 7 gün geçmesine rağmen hastaneye sevk edilmemiştir. Böylesi hayati önemdeki bir sağlık sorununa rağmen hastaneye sevk edilmemesi, açıkça hayati risk altında tutulduğu anlamına gelmektedir.

“5- Selahattin Demirtaş’ın siyasi rehineliği, neredeyse yaşam hakkına yönelik bir müdahaleye dönüştürülmek istenmektedir. Demirtaş’ın sağlığıyla ilgili en küçük bir olumsuzluğu düşünmek dahi istemiyoruz. Bunun sorumluları, bu vebalin altından kalkamazlar.

“6- Durumu yakından izliyoruz. Avukat arkadaşlarımız Edirne’de, 24 saat süreyle gelişmeleri takip ediyorlar.”¹⁸⁷

Aygül Demirtaş öncesini şöyle anlatıyor: *“Başak ile birlikte gitmiştik görüşe. Önce o girdi. O çıktıktan sonra ben girdim görüşe. Kendisiyle kapıda, ayaküstü konuştuk. ‘Nasıldı?’ diye sordum ‘İyi değil’ dedi. Bunun üzerine, içeriye tedirginlikle girdiğim için hemen ‘Ne oldu Eser, iyi misin?’ diye sordum.”*

Aygül Demirtaş, ağabeyine ailedeki adıyla “Eser” şeklinde hitap etmişti. Yalnız olduklarında ve aile içinde Demirtaş’ın adı Eser’dir. Bu, Demirtaş’ın kimliğinde yazmayan, sadece aile arasında kullanılan adı. Doğduğunda çok güzel bir bebek olduğu için ona Eser demişler. Daha sonra Hac’dan dönen dedesi Eser bebeğin adını Selahattin olarak koymuş.

“Önemli bir şey yok abla’ dedi, anlatmak istemedi.” Aygül Demirtaş, Selahattin Demirtaş’tan küçük. Buna rağmen, belki de hiç ablası olmadığı için Demirtaş, çocukluktan beri kendisinden

yaşça küçük kız kardeşleri Nurcan ile Aygöl'e abla diye hitap ediyor.

Aygöl Demirtaş, ağabeyiyle olan ilişkisini şöyle anlatıyor: *"Aramızda klasik bir ağabey kardeş ilişkisi olmadı. Otoriter ağabey tipinde biri değildi. O ilkokuldayken hep ona imreniyordum, keşke onunla aynı okulda olsam, diye. Ben ilkokula başladığımda o ilkokulu bitirmişti. Ben ortaokula geçtiğimde o liseye geçmişti. Yetişemiyorum. Aramızdaki yaş farkı sebebiyle onunla hiç aynı okulda olamadık"* diyor ve bir şeyi başarmış olmanın gülüşüyle devam ediyor: *"Ta ki üniversiteye kadar. Üniversitede yakaladım. Tabii bunda, onun İzmir'deki Denizcilik Fakültesinde geçirdiği zamanın da yardımı oldu. Ben Ankara Hukuka girdiğimde onun üçüncü senesiydi. Onunla aynı okulda okumak güzel bir duyguydu. O okumaya devam ederken bir yandan da Diyarbakır'da babamın tesisatçı dükkanında çalışıyordu."*

Aygöl Demirtaş, stajını Meral Danış Beştaş'ın bürosunda yapmış. Daha sonra birkaç avukat arkadaşıyla birlikte bir büro açmışlar. Demirtaş ile birlikte avukatlık yapmamış. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesinde ve Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonunda gönüllü olarak çalışmış. Daha sonra, Demirtaş'ın İHD Diyarbakır Şube Başkanlığı yaptığı dört yıl boyunca yönetimde yer almış.

Ağabeyi tutuklanıp Edirne Cezaevine götürüldükten sonra Edirne'ye taşınmayı düşünmüş. *"Eşim de bana destek verdi. 'Edirne'ye gidebiliriz. Çocukları da orada okula veririz' dedi. Selahattin Demirtaş'a yakın olmak, onu orada yalnız bırakmamak için. 'Hayatınızı etkileyecek böyle bir değişikliğe gerek yok' dedi, Edirne'ye taşınmamızı istemedi."*

Şimdi yeniden, Aygöl Demirtaş ile müvekkilinin görüştükleri avukat görüş odasına gidelim. Demirtaş'ın ablası anlatmaya devam ediyor. *"Sonra yavaş yavaş, adeta sorgulayarak öğrendim ne olduğunu. Pek anlatmak istemedi çünkü. Bir süre bilinci kapalı şekilde kalmış, oturduğu sandalyeden geriye düşmüş. 112'ye haber*

vermişler, ambulans gelmiş, birkaç şeye bakmışlar ve hücrelerine geri götürmüşler. Hastaneye sevk edilmesini istemiş ama aradan dört ya da beş gün geçtiği halde hastaneye götürülmemiş.”

Aygül Demirtaş bunları öğrendikten sonra çok sinirlenmiş, çok öfkelenmiş. “Adeta kendimi kaybettim. Bağırıp çağırmaya başladım. Bana sakin olmamı söyledi. ‘Nasıl sakin olayım? Hücrede bayılmışsın, zaten sağlık sorunların var ve kaç gün geçtiği halde hastaneye götürmemişler. Bu normal bir şey değil!’ dedim.

“Sonra Abdullah Bey ile görüştüm, detayları ondan öğrendim. Abdullah Bey çok etkilenmişti olanlardan. Gözleri dolu dolu anlattı bana. ‘İyi ki yanındaydınız, iyi ki yalnız değildi’ dedim.” Aygül Demirtaş bu son cümlelerini söyledikten sonra durumun ironik olduğunu fark etmiş olacak ki buruk bir şekilde gülümsüyor.

“Abdullah Bey’le de görüştüğümde sonra çıktım, ilk kapıda, yani cezaevinin henüz içinde, hemen Cezaevi Müdürü ile görüşmek istediğimi söyledim. Kısa süre sonra, yanında birkaç cezaevi personeliyle geldi, orada bulunan bir masaya geçtik. Yani makam odasında görüşmedi benimle. Şaşırdım. Tuhaf bir durum. Çünkü başka pek çok cezaevinde, cezaevi müdürleriyle hep makamlarında görüştük.

“Az önce Selahattin Demirtaş ile görüştüm, bir rahatsızlık geçirdiğini öğrendim, sevk istemiş ama hastaneye götürülmemiş. Aradan şu kadar gün geçmiş, neden halen hastaneye götürülmedi?’ diye sordum. Bana ‘Ciddi bir sıkıntı yok, tedirgin olunacak bir şey de yok. Hastane koşullarını ayarlamaya çalışıyoruz. Güvenlik sorunu. Öyle ha deyince hastaneye gitmek mümkün olmuyor’ dedi.

“Çok kızdım. Selahattin Demirtaş bayılmış ve Cezaevi Müdürü rahat rahat anlatıyor bana. ‘Psikolojik bir sıkıntı da olabilir’ deyince daha da sinirlendim. ‘Siz doktor musunuz? Buna nasıl karar veriyorsunuz? Nasıl, bu saate kadar hastaneye götürülmemiş? Selahattin Demirtaş’ı tutuklayıp buraya koyan güç, güvenlik sağlayamıyor mu hastaneye götürmek için? Güvenlik za’fiyetiniz mi var, koskocaman devlet olarak? Açıklaması yok bunun. Ben kabul etmiyorum. Derhal hastaneye götürmezseniz ortalığa ayağa kaldırıyorum!’ dedim.

“‘Sakin olun, panik yapacak bir şey yok, halledeceğim, söz veriyorum size’ gibi bir şeyler söyledi. ‘Ben söyleyeceğimi söyledim, siz bilirsiniz. Bekliyorum’ dedim, çıktım. Sonra Diyarbakır’a döndüm. Döndüm ama kimseye de anlatamıyorum. Selahattin Başkan ‘Sakin bunu bir mesele haline getirmeyin, götüreceklerdir hastaneye’ demişti çünkü.”

Demirtaş’ın neden öyle dediğini sorduğum Aygül Demirtaş şöyle yanıt veriyor: “Cezaevi koşullarıyla gündeme gelmeme isteği. Hep öyledir. İçerideki hiçbir kötü şeyi bize anlatmaz zaten. Çoğu şeyi zorla öğreniyoruz. Söylemiyor.”

Aygül Demirtaş, anlatmaya devam ediyor: “Diyarbakır’a döndük ama aklımız Edirne’de. Bir Başak, bir de ben biliyoruz. Hastaneye götürülmesini bekliyoruz. Avukat arkadaşlardan Edirne’ye gidip gelenler oluyor, onlarla konuşuyoruz, çaktırmadan yokluyorum durumu. Hastaneye götürülmüş olsa duyardım onlardan. Birkaç gün daha geçti. Artık sabrım taşmaya başladı. Yatamıyorum. Çok tedirginim. Gece, gündüz... Kalp krizi miydi, bir daha yaşar mı böyle bir şeyi. Bir hafta geçti, bir gelişme yok. Artık dayanamadım. Telefonu aldım, o tivitleri attım.”

Aygül Demirtaş’ın, ağabeyi ve müvekkilinin cezaevinde bayıldığını ve hastaneye götürülmediğini duyurduğu tivitleri her yerde haber olunca bir kamuoyu baskısı oluştu ve Demirtaş aynı gün hastaneye götürüldü. “Demek ki hastaneye götürmek için bu kadar uzatmaya gerek yokmuş” diyor Aygül Demirtaş.

Edirne Başsavcılığı, tepkiler üzerine yaptığı açıklamada şunları belirtti: “Edirne F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan Selahattin Demirtaş’ın 26.11.2019 günü cezaevi yönetimine rahatsızlandığını bildirmesi üzerine acilen 112 aranılarak gelen doktor tarafından ilk muayenesi ve gerekli tetkikler yapılmıştır.

“Yapılan tetkikler neticesinde Demirtaş’ın herhangi bir sağlık sorunu tespit edilmemiş olmasına rağmen daha detaylı tet-

kiklerin yapılması için Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde muayene edilmesinin sağlanması amacıyla gerekli randevular alınarak bugün için hastaneye sevk edilmiştir.”¹⁸⁸

Açıklamada, detaylı tetkiklerin yapılması için neden bir hafta beklendiğine, neden Aygöl Demirtaş’ın açıklamasından hemen sonra hastaneye götürüldüğüne ilişkin herhangi bir bilgi bulunmuyordu.

Demirtaş’ın götürüldüğü Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden yapılan açıklamada da “Kardiyoloji, nöroloji, gastroenteroloji ve göğüs hastalıkları anabilim dalları ile konsülte edilmiş, yapılan laboratuvar ve görüntüleme tetkikleri sonrasında akut hayatı tehdit edici patoloji saptanmamıştır. Belirtilen anabilim dallarının görüşleri doğrultusunda hasta, poliklinik kontrol önerisiyle taburcu edilmiştir” deniliyordu.¹⁸⁹ Yani Demirtaş bir süre sonra, kontrol için yeniden hastaneye götürülecekti.

Demirtaş’ın cezaevinde bayılmasından kamuoyu ancak Aygöl Demirtaş tivitleriyle, bir hafta sonra haberdar olmuştu. Ama HDP yönetimi de Demirtaş’ın durumundan haberdar değildi ve bu durum tepkilere yol açıyor, tabandan HDP yönetimine sert eleştiriler geliyordu.

Pervin Buldan olayın duyulmasının ertesi günü, TBMM’deki grup toplantısı konuşmasında şunları söyledi: “Kendisi yaşadığı sağlık probleminin kamuoyuna yansımaları istememiştir. Cezaevine giden arkadaşlarımız ve avukatlarla da bu durumu paylaşmamış, bilgi vermemiştir. Bunun özellikle bilinmesini isteriz. Dün haber alır almaz, milletvekili arkadaşlarımız Erol Katırcıoğlu ve Necdet İpekyüz’ü Edirne’ye gönderdik. Sevgili Demirtaş’la görüşme gerçekleştirdiler. Bugün de sevgili Mithat Sancar ve Fatma Kurtulan Edirne’ye gittiler. Dün aldığımız bilgi, çok şükür ki iyi olduğudur. Partimizin girişimleri sonucu kendisi tam teşekküllü hastaneye sevk edildi. Gereкли

kontrol ve tetkikleri yapıldı. Şu an için genel sağlık durumunun iyi olduğunu ve gelişmeleri yakinen takip ettiğimizi belirtmek isterim.”¹⁹⁰

HDP’nin bilgisinin olmamasını Aygöl Demirtaş, şu tivitiyle açıklıyordu: “HDP Genel Merkezinin, bizden kaynaklı olarak durumdan geç haberi olmuştur. Partimizin böylesi konularda duyarsızlığı söz konusu bile olamaz. Demirtaş, duyarlılık gösteren başta HDP Genel Merkezi olmak üzere halkımıza ve avukatlarına özel selam ve teşekkürlerini iletmektedir.”¹⁹¹

Demirtaş da bu durumla ilgili, birkaç gün sonra *Evrensel* gazetesine verdiği röportajda şunları söylüyordu: “Sağlık durumumu dışarıya geç iletmek benim kararımdı. HDP’nin bu nedenle haberi olmadı. Bunca sorunun ve hasta tutsağın olduğu bir dönemde gerçekten de sağlık meselem gündem olsun istemedim. Bakın, daha bu hafta Urfa Cezaevinde altmış dört yaşındaki Emine Aslan Aydoğan, hasta bir tutsak yaşamı yitirdi. Emine Ana’ya Allah’tan rahmet, yakınlarına ve tüm halkımıza da baş sağlığı dileklerimi iletiyorum. Durum gerçekten çok ciddidir. Herkesin hasta tutsaklar sorununa ses vermesi, konuyu gündeme taşıması gerekir.”¹⁹²

Demirtaş’ı ziyaret eden HDP milletvekillerinden Dr. Necdet İpekyüz’ün, o ziyaretin ardından söylediklerini okuyalım. “Biz gittiğimizde olay yaşanmış, hastaneye sevki olmamıştı. Moral olarak çok iyiydi. Fiziksel durumu, konuşması çok iyiydi. Fakat endişesi vardı. Sağlığından tereddüdü vardı. Dışarıda da sağlığından birtakım şikayetleri olduğunu dile getirdi. Bu nedenle endişesinin olduğunu, hastaneye gönderilmemesinin de haklı olarak onu daha da endişelendirdiğini anlatmıştı. Bizden sonra hastaneye gitti. O sonuçları değerlendiriyoruz. Bir hekim olarak şunu söyleyebilirim; bir olay yaşanmış ve bunu neyin tetiklediğini, neden kaynaklandığı bilmemiz lazım. Cezaevi koşullarında böyle bir şikayeti olanın gerek Selahattin Bey olsun gerek

başkaları olsun dezavantajlı şartlarda olduğu için daha iyi incelenmesi, takip edilmesi lazım. Sağlık denilince hemen herkesin kafasında ilaç yazılınca kişi iyileşecek olarak görülüyor. Sağlık sonuçta insanın fiziksel, sosyal ve ruhsal bütünlük olarak tam bir iyilik halidir. Biz sağlık çalışanları için önemli olan bir şey var; semptomların görülmesi. Sonuçta Selahattin Bey sabaha karşı bir olay yaşıyor. Koğuştaki bir arkadaşı var. Abdullah Zeydan yanında olmasa belki farklı bir sonuçla karşılaşabilirdik.”¹⁹³

Demirtaş 10 Aralık 2019’da yeniden hastaneye götürüldü. Bu, daha önce götürüldüğünde, hastane yönetimi tarafından yapılan açıklamada belirtilen kontrollerin yapılması içindi. Ancak Demirtaş’ın sağlığı nedeniyle gelişen duyarlılık, kendisinin yeniden göğsünde sancı ve nefes darlığı yaşadığı için hastaneye kaldırıldığı şeklinde haberlerin çıkmasına yol açtı.¹⁹⁴

HDP, durumu açıklayan bir mesaj paylaştı. “Demirtaş’ın bugün 17.30’da gastroenteroloji bölümünde, daha önce verilen randevu planlaması sonucu yarım kalan tetkiki yapılmış, 19.30’da cezaevine dönmüştür. Saat 20.00-22.00 arası avukatları ile görüşmüştür, genel durumu iyidir, yapılan haberler doğru değildir.”¹⁹⁵

Demirtaş’ın hastaneye götürülüp daha sonra cezaevine geri getirildiği akşam, HDP’nin açıklamasında belirtilen saat dilimlerinde, avukatları durumu hakkında bilgi almak için cezaevinin ve hastanenin kapısında bekliyorlardı. Cezaevi yönetimi, güvenliğini gerekçe göstererek avukatlarına Demirtaş’ın hastaneye ne zaman götürülüp getirileceğini söylemiyordu.

Herkes Demirtaş’ın sağlık durumunu merak ediyordu ve avukatları Demirtaş’ın sağlığıyla ilgili açıklama yapacaklardı. Bilal Kalkan şöyle anlatıyor: “Bir cezaevi yetkilisi bana ‘Sizden rica ediyorum. Lütfen, hemen bir açıklama yapın. Üzerimizde çok büyük bir baskı var. Demirtaş’ın sağlık sorunuyla ilgili sanki biz gerekeni yapmamışız gibi. Bizi biliyorsunuz, elimizden geleni yapıyoruz. Ceza-

evi idaresi üstüne düşen her şeyi yapıyor, deyin. Gözümüz kulağımız haberlerde. Lütfen birkaç tivit atın.”

O tivitler atıldı ama rica üzerine değil. Demirtaş'ın avukatları, kendisiyle ancak cezaevine geri getirildiğinde görüşebilmiş ve durumu hakkında bilgi alabilmişti. Aygül Demirtaş, müvekkili ve ağabeyi Demirtaş'ın kendisinden, durumunun iyi olduğunu öğrendikten sonra şu tivitleri attı: “Müvekkilimiz ve ağabeyim Selahattin Demirtaş bu akşam hastaneye sevk edilmiştir. Kendisine gerekli tüm tetkikler yapılmış ve cezaevine geri getirilmiştir. Şu an itibarıyla hayati tehlike doğuracak bir durum tespit edilmemiştir. Farklı birkaç tahlil ve işlem de yapıldıktan sonra teşhis konulmasını bekliyoruz. Şu anda sağlık durumu ve morali gayet iyidir.”¹⁹⁶

Demirtaş'ın sağlığı nasıldı? Yine Evrensel gazetesine verdiği röportajdan okuyalım: “Sağlığım çok iyi değil maalesef. Avukatlarım ve milletvekilleri konunun detaylarını açıkladılar. O günden bu yana yeni bir gelişme yok. Zaman zaman göğsümdeki sancı nüksediyor, nefes alışverişimi zorluyor.”¹⁹⁷

Demirtaş'ın bayılmasından yirmi üç gün sonra kendisiyle görüşen İHD Hapishane Komisyonu, bir basın toplantısı düzenledi. İHD Hapishane Komisyonundan avukatlar Zeynep Ceren Boztoprak, İnci İncesagır ve İHD İstanbul Eş Genel Başkanı Eren Keskin'in farklı tarihlerde Demirtaş'la yaptıkları görüşmelerin detayları anlatıldı. Görüşmeleri rapor halinde kamuoyuyla paylaşan Boztoprak, izlenimleri şöyle aktardı: “Görüntüsünde hastalığın verdiği bir tahribat görülüyor. Çok fazla kilo kaybı var. Cezaevi tahribatını görebiliyoruz. Ama morali çok iyi. ‘Kötüyüm, tahliye olmam lazım’ demiyor. Orada sürekli ambulans, doktor yok. Doktor kendisine ‘Cezaevinde kalmamalısın’ demiş. Ama anladığımız o ki bunu raporunda yazmamış.

“Demirtaş’a, bayıldığı günden sonra, on gün içinde üç kez muayene ve tetkik yapılmış, yemek borusunda iltihap tespit edilmiş, spazmın bu iltihap nedeniyle olabileceği bildirilmiştir” denilen açıklama şöyle devam ediyordu:

“Karn bölgesinde yapılan MR tetkikinde damar duvarlarında yağ dokularının olduğu, damar duvarına yapışık yağ dokularının karın bölgesinden başka, vücudun diğer bölgelerinde de olması halinde hayati risk taşıdığını belirtmiştir. Yapışık yağ dokularının koparak kanla birlikte damarlarda dolaşabileceği, bu durumda vücudun herhangi bir bölgesinde damar tıkanıklığına neden olacağı, ayrıca karında lipit yağ oranının 700 olarak tespit edildiği, bu değer in ideal değerin çok üzerinde olduğu, bunun da hayati risk teşkil ettiği şeklinde teşhislerde bulunulmuştur.”¹⁹⁸

Bu ciddi sağlık sorunlarına rağmen Demirtaş, sağlık durumuyla gündeme gelmek istemiyor, bunun nedenini de kendisini ziyaret edenlere şöyle açıklıyordu: “Cezaevinde benim sağlık durumumdan daha kötü durumda olan hasta mahkumlar varken benim durumumun gündeme getirilmesini istemiyorum.”¹⁹⁹

Demirtaş’ın rahatsızlanmasının nedenlerinden biri de şüphesiz ki cezaevi koşullarıydı. Ancak Demirtaş, kendisini ziyaret eden bir milletvekiline şöyle diyordu: “Ne olursa olsun sağlık durumum nedeniyle tahliyemi talep etmeyeceğim.”²⁰⁰

Zeydan, Demirtaş’ın bayıldığı geceyi anlatıyor

Peki, Demirtaş’ın bayıldığı gece neler olmuştu? Bunu en iyi, o dönemdeki hücre arkadaşı Abdullah Zeydan bilebilir. “Aşağıda pencerenin açıldığını duyunca yanı başımdaki saate baktım, 05.30. Burada kahvaltı 06.00’da dağıtılıyor. Selahattin Başkan’ın erken uya-

nıp aşığıya indiğini, kahvaltıyı aldıktan sonra yukarı çıkacağını düşündüm. Birkaç saniye sonra bir inleme sesi duyar gibi oldum. Emin olmak için hafifçe doğruldum, inleme sesini yeniden duyunca hemen yataktan fırladım 'Başkan! Başkan!' diye bağıarak merdivenlerden aşığı koştum.

"Aşığı indiğimde Selahattin Başkan'ı pencerenin önünde plastik beyaz sandalyede kendinden geçmiş, başı göğsünün sağ tarafına düşmüş şekilde aralıklarla titrediğini gördüm. Bu durumu görünce hemen yardım butonuna koştum. Sonra tam kendisine yönelmişim ki, ben yetişene kadar titremeleri şiddetlendi ve plastik sandalyeyle birlikte geriye doğru devrildi. Boynu duvara yapışık haldeydi. Hemen sırt üstü yatırdım kendisini. Kalp sorunu olduğunu biliyordum. Dolayısıyla ilk düşündüğüm, kalp krizi geçirdiğiydi. Zaten tutuklandıktan kısa bir süre sonra bu rahatsızlığı nedeniyle hastaneye de götürülmüştü.

"Böyle durumlarda bir saniyede bile insanın aklından çok şey geçiyor. Titremesi bir anda kesilince... Bu arada hızlıca yardım butona giderek birkaç kez daha bastım. Bir yandan da bize yakın memurlar duyarlar diye 'Gardiyan! Gardiyan!' diye bağırap demir kapıyı yumrukluyordum. Sonra hızlı bir şekilde Selahattin Başkan'ın yanına dönüp kalp masajı yapmaya başladım. Bu arada da belki diğer taraftaki gardiyanlar duyar diye hemen baş ucumdaki pencereye doğru 'Gardiyan! Gardiyan! Doktor! Doktor!' diye bağıırıyordum.

"İlk etapta tek elimle pek de şiddetli yapmadığım kalp masajını, bu kez iki elimle ve daha şiddetli yapmaya başladım. Tam o esnada odanın kapısı açıldı ve görevliler içeri girdi. 'Hemen 112'yi arayın!' dedim. Bir memur koşarak dışarı çıktı. Bir diğeri, sehpanın üzerinde duran peçete paketini, betonun üzerinde duran Selahattin Başkan'ın başının altına yerleştirmem için bana uzattı.

"Selahattin Başkan da gözlerini yavaş yavaş açmaya başladı. Buna inanamadım. Bu sefer, Allah korusun, felç mi geçirdi acaba, diye düşündüm. Sol kolunu oynattığını görünce 'Sağ kolunu oynatabiliyor

musun?’ diye sordum. Sağ kolunu hafifçe de olsa kaldırdığını görünce ne kadar rahatladığını anlatamam.

“Görevliler Selahattin Başkan’ı öyle görünce işin ciddiyetini anladılar. Biri savunmaya geçer gibi ‘Biz hemen geldik’ dedi. Bunun üzerine bağırarak ‘Ne hemeni lan!’ diye bağırdım. Durumdan ötürü şoke haldeydim. Öyle bir durumda bile Selahattin Başkan bana sakın olmamı, görevlilere de benim telaşlandığımı söyledi.

“112 ambulansı, mahkum kabul yerine yaklaşık 15 dakikada geldi. Selahattin Başkan iyi olduğunu ve oraya kadar yürüyebileceğini söyledi. Yarım saat kadar sonra geri döndü. Ambulansta EKG* çekildiğini cezaevi doktoru sabah geldiğinde kardioloji servisine sevk edilmesi için gerekli girişimlerde bulunulmasını isteyeceğini söyledi. Ama hastaneye, ancak bir hafta sonra, Aygül Demirtaş’ın açıklamasından sonra götürüldü.”

Demirtaş ailesi trafik kazası geçiriyor

Demirtaş, ailesinin yaşadığı Diyarbakır’a en uzak şehirlerden biri olan Edirne’deki cezaevindeydi. Evine daha uzak bir cezaevi olsaydı oraya götüreceklerdi belki de. Demirtaş’ın annesi Sadiye Demirtaş ile babası Tahir Demirtaş, gerek ilerlemiş yaşları gerekse de sağlık durumları nedeniyle onu görmeye sık gidemiyorlardı. Ancak oğullarının aniden kötüleşip bayılması ve sonrasındaki hastane sürecinin ardından onu görmek istediler. Sadece onlar değil, Demirtaş’ın kardeşi Şadiye Demirtaş; Başak Demirtaş’ın babası Mehmet Akkaya, kardeşi Süleyman Akkaya; Selahattin Demirtaş’ın kardeşi Nurcan Türkmen’in eşi Fesih Türkmen ve çocukları Roni de bir saatlik açık görüşe gidiyorlardı.

* Elektrokardiyografi. Kalp kasının ve sinirsel iletim sisteminin çalışmasını incelemek üzere kalpte meydana gelen elektriksel faaliyetin izlenmesi işlemi.

Süleyman Akkaya'nın araçta bulunmasının nedenlerinden biri Demirtaş ile akrabalık bağıysa da bir diğer nedeni Demirtaş'ın sağlık durumunu görmektir çünkü kendisi bir kardiyolog. Görüşme planlamasında altmış dakikalık sürenin bir kısmı, Demirtaş'ın sağlık durumuyla ilgili bilgi alması için ona ayrılmıştı.

6 Aralık 2019'da yola çıktılar. Önce Diyarbakır'dan İstanbul'a uçakla gittiler. Kalan yolu arabayla gitmeleri gerekiyordu. Kalabalık olduklarından, her zamanki arabaya ek olarak bir tanıdıklarının minibüsü de gelmiş, yolcuların bir bölümünü Edirne'ye götürüyordu. Öndeki otomobilde Demirtaş'ın çalışma arkadaşı Şükrü Erol, Başak Demirtaş, Delal Demirtaş, Dilda Demirtaş ve Aygül Demirtaş Gökalp bulunuyordu. Arkadaki minibüste de diğer görüşçüler.

Minibüste karşılıklı oturma düzeni vardı. Masa açılmış, atıştırmalıklar çıkarılmış, sohbet koyulaşmıştı. Emniyet kemerleri takılı değildi. Araçlar Çorlu mevkiindeyken Süleyman Akkaya, minibüsün altından bir ses duydu. Şöyle anlatıyor: *"Pat diye bir ses geldi. Dönüp yola baktığımda orta refüje çarptığımızı gördüm. Daha sonra sağa, beton bariyere çarptık. Sonra bir daha orta refüje ve sonra bir kez daha sağdaki beton bariyere."*

Minibüs bir karton kutu gibi bir sola bir sağa vurunca içindekiler de minibüsün içinde bir o tarafa bir bu tarafa çarpmışlardı.

Başak Demirtaş öndeki arabadaydı. *"Birdenbire uyandım, dizik aynasında Şükrü'nün yüz ifadesini gördüm. 'Ne oldu?' diye sordum, bizi tedirgin etmemek için soğukkanlı bir şekilde 'Bir şey yok abla' dedi ve arabayı yavaşça yol kenarına çekti. Ama ben onun o yüz ifadesini görmüştüm. 'Ne oldu Şükrü?' dedim 'Arkadaki araç kaza yaptı abla' dedi. Telaşla indik ama yoldayız, otoban. Arabalar vızır vızır geçiyor. Baktım, minibüsten dumanlar çıkıyor. 'Siz burada bekleyin, ben geliyorum' dedi, minibüse doğru koştu, gitti."*

Şükrü Erol olanları şöyle anlatıyor: “Cezaevine her gittiğimizde, Selahattin Bey’in bize her seferinde söylediği bir şey vardı ‘Bir gün bu yolda birinin burnu kanarsa ben vicdan azabından duramam. Çok dikkat etmeniz lazım. Gaz pedalına her bastığımızda aklınızda ben olayım.’

“Minibüse doğru koşarken işte o sözler geçiyordu aklımdan. Ben şimdi gidip ne diyeceğim Selahattin Bey’e? İnanılmaz bir mahcubiyetle, içimden de ‘Allah’ım, ne olur bir şey olmamış olsun’ diyerek koştum.”

Şükrü Erol’un sorumluluk duygusu, kazayı yapan araç kendi sürdüğü araç olmadığı halde, kendisini kötü hissetmesine yol açıyordu. “Kaza yerine vardığımda Başak Hanım’ın babasının ve Fesih Abi’nin başlarının kanaması, çocukların burunlarının kanaması beni çok korkuttu. Yaralılara yardım ettim, bir süre sonra ambulanslar geldi, onları hastaneye götürdü.

“Başak Hanım ve Aygül Hanım ile birlikte hastanelere gidip yaralıların durumlarını gördükten sonra, cezaevine gitmek üzere yola çıktık. İçimdeki o mahcubiyet cezaevine yaklaştıkça artıyordu. Ben şimdi içeri nasıl gireyim? Başak Hanım’a dedim ki ‘Ben içeri girmesem?’ Başak Hanım ‘Hayır’ dedi ‘Sen de geleceksin.’ O an, keşke görüşçü olmamış olsaydım dedim.”

Şükrü Erol, Demirtaş’ın tek görüşçüsü. Tutuklular, birinci derecedeki akrabaları ve avukatları dışında üç kişiyi görüşçü olarak yazdırabiliyorlar. Demirtaş tutuklandığında OHAL yürürlükte olduğundan bu hak kısıtlanmıştı. OHAL kalktıktan sonra pek çok kişi Demirtaş’ın o üç kişilik listesine girmek için kendisiyle diyaloga geçti. Demirtaş, kimleri seçerse seçsin seçmeyeceği çok sayıda kişide bir kırgınlık oluşabileceğini düşünmüş olacak ki, bu üç kişilik görüşçü hakkını kullanmamıştı.

Şükrü Erol, Demirtaş’ın tek görüşçüsü olmayı nasıl başardığını şöyle anlatıyor. “İki seneden beri neredeyse her gün o kapıya gidip Selahattin Bey’i görememek çok ağırdı. Hatta ilk zamanlarda ba-

zen günde iki kez Edirne'ye avukat götürüyordum. Tabii, görüşçü yazılmayı çok istiyordum. Ne yapayım, ne yapayım, diye düşündüm. Görüşçü yazılma taleplerinin dinmesini bekledim önce. Bir yolunu bulup görüşçü olmalıydım.

"Başak Hanım her ziyaretinde giysiler, kitaplar getiriyordu. Çantası hep çok ağır oluyordu. Ben belli bir noktaya kadar ona eşlik edebiliyordum, sonra o tek gidiyordu. Dedim 'Her seferinde yalnız gidiyorsunuz, çanta da çok ağır. Ben de size yardım edemiyorum, olmuyor. Başkan'a "Ben bu giysileri, kitapları tek başıma taşıyamıyorum. Sen Şükrü'yü görüşçü olarak yazdır, bana yardım etsin" deyin' dedim."

Demirtaş politik düşünerek herhangi bir kırgınlık olmaması için kimseyi görüşçü olarak yazdırmamıştı ama Şükrü Erol da politik bir manevrayla kendisini görüşçü yazdırmayı başarmıştı.

"İlk görüş hakkım açık görüş haftasına denk geldi. Görüş alanında onu beklemem, içeri girmesi, beni görünce sarılmak için ellerini kaldırması... Sonrasını tam hatırlamıyorum. İki sene sonra onu görmek, ona sarılmak benim için tarihi bir andı."

Üç kişilik kontenjanın ikisi hala boş. "Benden başka görüşçüsü yok" diyor Şükrü Erol. Başvuru zamanının geçtiğini de ekliyor.

Tek görüşçü olmanın, bu kez dezavantajıyla Demirtaş ile yüz yüze olan Şükrü Erol, kaza sonrasındaki o görüşteki diyaloglarını anlatıyor: "Selahattin Bey 'Bekliyordum böyle bir şeyi' dedi. 'Hızlı mı gidiyordunuz?' diye sordu 'Hayır, 140-150 civarında gidiyorduk' dedim. 'Öyle mi, 140-150 yavaş mı oluyor?' dedi. Otoban için normal bir hızdı ama bunu söyleyemedim tabii. Durdu. 'Ben ne yapayım, dört duvar arasındayım. Çocuklarım, eşim, ailem önce Allah'a, sonra sana emanet Şükrü' dedi. O böyle deyince ben artık hiçbir şey diyemedim.

"O cezaevinden gözleri dolu dolu çıktığım çok olmuştur. Tabii asla cezaevi görevlilerinin önünde tek damla gözyaşı dökmedim. Selahattin Bey'i orada bırakıp, arkamı dönerek çıkıp arabaya kadar kendimi tutabildiğim, cezaevi kapısından biraz uzaklaştıktan sonra ağladığım çok

oldu. Ama kaza günündeki o görüşten sonra..." Gözleri doluyor. "Çıktım, arabaya zor yetiştim. Hıçkıra hıçkıra ağladım."

Şükrü Erol, İstanbul'dan Edirne'ye defalarca gitmiş. Yaklaşık bir milyon kilometre kat ettiğini söylüyor. İlk günden beri Başak Demirtaş'ı, kızlarını, avukatlarını, Demirtaş'ı ziyarete giden HDP Eş Genel Başkanlarını, HDP'li milletvekillerini hep o götürüp getirmiş. "Bir gün olsun 'of ya, yine mi Edirne' diyerek kalkmadım. Avcılar'dan daha yakın geliyor bana. Elim ayağım tutukça, gözüüm gördükçe o yolda olacağım" diyor.

Kazazedelerin durumu

Kazadan hemen sonraki anlara dönelim. Minibüsteki yolcular-dan Süleyman Akkaya anlatıyor. "Araba durdu. Kimse hareket etmiyor. Sessizlik var. O bir saniyede, dedim öldük. Belimde bir ağrı var ama çok değil. Kalktım, kapıyı açmaya çalıştım. O sırada minibüsü kullanan arkadaşımız Özkan geldi. O dışarıdan, beşi içeriden zorlayarak açtık kapıyı.

"Minibüsten indiğimizde, bir viyadükte olduğumuzu gördüm. Aşağımız uçurum. 112'yi aradım hemen. Biz gelmeyince, diğer araba ilerimizde durmuştu. Hemen Ablâ'yı [Başak Demirtaş] aradım. Dedim 'Sakin olun, ciddi bir şey yok ama çocuklarla gelmeyin bu tarafa.' Çünkü babamın ve Fesih Abi'nin başından kanlar akıyordu, dedim çocuklar bu manzarayı görmesin.

"Kazanın üstünden beş dakika geçmişti, belimin ağrısı arttı, yere oturdum. Ambulanslar on beş yirmi dakikada geldi, bizleri alıp Çorlu'daki çeşitli hastanelere götürdüler. Sonra aynı gün, hepimizi aynı hastaneye sevk ettiler."

Aygül Demirtaş da kaza yerine gelmişti. Etrafa tedirginlikle bakıyor, herkesin iyi olduğundan emin olmak istiyordu. Annesinin koyulduğu ambulansa bindi. "Eşimi aradım hemen. Ona ha-

ber verdim. Babamın, kardeşimin, diğer yaralıların nereye götürüldüğünü bilmiyorum, aklım onlarda. Yabancı bir yerde olmanın tedirginliği var üzerimde. Özel bir hastaneye götürüldük. Annemi acilden içeri aldılar. Acilin kapısında artık dayanamadım, ağlamaya başladım. Hüngür hüngür ağlıyorum. Bir el geldi, omzuna dokundu. 'Sakin olun lütfen' dedi. Hastanede yetkili biri olduğunu söyledi. 'Biz Selo Başkan'ı çok seviyoruz. Anneniz için ne gerekiyorsa yapacağız. Diğer yaralılarla ilgili de ne gerekiyorsa yapacağız, hiç merak etmeyin, bize güvenin' dedi. Bu destek beni kendime getirdi. Ağlamam bir anda ke-sildi. Hayatımda unutamam bunu. Gerçekten de dediği gibi, bütün herkesle çok ilgilendi. Sadece, kardeşim Şadiye'nin ameliyatı için o has-tane uygun olmadığından İstanbul'a sevk edildi, Şadiye orada ameli-yat oldu."

Süleyman Akkaya, kazazedelerin durumunu şöyle anlatıyor: "Belimde iki kırık varmış, çelik korseyle iki ay yatak istirahati verdi doktorlar. Şadiye'nin belindeki kırık daha ciddiydi, ameliyat oldu. Tahir Amca'nın göğüs kafesinde kırık, Sadiye Teyze'nin kalça-sında çatlak oldu. Hepimiz iyileştik ama hepimizde de kazanın izleri var. Mesela benim sol tarafım, halen zaman zaman ağrıyor.

"Abla ile Aygöl Abla hastaneye geldi sonra. Dedim 'Biz iyiyiz, siz görüşe gidin. Başkan kazayı haberlerden önce sizden duysun.'"

Aralarında konuşan Başak Demirtaş ile Aygöl Demirtaş, Delal ve Dıldı'yı da alarak cezaevine gitmeye karar verdiler. Hiçbiri, Demirtaş'ın kazayı ve yaralıların durumunu basından duymasını istemiyorlardı. Haberi kendileri vereceklerdi.

Süleyman Akkaya geçirdikleri kazanın ciddiyetini de şöyle anlatıyor: "Bizim minibüs yolun sağ tarafındaki beton bariyere çar-parak durmuş ama bariyere çapraz durumda olduğu için bir bölümü yolda. Şansımıza, o sırada arkamızda gelen bir araba yok. Olsa kesin çarpacak bize. Kazayı görüp duran bazı araçlardakiler bize yardımcı

oldu. Arkadan gelen araçları uyardılar. Yola da parçalar saçılmış durumda. Bir de kaza, bir viyadükte oldu. Minibüs, sağ taraftaki o betonu aşsaydı...”

Kazanın duyulmasının hemen ardından, HDP Eş Genel Başkanları Pervin Buldan ile Sezai Temelli, Çorlu’ya giderek yaralıları ziyaret ettiler.

Kaza tarihinde yetmiş bir yaşında olan Sadiye Demirtaş ile yetmiş yedi yaşında olan Tahir Demirtaş, o günden sonra oğullarını ancak 1 yıl 4 ay 8 gün sonra, 14 Nisan 2021’de, Diyarbakır’daki bir mahkeme salonundan SEGBİS ile bağlanacakları bir duruşmada görecektlerdi. Bu satırların yazarının da bulunduğu duruşmada, oğluyla konuşan Sadiye Demirtaş, ona defalarca “Kurban olurum ben sana” diyordu. Sağlık sorunları nedeniyle, böylesine sevdiği oğlunu çok uzun zamandır göremiyor, ona dokunamıyordu. Şimdiyse bir mahkeme salonunda, televizyon ekranından görebiliyordu oğlunu.

Anne Sadiye Demirtaş birkaç ay önce “Siyaseti sevmiyorum. Keşke çocuklarım siyasete girmeseydi. Şimdi oğlum çıksa bırakmayacağım tekrar siyaset yapsın. Kesinlikle bırakmayacağım! Erdoğan Bey korkmasın, oğlumu bıraksın, ona siyaset yaptırmayacağım. Dinlesin beni! Ben bunu cezaevi kamerasına da söylemişim. Selahattin çıkacak ve burada yanımda oturacak” demişti.²⁰¹

Demirtaş kazayı öğreniyor

Demirtaş’a haberi eşi ve kardeşi değil, onlardan önce cezaevine giden bir avukatı verdi. Cezaevindeki bir insanın, kötü bir haber alacağını hissetmesinin nasıl bir şey olduğunu Demirtaş anlatıyor. “Çok zor bir andı. Aile görüşü saatine bir saat kalan kala gardiyanlar ‘Avukat Hasan Tahsin Kaya gelmiş’ dediklerinde bir tuhaflık

olduğunu anladım. Çünkü avukatlarım aile görüş saatlerine yakın, ziyarete gelmezler.

“Avukat odasında Hasan ile yüz yüze geldiğimizde onun yüz ifadesinden kötü bir şey olduğunu anladım. Hasan bana ‘Önce bir otur Başkan’ dedi. Yüzü bembeyazdı. Açıkçası, ben bir ölüm haberi alacağımdan korkarak ‘Kim?’ diye sorabildim.

“Hasan’ın ağzından kızlarımın, eşimin, kardeşlerimin, annemin, babamın, kayınbiraderimin, eniştemin, kayınpederimin, yeğenimin veya kaynanamın isimlerinden hangisi çıkacak diye bekledim. Anlatılması çok zor saniyelerdi. Hasan bunu fark etti ve ‘Hayır, hayır. Sadece bir trafik kazası ve herkes iyi’ dedi. İlk bilgileri aktardı bana. Detayları da görüşe gelen eşim ve kardeşim anlattı. Korkunç saatlerdi.”

Ailesinin trafik kazası geçirdiğini Demirtaş’a söyleyen Avukat Hasan Tahsin Kaya, Demirtaş’a ölüm haberi vermemişti. Ama çok geçmeden kendisinin ölüm haberi Demirtaş’a gelecekti. Ağustos 2020’de kalp krizi nedeniyle yaşamını yitirdi. Sadece kırk üç yaşındaydı.

Edirne Barosuna kayıtlı Hasan Tahsin Kaya, Abdurrahman Öztürk ile birlikte, Demirtaş’ın Edirne’deki iki avukatından biriydi. Aynı şehirde yaşadığı için Demirtaş ile sık sık görüşebiliyordu. Haftada birkaç kez Demirtaş’ı ziyarete gider, halini hatırını sorardı. Uzun uzun sohbet ederlerdi.

Demirtaş anlatıyor. “Bazen ansızın çıkar, ziyaretimize gelirdi. Kendisine kızardım ‘Neden gidip dışarıda dolaşmıyorsun? İnsan gezmek için cezaevine gelir mi hiç?’ diye takılırdım. O da bana ‘Benim en iyi nefes aldığım yer burası. Bunalinca, daralınca hemen buraya geliyorum’ derdi. Hasan ile çok keyifli sohbetlerimiz, tartışmalarımız oldu. Çok değerli bir arkadaşımızdı.

“Son görüşmelerimizde epey kilo aldığı, sağlığının iyi olmadığı belli oluyordu. Gözlerinin akında da bir sararma vardı. Kızdım ‘Yine kendine bakmıyorsun. Bana söz ver, çıkar çıkmaz hastaneye gidip check up yaptırıcaksın’ dedim. O gün maalesef son görüşmemizdi.

“Onu daha fazla zorlamadığım için çok pişmanım. Çok çok üzgünüm. Bu, anlatılması zor bir durum. Ölüm haberi almak zaten insanda bir çaresizlik duygusu yaratıyor ama o ölüm haberini cezaevinde almak tarifi çok zor bir durum. Hasan’ın öldüğüne halen inanabilmiş değilim. Belki çıkınca mezarına giderim, vedalaşırız, öyle inanabilirim öldüğüne.”

Demirtaş’a bir ödül daha

Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) tarafından her yıl verilen İnsan Hakları, Demokrasi, Barış ve Dayanışma Ödülü 2019 yılı için Demirtaş’a verildi.

Demirtaş, ödül törenine gönderdiği mesajın bir bölümünde şunları söylüyordu: “Türkiye toplumunun ezilenleri, ötekileri, demokrasi yanlıları, cumhuriyet değerlerine bağlı olanları, eğer bugünlerde bir araya gelemiyorlarsa bir daha asla bir arada duramaz, bir arada yaşayamazlar. Uygulanan zulüm, tahammül sınırlarını çoktan aşmış olmasına rağmen bizler tüm farklılıklarımızla demokrasi etrafında bir araya gelip el ele veremezsek endişem odur ki, umut ve cesaret yerini boş hayallere ve korkuya bırakacaktır. Ben tüm kalbimle demokratik birliğe inanıyor, başaracağımıza dair büyük bir umut besliyorum. Bunun için de ben dahil tüm arkadaşlarım elimizden gelen gayreti göstermeye, inisiyatif almaya devam edeceğiz. Lütfen umudunuzu ve cesaretinizi yitirmeyin. Çünkü umut, zifiri karanlıkta bile görebilme yeteneğidir. Çünkü cesaret, zifiri karanlığı aydınlatabilme becerisidir.”²⁰²

“İBB, Demirtaş’ın kitaplarını satmaya başladı, AKtroller çıldırdı”

Demirtaş ödülleri alıyor, yazıları, röportajları ya da hakkında konuşulanlarla gündem oluyor, kitaplarına olan ilgi de artıyordu. 14 Ocak 2020’de *BirGün* gazetesi “İBB, Demirtaş’ın kitaplarını satmaya başladı, AKtroller çıldırdı” başlıklı bir haber yayımladı. Haber şöyleydi: “İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) iştiraklerinden Kültür A.Ş.’ye bağlı İstanbul Kitapçısında eski HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş’ın kitaplarının satılmaya başlanması AKtroller tarafından hedef alındı.

“Cezaevinde kitap yazan Demirtaş’ın *Seher* ve *Devran* adlı kitapları, İBB Kültür A.Ş bünyesindeki istanbulkitapcisi.com’da satışa sunuldu.

“Demirtaş’ın kitaplarının İstanbul Kitapçısında satışa sunulduğu bilgisi ilk olarak Twitter’da dolaşıma girdi. Daha sonra yandaş gazeteler konuyu ‘haberleştirdi.’²⁰³

“Bu konuyla ilgili gazetecilerin sorularını yanıtlayan Ekrem İmamoğlu ‘Sayın Demirtaş’a ait kitap her yerde satılıyor. Devletin kurumları da buna dahil. PTT’nin de sitesine girin, var. TBMM’nin de sitesine girin, var. İktidara çok yakın kitapçı da var. Başka kitapçılarda da var. Olabilir de. Olmalıdır da. Kaldı ki bir kitabın yasak olup olmadığına karar verecek olan, bu ülkenin mahkemeleri, savcılıkları’ dedi.”²⁰⁴

İmamoğlu doğru söylüyordu. Demirtaş’ın kitapları yasaklı değildi ve her yerde satılıyordu. PTT’nin alışveriş sitesinde de. Ama aynı gün PTT’nin alışveriş sitesi, Demirtaş’ın kitaplarının satışını sitesinden kaldırdı.²⁰⁵

Demirtaş’ın kitaplarına yönelik saldırılar üzerine Yayıncılar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Kenan Kocatürk “12 Eylül dönemine mi döneceğiz?” diyerek tepki gösterdi. “Kimin kitap

yazacağına kim karar verecek?" diye sordu ve ekledi: "Demirtaş'ın önümüzdeki günlerde bir kitabı daha çıkacak. Bu insan cumhurbaşkanı adayı da oldu, milyonlarca oy aldı. İkinci Dünya Savaşı, 12 Eylül dönemine mi döneceğiz? Bunların kaldırılması, yasaklanması kabul edilebilir değildir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine de aykırıdır. Türkiye bu sözleşmeyi 76 yıl önce imzalamıştır."²⁰⁶

Covid-19 pandemisi geliyor

Bir süredir Çin'de başladığı duyulan bir salgın hastalığın gide-rek yayıldığı, Avrupa'da ve Türkiye'ye komşu bazı ülkelerde de görüldüğü haberleri geliyordu. Sonunda Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, bir açıklama yaparak Türkiye'de de ilk covid-19 vakasının görüldüğünü duyurdu. Hastalık kısa sürede yayıldı. Sağlık Bakanlığı vaka sayılarını uzun süre düşük gösterse de sonunda gerçeği duyurmak zorunda kaldı. Her gün binlerce kişi hastalanıyor, yüzlerce kişi yaşamını yitiriyordu.

Avrupa'nın pek çok ülkesinde salgın önlemleri kapsamında çeşitli düzenlemeler yapıp af yasaları çıkınca gözler Türkiye'deki cezaevlerine çevrildi. Hükümet kısa süre sonra, sonuçları bakımından af olarak nitelenen bir infaz yasası çıkardı. Avrupa Konseyi istatistiklerine göre bu afa Türkiye'deki cezaevi nüfusunun yüzde 35'i, yani 102 bin 944 kişi serbest kaldı.²⁰⁷ Ne var ki onların hiçbiri siyasi tutuklu değildi. Dolayısıyla Demirtaş da aralarında değildi.

Covid-19 tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de kasıp kavuruyordu. Sokağa çıkma yasakları, şehirlerarası seyahat yasakları gibi çok sayıda yasak getirildi. Cezaevlerinde de çeşitli önlemler alındı. Bu önlemleri, Selahattin Demirtaş'ın koşullarını en iyi bilen kişi, Başak Demirtaş anlatıyor. "*Pandemiden önce Selahattin ile Abdullah Bey ayda 12 saat spora çıkabiliyorlardı. 16 saat*

kütüphaneye gidip orada kitap okuyabiliyorlardı. Pandemi başlayınca cezaevindeki tüm sosyal faaliyetler kaldırıldı. Mesela resim faaliyeti yok, müzik faaliyeti yok. Daha sonra ayda 1 saat spor, 1 saat kütüphane imkanı geldi. Bir ayda 720 saat var, aile görüşü ve avukat görüşü hariç, o 720 saatin 718 saatinde o küçücük hücreler.”

Başak Demirtaş o güne dek tam 175 haftadır, her hafta ziyaret ettiği eşini, çocuklarının babasını ilk kez ziyaret edemediğini 20 Mart 2020 tarihinde Twitter hesabından paylaştığı bir video da duyurdu ve cezaevlerindeki önlemlerin yetersiz olduğunu belirtti.²⁰⁸

Cezaevindeki koşulların covid-19 karşısındaki yetersizliğinin ötesinde, Demirtaş'ın kronik sağlık sorunları vardı. Başta Sağlık Bakanı olmak üzere tüm uzmanlar herkesin çok dikkatli olması gerektiğini belirtirken, kronik sağlık sorunları olanların özellikle dikkat göstermeleri gerektiğinin altını çiziyorlardı. Demirtaş, Sağlık Bakanlığının açıkladığı risk grubundaydı.

Avukatları hemen tahliye başvurusunda bulundular. Başvuruda Demirtaş'a, tutukluyken götürüldüğü Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde hipertansiyon tanısı konulduğu belirtiliyor, kendisinin daha önce solunum ve kalp rahatsızlıkları sebebiyle ameliyat da geçirdiği hatırlatılıyor ve bu hastalıklarının devam ettiği, bu hastalıkları nedeniyle çeşitli ilaçlar kullandığı vurgulanıyordu.²⁰⁹

Avukatları mahkemeye, Demirtaş'ın hastalıklarına ilişkin raporları, kullandığı ilaçları, hastalıklarının zamarını ve ilaç kullandığı süreyi içeren belgeleri de sunmuştu. Bu tahliye talebi de mahkeme tarafından, üstelik hiçbir gerekçe gösterilmeden reddedilecekti.²¹⁰

Demirtaş'ın tahliye edilmeyip tutuklu yargılanması, Türkiye yargı sisteminde standart bir uygulama mıydı? Pek çok kişi Demirtaş gibi tutuklu mu yargılanıyordu? Demirtaş, bir duruşmada bunun yanıtını şöyle veriyor: “Türkiye’de tutuklu

yargılamak esas, tutuksuz yargılamak istisnaymış gibi bir hava yaratılıyor. Hayır, tutuklama sadece siyasi davalarda esas haline gelmiş durumda. Yargı tecavüzcüler, hırsızlar, gaspçılar ve özellikle suç işlemiş güvenlik personelleriyle ilgili çok hassas. Nedense tutuklu yargılamayı neredeyse zanlılar ya da sanıklar için hak ihlali görecektir kadar ileri bir hukuk anlayışı işliyor orada, sadece bizim dosyalarımızda işlemiyor.”²¹¹

Demirtaş bir başka duruşmada da “Ben hem hukukçu hem siyasetçi olarak tutuklamadan yana değilim. İlle tutuklu yargı-lansın demiyorum. Ama biz tutukluyken neler yapılmış, onları anlatmaya çalışıyorum” diyordu.

Farklı duruşmalarda bu konuda verdiği o kadar çok örnek var ki, buraya hepsini almak bu kitabın yapısına uygun olmazdı, hiç almamak ise Demirtaş’ın savunmalarında önemli bir yer tutan haksız tutukluluk konusundaki vurguyu görmezden gelmek olurdu. Dolayısıyla şimdi gelin, Demirtaş’ın, sadece bir duruşmasında verdiği örneklerin bazılarına göz atalım:

“Sevgilisini darp etti, dokuz kişiyi arabayla ezdi, pompalıyla bir kişiyi yaraladı. Görkem Sertaç Göçmen. Dün tahliye edildi. Birkaç ay tutuklu kaldı.”²¹²

“Ne demiş mahkeme? ‘Tutuklu kalması mağduriyetine yol açabilir.’ Tabii, niye mağdur olsunlar? Olmasınlar. Çıkıp dışarıda katliamlarına, tacizlerine, tecavüzlerine tabii ki devam etsinler. Çünkü onlar bu sistemin adamı. Biz bu sistemin adamı değiliz. Bu sistemin insanları bunlar.

“Rize’de Besim Güngör, 27 Temmuz. Rabia T. isimli genç kadını sokak ortasında öldüresiye dövdü. Sulh Ceza Hakimliğine götürdüler serbest bıraktı. Medya da kıyamet kopunca gerisin geri gözaltına alıp tutuklamak zorunda kaldılar.”²¹³

“4 Eylül 2019. Eskişehir’de eşine 15 bıçak darbesiyle saldırıp onu yaralayan kişi tutuksuz yargılandı. Bir gün cezaevine gir-

medi, halen tutuksuz yargılanıyor. Eşi dedi ki 'Beni öldürdükten sonra mı ağır ceza mahkemesinde yargılayacaksınız?' Çünkü hafif yaralamadan, asliye ceza mahkemesinde dava açıldı.²¹⁴

"İstanbul'da, 16 yaşındaki çocuğu silah kabzasıyla başına vurarak öldüren bir polis memuru tutuksuz yargılandı, yedi buçuk yıl ceza aldı. Dosyanın tutuksuz olarak Yargıtay'a gönderilmesine karar verildi.²¹⁵

"İstanbul'da, Kartal'da, 21 kişinin hayatını kaybettiği Yeşilyurt apartmanının çökmesine sebep olan kontrolörden tut, yetkililerin hepsi en fazla üç ay tutuklu kaldılar ve tamamı tahliye oldu, tek bir tutuklu yok dosyada.²¹⁶

"İzmir'de boşanmak isteyen eşini beş yerinden bıçakladı. Mahkeme başkanı şunu sordu; 'Seni öldürmek istediye bıçak neden derine, tenine yani vücuduna girmede?' Mağduru sorguluyor, sanığı değil. Ve sanığın tahliyesine karar verdi. Beş yerinden bıçaklamış, niye tam olarak bıçak vücuda girmemiş diye, niye ölmemişsin diye mağduru sorgulamış ve sanığın tahliyesine karar vermiş.²¹⁷

"Üç yıl boyunca 5 ve 8 yaşlarındaki iki çocuğa, bakın, üç yıl boyunca cinsel istismarda bulunduğu için 30 yıl ceza alan sanığın istinaftaki dosyası, 1700'lü esaslarda olmasına rağmen, 900'lü esaslardaki dosyalara bakılmadan bir ay içerisinde Ankara İstinaf Mahkemesi bu dosyayı ele aldı, bozdu, sanığı tahliye etti.²¹⁸

"Bursa'da sevgilisi Aslı Çakıcı'yı bacağından pompalı tüfekle vurmuş, iyi hal indirimleri vesilesiyle kendisine en fazla 12 yıl hapis cezası verilmiş, bir de silah cezası ve mağdur olabileceği göz önünde bulundurularak üç, dört aylık tutukluluktan sonra tahliyesine²¹⁹ karar verilmiş."²²⁰

Demirtaş covid-19 aşısı olmayı reddediyor

İlerleyen aylarda salgın iyice yayıldı. Türkiye’de her gün binlerce kişi hastalığa yakalanıyor, yüzlercesi yaşamını yitiriyordu. Neyse ki aşılar insanlığın imdadına yetişti. Dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de sağlık çalışanları ile belli yaş grubundaki yurttaşlar aşılanmaya başladı. Daha sonra gecikmeyle de olsa sıra cezaevlerine geldi. Demirtaş ile Zeydan da aşı olmayı bekliyorlardı.

Devamını Demirtaş’tan dinleyelim. “Aşı günü geldiğinde bize tulum ve maske verip ‘Hastaneye götüreceğiz’ dediler. Hazırlıklar yapıldı, cezaevi çıkış kapısına götürüldük. Üst rütbeliler ile çok sayıda asker bekliyordu. Ring aracına binecektik. Komutanlarıyla selamlaşıp hal hatır sordum, o da bizi sordu. Komutanın arkasında genç bir ast-subay, elindeki kelepçeyi konuşmamız boyunca açıp kapatarak ses çıkarıyordu. Daha sonra komutan ‘Buyurun, kelepçelerinizi takalım’ dedi. Ben de ‘Bugüne kadar hiç kelepçe takılmadı’ dedim. Komutan ‘Mevzuat böyle. Takmak zorundayız’ dedi. Bunun üzerine Abdullah Bey’e dönüp ‘Haydi, odaya dönüyoruz’ dedim ve dönüp cezaevine doğru yürüdük. Askerler de gardiyanlar da ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü hastanenin bir bölümü, biz aşıya geleceğiz diye tümünden kapatılmış, yol boyunca da geniş güvenlik önlemleri alınmıştı. Cezaevi Müdürü de hastanede bizi bekliyordu.”

Demirtaş kararlıydı. Kelepçe varsa aşı yoktu.

“Bizi beş on dakika kadar bekletip üstleriyle görüşmeler yaptılar. Çözemediklerini söyleyip ‘Ancak kelepçeyle götürebiliriz’ dediler. ‘Kelepçe takmaktansa covidten ölmeyi tercih ederiz’ dedim ben de. Bunun üzerine odamıza gittik. On beş-yirmi gün kadar sonra ‘Tamam, kelepçesiz götürebiliriz’ deyip bizi aşıya götürdüler.”

Merak edenler için, BioNTech aşısı olduklarını belirtmeden geçmeyelim ve yeniden Başak Demirtaş’a dönelim. Eşinin ve

onun hücre arkadaşının koşullarının covid-19 gerekçesiyle nasıl kısıtlandığını, kızgınlıkla üzüntünün birbirine karıştığı bir duyguyla anlatıyor. *“Her ikisi de tam doz aşılarını olmuşlar. Birlikte açık havaya çıksalar ne olacak? Birlikte kütüphaneye gitseler ne olacak? Resim atölyesine gitseler ne olacak? Zaten hücrede birlikteler. Bu yasaklamalar artık başka bir şey. Pandemiyle açıklanacak bir şey değil.”*

Pandemi başladığında açık ve kapalı görüşler kaldırılmıştı. Başak Demirtaş *“Selahattin...”* diyor ve sitemle devam ediyor; *“Onu üç ay boyunca hiç görememiştim. Üç ayın sonunda kapalı görüş hakkı yeniden geldi ama ayda sadece iki kez. Hiç unutmuyorum, Haziran ayıydı ve pandemi başladığından beri ilk görüştü, o da tek kişi olma şartıyla. Sonraki aylarda görüş sayısı ayda ikiye, kişi sayısı da ikiye çıkarıldı ama bu sefer de iki kızımızı görüşe birlikte götüremiyordum. Kızları dönüşümlü olarak götürmek durumunda kaldım.*

“İlk zamanlar ben de açık görüş olmamalı, diyordum. Selahattin’i çok özlüyordum ama sağlık endişesi ön plandaydı. Sağlığı iyi olsun da gerekirse pandemi bitene kadar açık görüş olmasın, diye geçiriyordum içimden. Tabii o zamanlar aşı bulunmamıştı daha. Ülke genelinde pandemi tedbirleri kaldırıldıktan sonra cezaevindeki hakların da geri verileceğini bekledim, verilmemesine şaşırdım. Bazen de diyorum şaşırmamak lazım ama şaşırmak aynı zamanda kabullenmemek demek. Selahattin tam doz aşısını olmuş, ben tam doz aşımı olmuşum. Bir kantin ortamında maskelerimizi de takarak neden oturmayalım ki?”

Başak Demirtaş’ın bu sorusunun yanıtı çok uzun zaman sonra geldi. Adalet Bakanlığı, Aralık 2021 itibarıyla cezaevlerinde açık görüşün yeniden başlayacağını duyurdu.²²¹

Ama bir sorun vardı. Daha önce 60 dakika olan açık görüş süresi 30 dakikaya indirilmişti. Selahattin Demirtaş ile Başak Demirtaş, durumu protesto edip etmemeyi düşündüler önce. Sonra hasret baskın geldi. Son açık görüşün yapıldığı 6 Mart 2020’den tam 1 yıl 9 ay sonra, 7 Aralık 2021’de Başak Demirtaş,

Delal ve Dıldı ile birlikte Edirne Cezaevinde Selahattin Demirtaş ile birlikteydiler. Arada cam yoktu, birbirlerine sıkı sıkı sarıldılar.

Anne ile kızları, Diyarbakır'dan Edirne'ye sadece yarım saat için gelmişlerdi. Üç dakika gibi süren bir 30 dakika için. Ama olsundu.

Pandemiden önce ayda 4 kez görüş hakları vardı. Bunların 3'ü kapalı, 1'i açık görüş şeklindeydi. Bayramlarda da ek açık görüş vardı. Bir de her hafta 10 dakikalık telefon hakları...

Demirtaş'tan Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem önerisi

Tüm ülkeyi saran covid-19 salgını nedeniyle şehirlerarası yolculuklar, hafta içi belli bir saatten sonra ve hafta sonları sokağa çıkma yasaklandı. Günler sakince ilerlerken 17 Ağustos 2020'de Demirtaş tartışma yaratan bir yazı yazdı. "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Nedir?" başlıkla yazıda Demirtaş, "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemin nasıl bir yönetim modeli olabileceğine dair kişisel önerilerimi sunuyorum" diyordu.

Önerilerini dokuz maddede sıralayan Demirtaş, yazısını şu cümlelerle tamamlıyordu: "Belirttiğim çerçevede Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçilirse devlet demokrasiyle buluşmuş olur ve tüm toplumsal sorunların çözümü mümkün hale gelir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin artık kişilerin, grupların veya partilerin devleti olmaktan çıkarılarak halkın devleti haline getirilmesinin zamanıdır."²²²

Demirtaş üç gün sonra da sözünü ettiği modelin hayata nasıl geçirilebileceğini anlattığı yazısını yayımladı: Bir İttifak Modeli Önerisi. Demirtaş, yazısının girişinde bir durum değerlendirmesi yapıyordu: "Öncelikle belirtmeliyim ki, iktidarın çok

büyük yönetim hatalarına, kendisi ve yakın çevresi dışında hiçbir kesimi düşünmemesine ve ekonominin geldiği duruma rağmen iktidardan kendiliğinden gideceğini beklemek, zaten kaybediyor olduğunu düşünmek büyük bir yanlış olur.

“Evet, iktidar kaybediyor ama muhalefet, emekçiler, halk, bizler kazanabiliyor muyuz? İktidar kaybederken halkın kazanması için neler yapmalıyız?”

Demirtaş, bu soruların yanıtını verdiği yazısının sonuna bir de not eklemişti: “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Nedir? başlıklı yazıma sosyal medyadan gelen eleştirileri ve önerileri avukatlarım aktardılar. Eleştiren ve öneri yapan herkese çok teşekkür ediyorum.”²²³

Bu not, içeride de eleştirilerle beslenmeyi ve kendini geliştirmeyi sürdürdüğünün bir göstergesiydi.

Demirtaş’ın bu iki yazısı siyasette tartışıldı, üzerine yazılar yazıldı. Demirtaş, Artı Gerçek’ten Derya Okatan’ın bu iki yazısıyla ilgili bir sorusunu yanıtlarken şunları söyledi: “Bizim sunduğumuz öneri, sadece TBMM düzeyinde değişiklik içermiyor. Yargıdan medyaya, yerel yönetimlerden bürokrasiye, üniversitelerden sivil topluma, siyasi partilerden seçim sistemine kadar tüm alanlarda reform yapılması ve kapsamlı bir sistem değişikliğiyle kurumsal demokrasiye geçilmesini öneriyoruz. Bu öneriler parlamenter sistemin ihyası değil, tümünden demokratik bir sistem yapılanmasını içermektedir. Zaten bu öneriler, içinde bulunulan tek adam rejimine son verilmesine dair ciddi ve alternatif bir modeli ifade ediyor. Bunun yolu ve yöntemi ise diğer önermemizde yani demokrasi ittifakı tartışmalarında detaylı bir şekilde sunulmuştur. İki metin birbirini tamamlar niteliktedir.”²²⁴

Çeşitli muhalefet partileri de Demirtaş’ın yazılarından çok sonra, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem ile ilgili kendi çalışmalarını kamuoyuna açıkladılar.²²⁵ Bir buçuk yıl kadar sonra,

Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem modellerini olgunlaştıran altı muhalefet partisi bir araya gelerek 30 sayfalık bir metin hazırladılar.²²⁶ Daha sonra da aralarında CHP ile İYİ Parti'nin de olduğu altı muhalefet partisi bir araya gelerek "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem" mutabakat metnini açıkladılar.²²⁷

Demirtaş siyaset alanına somut bir öneri sununca yine saldırıların hedefi oldu. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem kavramını dile getiren, terörist Selahattin Demirtaş'tır. Artık parlamenter sisteme geri dönüş yoktur" dedi.²²⁸

Oysa Demirtaş eskiye dönmekten söz etmiyor, yeni bir model öneriyordu. Ama Demirtaş'a saldırmak için fırsat kollayanlar bakımından bunun bir önemi yoktu.

Demirtaş'ın parti kuracağı iddiası

Demirtaş hakkında sık sık karalama haberler yapılıyor, onun ne kadar kötü biri olduğu türlü yollarla sürekli anlatılıyor, hakkında oluşacak en küçük olumlu bir duygu bile bastırılmaya çalışılıyor, halka öcü gibi gösterilmek için büyük çaba harcanıyordu. Demirtaş'a yönelik trol saldırılarına, hakkındaki suçlamalara, iftiralara, yalanlara artık alışılmıştı. Dolayısıyla bu tür yayınlar şaşırtıcı gelmiyordu. Ama 6 Eylül 2020'de, Demirtaş hakkında şaşırtıcı bir yayın yapıldı. *Sabah* gazetesinden Mahmut Övür, Demirtaş'ın HDP'den ayrılarak bir parti kuracağını yazdı.²²⁹

HDP Parti Sözcüsü Ebru Günay haftalık olağan basın toplantısında "Sevgili Selahattin Demirtaş'ın partisi HDP'dir" dedi.²³⁰

Dedi ama iddialar yayılıyor, dedikodu kazanı kaynıyordu. Dedikoduların önünü, cezaevinde eşiyle görüşen Başak Demirtaş, Twitter hesabından paylaştığı mesajlarla kesti:

“1- Bugün Selahattin ile g r   t m. Kendisi iyi, selamları var. Hakkında  ıkarılan yalan haberleri de konuştuk. Parti kuracağı şeklindeki yalanlar için ‘Bir kesimin ve provokatörlerin inanmasını anlayabilirim’ dedi. ‘   nk  onların hayal dünya‐sında böyle bir şey olabilir.’

“ 2- ‘Akı başında insanlar böyle bir yalanı ciddiye alırsa   z l r m’ dedi. Böyle bir yalana inananlar olursa onun dışarı‐da ve içeride yürüttüğü mücadeleyi gerçekten de anlayamamı lar demektir.

“3- Selahattin ‘HDP benim için sadece bir parti değildir. HDP’nin ilkeleri, değerleri, mücadelesi benim ya amımdır. HDP benim ruhumdur.’ dedi.

“4- Selahattin’in halkımıza da bir mesajı var. Halkımızın, ayrı bir parti kuracağı şeklindeki böyle basit yalanlara zaten inanmadığını biliyor. ‘Böyle yalanlara gülüp geçmek lazım’ dedi. Herkese selamlarını ve sevgilerini gönderdi.”²³¹

Başak Demirtaş’tan    gün sonra Demirtaş’ı ziyaret eden HDP E  Genel Başkanları Mithat Sancar ile Pervin Buldan, ziyaret sonrası bir açıklama yaptılar. Sancar, Demirtaş’ın “Ben her  eyimle siyaseti ve hayatı bu partide öğrendim ve bu partide mücadele ettim, büyüdüm, yürüdüm. Dolayısıyla benim HDP dışında herhangi bir arayı ta adımın geçmesi bile beni  zer, hatta   kelendirir” dediğini aktardı.²³²

Demirtaş yıllar önce Star TV’de katıldığı bir programda adeta bugünlere gönderme yaparak “Ben başka partinin ba‐sında olunca ben olmam. Biz siyasi bir davası olan insanlarız. Ben bu partiyle siyasete doğd m, ömrümün sonuna kadar da bu partide olurum” demişti.²³³

Aradan geçen zaman, Demirtaş’ın HDP’den ayrılarak bir parti kuracağı iddiasının yalan olduğunu ortaya koydu. Yalan ortaya atan kişinin herhangi bir düzeltme ya da özür yazısı yaz‐dığı ise görülmedi.

Demirtaş'a hapis cezası

Demirtaş'ın 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı ana dava devam ederken bir yandan da hakkında irili ufaklı yeni davalar açılıyordu. Bunların biri ilgi çekiciydi. Suçlama tehdit ve terörle mücadelede görev almış kişileri hedef göstermek şeklindeydi. İddianamede Demirtaş'ın, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Yüksel Kocaman'ı terör örgütü üyelerine hedef gösterdiği belirtiliyordu.

Demirtaş 7 Ocak 2020'de, ana davadaki duruşmada, Figen Yüksekdağ ile birlikte yeniden tutuklandıkları gün Ankara Adliyesinde yaşananları anlatmış ve "Senin o güvendiğin Saray'dan büyük Allah var, Yüksel Kocaman. Devran dönüyor, dönüyor. Devran dönüyor. Halk var, halk. Millet var. O sandık kurulduğu gün, o güvendiğiniz dağlara kar yağacak. Bunların hepsinin hesabını yargı önünde vereceksiniz" demişti.²³⁴

Bu davası uzun sürmedi. Demirtaş'ın, bir yargı üyesinin yargı önünde hesap vereceğini söylemesinin bedeli 2 yıl 6 ay olmuştu. Peki, yargı bu tür ifadelere hep mi böyle yaklaşıyordu, yoksa konu Demirtaş olunca mı durum böyleydi? Okurların bu sorunun yanıtını bildiğinden eminim ama gelin, Demirtaş'ın sözleriyle kıyaslanamayacak kadar çok ağır olan başka sözlere ve yargının duruma nasıl yaklaştığına bakalım.

İktidar ortağı partinin talebiyle çıkarılan af yasası sayesinde cezaevinden tahliye edilen ve kısa süre sonra, tahliyesinde emeği olan Devlet Bahçeli'nin makamında kendisiyle fotoğraf çektiren Alaattin Çakıcı,²³⁵ Demirtaş'a verilen bu cezadan sadece birkaç ay sonra, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu hakkında bir açıklama yaparak ona "ulan..." "seni fasulye çubuğuyla tanıştırırım..." "köpeklik yaptığın..." "seni bakla kazığıyla tanıştırırım..." "akıllı ol..." dedi.²³⁶

Hakkındaki suç duyurusu üzerine ifade veren ayrı kişi, söz konusu sözlerle Kılıçdaroğlu'nu tehdit etmediğini, ikaz ettiğini söylüyor "Kendisine tehdit değil ikaz mahiyetiyle 'yine bu hakaretlerine devam edersen bakla odunuyla seni tanıştırırım' cümlesini kullandım. Ama amacım 'seri devlete şikayet ederim'dir. Adalet anlamında kullandım" dedi.²³⁷

Demirtaş'a verilen hapis cezasının haberini yapan Anadolu Ajansı "'Ben bunu kimsenin yanına bırakmam, hesap sorulacak' sözlerinden dolayı hakkında dava açıldığı belirtilen" şeklinde bir ifade kullanıyordu. Oysa iddianamede bile Demirtaş'ın böyle bir şey söylediği yazılı değildi. Savcılık böyle bir suçlama yöneltmemişti.

Bütçesi Demirtaş'ın da vergisiyle oluşan Anadolu Ajansı "belirtilen" şeklindeki kıvrak bir ifadeyle gerçeği çarpıtıyordu ama bu durum artık kimseyi şaşırtmıyordu. Demirtaş'ın savunmalarında sık sık söylediği gibi, hakkındaki yargılamalar mahkeme salonlarında değil, siyasi arenada ve medyada yapılıyordu.²³⁸

Daha Demirtaş cezaevine konulmadan önce aleyhinde büyük bir kampanya başlatılmış, cezaevine girdikten sonra bu kampanya hız kazanmıştı. Hemen her vesileyle Demirtaş hakkında karalamalar yapılıyordu. İktidara yakın medya organları başta olmak üzere neredeyse her televizyon kanalında, gazetelerde ve sosyal medyada Demirtaş'ın ne kadar büyük bir terörist olduğu, ne kadar kötü biri olduğu ısrarla anlatılıyordu. Çeşitli çizimler ve fotomontajlarla eline silah tutuşturuluyor, yapmadığı şeyleri yapmış, söylemediği sözleri söylemiş gibi gösteriliyordu. Gerçekler ile yalanlar, doğrular ile yanlışlar iç içe geçiriliyordu. İnsanların hakikate ulaşması, akıllarına küçük bir "acaba" düşmemesi için beyinlerine adeta yalan ve çarpıtma bombardımanı yapılıyordu.

Demirtaş bir duruşmasında, hakkındaki onlarca gazete manşetini mahkeme heyetine tek tek gösterdikten sonra şöyle demişti: “Bu kadar yayını ‘Demirtaş uzaylıdır’ diye yapsaydılar Türkiye’nin yarısı şu anda uzaylı olduğuma inanırdı zaten.”²³⁹

Kahvaltı tartışması

Demirtaş zaman zaman gazetecilerin, avukatları aracılığıyla ilettiği soruları yanıtlayarak röportajlar veriyordu. Bunların birinde, Medyascope’tan Ruşen Çakır’ın sorularını yanıtlarken şunları söyledi: “Siyasi amaçla bir araya gelmeden önce tüm liderler, sırf aile ziyareti kapsamında ve insani ilişki çerçevesinde, bir kahvaltı için herhangi bir liderin evinde buluşarak birbirlerini daha yakından tanımaya, daha iyi anlamaya gayret edebilirler. Mesela ben dışarıda olsaydım bir sabah Başak ile birlikte Meral Hanım’ın kapısını çalar ve ‘Kahvaltıya geldik’ derdim.”²⁴⁰

Röportajın yayımlandığı erken saatlerde, Fox televizyonundaki sabah programında İsmail Küçükkaya’nın konuğu olan İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener, kahvaltı ziyaretine yanıt verdi. “İnsanlar birbirleriyle derin dostluklar kurmak zorunda değil ama birbirlerine saygı göstermek zorundalar. Bunu yaptığınız zaman derin sorunlar ortadan kalkar. Haberin tamamını okumadım. Ama şunu söylemek isterim. Güneydoğu’da şöyle bir gelenek var, kan davalınız bile olsa kapınızı çaldığı zaman içeri alırsınız. Evin en yaşlısı tarafından karşılanır. Sonra kapıdan çıkıp gittikten sonra davanız devam eder.”²⁴¹

Demirtaş’ın kahvaltı örneği ile Meral Akşener’in yanıtı art arda gelince tartışmalar aldı yürüdü. Yine sosyal medyada, televizyonlardaki tartışma programlarında Demirtaş konuşuluyordu.

Birkaç gün sonra gazeteci Barış Yarkadaş, Halk TV’de katıldığı bir programda, Başak Demirtaş ile telefonda görüşüğünü belirterek şunları anlattı: “Bugün Başak Demirtaş, Selahattin Demirtaş ile 10 dakikalık bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Selahattin Demirtaş eşine ‘Sayın Akşener’in Fox TV’deki konuşmasını izledim. Kahvaltıya yanıt vermesi ve bunun hem televizyonlarda hem de gazetelerde tartışılması olumludur. Soruların tartışılmasından, ele alınmasından bir zarar gelmez. Tartışmak her zaman iyidir. Ben ahlaki duruşumu, iyi niyetimi ve vicdani duruşumu ortaya koydum’ demiş.”²⁴²

Tartışmalar günlerce sürdü. Sonunda Demirtaş, yine Medyascope’ta yayımlanan yazısında noktayı koydu: “Mesajlarımla altında siyasi komplo ya da bir ittifak arayışı bulmaya çalışanların yaratıcı(!) teorilerini ciddiye almadığımı belirtmek isterim. Bu minvalde söylenen, yazılıp çizilen düşüncelerin bir teki bile gerçeği yansıtmıyor. Benim ifade ettiğim şey çok basitti: İnsan kimliğimizi siyasetçi kimliğimize kurban etmeyelim. Birbirimizi doğru anlayalım ki eleştireceksek doğru eleştirelim, halkın sorunlarına çözüm bulalım. Ve elbette kutuplaşmayı, toplumsal ayrışmayı önleyelim.

“(…) Halkın bunca can alıcı, yakıcı sorunu varken ve bu sorunlar acil çözüm beklerken siyasetçilerin görevi birbirlerine laf yetiştirmek, hamasette üste çıkmaya çalışmak olamaz herhalde. Hangi siyasetçinin diğerine daha iyi laf attığı veya üste çıkanın kazandığı bir yarışma programında değiliz. Gerçek hayattayız. Ve bu gerçek hayatta insanlar aç, işsiz, perişan durumda. Basıklardan nefes alamaz hale geliyor, boğuluyorlar. Özgürlük, demokrasi, barış, ekonomik refah ve yaşanabilir bir doğa istiyorlar.

“(…) Acılarda ortaklaşamayanlar ne sevinçlerde ortaklaşabilir ne de yarınlarında. Her şeye rağmen oturup konuşmak, bir-

birini tanımaya, anlamaya çalışmak erdemli bir duruştur. Sorunların diyalog ve müzakereyle çözümüne katkı sunmak, her siyasetçinin asli ve ahlaki görevidir.”²⁴³

HDP'ye Kobani Davası operasyonu

25 Eylül 2020'de büyük bir gözaltı operasyonu haberi düştü ajanslara. Yedi ilde 82 HDP'li için gözaltı kararı çıkarılmıştı. Bunlar arasında Merkez Yürütme Kurulu (MYK) üyesi Alp Altınörs, Günay Kubilay, Kars Belediyesi Eşbaşkanı Ayhan Bilgen, eski milletvekilleri Ayla Akat Ata, Altan Tan, Beyza Üstün, Emine Ayna, Nazmi Gür, Sırrı Süreyya Önder ile Radyo Televizyon Üst Kurulu üyesi Ali Ürküt de vardı. Operasyonun nedeni, üzerinde gizlilik kararı olan Kobani Davasıydı.²⁴⁴

Haber sarsıcıydı. Başak Demirtaş hemen, eşinin eski ama eskimeyen konuşmalarından birinin videosunu paylaştı. Meclis-teki kürsüdeki Demirtaş şöyle diyordu: “Biz görev insanıyız. Dava adamlarıyız, dava insanlarıyız. Eğer inançlarımız, değerlerimiz doğrultusunda birbirimize kenetlenerek sokaktan, mahalleden, fabrikadan, tarladan parlamentoya kadar birbirimize inanarak barış içinde mücadele etmeye devam edersek bütün bu politikaları durduracağız. Bundan emin olun. Asla yılmaya-çağız! Asla gözlerimizde korku, gözlerimizde telaş, gözlerimizde tedirginlik görmeyecekler. Bunu hayal ederek yaşayacaklar. Ama asla, karşılarında değil diz çökmek, göz kırpmaya-çağız. Bu kadar net duracağız.”²⁴⁵

Demirtaş'ın zamana yenilmeyen ilk konuşması bu değildi. Doğan Medya'nın Demirören Grubuna düşük bir fiyata ve geri ödenmediği ileriki yıllarda ortaya çıkacak olan bir banka kredisi kullanılarak satılması üzerine de eski bir konuşması gündem olmuştu. Demirtaş konuşmasında Doğan Medya'ya seslenerek “Teslim olmanın sınırı yok. Defalarca uyardık, söyledik. Teslim olmayın. Sınırı yok. Onurunuzu, haysiyetinizi, paranızı,

malınızı, mülkünüzü, her şeyinizi alır, yine affetmez. Bari dik durun” diyordu.

Bundan başka, bir zamanlar Erdoğan’ın en yakınında duran kişiler ondan kopup onu eleştirmeye başladıklarında şu sözlerini içeren bir video da sık sık paylaşılıyordu: “Göreceksiniz. Bizden çok Erdoğan’ı eleştirecekler. Bir günde dönüşecekler. Huyları bu. Dönmek, dönüş yapmak onların tarzı. Etrafında bulunan, şu anda, siyasetçiler, gazeteciler, medya mensupları, göreceksiniz. Şöyle ayağı bir tökezlesin, gemiyi en başta bunlar terk edecekler. Ve şaşıracaksınız. Bakın, şu konuşmam tarihe not düşsün. Diyecekler ki ‘Erdoğan gelmiş geçmiş en despot liderdi. En zalim liderdi’ diyecekler.”

“Ben tutuklu değil, siyasi rehineyim”

Demirtaş röportaj vermeye devam ediyordu. T24’ten Şirin Payzın’ın “Neden hâlâ tutuklusunuz? Sizce Erdoğan sizden korkuyor mu? Ve ne kadar daha sürecektir diye düşünüyorsunuz?” şeklindeki sorusuna yanıtı şöyle oldu: “Ben tutuklu değil, siyasi rehineyim. Erdoğan’ın benden bir hayli korktuğunu, çekindiğini net biliyorum. Zaten o nedenle beni burada tutuyor. Ancak ben ve benim gibiler dört duvara sığmayız, işte bunu anlamıyor.”²⁴⁶

Demirtaş’ın dört duvara sığmadığı kesindi. Şiirler yazıyor, şarkılar besteliyor, resimler ve karakalem çalışmaları yapıyor, karikatürler çiziyor, açıklamaları gazete köşelerinde, televizyonlardaki tartışma programlarında, sosyal medyada konuşuluyordu. Sosyal medyada adının geçmediği, ona sevgilerini ve özelemlerini ileten paylaşımların yapılmadığı tek bir gün bile geçmiyordu. Instagram’da adına açılan fan sayfalarında çeşitli eski videolarından ve fotoğraflarından oluşan paylaşımlar yapılıyordu. Cumhurbaşkanı adayları anketlerinde, en beğenilen siyasetçiler anketlerinde adı üst sıralarda çıkıyordu. Ülkeye yabancı biri gelse Demirtaş’ın cezaevinde olduğuna inanamaz, bu

kadar konuşulan, siyasete bu denli etki edebilen bir siyasetçinin neden hiç televizyona çıkmadığını merak ederdi. Demirtaş televizyona çıkmıyordu ama halkın önemli bir kesiminin gönlünden de çıkmıyordu.

Demirtaş ayrı röportajda şunları da söylüyordu: “Biz kimsenin adamı değil, halkın, sadece halkın öz evlatlarıyız. Ve halk kendi evlatlarını asla yalnız bırakmaz, bırakmadı. Ne zaman çıkacağımızı falan da hesaplamıyoruz. Sadece direniyoruz. Kazanacağımızdan da eminiz. Biz değil, birileri iktidarları için kaç günleri kaldığını saysın. Biz gün saymıyoruz çünkü.”

Artı Gerçek’ten Ahmet Nesin’e verdiği bir röportajda da şöyle diyordu: “Ben halkın yetiştirdiği bir siyasetçi olarak attığım her adımı, söylediğim, yazdığım her şeyi bilinçli, programlı ve planlı bir mücadelenin seyri içinde sabırla, iğne oyası işler gibi atıyorum. Benim en büyük şansım halkın sonsuz enerjisi ve desteğidir. Rehin alındığımdan bugüne halkla bağımı hiçbir zaman koparmadım. Halk da beni asla yalnız bırakmadı. Instagram’da, Twitter’da, Facebook’ta benimle ilgili paylaşımlar yapanlar, WhatsApp gruplarında mesaj atanlar, yeri geldiğinde eski konuşmalarımı dolaşıma sokanlar, çarşıda pazarda beni ananlar, mitinglerde ve yürüyüşlerde beni hatırlayanlar ve benim için dualarını esirgemeyenlerdir, Erdoğan’a haddini bildirecek olanlar. Halkın gücü olmadan hiç kimse bir şey yapamaz. Ben halkın öz evladıyım, öyle de kalmaya devam edeceğim. Halkımıza verdiğimiz her sözün arkasında da canımız pahasına durmaya devam edeceğiz.”²⁴⁷

Edirne Cezaevinde “Selo Başkan” sloganları

Halkın Demirtaş’ı yalnız bırakmadığı açıktı. Üstelik sadece miting alanlarında veya sosyal medyada değil, cezaevinde de.

1827 yılında kışla olarak inşa edilen, 1933 yılından beri Edirne Kapalı Cezaevi olarak kullanılan tarihi yapı boşaltılacak ve restore edilecekti. Orada kalanlar da yapılacak yeni cezaevine nakledilecekti. Yeni cezaevi, Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevinin yakınında inşa ediliyordu. İnşaatin bir yerinden, cezaevinin bir bölümü görülüyordu. Görülen bölüm Demirtaş ile Zeydan'ın spor faaliyetinde kullandıkları halı sahaydı.

Demirtaş'ın çalışma arkadaşlarından Şükrü Erol anlatsın. *"2021 başlarında bir gün Selahattin Bey ile Abdullah Bey halı sahaya çıkıyorlar. İnşaattaki işçiler, uzaktan görebildikleri Selahattin Bey'e el sallayarak 'Selo Başkan! Selo Başkan!' diye sesleniyorlar. Bunun üzerine cezaevinin dış güvenliğini sağlamakla görevli jandarma ekipleri hemen inşaata giderek işçileri gözaltına alıyorlar, telefonlarına el koyuyorlar. Selahattin Bey'in avukatları devreye girerek işçilerle görüşüyorlar. Bir gün sonra serbest bırakılıyorlar."*

Şükrü Erol aynı işçilerin tuğlalarla, Ağrı'nın plaka numarası olan 04'ü yazdıklarını, iki tane de kalp işareti yaptıklarını söylüyor. *"Biri Demirtaş, biri Zeydan için. O tuğlalar halen orada, sıvanın altındadır"* diyor.

Demirtaş'ın çocukluk anısı

Demirtaş verdiği röportajlarda, ülke gündemine oturan analizler yapmanın yanı sıra kendi hayatından da söz ediyordu. İrfan Aktan, Bir+Bir adlı web sitesi için 45 farklı kişiden röportaj soruları derlemişti. Bu röportajda, yönetmen Özcan Alper'in "Eğer bir gün hayatınız bir sinema filmi olsaydı, ki çok uzak bir ihtimal değil, çocukluğunuzdan acı ve tatlı, unutamadığınız bir anınızı paylaşmanızı isteseydik bu nasıl bir sahne olurdu?" şeklindeki sorusuna verdiği yanıt hem mizahi yönünü hem de edebiyatçı kimliğini yansıtır nitelikteydi.

“Hayatım film olacak kıvamda değil ama yine de bir gün biri çekerse diye kısa bir şey anlatayım. Yedi yaşında falan olmalıyım. Diyarbakır’da yazın Küpeli ve Dıngılava havuzları, şehrin en kalabalık serinleme mekânlarıydı. Biz de amcam, dayılarım, benden yaşça büyük bir kuzenim (ki adının Mahmut olduğunu söyleyip herkesin içinde rencide etmek istemiyorum kendisini), abim ve yaşıtım kuzenlerimle kalabalık bir aile grubu olarak Küpeli havuzuna gitmiştik.

“En küçükleri bendim. Yaşça benden büyük olanlar iyi yüzyüyor, yaşıtlarım çata pata yüzüyor, bense yüzemiyorum. Elimle, ayağımla kendimi ıslatıp güneşe yayılıyorum sadece. Sonra bir an, bu Mahmut Abi, beni halter gibi kaldırıp havuzun kenarına getirdi. Bizimkiler gülüyor, ben de gülüyorum tabii. Atacak değil ya beni havuza! Yüzme bilmiyorum bir kere. Şu Mahmut Abi de çok komik biri diyorum, kendi kendime. Ne atması ya, öyle şey mi olur. Ama attı.

“Resmen havuzun ortasına fırlattı beni ki kendimi Mersin’den Kıbrıs’a fırlatılmış gibi hissettim. Öyle uzun sürdü suya düşmem. Havuzun o kısmı da bir metreden derin. Bir buçuk metre falan. Atılmanın şiddetiyle dibe batmam haftalar sürdü zaten, bunun bir de yüzeye çıkması var. Ayrıca amcamın, dayımın yetişip beni kurtarması var. Nereden baksanız bir buçuk ay sürer. Suyun altında bunları düşünüp panikliyorum tabii. Yok diyorum, bunlar benim cenazemi bile aylarca bulamazlar. Ulan Mahmut Abi, yazık değil mi bana? Yedi yaşındayım, daha yaşamaya başlamadım bile. Annemi düşündüm sonra. Nasıl ağlıyorum suyun altında. En azından bana öyle geliyor.

“Sonra bir mucize oldu ve suyun üstüne çıktım. İki saniye sonra da havuzun kenarında dimdik ayaktaydım. Her şey beş saniye önce bıraktığım gibiydi. Tek bir farkla, yüzme öğrenmiştim artık. Sağ ol Mahmut Abi.”²⁴⁸

Demirtaş'ın hayatı film olur mu, olursa ne zaman izleriz, bilmek olası değil. Ama Başak Demirtaş ile tanışmaları, evlenmeleri, tutuklandığı gece yaşananlar bir belgesele konu oldu. Dijital medya platformu 140journos, Demirtaş ailesini anlattığı "Coğrafya Kader" başlıklı belgeselini yayımladı.²⁴⁹

Demirtaş'ın annesi Sadiye Demirtaş ile avukatlarından Cahit Kırkazak ve çalışma arkadaşlarından Şükrü Erol'un da katıldıkları belgeselde, Edirne Cezaevine yapılan ziyaret görüntülerinin yanı sıra Selahattin Demirtaş'ın, eşi Başak Demirtaş, kızları Delal ve Dilda Demirtaş ile yaptığı telefon görüşmesine de yer veriliyordu.

Belgeselde ayrıca Başak Demirtaş tarafından çekilen, Demirtaş'ın çocuklarıyla bir arada görüldüğü çeşitli eski görüntüler de yer alıyordu. Otuz dört dakikalık belgeselin son bölümünde ise Demirtaş'ın seslendirdiği bir türkü de ilk kez yayımlandı.

Belgesel Demirtaş'ın Twitter hesabından da "*Bir gün birlikte izleyebilmek dileğiyle...*" mesajıyla paylaşıldı.²⁵⁰ Demirtaş belgeseli izleyememişti ama avukatları, altyazılı videodaki karelerin renkli çıktılarını alarak kendisine göstermiş, belgeseli adeta izlemesini sağlamışlardı.

Belgesel büyük ilgi gördü, iki milyondan fazla kez görüntülendi. Demirtaş'ın, kızları henüz bebekken onlarla oynadığı bölümler videodan kesilip, fonuna farklı müzikler konularak Twitter'dan TikTok'a, bütün sosyal medya platformlarında paylaşıldı.

İlk romanı *Leylan* çıkıyor

Bir röportajında söylediği gibi, tutulduğu Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevinde yatmıyor, neredeyse dışarıdakinden çok çalışıyordu Demirtaş.²⁵¹

Bu çalışmasının yeni ürünü *Leylan* oldu. Leylan, Demirtaş'ın üçüncü kitabı, ilk romanıydı. Demirtaş, cezaevindeki yazma serüvenini *Yeni E* dergisinden Kübra Yeter'e verdiği röportajda şöyle anlatıyor: "Doğrusu, belli bir sistematığe göre hareket etmiyorum. Çoğu zaman tek bir cümleyi, hatta bir kelimeyi not alıp onun üzerine bol bol düşünüyorum. Kendimi hazır hissettiğimde ise kalemi alıp o cümlemin/kelimenin önünü, arkasını dolduruyorum. Yazdıktan birkaç gün sonra metni okuyorum, içime sinmişse tamamdır deyip kenara koyuyorum. Yazdığım her öyküden sonra tükendiğim ve bir daha asla yazamayacağım hissine kapılıyorum. Ama yine de bazen minicik bir fikir aklıma gelince kaleme sarılıveriyorum. O anda yazmasam bir daha yazamayacağımı biliyorum.

"Genelde geceleri sabaha kadar yazıyorum. Özellikle yazın, geceleri bile oda fırın gibi oluyor, sivrisinekler sıcaktan bayılıyor. Ben normalde de çok terleyen biriyim, bu koşullarda üzerimde şort, boynumda havlu şıpır şıpır terlerken Baran'ın Beşiği, Ardiye, Gün Olur Devran Döner gibi içinde kar ve soğuk olduğu öyküleri yazdığımı hatırlıyorum. Oturduğum yatak, sırtımı yasladığım yastık terden sıırıslıkladı. Elimdeki kurşun kalem ve defter bile sıcaktı. Ama sonunda hepsini yırtıp atacaksam bile bitirmeden durmuyordum.

"Yazmayı bu koşullara inat, direnmenin ve hapishaneyi alt etmenin bir yolu gibi düşünüyorum hep. Ve o cehennemde, öyküyü bitirmeyi başarmışsam rahat uyuyordum. O gece yenilen ben değil, hapishane oluyordu. Güzel bir duygu."²⁵²

Demirtaş gazeteci İrfan Aktan'ın 45 farklı kişiden soru derlediği röportajında, yazar Şeyhmus Diken'in "Siyasetin hayli daraldığı böylesine bir dünyada iyi edebiyatta inadına ısrar etmek, bir anlamda tersten bir karşı duruş, tavır alış gibi mi algılanmalı, anlaşılmalı?" sorusunu yanıtlarken de şöyle diyordu: "Yazdıklarım edebi açıdan bir şeyler ifade etsin diye çok çalışıyorum. Böyle bir kaygıyı ciddi ciddi taşıyorum. Yani politik

kimliğimin arkasına saklanıp sloganik yazmayı doğru bulmuyorum. Ne kadar başarıyorum, buna okurlar ve eleştirmenler karar verecek artık. Fakat şu da bir gerçek ki, ülkeyi yöneten bazı siyasetçilerin hayatları boyunca okudukları kitap sayısından fazlasını ben bizzat yazdım, üç tane! Bu bir karşı duruş değilse nedir?”²⁵³

Bir yıl kadar sonra o bazı siyasetçilerden biri, yazdığı(?) ilk kitabını yayımladığında, kitabının adına kimin yazdığı değil, adının yazar olarak yer aldığı kitabı okuyup okumadığı merak edildi.

Erdoğan: Demirtaş gibi teröristin, varsa sözde hakkını...

Türkiye ekonomik sıkıntılarla boğuşurken bir süredir ekonomide ve hukukta reform yapacaklarını söyleyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, Demirtaş hakkında konuşma ihtiyacı hissetti. Kısa zaman önce, AKP'nin kuruluşundan o güne yanında kalan tek arkadaşı olan Bülent Arınç bir televizyon kanalında katıldığı yayında, o tarihte üç buçuk yıldır tutuklu bulunan iş insanı Osman Kavala'nın halen tutuklu olmasına hayret ettiğini ve tutuklu kalmaması gerektiğini söylerken “Selahattin Demirtaş'ın da tahliyesi olabilir” demişti. Arınç, ardından MHP'nin yüksek sesli itirazlarına ve sözlü saldırılarına maruz kalmış, Erdoğan ile telefonda konuştuktan sonra Cumhurbaşkanlığı Yüksek İstişare Kurulundan istifa etmişti.²⁵⁴

Son yol arkadaşını da bırakan Erdoğan, 9 Aralık 2020'de bir basın toplantısında “Yargının işine müdahale etmek benim haddime değil ama Selahattin Demirtaş gibi teröristin, varsa sözde hakkını koruyacak değiliz. İnanıyorum ki bizim yargımız Selahattin Demirtaş gibi bir teröriste böyle bir imkân tanımaz. Böyle bir teröristin asla önünün açılmasına yol vermeyiz” dedi.²⁵⁵

Erdoğan, hukuk yoluyla bile olsa Demirtaş'ın önünün açılmasını istememekte kendisi bakımından belki de haklıydı. Demirtaş'ın önünün açık olduğu, barış ikliminin yaşandığı dönemlerde neler olduğunu iyi hatırlıyor olmalıydı.

Erdoğan'ın ardından Devlet Bahçeli, Demirtaş'ın davasının çok uzadığından dem vurarak bir an önce cezalandırılmasını istedi.²⁵⁶

Aynı Devlet Bahçeli, birkaç gün sonra da HDP'nin temelli kapatılması gerektiğini söyledi "Zehirli haşeratla mücadele milli haysiyete muhteşem hizmettir" dedi.²⁵⁷

Erdoğan ile Bahçeli neden birdenbire Demirtaş aleyhine konuşmaya başlamışlardı? Ortada bir seçim de yoktu. Bunun nedeni birkaç gün sonra anlaşıldı. 18 Eylül 2019'da yapılan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Daire duruşmasının üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmişti. 15 Aralık 2020'de, kararın bir hafta sonra, 22 Aralık 2020'de açıklanacağı duyuruldu.²⁵⁸

Belli ki henüz açıklanmayan karara ilişkin Erdoğan ile Bahçeli'nin güçlü öngörülerleri vardı. AKP Merkez Karar ve Yürütme Kurulu üyesi Cüneyt Yüksel'in kardeşi olan AİHM'deki Türkiye yargıç Saadet Yüksel'in bu öngörülerle herhangi bir ilgisi, tabii ki olamazdı.

AİHM Büyük Daire kararı açıklanıyor

22 Aralık 2019'da açıklanan karar, Demirtaş'ın siyasi nedenlerle tutuklu olduğu ve derhal serbest bırakılması yönündeydi.²⁵⁹

"AİHM Büyük Dairesinin Demirtaş kararı gerek evrensel gerekse de Türkiye hukuk tarihi bakımından son derece önemli bir karar." Bu sözler Demirtaş'ın hukuk danışmanı, Prof. Dr. Başak Çalı'ya ait.

Kararın neredeyse bir yıl sonra açıklanması için "Bence karar geç açıklandı" diyor. "Aslında Büyük Daire kararlarına bakıldığında

genelde bir seneyi geçen süreleri de görüyoruz. Bu mahkeme öyle hızlı hızlı karar veren bir mahkeme değil. Ama kişinin hürriyetinden mahrum bırakıldığı bir dosya olduğu için çok geç.”

Çalı, kararın önemini de vurguluyor. “Literatürde artık ‘Demirtaş Büyük Daire kararı’ var. Bu kararın sadece Türkiye’deki insan hakları açısından değil, evrensel hukuk açısından da önemi var. Evrensel hukuk açısından, özellikle milletvekillerinin siyasi ifade özgürlüğü alanında ve anayasa değişikliklerinin dahi hukukilik değerlendirilmesine konu olacağı, alanında çok önemli bir içtihat.

“‘Demirtaş Büyük Daire Kararı’, Demirtaş’ın hukuk dışı siyasi amaçlarla tutuklanması ve yine siyasi amaçlarla tutukluluğunun devam ettirilmesi ve siyasi ifade özgürlüğüyle ilgili bir karar olmasının yanında, Türkiye’de siyasi ifadeleri sebebi ile dokunulmazlıkları kaldırıldıktan sonra yargılanan ve tutuklanan tüm milletvekilleri için de bir emsal karar.

“Karar, Demirtaş’ın siyasi nedenlerle, kötü bir niyetle tutuklandığını ve tutukluluğunun kötü niyetle sürdürüldüğünü ortaya koydu.”

Demirtaş’ın hukukten ne zaman cezaevinden çıkacağına ilişkin Prof. Dr. Başak Çalı, Demirtaş’ın gelecekte değil, geçmişte cezaevinden çıkması gerektiğini söylüyor. Cümlelerin yapısı, durum kadar karışık. “Demirtaş’ın hukukten, kararın açıklandığı 22 Aralık 2020 tarihinde serbest kalması gerekirdi. Yine bu tarih itibarıyla milletvekiliyken yaptığı siyasi konuşmalar sebebiyle yargılandığı tüm davaların düşmesi gerektirdi. Bu karardan başka bir sonuç çıkarmak mümkün değil. Hükümet, kararın uygulanmasını izleyen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde, Demirtaş’ın artık Büyük Daire davası nedeniyle ilgili değil, başka davalar nedeniyle bazen hükümlü bazen de tutuklu olduğunu söylüyor. Osman Kavala davasında da izlediği bir taktikle, uluslararası hukuk bakımından açıklamakta zorluk çekeğimiz, başka bir ülkede de görmediğimiz bir düzen içerisinde hareket ediyor.”

Kararın hemen ardından Demirtaş Twitter hesabından bir açıklama yaparak “Kesin olan şudur ki altı yıldır benim ve arkadaşlarım hakkında yürütülen sözde yargı faaliyetlerinin tamamının siyasi amaçlı olduğu, hukuki olmadığı, bizim suçsuz olduğumuz, bizi içeri atanların ise bize karşı siyasi kumpas kuracak kadar ağır suçlar işledikleri kesinleşmiş oldu” dedi. Demirtaş açıklamasında “Kararın teknik, hukuki detaylarını avukatlarım daha sonra tek tek izah edeceklerdir” de diyordu.²⁶⁰

Demirtaş bir de Kürtçemesaj paylaştı: “Ez qurbana gelê xwe me. Hûn qet meraq nekin. Roj bi roj hêvîya xwe, yekîtiya xwe xurt bikin. Ê bawer bikin, em ê bi ser bikevin. Em li vir in. Hûn jî li vir in?”²⁶¹

Avukatları ertesi gün yaptıkları basın toplantısında, karar gereği müvekkillerinin derhal tahliye edilmesi gerektiğini vurguladılar.²⁶² Hemen ertesi gün de tahliye başvurusunda bulundular.²⁶³ Aynı basın toplantısında HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan, Demirtaş’ı karşılama hazırlıkları yaptıklarını söyledi.²⁶⁴

Erdoğan bir kez daha hakim rolünde

Demirtaş’ın avukatlarının ve HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan’ın açıklama yaptıkları günün ilerleyen saatlerinde, partisinin Meclis grup toplantısında konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Demirtaş için “Elinde onlarca masumun kanı bulunan siyasetçi maskeli bir kişi” dedi. Aynı konuşmada Demirtaş’ı hem “6-8 Ekim 2014’te 39 vatandaşımızın hunharca katledilmesiyle sonuçlanan bir eylemin baş sorumlusu” hem de “Diyarbakır’daki 53 gencin, yavrumuzun katili” olarak niteledi.

Erdoğan, 6-8 Ekim 2014’te meydana gelen Kobani protestolarının tamamının Diyarbakır’da olduğu ve 53 kişinin yaşamını yitirdiği şeklindeki defalarca tekrar ettiği çarpıtmayı kendisi için hakikat haline getirmiş olmalı ki, şimdi de o çarpıtmadan

ürettiği kendi hakikatini çarpıtiyordu. Daha önce Demirtaş'ı onlarca kez 6-8 Ekim'de 53 kişinin katili ilan edip şimdi "39 vatandaşımızın hunharca katledilmesi" diyor, hemen ardından da yine "53 kişinin katili" diyordu.²⁶⁵

Demirtaş, Erdoğan'ın bu durumunu bir duruşmada şöyle anlatmıştı: "Yok bilmem 53 kardeşimizi öldürtmüşmüş. 53 kardeşimizin ikincisinin adını söyle desem bilmez. Yasin Börü sömürüsü dışında bir şey yapmazlar. Umurunda değil. Ne kardeşi, ne vatandaşı, ne milleti, ne canı? Onun için önemli olan bunu sömürebilmektir, siyasi çıkara dönüştürebilmektir."²⁶⁶

Demirtaş'a yine tahliye yok

AİHM Büyük Daire kararı üzerinden tartışmalar geliyor, yaygın medya televizyon kanallarında yine Demirtaş konuşuluyor ama her fırsatta gazetecilik ilkelerini anlatan, cevap hakkına saygı duyduklarını vurgulayan programcılar, yayınlarına yine HDP'lileri çağırıyor, yalan yanlış bilgileri düzeltmek için yayınlara bağlanmak isteyen avukatları görmezden geliyorlardı.²⁶⁷

Önceki deneyimler, Demirtaş'ın tahliye edilmeyeceği yönündeki kararı güçlendiriyordu. Nitekim öyle oldu. Avukatlarının tahliye başvurusu reddedildi. Mahkeme red kararında "Kararın tercüme metninin bulunmadığı, bu haliyle AİHM'nin kararının hangi başvuruya istinaden hangi suçlara yönelik, hangi kapsamda olduğu bilinemediğinden söz konusu kararın hukuken denetime elverişli olmadığı anlaşılmıştır" diyordu. Bir zamanlar yargı kararlarının ilk olarak Fethullah Gülen Cemaatinin basın organlarında yer alması gibi, mahkemenin kararı ilk olarak, AİHM Büyük Daire kararına yer vermeyen Anadolu Ajansında yayımlandı.²⁶⁸

Peki Demirtaş'ın, tahliye edileceğini düşündüğü bir dönem hiç mi olmadı? Hiç olmamış. Şöyle diyor: "*Tahliye konusunda*

mahkemelerin değil, iktidarın tavrına bakarak değerlendirme yaptım hep. Dolayısıyla hiçbir zaman cezaevinden öyle birdenbire çıkacağımı düşünmedim. Herhangi bir hazırlık içinde de olmadım haliyle."

Covid-19 salgınında kısa bir süreliğine de olsa tahliye edilebileceği yönünde bir beklentisi olup olmadığına ilişkinse şunları söylüyor: *"Bu iktidarın düşmanlığının namertçe olduğunu bildiğim için covid-19 salgını sırasında da cezaevinden çıkmayı beklemedim. Bu, cezaevini sevdiğim ya da kanıksadığım anlamına gelmiyor elbette. Ancak bir siyasi rehine, kendini dışarıya çıkmaya odaklarsa güçlü bir irade sahibi olamaz."*

Demirtaş'ın güçlü bir iradeye sahip olmasının sırrı belki de buydu. Zeydan'ın anlattığı yetenekleri, azmi, çalışkanlığı, halka olan sevgisi ve halkın ona sevgisinin üzerinde inşa edilen yüksek bir farkındalık.

Cezaevindeki günlerde, sürecin nasıl ilerleyeceğini öngörüyordu peki? Gelecekle ilgili pek çok analizi doğrulanan Demirtaş, kendisiyle ilgili ne öngörmüştü ve bu öngörü doğrulanmış mıydı acaba?

"İşin gerçeği, bizleri içeride çok fazla tutmaya güçleri yetmezdi. Ne yazık ki bizden sonra parti genel merkezinde yaşanan bazı yetersizlikler iktidarın yoğun baskısıyla birleşince cezaevlerini sahiplenmede bir eksiklik ortaya çıktı. Nitekim İdris Baluken arkadaşımız beşinci ayda tahliye oldu ancak AKP ortamı o kadar terörize etmişti ki İdris arkadaşımızı da tekrar tutuklayarak hepimizin tutukluluğunu uzatma fırsatı yakaladılar."

"Bunun üzerine hapislik sürecinin uzayacağını anlayınca kendimi içeride hızla planlayıp örgütleyerek uzun soluklu bir mücadeleye girdim. Bir yandan parti genel merkezinin toparlanmasına katkı sunmaya çalışırken bir yandan da halkla bağımı korumak ve güçlendirmek için sanat ve edebiyat çalışmaları ile savunmalara ağırlık vermeye başladım."

Demirtaş'ın yanıtının şu bölümünde, kendisini dışarıya çıkmaya odaklamayan güçlü bir iradenin izleri açıkça görülüyor:

“Attığım her adım, yazdığım her satır, çizdiğim her çizgi çok önceden, dikkatle planlanmış sabırlı ve özenli bir çalışmanın ürünüdür. Dışarıda küçük bir avukat grubunun, birkaç danışman arkadaşımın ve elbette ki ailemin fedakarca destekleri sayesinde bütün bu planlamaları hayata geçirebildim.”

Demirtaş, sorumdaki öngörü vurgusuna ilişkin de şunu aktarıyor: *“Mesele sadece öngörü meselesi değildir. Öngöremediğiniz şeylere de her zaman hazır olma meselesidir. Bunu başardığıma inanıyorum.”*

Görünmeyen danışman

Demirtaş’ın desteklerini vurguladığı avukatlarını ve ailesini biliyoruz. Peki ya danışmanları? Adını ilk kez duyacağınız, Demirtaş’a en yakın danışmanı Ferhat Kabaiş, onun hep yanındaydı.

Ferhat Kabaiş, 2012 yılında kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmaları için Milli Eğitim Bakanlığının görevlendirilmesiyle TBMM’de görev aldı ve Barış ve Demokrasi Partisinin (BDP) danışman ekibinde bulundu. Daha sonra HDP’de Selahattin Demirtaş’ın en yakınındaki danışmanı oldu.

Demirtaş’ın tüm programlarında olduğu gibi, 7 Haziran 2015 seçimleri döneminde de tüm seçim çalışmalarında onunlaydı. Kendisini en çok zorlayan şeyin, mitinglerden sonra insanların Demirtaş’a yaklaşmak için gösterdiği insanüstü çabaların yarattığı izdihamlar olduğunu söylüyor, gülerek.

Özellikle seçim döneminde çok güzel anılar biriktirdiğini belirtiyor ama gülemedikleri acı zamanlar olduğunu da hatırlıyor, Ferhat Kabaiş. *“HDP geleneğinin Erzurum’daki ilk mitingini yapıyorduk. Beklediğimizden çok daha fazla bir kalabalık vardı. Mitinge gelenlere bazı saldırılar da olmuştu. Hatta hatırlıyorum, bir minibus de yakılmıştı.”*

Ferhat Kabaiş'in hatırladığı saldırı, HDP'nin bir seçim arbasının, içinde şoförü de varken yakılmak istenmesiydi. Kendisi içindeyken ateşe verilen minibüsün şoförü Aydın Taşkesen'in kafasının sekiz yerinde ve kolunda kırıklar, vücudunda ikinci derecede yanıklar oluşmuştu ve hayati tehlike altında kalmıştı.²⁶⁹

Ferhat Kabaiş Erzurum mitingini anlatmaya devam ediyor. *"Selahattin Başkan konuşurken prompter kullanmadığı ve kimseye de ihtiyaç duymadığı için, o konuşurken kalabalığa karıştım. O mitingimizde, diğerlerinden farklı olarak çok sayıda yaşlı insan da vardı. Birkaçının ağladığını gördüm, yanlarına gittim, neden ağladıklarını sordum. İçlerinden biri 'Yaşım yetmiş. Erzurum'da ilk kez kendimiz olarak meydana çıktık' dedi. Erzurum'da ilk kez kendi kimlikleriyle var olmuşlardı. Bu onlar için çok önemli, tarihi bir andı."*

Ferhat Kabaiş'in kitlede gördüğü bu duygu ve mitingdeki büyük coşku, HDP'den rahatsız olanlar tarafından da fark ediliyordu. Uzaktan da olsa mitinge tacizler yapılıyordu. Toplanan bir grup HDP aleyhine sloganlar atıyor, yetiştiremeseler de mitingalarına taş atıyorlardı. Ama önemli bir sorun yaşanmadı.

Mitingden sonra yaşananlar için Ferhat Kabaiş'e dönelim. *"Selahattin Başkan'ın konuşmasından sonra miting bitti, biz alandan çıktık, daha birkaç dakika geçmemişti, telefon geldi. Denildi ki, alandan ayrılanlara saldırıyorlar, parti yöneticileri ve milletvekili adayları alanda sıkıştı, polisin önlemleri de yetersiz. Bunun üzerine biz alana geri döndük. Zaten geri döndüğümüzde elinde pala olan, taş atan kişileri gördük."*²⁷⁰

"Selahattin Başkan arabadan indi, sanırım emniyet müdür yardımcısıydı, bir yetkiliyle görüştü. 'Buradaki herkes sağ salim bir şekilde evine gidecek ve bu alandan en son ben çıkacağım. Herkesin güvenliğini sağlayın' dedi. Selahattin Başkan, emniyet görevlilerinin hassasiyetlerini artırmak istemişti. O böyle yaklaşınca polisler de daha özenli yaklaşıp taş atanları büyük oranda dağıttılar. Miting alanı yavaş yavaş boşaldı. En son kalan birkaç kişiden, o seçimde Erzurum

millettevekili seçilecek olan Seher Akçınar Bayar ile iki genç arkadaşı arabamıza aldık ve alandan öyle ayrıldık. Bir süre gittikten sonra da onları güvenli bir yerde bıraktık.”

Kaptan, gemiden en son ayrılmıştı. Ayrıldıktan sonra Twitter hesabından, ellerinde taş, bıçak ve döner bıçağı olan kişilerin fotoğrafların paylaşarak durumu aktardı.²⁷¹

Demirtaş, sadece kendisinin değil, milyonlarca HDP’linin de kararlılığını, Yılmaz Güney’in bir fotoğrafını da paylaştığı tiyatrinde “Yine de kazanacağız!” diyerek gösterdi. Çok değil, 4 Haziran 2015 Erzurum mitinginden üç gün sonra kazanacaklardı da.²⁷²

İŞİD’in bombalı saldırı düzenlediği Diyarbakır mitingi

O zafer gününden önce bir final miting vardı; Diyarbakır mitingi. Ferhat Kabaiş, İŞİD’in bombalı saldırı düzenlediği o mitingde de Demirtaş’ın yanındaydı. “Selahattin Başkan’ın çok sayıda mitinginde bulundum. Selahattin Başkan gelir, sahnenin arkasındaki bekleme yerinde konuşma sırasını bekler, ismi anons edildiğinde de çıkar konuşmasını yapar. Bekleme yerinde görevliler dışında kimse olmaz. Yani kalabalık olmaz, o bekleme yeri. Diyarbakır miting alanındaki bekleme yerindeki durum öyle değildi. Görevli olan, olmayan çok fazla insan vardı. Çok kalabalıktı, normalde öyle olmazdı. Bir güvenlik zafiyeti vardı. Benim görevim tabii güvenliği sağlamak değildi ama bu durum dikkatimi çekmişti.

“Durumu öyle görünce Selahattin Başkan’a, konuşma sırası gelene kadar arabada kalmasının daha iyi olacağını söyledim. Arabada ayrıca Başak Hanım da vardı. Sahneye beraber çıkacaklardı. Selahattin Başkan’ın konuşma sırası gelmeden hemen önceki kısa arada ben de sahneye, kürsüye giderek etrafı düzenleme, mikrofonu ayarlama, notları kürsüye yerleştirme gibi işleri yaptım. Tam o sırada bir patlama

oldu. İlk anda, ne olduğunu anlayamadım. Patlama yerine baktığımda, trafo için yapılmış beton kulübenin kapısının içe doğru çöktüğünü gördüm. Ardından ikinci bir patlama oldu. Kargaşa oldu, onlarca kişi sahneye çıktı, sahne bir anda kalabalıklaştı.

“Hemen Selahattin Başkan’ın yanına gittim. O sırada sahneden, traфонun patladığı anons ediliyordu. Selahattin Başkan sahneye çıkıp kitleyi sakinleştirmek istediğini söyledi. Ona, bunun trafo patlaması olmadığını, traфонun kapısının içe doğru çöktüğünü gördüğümü söyledim. Selahattin Başkan, trafo patlaması anons edildiğini söyleyince ‘Ben ona öyle anons etmesini söyledim Başkanım. Kitlede panik olması içi,’ dedim. Sahneden inip Selahattin Başkan’ın yanına gitmeden önce sunucu arkadaşına, bunun bir trafo patlaması olduğunu sakin bir sesle söylemesini söylemiştim, o da onu söylüyor, kitleyi sakinleştirmeye çalışıyordu.

“Selahattin Başkan yine de panik ve kaos olmaması için çıkıp halka seslenmesi gerektiğini söyledi ve arabanın kapısını açıp inmek istedi. Kendisine ‘Başkanım, değil sahneye çıkmanız, sizin arabadan inmeniz bile doğru değil’ dedim. Selahattin Başkan buna rağmen arabadan inmeye çalıştı.

“O sırada, yaralılar bizim bulunduğumuz yere getirildi. Çünkü dediğim gibi Selahattin Başkan’ın arabası platformun arkasında, ambulansların geleceği yerdeydi. Çok kötü görüntüler vardı. Elleri, ayakları olmayanlar, her tarafı kan içinde olanlar... Çok kötüydü.

“Her taraf karışıkta artık. Yani bizim bulunduğumuz, platformun arkasındaki yer de güvenli değildi, etraf çok kalabalıktı. Bir başka bomba da olabilirdi. Kalabalıkta, Selahattin Başkan’a yönelik bir saldırı olabilirdi. Koruma arkadaşımızla birlikte, arabadan inmeye çalışan Selahattin Başkan’ı, artık biraz da zorla, arabanın içinde tuttuk. Çok üzgün ve öfkeliydi. Hatta hiç unutmam, arabanın koltuğuna bir yumruk atmıştı, sinirinden.”

Demirtaş alandan çıkmak istemiyordu. Tıpkı Erzurum’da olduğu gibi, alanı en son terk eden kişi olmak istiyordu.

Ferhat Kabaiş o anları anlatmaya devam ediyor: “Yapabileceği pek bir şey yoktu tabii ama Selahattin Başkan orada olmak istiyordu. Başak Hanım da kendisine ‘Gidelim Selahattin. Ne olduğunu anlayalım önce’ diyordu. Şoför arkadaş kararsız bir şekilde Selahattin Başkan’a bakıyordu. ‘Erhan! Hemen geri geri git, çık şuradan’ diye yüksek bir tonda seslendim kendisine. Bunun üzerine şoför arkadaşımız arabayı hareket ettirdi, Selahattin Başkan’ı oradan uzaklaştırdı.

“Başak Hanım’ın, koruma arkadaşımızın ve benim telkinimiz, ısrarımız ve biraz da zorlamamızla Selahattin Başkan’ın alandan ayrılmasını sağladık. Selahattin Başkan hem çok üzgün hem de çok öfkeliydi. Birkaç saat sonra il binasının önüne gittik, orada bir konuşma yaparak halkın provokasyona gelmemesini ve herkesin evlerine gitmesi gerektiğini söyledi.”

Ferhat Kabaiş de pek çok kişi gibi, Demirtaş’ın, tutuklanacağını bildiğini söylüyor. “Tutuklanmasından birkaç gün önce bir hükmümet yetkilisinin ‘HDP’liler Avrupa’ya gidip Türkiye’yi şikayet ediyorlar, buna izin veremeyiz’ türü bir açıklama yaptığı bilgisini kendisine vererek ‘Size de yurtdışı yasağı getirebilirler’ dedim. Çünkü bazı milletvekillerine yurtdışı yasağı getirmişlerdi. Başkan da bana ‘Bunlar her şeyi yapar. Yakında bizi tutuklayabilirler de’ demişti.”

Demirtaş tutuklandıktan sonra Ferhat Kabaiş artık onun yanında değildi. Meclisteki masasına, bilgisayar başına geçti ve o dönemde HDP Eş Genel Başkanı olan Demirtaş başta olmak üzere, cezaevindeki tüm HDP’li milletvekilleriyle ilgili çalışmaları koordine eden ekipte yer aldı.

“Selahattin Başkan tutuklu da olsa halen partisinin eş genel başkanı ve milletvekiliydi. Dışarıya yolladığı bazı mesajları cezaevi yönetimi tarafından sansürleniyordu. Hakkındaki 102 fezleke, 32 farklı davaya dönüşmüştü. Ana davasının iddianamesi bile yoktu ortada ama tutuklu olmadığı davalarda, bazı zamanlarda haftada dört-beş duruşması oluyordu. Cezaevindeki evrak alışverişindeki sorunlar nedeniyle bazen ertesi gün katılacağı duruşma hakkında bilgi sahibi olamıyabiliyordu.

“Selahattin Başkan sadece duruşmalarıyla ilgilenmiyordu tabii. Partisinin eşbaşkanıydı ve partisiyle fiziki ilişkisi büyük oranda kesilmişti.

“Aynı zamanda milletvekiliydi halen. Milletvekili olarak parlamenter görevleri vardı, bunları yapması da engelleniyordu. Ama Selahattin Başkan çok titiz, çok disiplinli bir şekilde çalıştığı için, cezaevindeki koşullar zor olmasına rağmen, işleri olabildiğince yürütmeye devam etti.”

Ferhat Kabaiş, Haziran 2018 seçimlerinden sonra HDP yönetimi tarafından görevine son verilince öğretmenliğe geri döndü. Bununla birlikte Demirtaş'ın içeriden yürüttüğü çalışmalara destek vermeyi sürdürdü. İşte, Demirtaş'ın “Birkaç danışman arkadaşımın fedakarca destekleri” ifadesindeki danışmanlardan ona en yakını, Ferhat Kabaiş'ti.

Avrupa'nın bakışı

Demirtaş kararlı bir şekilde üretirken, insanlık değerleriyle övünen Avrupa, Demirtaş'ın tutukluluğu nedeniyle “derin endişe” duyuyordu. Ne var ki, Avrupa kurumlarının duyduğu bu “derin endişe”, hiçbir somut sonuç da doğurmuyordu. Demirtaş bu durumu, kendisi için “Türkiye'nin en tanınmış siyasi tutuklularından biri” ifadesini kullanan dünyaca ünlü İngiliz gazetesi *The Times*'in sorularını yanıtlarken vurguladı. Demirtaş, uluslararası kurumların Türkiye'de yargı bağımsızlığının ve hukukun üstünlüğünün ağır bir erozyona uğratıldığı yönündeki uyarılarına rağmen, kendisinin ve birçok başka tutuklunun başvurularının AIHM'de değerlendirilmesi için yıllarca beklemek zorunda bırakıldıklarını belirttikten sonra şöyle devam ediyordu: “AIHM'in karar alması uzun sürüyor ve nihayetinde bir insan hakları ihlali olduğuna hükmetmeler bile, bu somut bir sonuca yol açmıyor.”²⁷³

Demirtaş'ın Almanya'da yaşayan kardeşi Süleyman Demirtaş, Avrupa'nın yaklaşımını şöyle anlatıyor: *"Avrupa'nın durumu, arenada dövüşçü izler gibi. Herkes tribünde kalmak istiyor. Arenadaki dövüşçünün de iyi dövüşmesini, kazanmasını istiyorlar. Bunun için sloganlar atıyorlar, onu alkışlıyorlar, destekliyorlar ama tribünden inmeyi de hiç istemiyorlar. Burada toplumdaki duygu bu. Hükümetler ise daha duyarsız. Bağırıp alkışlamıyorlar bile."*

Süleyman Demirtaş devam ediyor. *"Demirtaş, Avrupa'da çok bilinen biri. Hakkındaki sempati de çok yüksek. Avrupa'daki Türkiye-liler Demirtaş'ı merak ediyorlar. Ne yaptığını ne dediğini takip ediyorlar. Ama onun için ne yapabilecekleri konusunda kafaları biraz karışık, açıkçası."*

Süleyman Demirtaş 1979 doğumlu, ağabeyi Selahattin ile aralarında altı yaş fark var. *"Her gören, beni ondan büyük sanıyor"* diyor. *"Küçükken çok boğuşurduk Selahattin ile. Ama ağabeylik kardeşlik çabuk bitti, biz Selahattin ile arkadaş olduk. Hiç şakası olmayan bir hayat başladı."*

Kobani Davası açılıyor

2020 yılının bitmesine bir gün kala, akşam saatlerinde Anadolu Ajansı bir cümlelik bir tivit paylaştı: *"Kobani iddianamesinde şüpheliler için devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma, 37 kez adam öldürme başta olmak üzere çeşitli suçlardan ceza istendi."*²⁷⁴

Bu, AİHM Büyük Daire kararı üzerine, adeta yeni bir "karşı hamlemizi yaparız, işi bitiririz" di. Anlaşılan o ki, yaygın medya dahil olmak üzere pek çok yerde AİHM Büyük Daire kararının uygulanması gerektiği konuşulunca buna yönelik bir adım atılmak istenmişti.

Anadolu Ajansının haberine bakıldığında Demirtaş adının özellikle vurgulandığı görülmüyordu. “Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Kobani olayları soruşturması kapsamında Selahattin Demirtaş’ın da aralarında olduğu 108 kişi hakkında iddianame hazırladı.”²⁷⁵

Haber üzerine Başak Demirtaş Twitter hesabından, Demirtaş’ın cezaevinde bağlama çaldığı bir fotoğrafını, şu sözlerle paylaştı: “Sen türkülerini söyle. İçeride dışarıda, biz hep birlikte mücadeleye devam ederiz.”²⁷⁶

Demirtaş hakkında 38 kez ağırlaştırılmış müebbet istemi

7 Ocak 2021’de, Demirtaş’ın da aralarında bulunduğu HDP’liler hakkındaki iddianamenin kabul edildiği haberleri düştü basına. Haberi veren Anadolu Ajansı yine Demirtaş’ı işaret ediyordu. “Kobani olaylarına ilişkin eski HDP Eş Genel Başkanı Demirtaş’ın da aralarında olduğu 108 şüpheli hakkında hazırlanan iddianame mahkemece kabul edildi.”²⁷⁷

Ama daha önce, MHP Hukuk ve Seçim İşlerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Feti Yıldız, haberi Twitter hesabından vermişti zaten. “6-8 Ekim olayları sebebiyle aralarında Demirtaş, Karayılan, Bayık gibi isimlerin bulunduğu 108 terör örgütü üyesi hakkında Devletin birliği ve Ülke bütünlüğünü bozma ve çok sayıda adam öldürme suçlarından Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesinde 2021/6 Esas no ile Kamu davası açıldı.”²⁷⁸

Anadolu Ajansı haberi 15.14’te, MHP Genel Başkan Yardımcısı ise üç saat önce, 12.13’te duyurmuştu. Üstelik MHP’linin tivit, tutanağın sisteme yüklenmesinden sadece 18 dakika sonraydı.

Bir siyasetçi, nasıl oluyordu da sadece yargı üyeleri ile avukatların girebildiği Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi UYAP’a

yüklenen bir iddianameyi herkesten önce görebiliyordu? Bu soruyu Demirtaş da ilk duruşmada gündeme getirerek şöyle diyecetti: “Şimdi size bir şey okuyacağım. Tensip tutanağınızın UYAP’a kayıt tarih ve saati. Tarihi 7 Ocak 2021. Saat 11.55. Yani 12’ye 5 kala. Kim yapmış bunu? Zabıt katibi, işte ismi var hanımefendinin. Bakın, tam 18 dakika sonra MHP’nin hukukçu Genel Başkan Yardımcısı Feti Yıldız tivit atıyor.

“Yetkili olmayan hiç kimse UYAP sistemine girip sizin tensip tutanağınızı inceleyemez. Peki, MHP’nin hukukçu Genel Başkan Yardımcısı Feti Yıldız 18 dakika içerisinde nasıl oldu UYAP’a girdi usulsüz bir şekilde? Mahkeme heyetinizden biri veya katip üyelerinizden veya mahkeme kalem müdürünüz yani UYAP’a girme hakkı olan biri Feti Yıldız’ı arayıp bilgi vermiş. Demiş ki, dava kabul edildi, bilgiler de şudur. Bu, çok bariz bir şekilde, mahkeme heyetinizin MHP Genel Merkezi ile ilişkisini ortaya koyuyor.”²⁷⁹

Kobani Davasının ilk duruşmanın hemen bir gün öncesinde İçişleri Bakanı Süleyman Soylu Twitter hesabından “HDPkikiçinHesapVakti” etiketiyle bir video paylaştı.²⁸⁰ Aynı gün, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun “Katiller için hesap vakti” dedi.²⁸¹ İktidar temsilcileri, şekil bakımından bile olsa yargının bağımsızlığını umursamıyor görünüyorlardı.

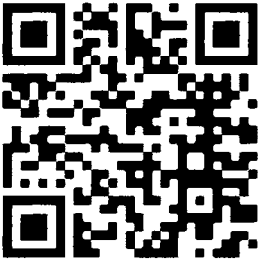
Demirtaş, 142 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı davadaki bir savunmasında mahkeme heyeti için “Şu anda üç AKP yöneticisi bir HDP’liyi yargılıyor, hissiyatım budur. Samimiyetle söylüyorum. Beni de HDP’li olarak yargılıyorsunuz” demişti.²⁸² Süleyman Soylu ile Fahrettin Altun’un Kobani Davasına ilişkin mesajlarına bakınca Demirtaş’ın hissiyatında yansımadağı görülüyordu.

Demirtaş’ın Kobani Kumpas Davası olarak nitelediği davadaki iddianame tam 3.530 sayfadan oluşuyordu. İddianame, olayların meydana geldiği tarihten 6 yıl 3 ay sonra hazırlanmıştı.

İddianamede Demirtaş'a yönelik suçlamalar üç temel noktaya dayanıyordu. Bunlar, Demirtaş'ın 30 Eylül 2014 tarihli bir konuşması, açık ve gizli tanık beyanları ile Twitter paylaşımları şeklindeydi.

Demirtaş'ın cımbızlanan dört cümlesi

İddianame Demirtaş'ın bir konuşmasından alınan dört cümleyi, Kobani olaylarının başlama nedeni sayıyordu. İddianame'nin herhangi bir yerinde, o cümlelerin geçtiği konuşmanın tam metni ya da bu cümlelerin bağlamıyla ilgili herhangi bir bölüm yoktu. Demirtaş'ın dört cümlesi, tam anlamıyla cımbızlanmıştı. O dört cümle şöyleydi: "Bu bir yalvarma değildir. Bu bir minnet değildir. Tarihi direnişe hep birlikte katılalım. Tarihi direnişi hep birlikte yapalım ki, tarihi ittifakı da tarihi birliği de oluşturma fırsatımız olsun." Gelin şimdi, bu dört cümle'nin bağlamına bakalım.

Dilerseniz bu konuşmaya QR koddan erişebilirsiniz

"Çok kritik saatlerden, çok kritik dakikalardan geçiyoruz. Şurada konuştuğumuz saatlerde cephede halen çatışmalar devam ediyor. İmkansızlıklar içerisinde bir halk direniyor. Amerika'nın, Rusya'nın teknolojik silahları ve modern silahlarını, tekniğini ele geçirmiş olan IŞİD büyük bir hızla işgalini ilerletiyor, saldırısını ilerletiyor.

“Ve bu barbarlıktan kurtulmanın tek yolu birlikte hareket etmektir. İttifak içerisinde, insanum diyen herkesin ortak vicdan etrafında birleşmesi gerekir. Kobani bugün Türkiye’nin her yerinde aynı düzeyde sahiplenilmelidir. Orada gelişecek kardeşlik, orada gelişecek demokrasi Türkiye’nin yaranna olacaktır. Biz bunun için buradayız. Halklarımız bunun için burada. Hükümetin de bütün bunları doğru okumasını özellikle istirham ediyoruz. Bugün artık eğer iki yıldır devam eden, devam ettiği söylenen bir süreç varsa onun gereğini yapma günüdür. Somut adım, pratik, burada, bu arazide ancak hayata geçerse anlamlı olur. Barış işte böyle, arazide kurulur. Sokakta, meydanda, alanda el ele vermeyi başarırız masada barışı yapmak kolaydır. Barış, masada görüşerek olmaz. Meydanda, alanda el ele tutuşarak olur. Birbirini taşıyarak, gazlayarak, coplayarak olmaz. İşte burada, Suruç’ta Kobani sınırında barışı inşa etmek tarihi bir hatadan dönmek mümkündür. Tarihi bir kınılmayı önlemek mümkündür. Lütfen bu çağımız doğru anlaşılmalı. Bu bir yalvarma değildir. Bu bir minnet değildir. Tarihi direnişe hep birlikte katılalım. Tarihi direnişi hep birlikte yapalım ki, tarihi ittifakı da tarihi birliği de oluşturma fırsatımız olsun. Feryadımız bunun içindir.

“Ve bütün dünya halklarına, uluslararası topluma çağımız budur. İnsani değerleri savunan bu halkı yalnız bırakırsanız biz elbette ki kendi başımızın çaresine de bakanız. Ama siz, kendi ilkesizliğinizde hep sorgulanacaksınız. Bugün, uluslararası toplum Kobani’ye sessiz kalmaya devam ederse IŞİD’e karşı sessiz kalmaya devam ederse inanın ki sorgulanacak olan biz olmayacağız. Biz görevimizi yerine getireceğiz. Sonuna kadar direneceğiz, direnen halkların yanında olacağız. Bütün mazlum halkların yanında olmaya devam edeceğiz.”

Durum çok açık. Demirtaş, Türkiye Cumhuriyeti Devletine ve uluslararası kamuoyuna çağrı yapıyordu. Bu konuşmanın

halka yönelik olmaması bir yana, ortada herhangi bir şiddet çağrısı da yoktu.

Daha ilginç, Demirtaş'ın bu sözleri daha önce herhangi bir soruşturmaya konu edilmemişti. Öyle ki, Demirtaş hakkında açılan ana davanın iddianamesinin 31 nolu fezlekesindeki 6-8 Ekim Kobani protestolarıyla ilgili suçlamalarda bile bu konuşmaya hiçbir şekilde yer verilmemişti.

Demirtaş hakkında hazırlanan onlarca fezlekedede bu konuşma yoktu. Hakkındaki onlarca karşı-propaganda videosunda bu konuşma yoktu. Erdoğan seçim meydanlarında onu suçlarken böyle bir konuşmasından hiç söz etmemişti. Meydan meydan dolaşarak kurdurduğu dev ekranlarda gösterdiği videoda bu konuşma yoktu. Kimserin hatırlamadığı bu konuşmayı, savcılık adeta keşfetmişti. Konuşma o güne kadar hiçbir şekilde herhangi bir suçlama konusu edilmemiş, aradan geçen altı yıl üç aydan sonra kovuşturma konusu yapılmıştı.

Gizli tanık beyanları Demirtaş tutuklandıktan sonra alınmış

İddianamede Demirtaş'ın tutuklanmasının temel dayanağı olarak gösterilen biri açık, diğeri gizli iki tanığın beyanları önemli bir yer tutuyordu. Sorun şu ki, her iki tanığın da ifadeleri Demirtaş tutuklandıktan sonra alınmıştı. Demirtaş bu dava kapsamında 20 Eylül 2019 tarihinde tutuklanmış, gizli tanığın Demirtaş'ı suçlayan ifadesi 4 Aralık 2019 tarihinde, açık tanığın Demirtaş'ı suçlayan ifadesi ise 7 Ocak 2020 tarihinde alınmıştı.

Yani Demirtaş önce tutuklanmış, hakkındaki tanık ifadeleri ise daha sonra alınmıştı. İddianame savcısı, ustaca, söz konusu tanık beyanlarının tarihlerini iddianameye yazmamıştı. Demirtaş'ın avukatları tanıkların ifade tarihlerine, tanık ifade tutanaklarından ulaşmışlardı.

Sahte tivitler

Sadece bunlar mı? Hayır. İddianamede ayrıca, Demirtaş'a ait bir Twitter hesabından atıldığı iddia edilen üç tivitın ekran görüntüsü de vardı. Linkleri olmayan bu tivitler gerçekten de atılmış tivitler miydi yoksa sonradan üretilmiş ekran görüntüleri miydi, bilmek mümkün değil.

Ne var ki iddianame savcısı, o tivitlerin gerçek olduğunu iddia ediyor ve Demirtaş'ı o tivitleri atmakla suçluyordu. Savcı, o dönemde Demirtaş'ın bir milyondan fazla takipçisi olan kendi hesabı dururken yine kendi adıyla bir hesap açtığını ve "milyonları sokağa çağırarak için" oradan tivit attığını iddia ediyordu. Yani Demirtaş insanları sokağa çağırıyor ama bunu bir milyonu aşkın takipçisi olan kendi hesabı yerine, kendi adıyla açtığı ikinci bir hesaptan yapıyordu. Sahte hesap kendi adıyla olmasaydı hadi neyseydi. Savcı, Demirtaş'ın sahte bir hesap açtığına ve bu hesabın adının da Selahattin Demirtaş olduğuna inanılmasını istiyordu.

Normal zamanlarda gülünç olacak bir iddiaydı. Ama normal zamanlarda değildik. İddianamede Demirtaş için tam 38 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası isteniyordu.

Demirtaş, TELEVİ' den Rojda Altıntaş'a verdiği röportajında davayı şöyle niteledi: "Aslında bu dava 'Kobani davası' değildir. 'HDP'ye kumpas davası' dır. Asıl Kobani davasını, bu iktidar değiştikten sonra göreceğiz. Kobani protestolarında insanlarınımızı katleden gerçek sorumlularla ve provokatörlerle toplum o zaman yüzleşecek. Şimdilik Ankara'da görülen dava Kobani davası değil, IŞİD destekçileri ile özgürlük yanlıları arasındaki bir davadır."²⁸³

Demirtaş'tan liderlere mektup

2021 yılının Şubat ayı başlarında Demirtaş, bazı siyasi partilerin genel başkanlarına bir mektup yazdı. Aynı zamanda *Evrensel* gazetesinde köşe yazarlığı yapan EMEP Genel Başkanı Ercüment Akdeniz, mektuptan çok önemli bir bölümü köşesinde yayımladı. "Eğer 16 Nisan 2017 ve 24 Haziran 2018 seçimlerinde bizler dışarıda olsaydık hem referandumun hem de seçimlerin sonucu muhalefet lehine olurdu. Şimdi gerek benim gerekse HDP'nin kriminalize edilmesinin nedeni önümüzdeki seçimlerde muhalefeti bölmek ve bir kez daha yargıya müdahale ederek seçimleri hileli şekilde kazanabilmektir."²⁸⁴

Demirtaş'ın mektup gönderdiği kişilerden biri de CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'ydu. Kılıçdaroğlu Demirtaş'a cevap yazdı. Sık sık Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem vurgusu yaptığı mektubunu şöyle tamamlıyordu: "Şefkatinizden ve sıcaklığınızdan mahrum büyüyen ancak emirimin ki sizinle gurur duyan kızlarınız Dilda ve Delal'e Kemal Amcaları olarak, aracılığınızla sevgilerimi iletiyorum."

"Dost fiskeleri"

Çeşitli röportajlar vermeye devam eden Demirtaş, *OT Dergi*'den Ertuğrul Mavioğlu'nun sorularını yanıtlarken bir soru üzerine "Halkımız ve partimiz bizi asla yalnız bırakmadı. Fakat beni yaralayan 'dost fiskeleri' oldu elbette. Onu şimdi değil, çıktığımda konuşacağız. Unuttum sarılmasın" dedi.²⁸⁵

Merak uyandıran bu "dost fiskeleri"nin kimlerden geldiğini ya da ne olduğunu kendisine sormadım, çıktığında hep birlikte öğreneceğiz.

HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan, olağan Meclis grup toplantısında konuşurken pek de olağan olmayan bir şey söyledi. Buldan, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun, çözüm süreci

üzerinden birkaç gün önce kendisini suçlaması üzerine şunları söylüyordu: “Çözüm sürecindeki girişimlerimize saygısızca yaklaşan zihniyetlere verilecek tek cevabımız şudur; o süreç halklarımızın geleceği için, annelerimizin gözyaşlarının durması için, bedenlerin toprağa düşmemesi için fedakârca yürütülen bir süreçti. Bugün de olsa hiç tereddüt etmeden aynı fedakârlığı yine yapmaya devam ederiz. Yeter ki tek bir insanımızın bile burnu kanamasın. Ne mutlu bize ki üç yıl boyunca yürüttüğümüz onurlu bir duruş vardı ve bunun arkasındayız. Çözüm sürecinde bize vaat ettiklerinizi yeri ve zamanı geldiğinde ayrıca paylaşacağız. Bunun böyle bilinmesini tarihe not düşüyorum. Çözüm sürecinde bizlere, partimize, heyetimize neler vaat edildi, nelerin yapılacağına dair bizlere vaat edildiğini de yeri ve zamanı geldiğinde açıklamazsak namerdiz.”²⁸⁶

Buldan’ın bu sözleri, çözüm sürecinde gizli pazarlıklar yapıldığını iddia edenlerin ellerini ovuşturmasını sağlarken gözler, çözüm sürecinin önemli aktörlerinden biri olan Demirtaş’a döndü.

BBC Türkçe’den Mahmut Hamsici, Buldan’ın sözünü ettiği vaatleri Demirtaş’a sordu, şu yanıtı aldı: “Benim bildiğim gizli, tartışmalı, spekülatif hiçbir vaat yoktur. Vaat edilen ve edilmeyen her şey kamuoyunun bilgisi dahilindedir. Asıl sorun, AKP’nin kamuoyuna açık vaatte bulunmaması ve adım atmamış olmasıdır. Çözüm süreci ne suça ne de suçlamaya konu olmayacak kadar ciddi, ahlaki ve meşrudur. Sayın Eş Başkanımız da eminim ki gizli bir şantaj unsurundan söz etmiyor. AKP’nin çözüm sürecini sahiplenmeyen, kriminal hale getiren tutumunu eleştiriyor ve bunu teşhir etmekten söz ediyor. Ama gerçekten kast ettiği şeyi, elbette kendisi izah edecektir.”²⁸⁷

Merhamet dilenmeyen Demirtaş'a 3 yıl 6 ay hapis cezası

Demirtaş 22 Mart 2021'de, 2015 yılında Atatürk Havalimanı'ndaki bir açıklamasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a hakaret ettiği iddiasıyla yargılandığı davada 3 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Demirtaş duruşmadaki son sözlerinde "Hükümeti eleştirmek demokratik toplumun görevidir. Uzatmanın anlamı yok, Hükümeti eleştirdim. Cumhurbaşkanı ve başbakanı direkt hedef almadım. Niye o kadar az söyledim diye de şu anda üzgünüm. Çok yumuşak bir açıklama yapmışım" diyordu.²⁸⁸

Demirtaş'a tam üç yıl altı ay hapis cezası verilmesinin nedeni, dokuz kelimelik şu cümleydi: "Çaldığınız, çırtığınız, bu ülkeye yaptığınız kötülüğün haddi hesabı yok."²⁸⁹

Söyleyen Demirtaş olunca, dokuz kelimenin bedeli üç buçuk yıl hapis cezası oluyordu.

Türkiye'deki hemen herkes gibi Demirtaş da durumun yargıyla değil, siyasetle ilgili olduğunu biliyordu. Medyascope'tan Ferit Aslan'ın sorusu üzerine verdiği yukarıdaki yanıt, bunun en net göstergelerinden biriydi. "Biz kimseden merhamet dilenmiyoruz, mahkemelerden sadece adalet bekliyoruz. Adalet yok diye de ağlayıp sızlanmıyoruz. Mücadele ediyor, direniyoruz. Bizleri içeride tutanlar son yerel seçimlerden ders çıkarmamışlarsa yapacak bir şey yok. Biz direnmeye devam edeceğiz. Yani devamke."²⁹⁰

Saray gazetecisinden Demirtaş iddiaları

Demirtaş kimseden merhamet dilenmezken, iktidara yakınlığıyla bilinen Abdülkadir Selvi, birkaç gün önceki bir yazısında "Selahattin Demirtaş'ta eksik olan bir şey var. O da yeterince cesur olmaması" şeklinde bir ifade kullanmıştı.²⁹¹

Medyascope'ta yayımlanan röportajda, alay konusu olan bu ifadeyle ilgili soruya Demirtaş "Adını andığınız kişiye cevap vererek kıymetli kelimelerimi ziyan etmek istemiyorum" şeklinde bir yanıt verdi.

Selvi, Demirtaş ile çok ilgiliydi. Birkaç gün sonraki bir yazısında da şöyle yazıyordu: "HDP, cumhurbaşkanı adaylığının belirlendiği süreçte söz ve yetki sahibi olmak istiyor. Bu yetkinin ne olduğunu ise Selahattin Demirtaş formüle dökmüştü: 'Ortak cumhurbaşkanı adayı ve üç cumhurbaşkanı yardımcısı olacak. Bize bir cumhurbaşkanı yardımcılığı ve üç bakanlık verilecek. İçişleri, Milli Savunma ve Milli Eğitimi bize vermezler. Dışişlerini de vermezler ama AB ile ilgili bir bakanlık ya da Kültür Bakanlığı gibi bir bakanlık olabilir.'"292

Selvi, Demirtaş'ın söylediğini iddia ettiği cümleleri tırnak işaretleri içinde yazmıştı. Yazım dilinde bunun anlamı şuydu; Demirtaş bu sözleri olduğu gibi ifade etmiş, Selvi de kaynağından alıntılarla tırnak işareti içinde aktarmıştı.

Demirtaş bu sözleri olsa olsa bir röportajda söylemiş olabilir. Oysa öyle bir röportaj yoktu. HDP bir tekzip metni yayımladı. "Sayın Demirtaş'ın hiçbir basın kurumuna, söz konusu yazıda belirtilen sözleri içeren herhangi bir demeci yoktur. Hürriyet gazetesinin ve gazetenin köşe yazarı Abdülkadir Selvi'nin bu yalanı düzeltmelerini, partimizden ve Sayın Demirtaş'tan özür dilemelerini bekliyoruz."293

Selvi'nin özür dileyeceği yoktu. Eli artırdı. "Ben, Demirtaş'ın, HDP'nin hükümette yer alması için yapılan pazarlıkların ipucunu veren değerlendirmesini yansıtmışım. Gazeteciler her zaman demeçleri yazmazlar, kulis haberciliği diye bir şey vardır. Birçok şeyin perde arkasını da kulis haberlerinden okuruz. Kulis haberciliği, gazeteciliğin esasıdır."294

Selvi, birkaç gün önce tırnak içinde Demirtaş'tan aktardığı sözlerin şimdi de kulis bilgisi olduğunu yazıveriyordu.

Demirtaş'ın avukatlarından Mahsuni Karaman, Twitter hesabından Selvi'ye seslendi: "Abdülkadir Selvi! Demirtaş'ın ağzından aktardığın sözlerin yalan olduğu ortaya çıkınca şimdi kalkıp 'Kulis bilgisi' diyerek kıvırıyorsun. Sana açıkça soruyorum: Demirtaş beş senedir hangi kulise çıkmış da o sözleri söylemiş? Ne kulisi! Herkesi aptal mı sanıyorsun?"²⁹⁵

Elinizdeki kitap baskıya girdiğinde kulislerin efendisi Abdülkadir Selvi, bu soruya halen yanıt verebilmiş değildi.

Habertürk yazarlarından Oray Eğin, Selvi'nin kulis gazeteciliği uzmanlığını şöyle anlatıyor: "Yazdığı her kulis bilgisi yanlış çıkan Abdülkadir Selvi hala ısrarla 'kulağı delik' gazeteci rolünü oynuyor. En son iyice şaşırıp hapisteki Selahattin Demirtaş'tan kulis bilgileri aldığını düşünmeye başladığında iyice komik duruma düşmüştü. Neyse ki Türkiye'de Abdülkadir Selvi bile olunuyor ama rezil olunmuyor."²⁹⁶

Her ne kadar birkaç ay sonra, kendisi gibi gazetecilere verilen ödüllerden birini Recep Tayyip Erdoğan'ın elinden alacak olsa da²⁹⁷ aslında bu olaydaki tek boyut Selvi'nin üstün gazetecilik bilgisi ve becerisi değildi. Selvi, Demirtaş'ın sözlerinin kaynağı olarak İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'yu gösteriyordu. İşte bu ilginçti. İlginçti çünkü Demirtaş'ı ziyaret ettikten sonra TELED televizyonunda konuşan Ahmet Şık, Demirtaş'ın "Daha önce Pervin Buldan ve Mithat Sancar geldiğinde bu konu açıldı ve espri yaptık. Ben 'Hadi bakalım, iktidara ortak olup bakanlık da alırsınız ama size İçişleri Bakanlığı vermezler' diyerek espri yaptım" dediğini söyledi.²⁹⁸

Yani Demirtaş'ın bir esprisi Soylu'ya ulaşmış, oradan da Selvi'ye geçmiş, bu yolculuğun sonunda da Selvi'nin yazdığı halini almıştı.

Ahmet Şık, Twitter hesabından paylaştığı bir mesajla bu duruma işaret ediyordu. "Hapishanede yapılmış bir görüşmenin

dinleme kayıtlarının güvenlik ya da yargı bürokrasisinden servis edilip bir de çarpıtılarak haberleştirilip/yorumlanmasına ‘kulis haberciliği’ değil kullanışlılık denir.”²⁹⁹

Tüm bu yazılanlardan ve söylenenlerden, Demirtaş’ın ziyaretçileriyle görüşmelerinin kayıt altına alındığı ve İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun bunları dinlediği ve kimilerine de dinlettiği ortaya çıkmıştı.

Ne var ki Demirtaş ilk kez dinlenmiyordu. Dışarıdayken Aralık 2014’te bir konuşmasında şöyle demişti: “Partideki odamı, telefonumu, evimi dinliyorlar. Meclisteki odamda dinleme cihazının nerede olduğunu biliyorum ancak çıkarttırmıyorum. Konuşmalarımı dinlesinler de insanlık öğrensinler.”³⁰⁰

O dönemde biraz insanlık öğrenmişler miydi, bunu okurların takdirine bırakıyorum. Ama bu dinlemelerinde, Demirtaş’ın içeride de ne kadar güçlü olduğunu öğrendikleri, takdire bırakılmayacak kadar açık olsa gerek.

Demirtaş’a Weimar İnsan Hakları Ödülü

Azınlık haklarını savunan Göttingen merkezli Tehdit Altındaki Halklar Cemiyeti, Weimar Belediye Meclisinin ödül komitesinin önerisini kabul ederek Demirtaş’ı Weimar İnsan Hakları Ödülüne layık gördüğünü duyurdu. Açıklamada Demirtaş’ın “Türkiye’nin yakın tarihindeki en önemli muhalif siyasetçilerden biri” olduğu belirtildi. Ayrıca Demirtaş’ın “Kürt sorununa barışçıl çözümü, demokratikleşmeyi, Hristiyan, Alevi ve Ezidi inanç gruplarının inanç özgürlüğünü” “Türkiye’deki Kürt, Asuri, Ermeni ve Rum halk gruplarının dil, siyaset ve kültür bakımından hak eşitliğini savunduğu” ifade edildi.

Demirtaş daha önce pek çok ödül almıştı. Bununla birlikte bu ödül, yeni mezun bir avukat olarak İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesinde çalıştığı yılları hatırlatması bakımından ayrı bir yerdedi.³⁰¹

Ödülün adı, İnsan Hakları Derneğindeki (İHD) geçmişî hatırlanırken Demirtaş'a son derece uygundu. Siyasete girmeden önce bir dönem İHD Diyarbakır Şubesi yönetiminde yer almış, bir dönem de il şube başkanlığını yapmıştı.

O günlerde Demirtaş, bir başka ödülü de dolaylı olarak aldı. Kanada'da yaşayan ve dünyaca ünlü kişilere yaptığı pizzalarla tanınan, evsiz ve yardıma ihtiyaç duyan kişilere pizza dağıtan Dersimli Zeynel Arı, Kanada'da layık görüldüğü bir ödülü "Türkiye'de cezaevinde olan Selahattin Demirtaş'a adıyorum" diyerek aldı.³⁰²

Demirtaş'ın cezaevi müdürü ve personeliyle ilişkileri

Avukat Bilal Kalkan, Demirtaş ile ilgili hiçbir karar cezaevi idaresinin tek başına vermediği düşüncesinde. "İdare, Demirtaş ile ilgili her konuda Adalet Bakanlığından görüş alıyor. Bunun da gerekçesi olarak Demirtaş'ın güvenliğini gösteriyorlar. 'Demirtaş'ın güvenliği bizim için her şeyden üstündür, sosyal faaliyet ve haklarından bile üstündür' görüşü hakim" diyor ve ekliyor: "Örneğin 'başka tutuklu veya hükümlülerle sosyal aktiviteye çıkması durumunda, o esnada ona yönelik bir şey yapılması riskini göze alamayız' şeklinde düşünüyorlar."

Avukat Mahsuni Karaman da Demirtaş ile ilgili kararlar hakkında aynı görüşte. "Bir keresinde cezaevi müdürü, zaman zaman kendisini de aşan şeyler olduğundan yakındı. Örneğin bir duruşmaya götürülürken kelepçe takılmak istenmesi cezaevi müdürünün bir kararı değildi. Tahminimce Demirtaş ile ilgili hiçbir karar cezaevi idaresinden çıkmıyor" diyen Mahsuni Karaman, parmağıyla yukarıyı işaret ederek "Kararlar başka yerden geliyor" diyor.

Cezaevi personelinin yaklaşımı

Kendileriyle farklı zamanlarda ayrı ayrı görüştüğüm Bilal Kalkan ile Mahsuni Karaman benzeri şeyleri söylüyorlar. Önce Mahsuni Karaman, *"Cezaevindeki görevlilerin hiçbirinin Demirtaş'a yönelik en küçük bir saygısız tutumunu görmedim. Hatta saygı duyuyorlar ona. Yanlarında üstleri olmadığında kendisinden söz ederken 'Başkan' diyenler oluyor. Genelde 'Selahattin Bey' şeklinde hitap ediyorlar."*

Şimdi de Bilal Kalkan anlatıyor. *"Ona karşı büyük önyargıları olanlar bile, onunla temas ettikten sonra değişiyorlar. Bir keresinde bir cezaevi görevlisi 'Biz Demirtaş ile tanışmadan önce siyasi mahkumlara düşman gözüyle bakıyorduk. Demirtaş ile tanıştıktan sonra, onların insan olduklarını fark ettik ve onlara yaklaşımımız değişti' demişti. Bu, Demirtaş'ın önyargı kırma özelliğini göstermesi bakımından çok iyi bir örnek."* Demirtaş ile müdür ve cezaevi yönetimi arasında herhangi bir sorun olmadığını da belirtiyor genç avukat.

Mahsuni Karaman'ın şu anlattıkları, cezaevi çevresini koruyan görevlilerin Demirtaş'a yaklaşımını göstermesi bakımından ilgi çekici. *"Cezaevinin içi Adalet Bakanlığına dışı ise İçişleri Bakanlığına bağlı. Dolayısıyla dış güvenliği jandarma sağlıyor. Bana 'Avukat Bey, siz hiç merak etmeyin, biz buradayız, Selo Başkan güvendedir' diyen jandarma erleri oldu. Selam veren, benimle konuşmak isteyen, Demirtaş'a selam iletmemi söyleyen çok er oldu. Üstelik hiç de öyle gizli saklı ya da fısıldayarak değil. Mesela yanlarında başka erler de varken."*

Bu bölümü Mahsuni Karaman'ın anlattığı ilginç bir anekdotla bitirelim: *"Bir keresinde, AİHM Büyük Daire kararı açıklandığında ve Demirtaş'ın tahliye ihtimali belirdiğinde jandarma erlerinden biri bana, Demirtaş'ın ne zaman çıkacağını sordu. Teskerei yaklaşıyormuş. Teskeremden sonra çıkarsa Selo Başkan'ı birlikte alıp gidelim' dedi."*

“Muhalefetin takım oyunu oynaması ve gol atması gerekiyor”

Demirtaş, pandemi nedeniyle zorlaşan görüşme koşulları nedeniyle dışarıya artık daha seyrek ulaşabiliyordu. Azalan röportajlarında söyledikleri yine çok konuşuluyor, köşe yazılarına ve ana haber bültenlerine konu oluyor, tartışma programlarında gündem oluyor, üzerine değerlendirmeler yapılıyordu. Bu sıralarda Medyascope’ta bir röportajı çıktı. Diyarbakır’da yaşayan, tanışıklıkları yirmili yaşlarına dayanan gazeteci Ferit Aslan’ın sorularını cevapladığı bu röportajda Demirtaş, muhalefetin durumuyla ilgili bir soruyu yanıtlarken “Çalışıyorlar, koşturuyorlar, ter döküyorlar, çabalıyorlar ama ortaya takım oyunu koyamıyorlar ve en önemlisi, gol atamıyorlar. Önce takım olmaları, sonra da bir golcü bulup onu yavaş yavaş öne çıkarmaları, ona bol bol pas vermeleri ve elbette gol atmaları gerekiyor” dedi.

Demirtaş muhalefetin durumunu değerlendirirken Türkiye futbol liginde birkaç gün önce gerçekleşen ilginç bir olaya, Galatasaraylı futbolcu Marcao’nun takım arkadaşı Kerem’e faul yapmasına³⁰³ atıfla “Muhalefetin kendi arasında, Marcao’nun takım arkadaşı Kerem’e yaptığı türden fauller yapmaması gerekir. Benim taktik önerilerim bunlar” diyor ve ekliyordu: “Umarım dikkate alırlar çünkü maçın bitmesine az kaldı.”³⁰⁴

Demirtaş’tan kitap tavsiyeleri eleştirilerine yanıt

Demirtaş’ın siyasi mesajları yerini bulurken o yazmayı ve okumayı sürdürüyordu. Okuduğu çok sayıda kitabı başka cezaevlerindeki kişilere gönderiyordu. Bir süre sonra bu kitapları Diyarbakır’a, eşine göndermeyi ve bir kitaplık oluşturmayı dü-

şündü. Başak Demirtaş, eşinin Diyarbakır'daki, pek az kullandığı bürosunda bir kitaplık yaptı. Demirtaş'ın okuduğu kitapların yaklaşık üç bin adedi şimdi o kitaplıkta. Başak Demirtaş, ileride o kitaplığın bir kütüphaneye dönüşebileceğini ve isteyenlerin kitap alabileceği ve bağışlayabileceği bir organizasyon kurabileceklerini söylüyor.

Demirtaş sadece kitap okumuyor, okuduklarından bazılarını da Twitter hesabı aracılığıyla öneriyordu. Önerdiği kitaplar ilgi görüyor, insanlar internetten verdikleri siparişlerin ya da aldıkları kitapların fotoğraflarını paylaşıyorlardı. Ne var ki tüm yorumlar olumlu değildi. Kimileri, Demirtaş'ın neden Kürtçe kitap önerilerinde bulunmadığını sordu, durumu eleştirdi. Bunun üzerine Demirtaş avukatları aracılığıyla, tamamı Kürtçe olan bir tivit dizisi paylaştı.³⁰⁵

Demirtaş'ın söz konusu tivitlerinin Türkçesi şöyle: "Cezaevlerine Kürtçe kitaplar girmesi incelemeler, soruşturmalar nedeniyle neredeyse imkansız hale geldi. Bununla birlikte, geçen beş yıllık süre boyunca Aram Yayınları hariç, hiçbir Kürtçe yayınevinden ne Kürtçe kitap önerisi ne yeni kitap bilgisi ne de bir selam aldım.

"Sitemler ve eleştiriler baş göz üstüne ancak bunların da bilinmesini isterim. Benim önerdiğim kitapların çoğu bizzat yazarları ve yayınevleri tarafından bana gönderilme nezaketinde bulunan kitaplar arasından okuyup beğendiğim kitaplardır. Tüm bu kısıtlı imkanlara rağmen, hakkında bilgi edinebildiğim Kürtçe kitapları da fırsat buldukça sizlere önermeye çalışıyorum. Kürtçe yayınevleri hiç değilse avukatlarım aracılığıyla Kürtçe kitapların bilgilerini bana ulaştırırlarsa sevinirim."

Demirtaş ayrıca, kendisine öneri olarak gelen, Peywend Yayınları tarafından basılan *Kurdoloji Tezleri* serisi ile Lis Yayınlarından çıkan *Xemname* adlı kitabı da tavsiye etti.

İlle de demokrasi

İlerleyen günlerde Demirtaş, T24 için bir yazı kaleme aldı. Yazısında demokratikleşmenin önemine vurgu yapıyor “Demokratikleşme konusunda HDP’nin şakası yok, HDP blöf yapmıyor, taktik yapmıyor. HDP’nin demokrasi ilkelerini ciddiyetle ele alıp tartışmaya yanaşmayacakları, HDP de asla ciddiye almayacaktır” diyordu.

Demirtaş, HDP’nin bir süre sonra açıklayacağı tutum belgesine güçlü bir projektör tutarak dikkatleri HDP üzerinde topladığı yazısında “HDP’yi ciddiye almayanlar, demokrasiyi stratejik bir hedefe ve programa dönüştürmeyenler kaybeder” şeklinde bir değerlendirme de yapıyordu.³⁰⁶

Kimin kazanıp kimin kaybedeceği kantarında HDP en önemli ağırlıktı. Son yerel seçimlerde öyle olmuştu, ilk genel genel seçimlerde de öyle olacağı açıktı.

HDP, 27 Eylül 2021’de açıkladığı tutum belgesinin içeriğiyle ilgili olarak Figen Yüksekdağ, Selçuk Mızraklı, Gültan Kışanak ve Sebahat Tuncel’in de aralarında bulunduğu tutuklu siyasetçilerle birlikte Demirtaş’ın da görüş ve önerilerine başvurmuştu.³⁰⁷

Avrupa’dan bir “Demirtaş’ı serbest bırakın” daha

17 Eylül 2021’de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Demirtaş ve Osman Kavala’nın serbest bırakılmasını talep etti. Komite, Demirtaş’ın serbest bırakılması yönündeki AİHM Büyük Daire kararını uygulamayan Hükümete, bir eylem planı sunması için 30 Eylül’e kadar süre verdi ve Demirtaş’a propaganda suçundan verilen 4 yıl 8 aylık hapis cezası kararının da bozulmasını talep etti.³⁰⁸

Komite, daha önce de eylem planı sunması için Türkiye’ye 22 Haziran 2021 tarihine kadar süre vermişti. Fakat Hükümet

herhangi bir şey yapmayınca süre bu kez 30 Eylül 2021'e uzatıldı.

Komite önemli bir noktayı belirtiyor, Demirtaş'a propaganda suçundan verilen 4 yıl 8 aylık hapis cezasının amacının Demirtaş'ı cezaevinde tutmak ve 2023 yılında yapılacak seçimlere katılmasını engellemek olduğunu vurguluyordu.

Bununla birlikte, kamuoyunun asıl ilgisi Hükümete verilen süreye ve Hükümetin tutumuna odaklandı. Avukat Ramazan Demir, Hükümetin eylem planı sunmamasının, herhangi bir eylem planı olmadığı anlamına gelebileceği şeklinde yorumluyor. Hükümetin sadece zaman kazanmaya çalıştığını söylüyor ve ekliyor: *"Aslında Hükümetin önünde Demirtaş'ın tahliyesi dışında seçenek yok."*

Ekim 2016'nın son günlerinde, Demirtaş'ın tutuklanmasına yakın bir zamanda, Ramazan Demir bir arkadaşının İstanbul'daki evinde, bir grup arkadaşıyla birlikte Demirtaş'ı misafir etmiş. Sazlı sözlü bir gece. Çalan Demirtaş, söyleyenler hepsi.

Ramazan Demir de pek çok kişi gibi *"Tutuklanacağımı bekliyordum"* diyor, Demirtaş için. *"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aşamasını bile konuştuk. Hatta kendisini davet ederken espri yaptım 'Başkan, avukatınla gel istersen. Yetki belgesi de verir bize' dedim."* Ramazan Demir, bir çocukluk anısını hatırlar gibi hüüzünlü bir gülümsemeyle tamamlıyor o geceden anlatacaklarını. *"Çok güzel bir geceydi, veda yemeği gibiydi."*

O gece orada olan Ramazan Demir'in arkadaşlarından biri, Avukat Benan Molu, durumun kendisi için harika bir sürpriz olduğunu söylüyor. Davet edildiği evde, misafirler arasında Demirtaş'ı görmeyi hiç beklemiyormuş. Ramazan Demir'in ısrarlı daveti üzerine gelip Demirtaş'ı görünce çok sevinmiş. Bu, ilk görüşmeleri olmuş. Sonraki görüşmeleri hep Edirne Cezaevinde. *"Ramazan ona benden söz etmişti önceden. Yani beni biliyordu. 'Beni tutuklayacaklar, Ramazan bahsetmiştir' dedi. Ramazan*

bahsetmemiştir. ‘Nasıl yani?’ diyebilirdim ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aşamasına hakim birinin dosyayı takip etmesi çok önemli’ dedi.”

Benan Molu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde staj yapmış, mahkemenin içtihatlarını ve işleyişini yakından bilen bir avukat. *“Demirtaş bana ‘Avrupa’daki hukuki aşamalarda, o alanda uzmanlaşmış profesyoneller tarafından temsil edilmek istiyorum, avukatım olur musun?’ diye sordu. Ne cevap verdiğimi hatırlamıyorum ‘avukatım olur musun’ çok etkileyiciydi çünkü.”*

Benan Molu sadece Demirtaş ile tanıştığına değil, onun tutuklanacağına da inanamamış. *“Tanıştık ve öylesine söylüyor diye düşündüm ben o an. Sonraki süreçte öyle olmadığını gördüm.”* O, Demirtaş’ın tutuklanacağına inanamamış, belki de inanmak istememiştir ama Ramazan Demir, o gece gördüğü Demirtaş’ı iyi hatırlıyor. *“Farkındaydı her şeyin.”*

Avrupa Konseyi, İkinci Dünya Savaşından sonra “bir daha asla” mottosuyla kurulan bir örgüt. Demokrasinin, insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün korunup kollanmasını amaçlıyor, bu amaçla kendi içinde çeşitli organlar oluşturuyor. Bakanlar Komitesi de o organlardan biri. Komitenin görevi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarının yerine getirilip getirilmediğini denetlemek. Komite, üye devletlerin dışişleri bakanlarından veya bunların Strasbourg’daki daimi diplomatik temsilcilerinden oluşuyor. Yılda dört kez toplanıyor. Biri Eylül’de.

İşte 2021 yılının Eylül’ündeki o toplantıdan çıkan, Türkiye Hükümetinden istenenler netti ama bunların Hükümet açısından bir etkisi var mıydı? Aynı Bakanlar Komitesi, Hükümete daha önce de 22 Haziran 2021’e kadar süre vermiş, Hükümet buna karşın Komiteye herhangi bir eylem planı sunmadığı gibi ek süre talebinde de bulunmamıştı. Her iki avukat da buna anlam veremediklerini, durumu şaşkınlıkla karşıladıklarını söylüyorlar.

Avukat Benan Molu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 17 Eylül 2021 tarihli açıklamasının çok güçlü olduğunu vurguluyor. Demirtaş'ın derhal serbest bırakılması, hakkındaki 4 yıl 8 ay hapis cezalık mahkumiyet kararının bozulması ve Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden Kobani Davasından tahliye edilmesi gerektiğini belirtiyor.

30 Kasım - 2 Aralık 2021'de yapılan toplantının ardından Bakanlar Komitesi, şu açıklamayı yaptı: "Başvurucunun [Demirtaş] Kasım 2016'dan bu yana devam eden biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmasından duyduğu derin endişeyi ifade etmiş, bir kez daha, başvurucunun acilen serbest bırakılmasının sağlanması konusunda güçlü bir şekilde çağrıda bulunmuş, incelemeye en geç Mart 2022'deki toplantıda devam edilmesine karar vermiştir."³⁰⁹

Bu işin sonu ne olur peki? Avukatlar pek çok aşamanın sonunda, Türkiye'nin Avrupa Konseyinden çıkarılabileceğini bile söylüyorlar. Ne var ki günümüze kadar, kararları uygulamayan pek çok ülke olduğunu ve hiçbirinin Konseyden çıkarılmadığını da ekliyorlar.

Elinizdeki kitap baskıya girdiğinde, Demirtaş cezaevinde kalmaya devam ederken Avrupa da durumu "endişeyle izlemeye" devam ediyordu.

Kürt sorununun çözümünde muhataplık tartışması

Demirtaş'tan sonra HDP Eş Genel Başkanlığı da yapan HDP Van milletvekili Sezai Temelli, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun "Kürt sorununu HDP ile çözebiliriz"³¹⁰ şeklindeki bir demeci üzerine Kürt sorununun çözümünün yegane muhatabının HDP olmadığını, demokratik siyaseti var eden ve kolaylaştıran başlıca aktörün HDP olduğu görüşünü içeren bir

tivit attı. Tivitinin son cümlesi “Ama asla unutulmaması gereken şey demokratik çözümün adresi ve asıl muhatabı İmralı’dır” şeklindeydi.³¹¹

Sezai Temelli’nin tiviti, belki kendisinin de beklemediği kadar tartışıldı, “HDP’den Kılıçdaroğlu’na muhataplık yanıtı” şeklinde değerlendirildi. Temelli bunun üzerine görüşlerinin kişisel olduğunu, HDP’yi bağlamadığını söyledi.³¹²

Tartışmalar genişledi. Siyaset ve basın dünyasından pek çok kişi görüşlerini belirtti.³¹³ Kılıçdaroğlu, Halk TV’den Fikret Bila’ya verdiği demeçte “Ben görüşümüzü söyledim. Bizim için bu konuda tek adres var o da Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Parlamento dışında bir adres yoktur” dedi.³¹⁴ HDP Eş Genel Başkanı Mithat Sancar “Çözümün adresi Meclistir, hiçbir aktör göz ardı edilemez” dedi.³¹⁵

HDP kanadındaki tartışmayı Demirtaş’ın iki tiviti bitirdi:

“1- Benim bildiğim HDP, Kürt sorunu dahil olmak üzere, Türkiye’nin tüm sorunlarının çözümüne taliptir, irade sahibi siyasi bir aktördür ve elbette muhataptır. Çözümün adresi de doğal olarak TBMM’dir.”³¹⁶

“2- Tabii ki HDP, Kürt sorununun çözümünde tüm tarafların ve her kesimin, açık ve şeffaf katılımını, muhataplığını bilecek siyasi birikime ve deneyime sahiptir. Faydasız ve çoktan tükenmiş tartışmalar gündeme getirmek çözüme katkı sunmaz.”³¹⁷

Efsun çıkıyor

Covid-19 salgını günlerinde kapalı görüşler yaklaşık üç ay boyunca, açık görüşler ise yaklaşık iki yıl boyunca yapılamadı. Avukatların cezaevi ziyaretleri de iyice azalmıştı. Görüş olmayınca Demirtaş ailesi yazılı iletişimi artırdı. Önceden haftada bir

kez mektuplaşırken artık haftada iki kez mektuplaşır oldular. Daha uzun da yazıyorlardı.

Böyle olunca Demirtaş, ailesinin okuması için bir roman yazmak istedi. Ama bir şartı vardı. Romanın kahramanları Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli şehirlerine gideceklerdi ve Demirtaş'ın o yerlerle ilgili araştırma yapmasına imkan yoktu; bunu Başak, Delal ve Dilda Demirtaş yapacaklardı. Evdeki Demirtaşlar, cezaevindeki Demirtaş için romanda geçen şehirleri, mekanları, yemekleri internetten araştırdılar. Onun el yazısıyla gönderdiği yazıları bilgisayara aktardılar. Yorumlarını, eleştirilerini ekleyip Demirtaş'a geri gönderdiler. Romanı sözün tam anlamıyla el ele, birlikte yazdılar.

Böyle yazılan *Efsun*, 2 Ekim 2021'de yayımlandı. Demirtaş'ın önceki üç kitabı gibi *Efsun* da büyük bir ilgi gördü. 2021 yılı bitmeden toplamda 130 bin adet basıldı.

Başak Demirtaş Fox'a çıktı, troller ayağa kalktı

Efsun'un çıkmasından birkaç gün sonra Başak Demirtaş, Fox'ta yayımlanan İsmail Küçükkaya ile Çalar Saat programına katıldı. Sürekli ötekileştirilmeye çalışılan, hakkında sıklıkla kara propaganda yapılan Demirtaş'ın eşinin, Fox gibi merkezdeki bir medya organının en çok izlenen programlarından birine çıkması iktidarı çok rahatsız etti.

Başak Demirtaş'ın, özellikle de 6-8 Ekim olayları olarak da bilinen Kobani protesto gösterilerinin yıl dönümünde televizyona çıkması iktidarın yıllar boyunca kırmaya çalıştığı algıya hiç de uymuyordu. İktidar ve taraftarları için Demirtaş'ın elçisi "haddini bilmeyerek merkez medyaya çıkmış, üstelik de bunu, suçlusu olduğu bir olayın yıl dönümünde" yapmıştı. İşte bu, dayanılmazdı. Oysa açık yargı kararlarıyla da ortada olduğu

üzere ne Demirtaş ne de bir tüzel kişilik olarak HDP, olayların sorumlusu değildi.³¹⁸

İktidar taraftarları sosyal medyada ve internet sitelerinde Başak Demirtaş'a yönelik bir saldırı başlattılar. Yetmedi, televizyon programlarında Başak Demirtaş'ı topa tuttular. En vicdanlısı, Başak Demirtaş'ın programa 6 Ekim günü çıkmasını eleştirdi. Oysa Demirtaş suçlu değildi. Dolayısıyla ne onun ne elçisinin ne de herhangi bir HDP'linin bir 6 Ekim günü saklanmasını gerektiren herhangi bir şey yoktu.

Nitekim Demirtaşları eleştiren kimi program yapımcıları, 6-8 Ekim 2014'ten sadece birkaç ay sonra Demirtaş'ı yayınlarına davet etmişler, Demirtaş da bazılarına katılmıştı. Şayet Demirtaş, Kobani protestoları bahanesiyle yapılan şiddetin sorumlusu idiyse neden olaylardan sadece birkaç ay sonra kendisini programlarına davet etmişlerdi? Yok değilse yedi yıl sonra eşinin bir televizyon programına çıkmasına neden bu kadar çemkirmişlerdi?³¹⁹

Cumhurbaşkanı Erdoğan da Başak Demirtaş'ın Fox'a çıkmasına öfkelenmişti. Öfkesi nedeniyle, o güne kadar "azmettirci", "olayların sorumlusu" olduğunu söylediği Demirtaş için ilk kez "Yasin Börü'yü öldüren Selo değil miydi? Şimdi kalktırlar onu içeriden nasıl çıkarırsınız, onun derdindeler. Yargı ne diyorsa o, çıkaramayacaksınız" dedi. Hem "Yargı ne diyorsa o" diyor hem de aynı cümlelerin devamında "Çıkaramayacaksınız" diyordu.³²⁰

Saldırıları üzerine Başak Demirtaş, Twitter hesabından şu mesajları paylaştı: "Beş yıldır, gece gündüz her kanalda Sela-hattin'e ve arkadaşlarına iftira atmak, onları suçlamak serbestken, suçsuzluğu AİHM Büyük Daire kararıyla kesinleşmiş olan eşimle ilgili televizyonda biraz olsun konuşmam mı suç? Maa-lesef hem utanç verici hem de üzücü bir durum. Demek ki beş yıllık yalanlar ve iftiralar, bir saatlik hakikat karşısında tuzla

buz olabiliyormuş. Bu kadar saldırıya gerek yok. Hakikatin karşısında tüm yalanların, üretilmiş algıların sonsuza kadar sürmeyeceğinin bilinmesi gerekirdi.”³²¹

Demirtaş’a bir ödül daha

Demirtaş 2022 yılına bir ödülle başladı. Fransa’da bulunan François Mitterrand Enstitüsü, Siyasi Cesaret Ödülüne Demirtaş’ı layık gördü. Ödülü Demirtaş adına HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Hişyar Özsoy aldı. Demirtaş gönderdiği mesajda, ödülü cezaevlerindeki tüm HDP’liler adına kabul ettiğini belirtti.³²²

Hemen o günlerde ilginç bir gelişme yaşandı. Meclis grup toplantısındaki sıradan konuşmalarından birini yapan Erdoğan, gözünü prompterden ayırdığı bir bölümde “Edirne’deki, en büyük hesabı İmralı’dakine verecek. Zannediyor ki her yer şu anda tozpembe, onların da kendi içinde ayrı bir hesaplaşmaları var, bu hesaplaşmayı da yapacaklar” dedi.³²³

Bu sözler doğal olarak tartışmalara yol açtı. Erdoğan ne demek istemişti? İmralı’da görüşme mi vardı? Demirtaş neden hesap verecekti? Demirtaş hedef mi gösteriliyordu? Erdoğan neden Demirtaş hakkında soru işaretleri üretiyordu? Televizyon programlarında, sosyal medyada, gazetelerde yine Demirtaş tartışıldı.

Kendisi tartışılırken Demirtaş, sessiz kalmanın doğru olmayacağını düşünmüş olacaktı. Birkaç gün önce layık görüldüğü Siyasi Cesaret Ödülünü ne kadar hak ettiğini gösteren mesajı, Twitter hesabından paylaşıldı. “Siyasetçiler halka, partisine, parlamentoya, BAĞIMSIZ yargıya hesap verir. Sen benim için ‘kaygılanmayı’ bırak da kendi vereceğin hesabı düşün.”³²⁴

Erdoğan buna yanıt vermedi ama birkaç hafta sonra katıldığı bir canlı yayında kendisine yönelttiği “Edirne’deki İmrâlı’dakine hesap verecek demiştiniz. Ne demek istediniz?” şeklindeki soruya şöyle karşılık verdi: “Onu aslında Abdullah Öcalan’a sormak lazım. Öcalan’ın, Demirtaş’ın oradan vermiş olduğu mesajlardan rahatsız olduğu, ortada bir gerçek.”³²⁵

Demirtaş, Erdoğan’ın bu sözlerine peşinen yanıt vermişti aslında. Bir süre önce *Yeni Yaşam* gazetesinin konuya ilişkin sorularını yanıtlarken “Tecridi kaldırın, Öcalan avukatları ve ailesiyle düzenli olarak görüşsün, ne söyleyeceğini hep birlikte öğrenelim” demişti.³²⁶

Demirtaş’ın hücre arkadaşı gidiyor

2022 yılının hemen başında Demirtaş’ın hayatında büyük bir değişiklik oldu. Beş yıldır aynı hücrede öfkeleri ve sevinçleri, hüznüleri ve mutlulukları, kahkahaları ve gözyaşlarını, yemeği ve de çayı yani hayatı paylaştığı arkadaşı, hücredaşı Abdullah Zeydan tahliye edildi. Edirne Cezaevinin B-38 no’lu hüccresindeki iki kişilik yalnızlık bir kişilik yalnızlığa çıktı.

Bir süre önce Edirne Cezaevinden Elazığ Cezaevine götürülmüş olan Zeydan, 6 Ocak 2022’de akşam saatlerinde tahliye edildiği cezaevinin önünde ilk olarak Demirtaş’ı andı. “Onunla geçirdiğim o beş yılın her anı bana büyük onur kattı, ondan çok şey öğrendim. Dolayısıyla öncelikle kendisine teşekkür ediyorum.” Tahliye edilmesini ise şöyle yorumladı: “Bizler seçilmiş halk temsilcileriydik. Maalesef hukuksuz, adaletsiz bir şekilde beş yıllık bir süre boyunca rehin alındık. Dolayısıyla bize bahşedilen bir şey yok.”³²⁷

Abdullah Zeydan, bir süre Ankara’da ailesiyle zaman geçirdikten sonra memleketi Yüksekova’ya gitti. Yüzlerce araçtaki binlerce kişi, günlerdir devam eden çok yoğun kar yağışının al-

tında, Zeydan'ı Yüksekova girişinde büyük bir coşkuyla karşıladı. Zeydan'ı alan kitle, uzun bir araç konvoyuyla Yüksekova'ya girdi. Soğuşun coşkuya yenildiği bir iklimde HDP ilçe binasına güçlükle ulaşabilen Zeydan, kitleye seslendi. Önce şunları söyledi: "Aştîxwazekî silavên germ ji bo gelê me yê Geverê rêkirine. Egîdekî silavên xwe yên germ ji bo gelê Geverê rêkirine. Ev egîd, hevserokê me birêz Silhedîn Demirtaş e, pirr silav rêkirine."³²⁸

Alkışlarla sık sık kesilen konuşmasının bir bölümünün Türkçe çevirisi ise şöyle: "Bizler hırsızlık, gasp, katliam ve talan yapmadık. Halkımızın onurunu koruduk. Esir bulunduğumuz süre boyunca Hakkâri ve Yüksekova halkının desteklerinin ve dualarının bizimle olduğunu biliyorduk. Her gökyüzüne baktığımızda halkımızın destekleri aklımıza geliyordu. Değil beş yıl beş bin yıl da tutuklu bulunsak halkımıza kurban olsun."³²⁹

Zeydan daha sonra, ailesiyle birlikte Diyarbakır'a giderek Başak Demirtaş'ı ziyaret etti.³³⁰ Ardından da Edirne Cezaevine giderek Demirtaş'ı ziyaret etmek istedi ama savcılık, beş yıl aynı hücrede yan yana olan Demirtaş ile Zeydan'ın görüşmelerine izin vermedi.³³¹

Zeydan belki de çıktıktan sonra her gittiği yerde Demirtaş'ın ne kadar sevildiğini ne kadar özlediğini ne kadar beklendiğini anlatacaktı eski hücre arkadaşına. Çıktığında, kendisine gösterilecek ilgi nedeniyle ailesiyle zaman geçiremeyeceğini söyleyecekti yüksek olasılıkla. Ama Demirtaş bunları zaten biliyordu.

Bayıldığına ona ilk müdahaleyi yaparak belki de hayatını kurtaran hücre kardeşi Zeydan gidince Demirtaş hücrede tek başınaydı. Zaman artık daha yavaş akıyordu. Hücreyi tek başına temizledi. Televizyonu tek başına izledi. Yemeği tek başına yedi. Çayı tek başına içti. Bağlamayı tek başına çaldı ve tek başına dinledi. Çaldığı şarkılara, türkülere kimse eşlik etmedi.

Hücrede kimseyle konuşamadı, konuşacak kimse yoktu. Espri yapamadı, gülüşeceği kimse yoktu.

Demirtaş ile Zeydan arasındaki bağı ancak beş yıl boyunca bir cezaevi hücresinde birlikte yaşayanlar anlayabilirler. Dolaşısıyla Edirne Cezaevindeki o hücrede oluşan Zeydan boşluğunu ve Demirtaş yalnızlığını tam olarak anlatabilmek de anlayabilmek de imkansız.

Demirtaş'ın yeni hücre arkadaşı Selçuk Mızraklı

Kendisini merak eden ailesinin, avukatlarının, sevenlerinin yüreğine sonunda su serpildi, Demirtaş'ın haftalar süren tek başınalığı Şubat 2022 başında sona erdi. Diyarbakır Büyükşehir Başkanlığı görevden alınan, daha sonra da tutuklanan ve 9 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırılan Selçuk Mızraklı, Kayseri Bünyan Cezaevinden Edirne Cezaevine sevk edildi.³³²

AİHM'den dokunulmazlıklar kararı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Demirtaş hakkında bir karar daha verdi. Karar bu kez sadece Demirtaş ile ilgili değildi.³³³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. Maddesinin ihlal edildiğinin altını çizen AİHM, dokunulmazlıkların Anayasa'ya aykırı şekilde kaldırıldığına hükmederek milletvekiliyen tutuklanan HDP'lilerin serbest bırakılması ve yeniden yargılanmasına karar verdi.

Ne var ki, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. maddesine göre kararları Türkiye mahkemelerini bağlayan AİHM'in bu kararı da uygulanmayacaktı.

Demirtaş'ın beyaz sandalyesi

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 17 Mart 2021'de HDP için kapatma davası açmış, yüzlerce HDP'li için siyaset yasağı istemişti. Demirtaş, 22 Aralık 2021'de, davanın açıldığı Anayasa Mahkemesine bir dilekçe verdi. Dilekçesinde, beş yıldan fazla süredir siyasi rehine olarak tutulduğu yüksek güvenlikli bir cezaevi hücresinde, beyaz bir sandalyeden başka koltuğu da makamı da olmadığını vurguluyor, şöyle devam ediyordu: "Ancak yine de dışarıdayken ne kadar siyasetçiysem içeride de o kadar siyasetçi olduğumu rahatlıkla belirtebilirim. Önemli olan nerede olduğunuz değil, yüreğinizin nerede ve kimler için attığıdır. Benim yüreğim her daim yoksul, emekçi halkımızın mazlum yüreğiyle birlikte atıyor. Halkımızın yüreğinin de benimle birlikte attığını biliyorum. Bana siyaset yapma zeminini sağlayan en önemli etken de budur."³³⁴

Demirtaşların yolculuğu

Hatırlayacağınız gibi, bu kitap çalışması için kendisiyle yaptığım söyleşide Demirtaş *"Bu iktidarın düşmanlığının namertçe olduğunu biliyorum"* diyordu.

Yine hatırlayacağınız gibi, cezaevindeki ilk dönemlerinde kendisine terörist diyen Erdoğan'a şöyle seslenmişti: "Dört duvar arasında olmama rağmen panik halinde bana haksızca saldırıyor olman mertlikten uzak bir tutumdur. Bilmeni isterim ki, Allah'tan başka kimseden korkum yoktur. Ne senden ne de emrindeki zulüm uygulayıcılarından merhamet dilenmek gibi bir ucuzluğa düşmeyeceğim. Ömrümün geri kalanını hapiste geçireceğimi bilsem de onursuzluğu ve teslimiyeti asla kabul etmeyeceğim."

Bazı kültürlerde, bir kişinin rakibinin mert, zeki, dürüst ve cesur olması o kişi için bir saygınlık nedeni olarak görülür. Recep Tayyip Erdoğan bu açıdan çok şanslı. Ama aynı şeyi Selahattin Demirtaş için söylemek ne kadar mümkün, bunu okurların takdirine bırakıyorum.

Demirtaş aynı çağrısında şöyle de demişti: “F tipi bir hücrede olsam da vicdanım rahat, korkusuz ve mutlu olduğumu bilmeni isterim.”

Demirtaş’ı sadece şimdilik kaydıyla, vicdanı rahat, korkusuz ve mutlu bir şekilde, o F tipi hücrede, beyaz sandalyesinin üzerinde bırakıp bir gün mutlaka döneceği evine gidelim. Başak Demirtaş, o evde kızları Delal ve Dilda ile birlikte yaşamaya devam ediyor. Başka bir eve taşınmayacağını, herhangi bir eşyayı bile değiştirmediğini ve değiştirmeyeceğini, o eşyaların her birinde eşiyile anıları olduğunu, eşinin eve, yuvasına döndüğünde her şeyi bıraktığı gibi bulmasını istediğini söylüyor. Dışarıdaki milyonlarca Demirtaş gibi, o da Demirtaş’ın çıkacağı günü güçlü bir iradeyle, sabırla ve umutla bekliyor.

Bu kitap çalışması için kendisiyle yaptığım söyleşide Demirtaş şöyle diyordu: “Ayda bir, arama için hücremize gelen jandarma erlerinden, top oynadığımız halı sahanın yanındaki gözetleme kulesindeki nöbetçi jandarma erlerine, ring aracının arkasındaki güvenlik bölümünde oturan jandarma erlerine kadar, beni her gördüklerinde ağlayan çok sayıda asker gördüm.

“Mahkemeler için Sincan Cezaevinden duruşma salonuna götürülürken sağlı sollu yüzlerce askerin oluşturduğu bir koridordan geçiriliyorum her seferinde. Askerlerden bazılarının, özellikle Kürt oldukları anlaşılanların, ben yanlarından geçtiğimde gözlerinden patır patır yaşlar dökülüyordu. Neredeyse hepsi, bana sarılmamak için kendilerini zor tutuyor görünüyordu. Hastaneye götürüldüğümde ağlayan sağlık görevlilerine, ifademi yazarken gözyaşlarını tutamayan zabıt katiplerine tanık oldum.”

Onun için ağlayan milyonlarca kişi şimdi, sevinç gözyaşları dökcekleri günü bekliyor.

Son Söz

Selahattin Demirtaş

Kadir İnanır ile Türkan Şoray'ın muhteşem oyunculuklarının damga vurduğu, her birimizin defalarca izlediği *Selvi Boylum Al Yazmalım* filminin final sahnesinde hafızalara kazınmış ve neredeyse atasözü gibi ün kazanmış bir replik vardır ya "Sevgi neydi? Sevgi emektir."

Birçoğumuzun deneyimleyerek öğrendiği, öğrenmeye çalıştığı veya öğrenmemekte ısrar ettiği yalın, çarpıcı bir gerçeği Türkan Şoray'ın buğulu sesinden her duyduğumda gözlerim dolar. Evet, sevgi emektir. Arkadaşlık, yoldaşlık, dostluk, sevgililik... Yoğun duygularla bizi birbirimize bağlayan ilişkiler ağı... Hangi birini emek olmadan var edebiliriz ki? Hangi birini sevgi olmadan sürdürebiliriz ki?

Bu satırları yazarken hapiste beşinci yılımı dolduruyorum. Normalde zaten çok duygusalımdır ama mahpusluğun bunu çok katladığını hissedebiliyorum. Zaman zaman bir filmde, dizide, haberde veya romanda karşılık beklemeksizin, en içtenlikli haliyle iyilik yapan birine rastladığımda istemsizce doluveriyor gözlerim. Sevdiklerimi ne kadar özlediğimi hatırlıyorum o anlarda. Beni hesapsızca sevenleri, yanımda duranları. En zor zamanlarımda emeğini, sevgisini esirgemeyenleri düşünüyorum ve güzel anıları gözyaşlarımla suluyorum. Hasret ve sevinç gözyaşları bunlar.

Siyasi konumumu, misyonumu abartacak kadar narsist değilim ama ideallerim ve iddiam hep büyük oldu. Özgüvenim hep yüksekti, temsil ettiğim ilkeleri kimseyi mahcup etmeden

sonuna kadar taşıyabileceğime hep inandım. Bunda kendimi iyi tanımam kadar iki temel şey çok etkili olmuştur. Birincisi her zaman halka dayanmam, ikincisi yakın çalışma ekibim ve yoldaşlarım. Belki henüz ortaya elle tutulur bir kazanım koyabilmiş değiliz ama bir gün başaracaksak eğer, işte o başanın gerçek sahibi önce halk sonra da yol arkadaşlarımız olacaktır.

Birlikte mücadele yürüttüğüm yoldaşlarımı saymaya kalksam bir kitap dolusu isim yazmam gerekir ki yine de eksik kalır. Ama yakın çalışma ekibimin emeklerinin tarihe not düşülmesini de bir deneyim aktarımı olarak önemsiyor, değerli buluyorum.

Bu kitap, bu emeğin küçük bir kısmını anlatıyor sadece. Kitapta anlatılmayanlar nedeniyle ismi anılamayanların alınmayacağını umuyorum. Her birinin emeği, yoldaşlığı yüreğimin en kıymetli yerinde saklıdır.

Yakın çalışma ekibimizin “en orijinal” karakteri, yoldaşım, kardeşim Zınar Karavil’in bu kitabının ilk taslağını okuduğumda ciddi bir eksiklik olduğunu fark ettim. Evet, kitabı Zınar yazmış, evet çalışma ekibimizin kolektif emek süreci kitaba az çok yansımış ama kitapta Zınar yok! Bu haliyle içime sinmedi “Seni de ben yazmak istiyorum” dedim kendisine. “Kitabın formatına pek uygun olmaz” diye itirazını ilettili. Oysa meselenin kitabın formatı olmadığını bilecek kadar tanıyorum arkadaşımı. İçimden “Sorun kitabın formatı değil, senin formatın” dedim. Benim arkadaşlarımız böyleler işte. Mutfakta canla başla çalışır ama görünür olmak için en küçük bir çaba sarf etmezler. Onların da başarısının sırrı bu. Nice isimsiz kahraman gibi, emek aşamasında çalışır, vitrinde olmak için asla heveslenmezler.

Bütün mücadele hayatım boyunca “isimsiz kahramanların” emeklerinin ağırlığını omuzlarımda hissettim, ki binlercesi ara-

mızda değil ne yazık ki. Bizim gibi siyasetçilerin yaptığıysa milyonlarca insanın mutfakta binbir emekle yaptığı muhteşem yemeği, doğru düzgün servis etmekten ibaret, bir garsonunkinden fazlası değil. Kaldı ki bazen onu bile ya yüzümüze gözüümüze bulaştırıyoruz ya da tüm emeğin üstüne oturup kendimizi ilah diye sunuyoruz. Okuyup bitirdiğiniz bu kitabı bir de bu gözle yeniden değerlendirin isterim. Milyonların kolektif emeğinin ve sevginin güzelliğini göreceksiniz, hissedeceksiniz.

Bu yazıda size Zınar'ı anlatacaktım sözde, aslında şu ana kadar yazdıklarımla anlattım diye düşünüyorum. Çünkü başka ne yazsam eksik kalacak.

On bir yıl kadar önce, İstanbul Florya'da üç danışman adayı arkadaşla yaptığım görüşmede karşılaştık ilk defa. O gün bu gündür birlikte çalışıyoruz. O dönemde yaptığım onlarca görüşmede danışman adaylarının sözlerine değil, gözlerine baktım hep. Çünkü aradığımız şey danışman değil, yoldaşlık yapabileceğimiz arkadaşlardı. Bazılarında yanıldım, hem de feci şekilde. Ama Zınar'ın ilk bakışında yakaladığım ışıık beni hiç yanıltmadı, bu çocuk halkını seviyor, danışmanlığı değil, dedim. Öyle de oldu.

Beş yıllık hapislik dönemi dahil her zaman en yakınımındaki arkadaşlardan biri oldu. Yeri geldi sözlerimi düzelitti, yeri geldi kravatımı. Yeri geldi alkışladı beni (ki parti genel merkezinde çok rastlanmaz bu duruma), yeri geldi en sert ve net eleştirileri ondan duydum. Tek bir hatamı görmezden geldiğini, üstünü örttüğünü hatırlamıyorum. Basın danışmanımız olarak en zorlu görevlerden birini yürütürken sorumluluğunun, ciddiyetinin, öneminin farkındaydı, hem de fazlasıyla. Benim yaptığım, yapacağım bir hatanın halkın geleceğini doğrudan ilgilendirdiğini bilerek asla bana iltimaslı davranmadı. Bu özelliği nedeniyle de çoğu kimse onunla yakın çalışmaktan kaçarken biz yakınlaştık. "Zınar ile çalışmak zordur" lafını çok insandan

duymuş biri olarak ben de bu tespite katılıyorum. Çünkü mükemmeliyetçidir Zınar. Detaycıdır, disiplinlidir ve kimseye eyvallahı yoktur, tabii ki bana da. Başarısının, üretkenliğinin sırrı da budur. Özgündür, özerktir, isyankar ve “orijinal”dir. Daha çok övesim var da “gerek yok”^{*} sanırım.

Basınla ilişkilerimi, sanat ve edebiyat çalışmalarımı, savunma hazırlıklarında doküman ihtiyacımı, gelişmelere dair bilgilenmemi sağlayan ve en önemlisi bütün bunları sevgiyle yapan, aynı desteği sevgili eşim Başak’a ve avukatlarıma da sunan bir yoldaşı bu kitapta iki satırla da olsa anmadan geçmek büyük eksiklik olacaktı.

Ferhat Kabaiş ile birlikte Zınar Karavil’in emeği, sevgisi olmasaydı çok az şey başarabilirdik. Her iki kardeşim de birilerinin haksızlığına uğradı ancak bunları çok da dert etmeyip hep birlikte işimize baktık. Bizim derdimiz halkımızdır, gerisi önemli değil, dedik.

Evet Zınar. Eline, emeğine, yüreğine sağlık olsun güzel arkadaşım. Halkımız için yaptıklarına, yapacaklarına, binlerce yoldaşımın sevgi dolu fedakarca emeğine, bir garson olarak her daim layık olmaya gayret edeceğim. Çok arı biriktirdik bu zaman boyunca. Hepsini özgür günlerde yad edeceğimiz yarınları yaratmak için, direnmeye devam.

Bu kitapta adı geçen, geçmeyen tüm arkadaşlarıma, yoldaşlarıma ben de özel olarak içtenlikle teşekkür ediyorum. Daha yapacak çok şey var, hepimizin yolu açık olsun.

Ve asla unutmayın;

Sevgi neydi?

Yolun açık olsun Zınar, kardeşim.

Edirne Cezaevi

* Bu ifade, Demirtaş’ın *Efsun* romanındaki karakterlerden Caner’in sıkça kullandığı bir kalıp. Demirtaş, o karaktere gönderme yapıyor.

Teşekkür

Bende ve bu kitapta büyük emeği olan akıldaşım, duygudaşım Necbir'e,

Bir kitap yazma gereğini yıllar önce zihnime işleyen, anılarını anlatarak içeriği zenginleştiren Demirtaş'ın danışmanı, benim de arkadaşım Ferhat Kabaiş'e,

Çalışmayı bir editör titizliğinde ele alan kanatsız melek arkadaşım Ceren Bayar'a,

Anekdotlarıyla renk veren, duygu nakşeden arkadaşım Şükrü Erol'a,

Anlatımlarıyla katkıda bulunan değerli arkadaşım Süleyman Akkaya'ya,

Nitelikli analizleriyle değer katan ve bana adeta hukuki danışmanlık yapan değerli avukatlar Bilal Kalkan ile Mahsuni Karaman'a, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aşamasını anlatan akademisyen hukukçular Başak Çalı ile Kerem Altıparmak'a, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi aşamasını anlatan değerli avukatlar Benan Molu ile Ramazan Demir'e, gözlemlerini anlatan değerli avukatlar Aydın Erdoğan, Arzu Eylem Kayaoğlu, Fırat Epözdemir ve Hadi Cin'e, Abdullah Zeydan ile söyleşiyi sağlayan değerli Avukat Şerif Eltimur'a, Yazar Demirtaş'ı anlatan, arkadaşı ve yayıncısı, ne mutlu ki benim de arkadaşım ve yayıncım Emirali Türkmen'e,

Son okuma yaparak nitelikli kritikleriyle beni besleyen, bana yön veren mütevazı büyüğüm Murat Sabuncu'ya,

Kendisini niteleyecek çok sayıda tanımdan "Demirtaş'ın dava arkadaşı" yönünü aktaran, kitabın adını koyan, üstüne harika bir de önsöz yazan, sayısız unvanının hepsini belirtmemin mümkün olmadığı Sırrı Süreyya Önder'e,

En özel anları aktaran hem avukatı hem kardeşi güzel insan Aygül Demirtaş'a,

Uzarlarda olanları anlatarak derinlik sağlayan, uzaktaki arkadaşım Süleyman Demirtaş'a,

İçeriğe büyük katkı, bana moral veren güzel insan Başak Demirtaş'a,

Güçlü gözlem yeteneği sayesinde en kritik bölümlerin yazılmasını sağlayan, varlığı olmasa anlattıkları olmasa büyük eksiklik olacak olan alçakgönüllü ve yüksek değerli Abdullah Zeydan'a çok teşekkür ediyorum.

Ve Selahattin Demirtaş. Bana hep çalışma motivasyonu sağladığı için değil, bu kitabın oluşmasında ön açıcı olduğu için değil, avukatları aracılığıyla ilettiği bilgilerle kitabı yıldızladığı için değil, hakkımda yazdığı, bana büyük gurur veren satırlar nedeniyle de değil...

Gerçekçi umudu savunduğu için. Daha önemlisi, bunu her koşulda yapacağına dair güveni sağladığı için, bu kitabın yazarı olarak değil, bu toprakların ve bu zamanların bir insanı olarak kendisine ne kadar teşekkür etsem az olur. Bu nedenle bir tek ona teşekkür etmiyorum, edemiyorum zaten.

Teşekkür edemediğim biri daha var. Daha doğrusu birden fazla kişi; kendim, milyonlar, halk. Halk olmasaydı, içinde bulunduğumuz ama bir gün mutlaka sona erecek olan zorlu koşullara rağmen

hayatlarının her aşamasında, iş yerlerinde, okullarda, sosyal çevrelerinde, sosyal medyada Demirtaş'ı destekleyenlerin, onu savunanların, onun için adaklar adayanların, dualar edenlerin, onu rüyasında görenlerin, çocuklarına onun, eşinin, kızlarının ya da kitaplarındaki karakterlerin adını koyanların, onun çağrısıyla seçim sandıklarına gidenlerin yani halkın Demirtaş'a desteği olmasaydı, halk, Demirtaş'ın beyaz sandalyesini, gelen darbelerle düşmemesi için tutmasaydı, tüm özel niteliklerine rağmen Selahattin Demirtaş "Demirtaş" olamaz, bu kitap da yazılamazdı. Bu nedenle, edemediğim teşekkürün büyüğü halkadır.

NOTLAR

- 1 https://tr.wikipedia.org/wiki/Haziran_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri - <https://archive.fo/DDaGD>
- 2 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yalcin-akdogan-hdp-bundan-sonra-cozum-surecinin-ancak-filmini-yapar-29227700> - <https://archive.fo/QxzoU>
- 3 <https://www.cnnturk.com/turkiye/yalcin-akdogan-hdp-baraj-alti-kalirsa-super-olur> - <https://teyit.link/ZliCEdx> - <https://archive.fo/FOedC>
- 4 <https://t24.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-gaziantep-te-konusuyor,289627> - <https://archive.fo/aRLYH>
- 5 <https://www.cnnturk.com/2013/turkiye/01/03/ocalan.ile.surpriz.gorusme/> 691117.0/index.html - <https://archive.fo/wip/q0Zj9>
- 6 <https://firatnews.com/kurdistan/yeni-surec-devrimci-halk-savasi-surecidir-bese-hozat-50758> - <https://archive.fo/dt7Ea>
- 7 https://tr.wikipedia.org/wiki/2015_Suru%C3%A7_sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1 - <https://archive.fo/Gfq5B>
- 8 <https://www.evrensel.net/haber/256505/ceylanpinarda-2-polisin-oldurulmesini-hpg-ustlendi> - <https://archive.fo/wip/lq6xO> & <http://www.diken.com.tr/pkk-yoneticisi-karayilan-ceylanpinardaki-iki-polis-resmi-birimlerimizce-oldurulmedi> - <https://archive.fo/wip/dHGAY>
- 9 <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1277447-2-polisin-sehit-edilmesinde-feto-kuskusu> - <https://archive.fo/wip/iCEff>
- 10 <https://www.dha.com.tr/yurt/2-polisin-sehit-edilmesi-davasinda-beraat-gerekesi-somut-delil-yok/haber-1585665> - <https://archive.fo/Wb5km>
- 11 <https://t24.com.tr/haber/erdogan-hdpli-yoneticilerin-dokunulmazlik-zirhi-kaldirilacak-bedel-odetilmeli,304300> - <https://archive.fo/wip/uRmf>
- 12 www.hurriyet.com.tr/gundem/restlesme-29669665 - <https://archive.fo/ed3Av>
- 13 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-bdplilerin-dokunulmazligini-kaldiracagiz-22019736> - <https://archive.fo/wip/kR18i>
- 14 <https://www.cnnturk.com/2010/turkiye/07/28/erdogan.dokunulmazlik-konusunda.ne.dedi/584992.0/index.html> - <https://archive.fo/KQn3U>
- 15 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-parti-chp-35-saat-istiksafti-gorusmeyapti-29724895> - <https://archive.fo/wip/J4gPn>
- 16 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan-1-kasimda-turkiye-secimi-yasayacaktır-29870364> - <https://archive.fo/wip/AePsV>
- 17 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ysk-baskani-erken-secim-tarihini-acikladi-1-kasim-2015-29901387> - <https://archive.fo/wip/YwLNe>
- 18 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sirnak-demokratik-ozerklik-ilan-etti-342087> - <https://archive.fo/wip/FiaDT>

- 19 <https://www.diken.com.tr/bir-gecenin-sehir-sehir-bilancosu-onlarca-hdp-bi-nasi-taslandi-bircogu-atese-verildi> - <https://archive.fo/Y1Wss>
- 20 <https://haber.sol.org.tr/turkiye/hdp-genel-merkezi-yakildi-129096> - <https://archive.fo/wip/mz46P>
- 21 <https://www.haberler.com/hdp-genel-merkezi-ni-yakan-tutuklu-sanik-tahliye-7815079-haberi> - <https://archive.fo/wip/E87bq>
- 22 HDP avukatlarının aktardığı bilgi.
- 23 https://tr.wikipedia.org/wiki/2015_Ankara_sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1 - <https://archive.fo/Q7f4w>
- 24 https://tr.wikipedia.org/wiki/Kas%C4%B1m_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri - <https://archive.fo/mk8mP>
- 25 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/sucun-varsa-yargilanacaksin-kardesim-40086091> - <https://archive.fo/Ufe6B>
- 26 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/meclis-komisyonu-toplantisi-kavgayla-basladi-40095934> - <https://archive.fo/djSnr>
- 27 <http://www.diken.com.tr/kilicdaroglu-akpnin-dokunulmazlik-teklifi-anayasaya-aykiri-ama-evet-diyecegiz> - <https://archive.fo/rbcAO>
- 28 Hayri Demir, Selahattin Demirtaş - Bir Siyasi Rehinelik Öyküsü, İstanbul: Notabene, 2021, s. 34.
- 29 <https://www.cnnturk.com/turkiye/dokunulmazliklarin-kaldirilmesi-icin-2-turoylama-bugun> - <https://archive.fo/wip/Oa2e>
- 30 <https://medyascope.tv/2019/07/14/darbe-gecesi-erdoganin-cnn-turkten-once-yaptigi-ama-yayinlanmayan-ilk-konusmasi-video-yeni> - <https://archive.fo/wip/lcTsR>
- 31 <https://www.cnnturk.com/turkiye/erdogan-milletimizi-meydanlara-davet-ediyor> - <https://archive.fo/oMxlf>
- 32 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-bedelini-cok-agir-odeyecekler,LAhkH2jhckSDTMgtuqNowg> - <https://archive.fo/fHm4A>
- 33 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/28-belediyeye-kayyum-atandi,6Az-hWrgYDEWRuNa0vwxllg> - <https://archive.fo/wip/rMO8z>
- 34 https://www.ntv.com.tr/turkiye/bahceliden-baskanlik-sistemi-cikisi,c1WeUw7SfUaRhJHd_4gJAQ - <https://archive.fo/GnmuD>
- 35 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/taslak-anayasada-erdogana-3-yetki-bakanlari-atayip-alabileceka-40264671> - <https://archive.fo/750Vn>
- 36 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gultan-kisanak-ve-firat-anli-gozaltinalindi-40258925> - <https://teyit.link/maEElir> - <https://archive.fo/xJlkj>
- 37 <https://www.youtube.com/watch?v=f4xbFzOwoF4>
- 38 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cumhuriyet-gazetesine-operasyon-623897> - <https://archive.fo/wip/vrStE>
- 39 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/demirtas-cumhuriyete-destek-ziyareti-saraydakine-biat-mansetleriyle-ciksin-istiyorlar-624481> - <https://archive.fo/wip/M9mcl>
- 40 https://www.youtube.com/watch?v=J5pJO_NcqUs
- 41 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37797222> - <https://archive.fo/wip/TF4tC>

- 42 <https://www.hurriyet.com.tr/video/idris-baluken-gozaltina-alinirken-gerginlik-yasandi-36138438> - <https://archive.fo/wip/WeAee>
- 43 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/794305662008393728> - <https://archive.fo/bPaic>
- 44 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/selahattin-demirtasin-cezaevindeki-oda-sinda-twitter-aramasi-yapildi-40595426> - <https://archive.fo/TiXI9>
- 45 <https://www.birartibir.org/siyaset/947-teklige-karsi-cokluk> - <https://archive.fo/wip/6T7dF>
- 46 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/selahattin-demirtasin-esi-ilk-defa-konustu-40643265> - <https://archive.fo/wip/64muo>
- 47 140journos, Coğrafya Kader adlı video belgesel <https://youtu.be/dl0cfw0LJFo?t=224>
- 48 <https://onedio.com/haber/diyarbakir-da-bomba-yuklu-aracla-saldiri-can-kaybi-11-e-yukseldi-737881> - <https://archive.fo/wip/mQxVH>
- 49 <https://onedio.com/haber/diyarbakir-da-bomba-yuklu-aracla-saldiri-can-kaybi-11-e-yukseldi-737881> - <https://archive.fo/wip/mQxVH>
- 50 <https://www.hdp.org.tr/tr/diyarbakir-daki-isid-saldirisi-hdp-es-genel-baskanlarive-milletvekillerine-mi-yonelik/9193> - <https://archive.fo/wip/Zw5ux>
- 51 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-kosullar-ne-olursa-olsun-demokratik-siyasi-muCADELEMIZI-SURDURECEGIZ/9191/index.html> - <https://archive.fo/wip/7CKiT>
- 52 <https://www.birgun.net/haber/cezaevi-kullanma-kilavuzu-165215> - <https://archive.fo/wip/akJW6>
- 53 <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/anayasa-degisikligi-teklifi-meclise-sunuldu/703391> - <https://archive.fo/wip/HNh5A>
- 54 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39613985> - <https://archive.fo/wip/3PE7M>
- 55 <https://t24.com.tr/haber/demirtas-disarida-olsaydik-referandum-sonucu-kesinlikle-hayir-cikardi,409643> - <https://archive.fo/wip/kQJmL>
- 56 <https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2017/03/29/demirtas-icin-turku-soylediler> - <https://archive.fo/wip/XvrhU>
- 57 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40544582> - <https://archive.fo/n2E98>
- 58 <https://hdp.org.tr/tr/demirtasbizleriz/10600> - <https://archive.fo/wip/YDEmh>
- 59 <https://www.hdp.org.tr/tr/akp-genel-baskanina-acik-cagri/10603> - <https://archive.fo/uWRpO>
- 60 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40910113> - <https://archive.fo/wip/WgaDf>
- 61 <https://artigercek.com/haberler/tuyap-ta-seher-e-yogun-ilgi> - <https://archive.fo/wip/TYt4y>
- 62 <https://onedio.com/haber/abd-li-unlu-oyuncu-sarah-jessica-parker-selahattin-demirtas-in-kitabiyla-goruntulendi-853158> - <https://archive.fo/wip/xVcnq>
- 63 <https://antalyakorfez.com/haber/31548-ah-asuman-izdihami> - <https://archive.fo/wip/YW9gf>
- 64 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtas-in-hikayesinden-uyarlandi-umit-kivanc-in-cektigi-kisa-film-dun-gala-yapti,976093> - <https://archive.fo/Y60hb>

- 65 <https://oggito.com/icerikler/selahattin-demirtas-ben-avukat-ve-siyasetci-olarak-kimsem-edebiyatta-da-ayni-kisiyim/64249> - <https://archive.fo/v7oFV>
- 66 <https://www.cnnturk.com/turkiye/demirtas-siirli-pankart-indirildi> - <https://archive.fo/hBYsH>
- 67 <https://www.cnnturk.com/turkiye/selahattin-demirtastan-suleyman-soyluya-suc-duyurusu> - <https://archive.fo/JBV2y>
- 68 <https://www.cnnturk.com/turkiye/demirtasin-kitabina-cezaevinde-yasak-geldi-sifreli-olabilir> - <https://archive.fo/wip/SBRzq>
- 69 <https://www.hdp.org.tr/tr/uluslararasi-suleymaniy-film-festivali-nde-demirtas-a-hunet-kaya-odulu/10953> - <https://archive.fo/AY9ym>
- 70 <https://www.birgun.net/haber/halkiz-biz-184247> - <https://archive.fo/wip/WZHqE>
- 71 <https://hdp.org.tr/tr/selahattin-demirtas-in-tutuklu-oldugu-dava-durusmasinda-yaptigi-savunmanin-tam-metni/11890> - <https://archive.fo/2Uq8A>
- 72 <https://youtu.be/GNPzvA2-n8E>
- 73 <https://t24.com.tr/haber/demirtas-davasi-8-gun-sonra-goruldu-mahkeme-tutuk-luluga-devam-dedi,506997> - <https://archive.fo/wip/gaSOl>
- 74 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/938802046756687872> - <https://archive.fo/wip/Xxspo>
- 75 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/938802875500843008> - <https://archive.fo/wip/qiLQP>
- 76 <https://www.evrensel.net/haber/341251/anayasa-mahkemesinden-selahattin-demirtasa-ret> - <https://archive.fo/wip/rdRYs>
- 77 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/946043856822423552> - <https://archive.fo/wip/9JOUP>
- 78 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/946045004685901824> - <https://archive.fo/wip/EASnE>
- 79 <https://www.hdp.org.tr/tr/kimse-daha-fazla-atesle-oynamasin/11451> - <https://archive.fo/wip/94jsh>
- 80 <https://tr.euronews.com/2018/01/03/hdp-lideri-demirtas-in-yazdigi-sarki-sozu-bestelendi-sarki-icin-klip-de-hazirlandi> - <https://archive.fo/wip/NcH4s>
- 81 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-3-olagan-kongremize-iliskin-mesaji/11481> - <https://archive.fo/wip/clxpp>
- 82 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/952586608930299904> - <https://archive.fo/rG5FP>
- <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/952587364404289536> - <https://archive.fo/GA4TT>
- <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/952588370420514816> - <https://archive.fo/7g4jW>
- 83 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/952564170506907648> - <https://archive.fo/OxKHn>
- <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/952565228452982784> - <https://archive.fo/PhGDI>
- 84 <https://www.dw.com/tr/cezaevlerinde-%C3%A7%C4%B1plak-arama-yerine-detay%C4%B1-arama-yap%C4%B1lacak/a-59805815> - <https://archive.fo/MTHel>

- 85 <https://www.evrensel.net/haber/345517/selahattin-demirtas-davasinda-1-gun-https://archive.fo/IMuDS> <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/02/14/demirtas-tutuklandigi-dosyadan-hakim-karsisinda> - <https://archive.fo/wip/KAe9K>
- 86 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-savunmasinin-1-kismi/12816> - <https://archive.fo/wip/deInz>
- 87 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-savunmasinin-4-kismi/12826> - <https://archive.fo/wip/QAvSF>
- 88 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-binali-beyin-oy-ugruna-kullandigi-kurdistan-kavramini-7-yil-oncesinde-kullandigim-icin-bugun-yargilaniyorum/13250> - <https://archive.fo/wip/jLBu8>
- 89 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-savunmasinin-2-kismi/12819> - <https://archive.fo/wip/3l9J5>
- 90 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-bahceliden-erken-secim-me-saji-40807547> - <https://archive.fo/wip/BRC5F>
- 91 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-erken-secim-tarihi-24-haziran-cumhurbaskani-erdogan-acikladi,JO6AO4kGwkWDg5NG7DilHQ> - <https://archive.fo/wip/9R0QF>
- 92 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43831891> - <https://archive.fo/wip/Grkk>
- 93 <https://bianet.org/bianet/siyaset/196549-demirtas-in-adayligi-sosyal-medyada-cumhurbaskanimitahliyet> - <https://archive.fo/mkp2N>
- 94 <https://www.cnnturk.com/turkiye/selahattin-demirtastan-cumhurbaskani-adayligi-yaniti> - <https://archive.fo/wip/9WXH6>
- 95 https://tr.wikipedia.org/wiki/2014_T%C3%BCrkiye_cumhurba%C5%9F-kanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1_se%C3%A7imi - <https://archive.fo/wip/wZyiT>
- 96 <http://mezopotamyaajansi35.com/search/content/view/22767?page=1&key=el03e8869867fff71b02d52163adf53b> - <https://archive.fo/wip/pVowF>
- 97 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/06/06/demirtasin-kogus-arkadasi-zeydan-anlatti-milyonlar-adina-alkislamak-zor> - <https://archive.fo/BEORy>
- 98 <https://www.gazeteduvar.com.tr/demirtas-ve-zeydan-koma-dengdaya-baglama-hediye-etti-haber-1511429> - <https://archive.fo/wip/F16FX>
- 99 <https://oggito.com/icerikler/selahattin-demirtas-ben-avukat-ve-siyasetci-olarak-kimsem-edebiyatta-da-ayni-kisiyim/64249> - <https://archive.fo/v7oFV>
- 100 <https://twitter.com/isoazad/status/1140939400441978880> - <https://archive.fo/wip/jVtw3>
- 101 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1191011879298248704> - <https://archive.fo/wip/edrff>
- 102 <https://www.sozcu.com.tr/2021/yazarlar/ismail-saymaz/alaattin-cakicinin-di-yeti-6445977> - <https://archive.fo/wip/oDggK>
- 103 <https://halktv.com.tr/makale/azeri-isadami-mubariz-mansimov-pensilvanyaya-agarin-istegi-uzerine-gittik-650541> - <https://archive.fo/1WAlV>
- 104 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/butun-adaylar-birer-hafta-hapiste-kal-sin-971772> - <https://archive.fo/wip/WADqT>
- 105 <https://t24.com.tr/haber/ve-aksener-de-cagri-yapti-demirtas-tahliye-edil-sin,628893> - <https://archive.fo/wip/vJM4h>

- 106 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44557957> - <https://archive.fo/wip/zqXmu>
- 107 <https://www.cnnturk.com/tv-cnn-turk/programlar/ne-oluyor/babusecu-demirtas-bence-de-cezaevinden-cikmali> - <https://archive.fo/wip/b47Lq>
- 108 https://www.ntv.com.tr/turkiye/demirtasin-tahliye-talebi-redde-dildi,k7T_vbFlp0-8DguAc6CRR - <https://archive.fo/wip/Dk9du>
- 109 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-binali-beyin-oy-ugruna-kullandigi-kurdistan-kavramini-7-yil-onesinde-kullandigim-icin-bugun-yargilaniyorum/13250> - <https://archive.fo/jLBu8>
- 110 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/05/30/demirtas-istesem-vekil-adayi-olur-cezaevinden-cikardim> - <https://archive.fo/wip/9L8oG>
- 111 https://twitter.com/Basak_Demirtas/status/1380838762087907328
- 112 <http://mezopotamyaajansi35.com/search/content/view/51196?page=2?page=1&key=5a1f2234b217cec951ce218de4354e35> - <https://archive.fo/wip/jxr3p>
- 113 <https://twitter.com/MATurkce/status/1110426548715356161> - <https://archive.fo/wip/xgis9>
- 114 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtas-tan-tek-oglum-demirtas-diyen-kadina-kart,814157> - <https://archive.fo/wip/uJ8k0>
- 115 <https://www.cnnturk.com/son-dakika-selahattin-demirtasin-fox-tvye-telefonla-baglanmasi-talebine-ret> - <https://archive.fo/wip/olonE>
- 116 <https://twitter.com/HDPgenelmerkezi/status/732603687206555648> - <https://archive.fo/wip/drYqN>
- 117 <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/erdogan-konusmasi-sirasinda-prompter-cihazinin-azizligine-ugradi-2447087> - <https://archive.fo/wip/bLQDt>
- 118 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtastan-promter-paylasimi-gidisin-muhtesem-olacak,644501> - <https://archive.fo/YPNdV>
- 119 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/biri-yan-soyluyor-ysk-baskani-tali-mat-vermedi-998100> - <https://archive.fo/wip/sQQNg>
- 120 <https://www.youtube.com/watch?v=K928Z1MUeYg>
- 121 <https://bianet.org/bianet/siyaset/198243-demirtas-in-trt-konusmasinin-tam-metni> - <https://archive.fo/wip/DDIUK>
- 122 <https://www.diken.com.tr/cezaevinde-demirtasin-trt-konusmalarinin-cekimleri-yapildi> - <https://archive.fo/wip/ijRTE>
- 123 <http://www.diken.com.tr/trt-youtubea-basvurmus-demirtasin-secim-konusmasi-hdpnin-kanalindan-kaldirildi> - <https://archive.fo/wip/jpovl>
- 124 https://tr.wikipedia.org/wiki/2018_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri - <https://archive.fo/wip/KLmFY>
- 125 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/08/01/nyt-demirtasi-yazdi-vizyonu-karsilik-buluyor> - <https://archive.fo/wip/RvTZI>
- 126 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/08/10/demirtas-hdp-tatil-havasindan-cikmali> - <https://archive.fo/wip/nCLwl>
- 127 [https://twitter.com/search?q=\(from%3Ahdpedemirtas\)%20until%3A2018-08-14%20since%3A2018-08-12&src=typed_query&f=live](https://twitter.com/search?q=(from%3Ahdpedemirtas)%20until%3A2018-08-14%20since%3A2018-08-12&src=typed_query&f=live) - <https://archive.fo/6BGNN>

- 128 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/08/15/sezai-temelli-demirtasin-yontemi-yanlis> - <https://archive.fo/wip/8XYqR>
- 129 <https://t24.com.tr/haber/hdpde-ozelestiri-tartismasi-boyle-noktalandi,680166> <https://archive.fo/wip/hvMI>
- 130 <https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrksolu> - <https://archive.fo/wip/aFEGA>
- 131 <https://www.birgun.net/haber/kilicdaroglu-nun-yeni-zekeriya-oz-dedigi-akin-gurlek-kimdir-hangi-kararlara-imza-atti-319885> - <https://archive.fo/wip/5iS6h>
- 132 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-tutuklu-oldugu-davanin-durusmasinda-yap-tigi-savunmanin-tam-metni/12412> - <https://archive.fo/wip/pSKZw>
- 133 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1038096374632534017> - <https://archive.fo/wip/vsqkP>
- 134 <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/aihmden-selahattin-demirtas-karari-41024841> - <https://archive.fo/mYGbt>
- 135 <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/cumhurbaskani-erdogandan-aihimin-demirtas-kararina-sert-tepki-2781166> - <https://archive.fo/wip/1mRPU>
- 136 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/demirtas-karari-gununde-sarayda-bas-savci-ile-gorusme-1147872> - <https://archive.fo/H2MNR>
- 137 <https://odatv4.com/siyaset/o-savci-erdoganin-cezaevindeki-mangal-partisine-katilmist-2201171200-108216> - <https://archive.fo/OF7Ep>
- 138 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/demirtas-karari-gununde-sarayda-bas-savci-ile-gorusme-1147872> - <https://archive.fo/H2MNR>
- 139 https://www.pusulagazetesi.com.tr/arsiv_108816/yuksel-kocaman-zonguldak-milletvekillerini-ziyaret-etti - <https://archive.fo/wip/TFZQp>
- 140 <https://twitter.com/dromerselimalan/status/1190654284867801088> - <https://archive.fo/wip/TFZQp>
- 141 <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1700134/ankara-ve-zonguldak-bassavcilariakplilerle-omuz-omuza.html> - <https://archive.fo/WvfN8>
- 142 <https://t24.com.tr/haber/bassavcinin-tartisilan-tatil-fotografllari-geceligi-9-bin-liralik-oteldeki-tatil,903105> - <https://archive.fo/N2T2B>
- 143 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ankara-cumhuriyet-bassavcisi-yuksel-kocaman-evlendi-1979098> - <https://archive.fo/B6EzT>
- 144 <http://www.pusulagazetesi.com.tr/cumhurbaskani-yuksel-kocaman-ve-ayca-dursunu-kabul-etti-156124-haberler.html> - <https://archive.fo/iro4M>
- 145 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-demirtas-ve-onderin-cezasi-onandi-41040777> - <https://archive.fo/wip/Dgngz>
- 146 <https://www.birgun.net/haber/selahattin-demirtas-in-hapis-cezasi-yargitay-tarafindan-onandi-343056> - <https://archive.fo/wip/UvheY>
- 147 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-tutuklu-oldugu-davanin-durusmasinda-yap-tigi-savunmanin-tam-metni/12412> - <https://archive.fo/wip/pSKZw>
- 148 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-aihm-karari-kesinlesti-mi-diye-gorus-istediginiz-adalet-bakanligi-tarafir-siz-de- taraf-tuttunuz/12684> - <https://archive.fo/wip/ofXZy>
- 149 <https://tr.euronews.com/2018/12/21/demirtasin-oyku-kitabi-seher-sarah-par-kerin-elindeki-ceviriye-pen-odulu> - <https://archive.fo/wip/TwXJT>
- 150 <https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/205122-isvecli-parlamenter-hammaberg-demirtas-i-nobel-baris-odulune-aday-gosterdi> - <https://archive.fo/wip/AbGFP>

- 151 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/demirtasa-fransadan-direnis-ve-ozgur-luk-odulu-1250343> - <https://archive.fo/wip/t7mbx>
- 152 <https://bianet.org/bianet/insan-haklari/206645-demirtas-a-odul-vermeye-gelen-fransa-vatandaslari-turkiye-ye-alinmadi> - <https://archive.fo/wip/8glvg>
- 153 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/03/12/selahattin-demirtas-se-cim-meydanina-indi> - <https://archive.fo/hMLjq>
- 154 <https://yeniyasamgazetesi2.com/iktidarinizi-sallayacagiz> - <https://archive.fo/ag-vOv>
- 155 [https://twitter.com/search?q=\(from%3Ahdpmemirtas\)%20until%3A2019-03-30%20since%3A2019-03-29&src=typed_query](https://twitter.com/search?q=(from%3Ahdpmemirtas)%20until%3A2019-03-30%20since%3A2019-03-29&src=typed_query) - <https://archive.fo/3R3WI>
- 156 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1112264768314839040> - <https://archive.fo/wip/mqhpZ>
- 157 <https://youtu.be/7UuxVALRyVQ>
- 158 <https://www.dw.com/tr/demirta%C5%9F-sonu%C3%A7-iktidar-i%C3%A7in-tam-bir-hezimetdir/a-48253627> - <https://archive.fo/wip/ER8Ua>
- 159 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-bizi-tutuklatan-akp-istanbul-ve-ankara-yi-kay-betti-3-parcaya-bolundu-hdp-tek-vucut-yoluna-devam-ediyor/13862> - <https://archive.fo/wip/7n1xa>
- 160 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtas-tan-yeni-oyku-kitabi-dev-ran,815235> - <https://archive.fo/wip/wElal>
- 161 <https://t24.com.tr/k24/yazi/selahattin-demirtas,2383> - <https://archive.fo/wip/t8KRc>
- 162 <https://www.haberler.com/bulent-arinc-tan-canli-yayinda-cok-tartisilacak-13746714-haber> - <https://archive.fo/wip/rGBfp>
- 163 <https://t24.com.tr/haber/selvi-kilicdaroglu-basak-demirtas-aygun-demirtas-ve-dilek-imamoglu-ndan-surpriz-bulusma-dilegim-baris-ve-demokrasi,835280> - <https://archive.fo/wip/oAMpN>
- 164 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/devrani-birlikte-izlediler-1713877> - <https://archive.fo/wip/NxLiE>
- 165 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/soyludan-kadir-inanira-eksik-yapmissi-niz-kadir-efendi-1713994> - <https://archive.fo/wip/U8xjr>
- 166 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kadir-efendi-polemigi-41419034> - <https://archive.fo/rhB3x>
- 167 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/01/15/julide-kural-demirtas-isminin-kaygisiyla-dort-erkek-oyuncu-projeyi-terk-etti> - <https://archive.fo/wip/w2Q5e>
- 168 <https://artigercek.com/haberler/selahattin-demirtas-toplasaniz-kadir-inanir-in-tiragi-etmezler> - <https://archive.fo/wip/mE3m5>
- 169 [https://twitter.com/search?q=\(from%3Ahdpmemirtas\)%20until%3A2019-06-19%20since%3A2019-06-17&src=typed_query&f=live](https://twitter.com/search?q=(from%3Ahdpmemirtas)%20until%3A2019-06-19%20since%3A2019-06-17&src=typed_query&f=live) - <https://archive.fo/wip/Yarxk>
- 170 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/06/27/chpden-en-buyuk-tesek-kur-demirtasa> - <https://archive.fo/wip/vckY5>
- 171 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekrem-imamoglundan-selahattin-demirtas-sorusuna-yanit-1468823> - <https://archive.fo/GMQvL>
- 172 <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/son-dakika-selahattin-demirtas-hak-kinda-tahliye-karari-5313352> - <https://archive.fo/wip/x6WZh>

- 173 <https://www.dw.com/tr/aihm-demirta%C5%9F-davas%C4%B1n%C4%B1-yeniden-g%C3%B6recek/a-47975215> - <https://archive.fo/VKYB4>
- 174 <https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/205830-demirtas-aihm-buyuk-daire-ye-basvurdu> - <https://archive.fo/wip/JbvrP>
- 175 <https://www.gazeteduvar.com.tr/demirtasin-avukatindan-turkiyenin-avukata-kestone-kebab-acele-cevap-haber-1511560> - <https://archive.fo/wip/niiieb>
- 176 <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiyenin-alman-avukati-demirtasin-avukatini-engelledi-haber-1511646> - <https://archive.fo/wip/VgUI5>
- 177 <https://t24.com.tr/haber/demirtas-ve-yuksekdag-segbis-ile-ifade-veriyor,840292> - <https://archive.fo/wip/9LFij>
- 178 <https://www.gazeteduvar.com.tr/demirtas-hapse-atilmamiza-destek-verenlere-soruyorum-kim-kazandi-kim-kaybetti-haber-1503423> - <https://archive.fo/wip/D2abB>
- 179 <https://www.haberler.com/demirtas-karari-sonrasi-erdogan-bunlari-12448364-haberi> - <https://archive.fo/NJif7>
- 180 <https://m.bianet.org/bianet/print/215919-demirtas-a-cesaret-odulu-verildi-varsa-birazcik-cesaretimiz-onu-da-halkimizdan-aliyoruz> - <https://archive.fo/wip/crTQu>
- 181 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hdp-es-genel-baskani-selahattin-demirtas-esim-hamileyken-bebegi-kaybetti-ve-ameliyatlar-oldu-40042403> - <https://archive.fo/wip/7pqYP>
- 182 <https://www.diken.com.tr/basak-demirtas-insanlar-selahattinden-gelecek-haberleri-bekliyor-ben-elci-oldum> - <https://archive.fo/wip/Jx0j7>
- 183 <https://artigercek.com/haberler/norvec-televizyonu-basak-demirtas-in-kizlariyla-birlikte-cezaevi-yolculuguna-eslik-etti> - <https://archive.fo/wip/MYlI8>
- 184 <https://www.gazetevatan.com/sabah-saatlerinde-operasyon-521334-gundem> - <https://archive.fo/wip/1kaRZ>
- 185 <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1336660-selahattin-demirtas-saglik-kontrolunden-gecirildi> - <https://archive.fo/wip/5aknj>
- 186 <https://t24.com.tr/haber/hdp-sozcusu-demirtas-kalp-spazmi-gecirdi,376419> - <https://archive.fo/wip/cbZQU>
- 187 https://twitter.com/Aygul_Demirtas/status/1201459865484435456 - <https://archive.fo/FD2BZ>
- 188 <https://www.dha.com.tr/yurt/bashekimlikten-demirtas-aciklamasi/haber-1740324> - <https://archive.fo/wip/APDNa>
- 189 <https://www.haberler.com/hastaneden-demirtas-aciklamasi-12679069-haberi> - <https://archive.fo/wip/VGR02>
- 190 <https://m.bianet.org/bianet/print/216624-buldan-demirtas-ve-arkadaslarimizin-sagligindan-iktidar-sorumlu>
- 191 https://twitter.com/Aygul_Demirtas/status/1201595648509988864 - <https://archive.fo/Oqxzw>
- 192 https://www.evrensel.net/haber/392691/selahattin-demirtas-karsimizda-curumus-bir-iktidar-varken-korkmanin-zamani-de-il?utm_source=anasayfa&utm_medium=manset&utm_campaign=haber&utm_content=optp2&slide_order=11 - <https://archive.fo/wip/VtzYj>
- 193 <https://tr.euronews.com/2020/01/20/cezaevinde-rahatsızlanan-selahattin-demirtasin-sagligi-ne-durumda> - <https://archive.fo/wip/cfNNt>

- 194 <https://www.haberturk.com/son-dakika-selahattin-demirtas-yeniden-hasta-neye-kaldirildi-2547894> - <https://archive.fo/wip/qcRtA>
- 195 <https://twitter.com/HDPgenelmerkezi/status/1204148865206804480> - <https://archive.fo/wip/xRM4w>
- 196 https://twitter.com/Aygul_Demirtas/status/1201595648509988864 - <https://archive.fo/wip/eC7Ly>
- 197 https://www.evrensel.net/haber/392691/selahattin-demirtas-karsimizda-curumus-bir-iktidar-varken-korkmanin-zamani-degil?utm_source=anasayfa&utm_medium=manset&utm_campaign=haber&utm_content=optp2&slide_order=11 - <https://archive.fo/wip/VtzYj>
- 198 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/12/25/demirtas-raporu-doktor-cezaevinde-kalamazsin-demis> - <https://archive.fo/wip/ghTu7>
- 199 <https://artigercek.com/yazarlar/sibel-h%C3%BCrtas/demirtas-in-rahatsizligina-tani-konulamadi> - <https://archive.fo/wip/Mcdbl>
- 200 <https://artigercek.com/yazarlar/sibel-h%C3%BCrtas/demirtas-in-rahatsizligina-tani-konulamadi> - <https://archive.fo/wip/Mcdbl>
- 201 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtas-in-annesi-erdogan-bey-korkmasin-oglumu-biraksin-ona-siyaset-yaptirmayacagim.827175> - <https://archive.fo/wip/m0i39>
- 202 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/01/10/selahattin-demirtas-in-san-haklari-demokrasi-baris-ve-dayanisma-odulu> - <https://archive.fo/wip/y4NDe>
- 203 <https://www.birgun.net/haber/ibb-demirtas-in-kitaplarini-satmaya-basladi-aktroller-cildirdi-283838> - <https://archive.fo/UCCaA>
- 204 <https://tr.euronews.com/2020/01/14/video-imamoglu-demirtasin-kitaplar-ya-sakl-degil-ptt-nin-sitesinde-de-satiliyor> - <https://archive.fo/wip/ma1kB>
- 205 <https://www.birgun.net/haber/ptt-demirtas-in-kitaplarinin-satisini-kaldirdi-283957> - <https://archive.fo/wip/3824s>
- 206 <https://t24.com.tr/haber/demirtas-in-kitabi-ile-ilgili-tartismalara-yayincilardan-tepki-12-eylul-donemine-mi-donecegiz.856030> - <https://archive.fo/wip/lgP7x>
- 207 <https://www.dw.com/tr/avrupa-cezaevleri-covid-19-i%C3%A7in-bo%C5%9Fald%C4%B1/a-53853849> - <https://archive.fo/wip/x3EVM>
- 208 https://twitter.com/Basak_Demirtas/status/1240981949080047616
- 209 <https://t24.com.tr/haber/selahattin-demirtas-icin-koronavirus-salgini-nedeniyle-tahliye-basvurusu-yapildi.870541> - <https://archive.fo/dkehg>
- 210 Av. Mahsuni Karaman'ın, gazeteci Çağlar Cilara'nın YouTube kanalında katıldığı programda anlatıklarından. https://twitter.com/av_mkaraman/status/1251845973418131457 - <https://archive.fo/12k7N>
- 211 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-ne-cumhur-ittifakinin-ne-de-millet-ittifakinin-parcasiyiz-biz-demokrasinin-yanindayiz/13327> - <https://archive.fo/wip/aPDz3>
- 212 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/son-dakika-gorkem-sertac-gocmen-tahliye-edildi-5551178/> - <https://archive.fo/aiY81>
- 213 <https://www.dha.com.tr/yurt/rizedeki-bayiltana-kadar-dayagin-sanigi-hakim-karsisinda/haber-1717127/video/> - <https://archive.fo/nf79k>
- 214 <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/esini-15-yerinden-bicakladi-ilk-du-rusmada-tahliye-oldu-5316716/> - <https://archive.fo/wip/deXrh>

- 215 <http://www.diken.com.tr/tahliye-edildi-16-yasindaki-genci-olduren-polise-ucuncu-yargilamada-yedi-bucuk-yil/> - <https://archive.fo/wip/rvI3x>
- 216 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-yesilyurt-apartmani-dava-sinda-tutuklu-tek-sanik-tahliye-edildi-41334373> - <https://archive.fo/wip/k5vIE>
- 217 <https://www.dha.com.tr/son-dakika/bicagi-neresine-gelirse-salladim-dedi-tahliye-edildi/haber-1717142> - <https://archive.fo/wip/I4IYB>
- 218 <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/kizina-cinsel-istismardan-30-yil-hapis-verilen-6093432> - <https://archive.fo/wip/BUzHn>
- 219 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sevgilisini-tufekle-yaralayan-saniga-once-hapis-cezasi-sonra-tahliye-41392389> - <https://archive.fo/wip/aVRcY>
- 220 Demirtaş'ın bu örnekleri verdiği savunması: <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-bizi-tutuklatan-akp-istanbul-ve-ankara-yi-kaybetti-3-parcaya-bolundu-hdp-tek-vucut-yoluna-devam-ediyor/13862>
- 221 <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-acik-gorus-gunleri-2021-ile-ilgili-son-dakika-duyuru-cte-acik-gorusler-ne-zaman-hangi-gun-baslayacak-41950255/2> - <https://archive.fo/wip/gsqNd>
- 222 <https://t24.com.tr/yazarlar/selahattin-demirtas/guclendirilmis-parlamenter-sistem-nedir,27709> - <https://archive.fo/iCVYr>
- 223 <https://www.birgun.net/haber/selahattin-demirtas-tan-ittifak-modeli-onerisi-312690> - <https://archive.fo/wip/APwPS>
- 224 <https://artigercek.com/haberler/demirtas-bedel-odeyen-on-milyonlarin-onurlu-durusuna-bakiyorum-klavye-silahsorlerine-degil> - <https://archive.fo/qU8xc>
- 225 <https://www.dunya.com/gundem/gelecek-partisi-tam-demokrasi-icin-guclendirilmis-parlamenter-sistem-onerisini-tanitti-haberi-488272> - <https://archive.fo/wip/sVrCj>
- <https://www.evrensel.net/haber/433803/iyi-partiden-8-maddeli-iyilestirilmis-ve-guclendirilmis-parlamenter-sistem-onerisi> - <https://archive.fo/wip/VGK3K>
- 226 <https://www.haberturk.com/guclendirilmis-parlamenter-sistemi-calismasi-tamamlandi-3292068> - <https://archive.fo/wip/aKTen>
- 227 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/alti-muhalefet-partisi-guclendirilmis-parlamenter-sistem-mutabakat-metnini-acikladi/2518187> - <https://archive.fo/wip/Nb2VX>
- 228 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bahceliden-parlamenter-sistem-aciklamasi-1821442> - <https://archive.fo/wip/wlZAk>
- 229 <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ovur/2020/09/06/demirtas-sol-parti-kuruyor> - <https://archive.fo/wip/9NcL4>
- 230 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/hdpden-demirtas-parti-kuracak-iddialarina-yanit-1765207> - <https://archive.fo/wip/xMp1l>
- 231 [https://twitter.com/search?q=\(from%3AAbasak__demirtas\)%20until%3A2020-09-11%20since%3A2020-09-10&src=typed_query](https://twitter.com/search?q=(from%3AAbasak__demirtas)%20until%3A2020-09-11%20since%3A2020-09-10&src=typed_query) - <https://archive.fo/wip/OpfFP>
- 232 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/demirtasin-yeni-parti-iddialarina-cevabini-acikladilar-beni-ofkelendirir-6036287> - <https://archive.fo/wip/36Vnw>
- 233 24 Mayıs 2015 tarihinde yayımlanan Liderler Star'da adlı program. <https://www.youtube.com/watch?v=NmcOQIp-z3A>
- 234 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/selahattin-demirtasin-savunmasina-terror-sorusturmasi-1741782> - <https://archive.fo/wip/Qtxp9>

- 235 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/cakicidan-mhp-genel-merkezinde-bahceliye-ziyaret-5851081> - <https://archive.fo/wip/ZLGd2>
- 236 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/alaattin-cakicidan-kilicdarogluna-tehdit-1791742> - <https://archive.fo/wip/ZsW9G>
- 237 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/kilicdaroglunu-tehdit-eden-alaattin-cakicinin-ifadesi-ortaya-cikti-6180202> - <https://archive.fo/wip/ucShY>
- 238 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bassavciyi-hedef-gosteren-selahattin-demirtasa-hapis-cezasi-2257151> - <https://archive.fo/wip/dveHB>
- 239 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-in-tutuklu-oldugu-davanin-ikinci-durusma-sinda-yaptigi-savunmanin-1-bolumu/11626> - <https://archive.fo/wip/pCDa5>
- 240 <https://medyascope.tv/2020/09/07/selahattin-demirtas-rusen-cakirin-sorularini-cevapladi-disarida-olsaydim-bir-sabah-basak-ile-birlikte-meral-hanimin-kapisini-calar-ve-kahvaltiya-geldik-derdim> - <https://archive.fo/wip/vg49j>
- 241 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kahvalti-yaniti-kan-davaliniz-bile-olasiceri-alirsiniz-41605437> - <https://archive.fo/wip/1ZgqB>
- 242 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2020/09/09/demirtastan-aksenere-yanit-tartismak-iyidir> - <https://archive.fo/wip/wxaO4>
- 243 <https://medyascope.tv/2020/09/23/selahattin-demirtas-medyascope-soylesisini-nin-yankilari-uzerine-dusuncelerini-kaleme-aldi-insan-kimligimizi-siyasetci-kimligimize-kurban-etmeyelim> - <https://archive.fo/wip/zKwdF>
- 244 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54293319> - <https://archive.fo/wip/ipeyi>
- 245 https://twitter.com/Basak_Demirtas/status/1309540414198865922 - <https://archive.fo/3Fb2d>
- 246 <https://t24.com.tr/yazarlar/sirin-payzin/demirtas-erdogan-benden-korktugucin-cezaevinde-tutuyor-ama-dort-duvara-sigmayiz-halk-evladini-asla-yalniz-birakmaz,28370> - <https://archive.fo/wip/nuElg>
- 247 <https://artigercek.com/haberler/selahattin-demirtas-toplasaniz-kadir-inanir-in-tirmagi-etmezler> - <https://archive.fo/mE3m5>
- 248 <https://www.birartibir.org/siyaset/947-teklige-karsi-cokluk> - <https://archive.fo/wip/6T7dF>
- 249 <https://www.youtube.com/watch?v=d10cfw0LJFo>
- 250 <https://www.gazeteduvar.com.tr/140journostan-selahattin-demirtas-belgeseli-haber-1505023> - <https://archive.fo/wip/J1aEv>
- 251 <https://oggito.com/icerikler/selahattin-demirtas-ben-avukat-ve-siyasetci-olarak-kimsem-edebiyatta-da-ayni-kisiyim/64249> - <https://archive.fo/v7oFV>
- 252 <http://yenie.net/selahattin-demirtas-hapishaneyi-alt-etmenin-yolu-yazmak> - <https://archive.fo/wip/5Z31J>
- 253 <https://www.birartibir.org/siyaset/947-teklige-karsi-cokluk> - <https://archive.fo/wip/6T7dF>
- 254 <https://www.haberturk.com/son-dakika-haberi-bulent-arinc-gorevinden-istifaeetti-2880524> - <https://archive.fo/wip/dHXjd>
- 255 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-cumhurbaskani-erdogandan-onemli-aciklamalar-41684137> - <https://archive.fo/faTNm>

256 <https://twitter.com/dbdevletbahceli/status/1337421500220116998> - <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-cumhurbaskani-erdogandan-onemli-aciklamalar-41684137> - <https://archive.fo/faTNm>

257 <https://twitter.com/dbdevletbahceli/status/1339197382743961603> - <https://archive.fo/E33mG>

<https://twitter.com/dbdevletbahceli/status/1337420829328597002> - <https://archive.fo/gtnXl>

<https://twitter.com/dbdevletbahceli/status/1339197218411212804> - <https://archive.fo/MPEMC>

258 <https://www.gazeteduvar.com.tr/leyla-guven-tutuklandi-zalimin-ustune-boyle-yurumek-cesaret-ister-haber-1507943> - <https://archive.fo/wip/5e2aB>

259 <https://t24.com.tr/haber/aihm-buyuk-daire-demirtas-in-derhal-tahliye-edilmesi-gerektigine-hukmetti-tutuklulugu-siyasi-nedenlere-dayaniyor,922187> - <https://archive.fo/bcxYm>

260 <https://t24.com.tr/haber/demirtas-tan-aihm-karari-sonrasi-aciklama-bizi-iceri-atanlarin-siyasi-kumpas-kuracak-kadar-agir-suclar-isledikleri-kesinlesti,922198> - <https://archive.fo/wip/T93kz>

261 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1341413551156695053> - <https://archive.fo/wip/Ebo2a>

262 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/selahattin-demirtasin-avukatlarindan-aciklama-1800649> - <https://archive.fo/wip/JLS0K>

263 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/selahattin-demirtasin-avukatlari-tahliye-talebinde-bulundu-1800961> - <https://archive.fo/wip/rrbGf>

264 <https://hdp.org.tr/tr/buldan-aihm-karari-bizi-baglamaz-diyemezsiniz-bu-kararsizi-baglar-efendiler/14927> - <https://archive.fo/JgsSy>

265 <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/son-dakika-erdogan-aihmin-demirtas-karari-ikiyuzluluktur-video> - <https://archive.fo/wip/TpZKX>

266 <https://www.hdp.org.tr/tr/demirtas-bizi-tutuklatan-akp-istanbul-ve-ankara-yikaybetti-3-parcaya-bolundu-hdp-tek-vucut-yoluna-devam-ediyor/13862> - <https://archive.fo/wip/XsXXo>

267 <https://www.gazeteduvar.com.tr/demirtasin-avukatlarindan-cnn-turke-cevap-hakkimizi-kullanmak-istiyoruz-haber-1508058> - <https://archive.fo/zjvql>

268 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/eski-hdp-es-genel-baskani-selahattin-demirtasin-tutukluluguna-yapilan-itaraz-reddedildi/2089547> - <https://archive.fo/OluS3>

269 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erzurum-da-yakilan-hdp-secim-aracinin-soforunun-hayati-tehlikesi-devam-ediyor-29199026> - <https://archive.fo/wip/sIASg>

270 HDP Erzurum mitingine saldırısına ilişkin fotoğraflar basında da yer aldı. https://www.cumhuriyet.com.tr/foto/foto_galeri/291425/1/HDP_nin_Erzurum_mitingine_saldiri.html/1 - <https://archive.fo/2lfUm>

271 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/606506711604699136> - <https://archive.fo/wip/XO4Gz>

<https://twitter.com/hdpdemirtas/status/606507026819235840> - <https://archive.fo/wip/342KJ>

272 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/606509202551513088> - <https://archive.fo/wip/pYVZi>

- 273 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/09/15/demirtas-financial-ti-mesa-konustu-aihm-turkiyeyi-hayal-kirikligina-ugratti> - <https://archive.fo/wip/QKPY0>
- 274 <https://twitter.com/AACanli/status/1344319004358438912> - <https://archive.fo/wip/j7GoL>
- 275 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kobani-olaylari-sorusturmasinda-108-kisi-hakkinda-iddianame-hazirladi/2093927> - <https://archive.fo/wip/4yve3>
- 276 https://twitter.com/Basak__Demirtas/status/1344336748944482304 - <https://archive.fo/9DWLm>
- 277 <https://twitter.com/AACanli/status/1347154594766401546> - <https://archive.fo/wip/N3fn3>
- 278 <https://twitter.com/YildizFeti/status/1347108970545229824> - <https://archive.fo/n29wK>
- 279 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-bize-karsi-bu-kumpasin-kurulmasinin-nedenlerini-davanin-ilerleyen-asamalarinda-tum-ciplakligiyla-ortaya-koyacagiz/15425> - <https://archive.fo/wip/ty5dJ>
- 280 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soyludan-kobani-olaylari-pay-lasimi/2220408> - <https://archive.fo/l7mFj>
- 281 <https://t24.com.tr/haber/kobani-davasinin-ilk-durusmasi-oncesinde-fahrettin-altun-dan-aciklama-katiller-icin-hesap-vakti-bizim-adalet-inancimiz-tam,948471> - <https://archive.fo/wip/fBUpQ>
- 282 <https://hdp.org.tr/tr/demirtas-size-verilmis-yargiclik-gorevini-iktidar-lehine-guc-olusturmak-icin-kullaniyorsunuz/12687> - <https://archive.fo/wip/LDGGZ>
- 283 <https://tele1.com.tr/demirtas-kobani-durusmasi-akpden-sonra-baslayacak-382775> - <https://archive.fo/G4twl>
- 284 <https://www.evrensel.net/yazi/88109/demirtasin-mektubu> - <https://archive.fo/wip/UZscS>
- 285 <https://www.gazeteduvar.com.tr/selahattin-demirtas-unutmasinlar-beni-bu-rada-tuttuklari-her-gunun-bir-faturasi-var-haber-1513178> - <https://archive.fo/wip/LFvlu>
- 286 <https://www.gazeteduvar.com.tr/buldan-cozum-surecinde-bize-vaat-edilenleri-aciklamazsak-namerdiz-haber-1514200> - <https://archive.fo/wip/DqhK9>
- 287 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56332120> - <https://archive.fo/wip/FU3bq>
- 288 <https://www.diken.com.tr/demirtas-sucunu-yetersiz-buldu-az-soylemisim-yumusak-konusmusum> - <https://archive.fo/wip/sy4QS>
- 289 https://twitter.com/Basak__Demirtas/status/1374020509965357066
- 290 <https://medyascope.tv/2021/04/16/selahattin-demirtas-medyascopeun-sorularini-yanitladi-hdpyi-elistirselere-bile-hdp-ve-kitlesine-saygili-yaklasan-herkes-ile-isbirligi-yapilabilir> - <https://archive.fo/wip/iHoVV>
- 291 <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/mecliste-guvenlik-sorusturmasi-krizi-41777958?> - <https://archive.fo/wip/kbgOB>
- 292 <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/sedat-pekeri-kim-kullaniyor-41810494> - <https://archive.fo/wip/iOfFr>
- 293 <https://www.gazeteduvar.com.tr/hdp-abdulkadir-selvi-yalani-duzeltip-demir-tastan-ozur-dilemeli-haber-1522603> - <https://archive.fo/wip/8xKqf>

- 294 <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/ne-oldu-hdp-cevap-ver-bakalim-41815166> - <https://archive.fo/wip/fboqc>
- 295 <https://www.diken.com.tr/selvinin-iddianamesini-demirtasin-avukati-curutu-verdi-herkesi-aptal-mi-saniyorsun> - <https://archive.fo/wip/hxF2Q>
- 296 <https://www.haberturk.com/yazarlar/oray-egin/3129925-kose-yazarligi-yap-manin-irmkansizligi-uzerine> - <https://archive.fo/wip/1Vwlx>
- 297 <https://www.diken.com.tr/cumhurbaskanliginda-duzenlenen-medya-odulleri-sahiplerini-buldu-abdulkadir-selvi-fahrettin-altun-hilal-kaplan> - <https://archive.fo/wip/iEmlh>
- 298 <https://tele1.com.tr/ahmet-siktan-cok-konusulacak-aa-muhabiri-yorumu-pekerin-iddialarindan-sonra-mi-cocugunun-yuzune-bakamamaya-baslamis-396890>
- 299 <https://twitter.com/sahmetsahmet/status/1398346893479063556> - <https://archive.fo/wip/2wYuf>
- 300 <https://onedio.com/haber/demirtas-odamdaki-bocegi-cikarttirmiyorum-dinle-sinler-de-insanlik-ogrensinler-421744> - <https://archive.fo/wip/48hdR>
- 301 <https://www.dw.com/tr/selahattin-demirta%C5%9Fa-weimar-insan-haklar%C4%B1-%C3%B6d%C3%BCl%C3%BC/a-58598067> - <https://archive.fo/wip/Pan43>
- 302 <https://t24.com.tr/haber/kanada-da-yasayan-isletmeci-zeynel-ari-ya-odul-selahattin-demirtas-a-adiyorum.975666> - <https://archive.fo/wip/uwukF>
- 303 <https://www.fanatik.com.tr/galatasarayda-tarihi-skandal-marcaodan-kerem-akturkoglu-na-kafa-ve-yumruk-2237028> - <https://archive.fo/wip/OABZz>
- 304 <https://medyascope.tv/2021/08/24/selahattin-demirtas-medyascopeun-sorularini-yanitladi-muhalefetin-marcaonun-takim-arkadasi-kereme-yaptigini-yapmamasige-rekir> - <https://archive.fo/wip/5BqSg>
- 305 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1432428969614262275> - <https://archive.fo/wip/Pw9Mg>
- 306 <https://t24.com.tr/yazarlar/selahattin-demirtas/ille-de-demokrasi.32451> - <https://archive.fo/iJqw0>
- 307 <http://yeniyasamgazetesi2.com/deklarasyon-icin-tutuklu-siyasetcilere-de-dani-sildi> - <https://archive.fo/wip/S6Fz5>
- 308 <https://tr.euronews.com/2021/09/17/aihm-turkiye-ye-kavala-icin-kas-m-sonu-ve-demirtas-icin-eylul-sonuna-kadar-sure-verdi> - <https://archive.fo/jxKnA>
- 309 Açıklamanın, Demirtaş'ın avukatları tarafından yapılan çevirisinden.
- 310 <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kemal-kilicdaroglu-kurt-sorununu-hdp-ile-cozebiliriz-1870210> - <https://archive.fo/Ub9Lh>
- 311 <https://twitter.com/SezaiTemelli/status/1439620747576627202?s=09> - <https://archive.fo/73tYE>
- 312 <https://halktv.com.tr/gundem/hdpli-sezai-temelli-halk-tvye-konustu-tweetteki-gorusler-kisiseldir-hdpyi-baglama-473065h> - <https://archive.fo/wip/SsVLb>
- 313 <https://onedio.com/haber/cozum-sureci-ve-hdp-merkezli-muhatap-tartismasi-nasil-basladi-kim-nasil-teпки-verdi-1004883> - <https://archive.fo/lgPnl>
- 314 <https://halktv.com.tr/makale/kilicdaroglu-imrali-ve-kandil-muhatabimiz-degil-650595> - <https://archive.fo/wip/nPSWG>

- 315 <http://www.mezopotamyaajansi35.com/tum-haberler/content/view/147172> - <https://archive.fo/ztpk2>
- 316 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1440279236007251968> - <https://archive.fo/WIGEE>
- 317 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1440279343691796488> - <https://archive.fo/hSDWS>
- 318 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Demirtaş karan.
- 319 https://twitter.com/hadi_cin/status/1449731140630220803?t=zf6xcTgm-lzlqNjI2W95gQ&src=09 - <https://archive.fo/wip/m8A7K>
- 320 <https://twitter.com/trthabercanli/status/1451909163525804038?ref=src=twsrc%5Etfw> - <https://archive.fo/cl7y8>
- 321 https://twitter.com/Basak__Demirtas/status/1446087133148717-066 - <https://archive.fo/wip/nlhNm>
- 322 <https://hdp.org.tr/francois-mitterand-enstitusu-siyasi-cesaret-odulu-demirtas-a-verildi/16054> - <https://archive.fo/KSbQ7>
- 323 <https://t24.com.tr/haber/erdogan-dan-demirtas-ve-ocalan-aciklamasi-edirne-deki-en-buyuk-hesabi-imrali-dakine-verecek-kendi-icinde-ayri-bir-hesaplasmalari-var,1007538> - <https://archive.fo/MWObQ> - <https://youtu.be/rATkUhIyP30?t=2487>
- 324 <https://twitter.com/hdpdemirtas/status/1481969403243737100> - <https://archive.fo/PsdJp>
- 325 <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-ocalan-demirtasin-oradan-vermis-oldugu-mesajlardan-rahatsiz-503705h.htm> - <https://archive.fo/9WwGz>
- 326 <https://yeniyasamgazetesi2.com/tecridi-kaldirin-ocalan-konussun> - <https://archive.fo/GzK6q>
- 327 <https://amp.artigercek.com/haberler/hdp-li-abdullah-zeydan-hakkinda-tahliye-karari> - <https://archive.fo/TD2k9>
- 328 <https://www.youtube.com/watch?v=99TvNaoEtH4&t=292s>
- 329 <http://mezopotamyaajansi35.com/search/content/view/158815?page=1&key=f3e3894247919644a5e420b328244044> - <https://archive.fo/7zMWD>
- 330 https://twitter.com/Basak__Demirtas/status/1486279651769081857 - <https://archive.fo/pDwFS>
- 331 <https://medyascope.tv/2022/01/29/abdullah-zeydanin-bes-yil-ayni-kogustakaldigi-selahattin-demirtasi-ziyaret-etmesine-izin-verilmedi> - <https://archive.fo/EYILV>
- 332 <http://mezopotamyaajansi35.com/tum-haberler/content/view/160908> - <https://archive.fo/6M41j>
- 333 <https://tr.euronews.com/2022/02/01/aihm-hdp-li-vekillerin-dokunulmazliklar-n-n-kald-r-lmas-ve-yarg-lanmalar-n-hak-ihlali-sayd> - <https://archive.fo/MUBuV>
- 334 <https://www.birgun.net/haber/hakkinda-siyaset-yasagi-istenen-demirtas-tan-aym-ye-dilekce-370255> - <https://archive.fo/wip/203hx>

“Bin türlü gölge ve riyayla örtülmeye çalışılan günlerin çetelesini tutup unutturmayanlar var.

İşte bu kitabın emeği, böylesine aziz bir yerdedir.

Ekmek gibi, su gibi aziz bir emeğin ürünü olan bu kitap, beyaz bir plastik sandalyeden başka koltuğu da makamı da olmayan, yüreği halkla, halkın yüreği de kendisiyle atan bir siyasetçiyi, kardaşım Selahattin'in cezaevi dönemi hikayesini anlatıyor.”

Sırrı Süreyya Önder

Cezaevine girmesine yol açan süreçte neler yaşandı?

İçeride günleri nasıl geçiyor?

Neler yaşıyor, nasıl hissediyor?

Dışarıda yaşanan gelişmelere nasıl bakıyor?

Cezaevi görevlileriyle ilişkisi nasıl?

Bayıldığı gece neler oldu?

Ailesinin geçirdiği trafik kazasını duyduğunda ilk tepkisi ne oldu?

Hangi haberi duyduğunda çok üzüldü?

Neden covid aşısı olmak istemedi?

Kelepçe takılmak istenmesine nasıl karşı koydu?

Ne zaman çıkacağını düşünüyor?

Arkadaşlarının, avukatlarının, kardeşlerinin, eşinin, hücre arkadaşının ve bizzat kendisinin anlattığı bilinmeyenler...

Basın danışmanı, Demirtaş'ı yazdı.

5. BASKI

ISBN-13: 978-605-73576-2-5

***dipnot**

www.dipnotkitap.com